

การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

นายสันต์ สุวทันพรกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

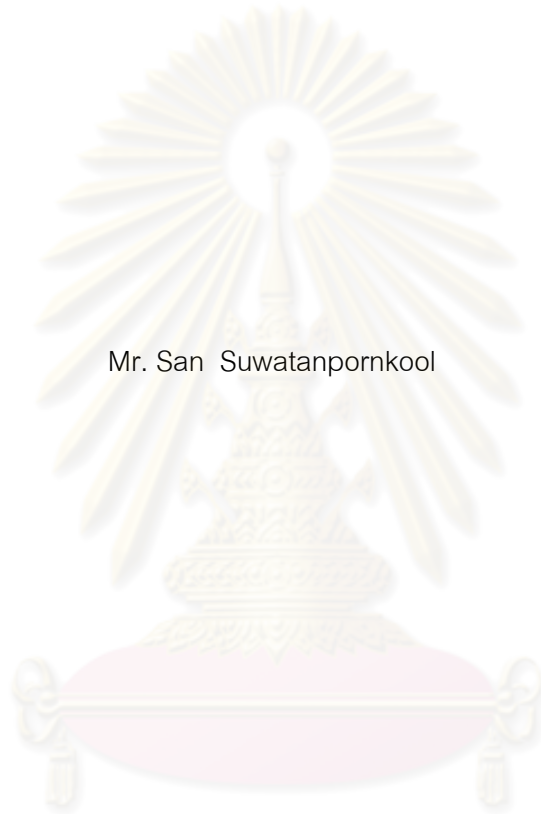
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT PLANS INTEGRATING
LOCAL CONTENT USING RESEARCH-BASED PROCESS TO DEVELOP LIFE SKILLS
OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Mr. San Suwatanpornkool

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระ
ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

โดย

นายสันต์ สุวทันพรกุล

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า)

สันต์ สุวทันพรกุล : การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. (RESEARCH AND DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT PLANS INTEGRATING LOCAL CONTENT USING RESEARCH-BASED PROCESS TO DEVELOP LIFE SKILLS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS). อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, 349 หน้า.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และ 3) เพื่อศึกษานักการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การวิจัยและพัฒนาใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการสำรวจ กรณีศึกษา และการทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจ คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาจำนวน 77 คน กรณีศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง และกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 โรงเรียน รวมทั้งหมด 44 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 22 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของครู แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์นักเรียนและครูในกรณีศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน และแบบวัดทักษะชีวิต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติภาคบรรยาย การวิเคราะห์ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (MANOVA)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน มีดังนี้ 1) การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงแต่มีความสำเร็จในระดับปานกลาง ครูเข้าใจว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต้องผ่านการใช้กิจกรรมและวิธีการที่หลากหลาย ปัญหา คือ นักเรียนขาดความพร้อม และครูขาดการเอาใจใส่และการเห็นความสำคัญ 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง และมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง ครูใช้การบูรณาการทั้งภายในกลุ่มและข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ปัญหา คือ การจัดเนื้อหาและเวลาในการสอน 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น ครูมีการใช้เนื้อหาด้านสภาพแวดล้อม และสถานที่มากที่สุด ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความพร้อมในการร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ครูมีระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ปัญหา คือ การขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย

2. ลักษณะและองค์ประกอบของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน มีดังนี้ 1) การใช้รูปแบบการบูรณาการ มี 5 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดประเด็นหัวข้อเรื่อง คือ "หน่วยการเรียนรู้บูรณาการท้องถิ่นของเรา" (2) การวิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับหัวข้อเรื่อง (3) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (4) การประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ และ (5) การปรับปรุงแก้ไขหน่วยการเรียนรู้ 2) การใช้สาระท้องถิ่น ครอบคลุม (1) ภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น (2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและในชุมชน (3) การพึ่งพาอาศัยกัน และ (4) คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น 3) การใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การตีความ และการกำหนดปัญหา (2) การวางแผนงาน (3) การดำเนินการตามแผน และ (4) การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ย่อย 3 หน่วย ได้แก่ ท้องถิ่นเราน่าอยู่ เรียนรู้ใช้ชีวิต และ เศรษฐกิจของชุมชน

3. นักเรียนกลุ่มที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน และทั้ง 9 องค์ประกอบ สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่ความรับผิดชอบต่อสังคม การตระหนักไว้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ตามลำดับ

ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

สาขาวิชา วิจัยการศึกษา

ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5083857627 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: RESEARCH AND DEVELOPMENT, LIFE SKILLS, INTEGRATED LEARNING, LOCAL CONTENT, RESEARCH-BASED LEARNING, LEARNING MANAGEMENT PLAN

SAN SUWATANPORNKOOL: RESEARCH AND DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT PLANS INTEGRATING LOCAL CONTENT USING RESEARCH-BASED PROCESS TO DEVELOP LIFE SKILLS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF. SIRIPAARN SUWANMONKHA, Ph.D., 349 pp.

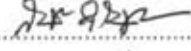

The research objectives were 1) to study state and characteristic of teaching for life skills development, integrated learning, using local content and using research-based learning of elementary school teachers 2) to develop learning management plans integrating local content using research-based process to develop life skills of elementary school students. 3) to study effects of learning management plans integrating local content using research-based process to develop life skills of elementary school students. The study employed a mixed-method model compiling with a survey, a case study and an experiment. The survey samples were 77 elementary school teachers. The case study was conducted in a middle size elementary schools. The experimental samples were 44 sixth grade students. The research instruments were a teachers' questionnaire, field observation guideline, interview guideline, learning management plans and life skills tests. The data analysis composed of content analysis, descriptive statistic, t-test and a multivariate analysis of variance.

The research findings were:

1. 1) In teaching for developing life skills, the teacher practiced at high level but the success is at medium level. The teachers understood that the life skills development for the students should have various activities and methods. The problems were the students who lack of readiness and the teachers did not look after life skills development of their students. 2) The teachers practiced integrated learning at medium to high level but the success was at medium level. The teachers used the intradisciplinary and interdisciplinary integrated learning with the daily life content. The problems were the content management and term of teaching. 3) The teachers used the environment and important places as local content. The problem was the cooperation of the related departments. 4) The teachers practiced and succeeded the research-based learning at low to medium level. The problems were the teacher's the attitudes toward research.

2. The characteristics of the learning management plans were 1) using the integrated learning by (1) selection the theme "Our Community" (2) analysis the related objectives and content to the theme (3) development the learning units (4) evaluation the learning units and (5) improvement of the units. 2) Using the local content that covered (1) the aspects of local geography (2) the relationship within family and community (3) the reliance and (4) the values of local elements. 3) Using 4 steps in the research-based learning (1) interpretation and selection the problems (2) planning (3) action and (4) solving the problems by using the research results. The learning management plans composed of 3 units; 1) A Happy Community 2) Learning and Living and 3) Survive with local economic.

3. The life skills average score of the experimental group was significantly higher than the control group at 0.01 level. Social responsibility, self awareness and empathy were the top three dimensions.

Department Educational Research and Psychology... Student's signature
 Field of study Educational Research..... Advisor's signature
 Academic year 2008.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรัก และความเมตตาอย่างสูงยิ่ง จากการดูแลของรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และแนวคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ และดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า ประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาตรวจสอบ ปรับปรุง และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา และคณาจารย์คณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และทักษะอันมีคุณค่ายิ่ง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาและเจ้าหน้าที่ของคณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ช่วยเหลือและดูแลผู้วิจัยอย่างเป็นกัลยาณมิตรด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คุณครูทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอำนวยความสะดวกระหว่างการทำวิจัยเป็นอย่างดี และที่สำคัญที่สุดคือนักเรียนทุกคนที่เปรียบเสมือนครูให้กับผู้วิจัยได้ข้อค้นพบองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

ขอขอบคุณครูลัดดา สงวนสัตย์ คุณจักรกฤษณ์ เจริญสิทธิ์ คุณอุไรวรรณ เอื้อศิริญานันท์ ผู้เป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณภัทรเศรษฐ์ แพงแสน คุณปรวิณ จันทรังษี และเพื่อน ๆ พี่ ๆ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้และวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำตลอดการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ในสาขาวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้มอบทุนวิจัย 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายขอขอบคุณคุณพ่อเรวัตร์ คุณแม่ปริญญา และพี่ชัชววรรณ สุวทันพรกุล ที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ให้การสนับสนุนและกำลังใจตลอดระยะเวลาการศึกษา รวมถึงญาติพี่น้อง และผู้คนรอบข้างที่ได้กล่าวนามในที่นี้ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ตอนที่ 1 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต	9
ตอนที่ 2 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	24
ตอนที่ 3 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบวิจัย เป็นฐาน	41
ตอนที่ 4 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น	58
ตอนที่ 5 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้	72
ตอนที่ 6 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา	74
ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	85
3 วิธีดำเนินการวิจัย	86
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นและการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของคุณในปัจจุบัน	88

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงสำรวจ	88
ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีกรณีศึกษา	94
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระ ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียน	102
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ สาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา	104
4 สภาพและลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน	116
ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาเชิงสำรวจ	116
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ...	116
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน	118
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ	124
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้สาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้	129
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้กระบวนการวิจัย เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้	133
ส่วนที่ 2 ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ	136
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา	136
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา	140
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	146
ตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรกและ รอบที่สอง	147
ตอนที่ 5 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน	151

	ตอนที่ 6 ผลการศึกษาศาสนภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้	
	แบบบูรณาการ	158
	ตอนที่ 7 ผลการศึกษาศาสนภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่น	
	ในการจัดการเรียนรู้	160
	ตอนที่ 8 ผลการศึกษาศาสนภาพและลักษณะการใช้กระบวนการ	
	วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้	163
5	การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้	
	กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	169
	ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้	
	สาระท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน	168
	ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษา	
	ศึกษาปีที่ 6	171
	ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นกลุ่ม	
	ทดลอง	181
	ส่วนที่ 4 การกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้	185
	ส่วนที่ 5 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น	
	โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	186
6	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้	214
	ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพเริ่มต้นของกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง	215
	ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนของ	
	นักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	219
	ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียน	
	ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	220
	ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนจากการวัดทักษะชีวิต	224
	ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากทักษะชีวิตหลังเรียน	
	ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	225
	ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียน	
	ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	229
	ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบพัฒนาการของกลุ่มทดลอง	235

บทที่	หน้า
7	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 256
	สรุปผลการวิจัย..... 257
	อภิปรายผลการวิจัย 258
	ส่วนที่ 1 ผลจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต 258
	ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาจากการดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 260
	ส่วนที่ 3 การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 261
	ส่วนที่ 4 ผลจากการใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานในการวิจัยและ พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 261
	ข้อเสนอแนะ 262
	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 262
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 262
	รายการอ้างอิง 264
	ภาคผนวก 273
	ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย 274
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย 277
	ภาคผนวก ค แบบสอบถามการศึกษาลักษณะและสภาพของการสอนเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 280
	ภาคผนวก ง แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานนักเรียน 287
	ภาคผนวก จ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC 293
	ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม 296
	ภาคผนวก ช แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา 314

ภาคผนวก ซ ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่ (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6)	316
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างเอกสารประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่	322
ภาคผนวก ฉ แบบบันทึกหลังสอน	339
ภาคผนวก ฎ ตัวอย่างผลงานนักเรียน	342
ภาคผนวก ฏ ภาพกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ฯ	346
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	349

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	การเปรียบเทียบองค์ประกอบทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก และ กรมสุขภาพจิต 16
2.2	รูปแบบ ข้อดี และข้อจำกัดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 31
2.3	รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรของ Fogarty & Stoehr 33
2.4	ลำดับขั้นของการวิจัยและพัฒนา 80
2.5	ความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน การจัดการเรียนการสอนและผลกระทบของ กระบวนการของการจัดการเรียนการสอนเชิงระบบ 83
3.1	ขั้นตอนและผลลัพธ์ในการดำเนินการวิจัย 87
3.2	จำนวนตัวอย่างครูที่ใช้ในการสำรวจ 89
3.3	โครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญโดยประมาณของแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้ กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน 90
3.4	ค่าความเที่ยงและจำนวนข้อของแบบสอบถามสภาพและลักษณะการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระ การเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูใน ปัจจุบัน 93
3.5	แผนการศึกษาภาคสนาม 95
3.6	แหล่งข้อมูลในการศึกษาภาคสนาม 100
3.7	จำนวนนักเรียนในการทดลองจำแนกตามกลุ่ม 105
3.8	วันที่และจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้จำแนกของกลุ่มทดลอง 107
3.9	โครงสร้างของแบบวัดทักษะชีวิต 110
3.10	ค่าความยาก อำนาจจำแนก และความเที่ยงของแบบวัดทักษะชีวิต 113
4.1	ค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูจำแนกตามข้อมูลภูมิหลัง 117
4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสพการณ์การทำงานและภาระงาน สอนของกลุ่มตัวอย่างครู 117

ตารางที่	หน้า
4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของครู	118
4.4 ลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตตามความคิดเห็นของครูผู้สอน	120
4.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน	123
4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	125
4.7 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการจัดการเรียนการรู้แบบบูรณาการ	128
4.8 ร้อยละของการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	130
4.9 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงหรือส่งเสริมในการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	132
4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ ...	133
4.11 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้	135
4.12 จำนวนบุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษาจำแนกตามตำแหน่ง	138
4.13 จำนวนนักเรียนและห้องเรียนในปีการศึกษา 2551	138
4.14 จำนวนอาคารเรียนและอาคารประกอบภายในบริเวณโรงเรียนกรณีศึกษา	140
4.15 จำนวนคาบเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แบ่งตามช่วงชั้น	144
4.16 สัดส่วนสาระการเรียนรู้ เวลาเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	144
4.17 สถิติการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน	145
4.18 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2550 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6	146
4.19 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรกของกรณีศึกษา	147
4.20 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบสองของกรณีศึกษาระดับปฐมวัย	149
4.21 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบสองของกรณีศึกษาระดับประถมศึกษา	150

ตารางที่	หน้า
5.1 การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 โดยจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้	172
5.2 การเลือกเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา	188
5.3 การวิเคราะห์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ย่อยกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่	196
5.4 การวิเคราะห์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ย่อยกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต	198
5.5 การวิเคราะห์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ย่อยกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน	201
5.6 แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา	205
5.7 ความสัมพันธ์ระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับองค์ประกอบของทักษะชีวิต ขั้นตอนของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการ	212
6.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายด้านก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	215
6.2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนจำแนกตามองค์ประกอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	216
6.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยก่อนการจัดการเรียนรู้จำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	220
6.4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยก่อนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	221
6.5 สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้	221
6.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบก่อนการจัดการเรียนรู้จำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	222
6.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบก่อนการจัดการเรียนรู้	224

ตารางที่	หน้า
6.8	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายด้านหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม 225
6.9	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนจำแนกตามองค์ประกอบของ นักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 226
6.10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม 229
6.11	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยภายหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 230
6.12	สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้ 231
6.13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบหลัง การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 232
6.14	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตราย องค์ประกอบภายหลังการจัดการเรียนรู้ 234
6.15	การเปรียบเทียบพัฒนาการของคะแนนทักษะชีวิตรายด้านและจำแนกตาม องค์ประกอบ 235

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย ตามเอกสารหลักทางการศึกษา	4
2.1 หลักการจัดประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	11
2.2 โครงสร้างองค์ประกอบทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก	15
2.3 โครงสร้างองค์ประกอบทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต	16
2.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	19
2.5 แนวความคิดการเชื่อมโยงการบูรณาการ	24
2.6 ประเภทของการบูรณาการ	30
2.7 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2 วิธี	36
2.8 ขั้นตอนการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ	38
2.9 ภาพรวมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย	45
2.10 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้กับการวิจัย	46
2.11 รูปแบบการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน	47
2.12 แนวทางการใช้การวิจัยในการเรียนการสอน	50
2.13 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้กับการวิจัย	77
2.14 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนา	82
2.15 แผนภาพวิธีระบบกับการพัฒนาการเรียนการสอน	82
2.16 แผนภาพแสดงโมเดลการออกแบบการสอนอย่างเป็นระบบ	84
2.17 กรอบแนวคิดในการวิจัย	85
4.1 ที่ตั้งของโรงเรียน ชุมชน และแหล่งเรียนรู้บริเวณรอบโรงเรียน	137
5.1 หลักและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน	169
5.2 หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา	187
5.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น หน่วย การเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่	206

แผนภาพที่	หน้า
5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น หน่วย การเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต	207
5.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น หน่วย การเรียนรู้ย่อยที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน	208
5.6 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับของแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้โดย การวิจัย หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่	209
5.7 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับของแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้โดย การวิจัย หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต	210
5.8 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับของแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้โดย การวิจัย หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน	211

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดผลกระทบและปัญหาต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจอยู่ในสภาพวิกฤต เกิดความผันผวนทางการเมือง ความเสื่อมของวัฒนธรรมและศีลธรรม ระบบการศึกษาที่มีอยู่ไม่มีบทบาทเพียงพอที่จะเตรียมคนและพัฒนาศักยภาพของคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ประชากรขาดทักษะในการคิด ไม่สามารถเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างรุนแรง การเผชิญปัญหานั้นมีทุกระดับ ตั้งแต่ปัญหาส่วนตัวไปจนถึงครอบครัว ชุมชน และประเทศ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีตั้งแต่ปัญหาธรรมดา ไปจนถึงขั้นซับซ้อนที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความคิด ทักษะ จากหลายสาขามาช่วยในการแก้ไขปัญหา

การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมทำให้บุคคลต้องพยายามปรับตัวเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างราบรื่นและมีความสุข หากบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวได้ อาจทำให้เกิดความคับข้องใจ ชัดแย้งใจ และวิตกกังวลภายในตนเอง และหากปล่อยไว้เป็นเวลานานก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และปัญหาสังคมที่รุนแรงได้

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าวจึงนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเหมาะสมกับการพัฒนาสังคมไทย และการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่สามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนอย่างเต็มที่ ปลุกฝังให้มีนิสัยรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักพึ่งตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่ดีเพื่อการดำเนินชีวิต สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ของแผนที่มีมุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

หลักการแห่งกรอบแนวคิดด้านการบูรณาการ คำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานการพัฒนาโดยครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่สำคัญที่สุด ต่อมาเป็นการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานที่มีคุณภาพ รวมทั้งต้องเป็นการศึกษาที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีทักษะอาชีพ พัฒนาสมรรถนะเพื่อการแข่งขันและรู้ทันโลก รวมทั้งศึกษาตลอดชีวิตเพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 23 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4) ความรู้ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

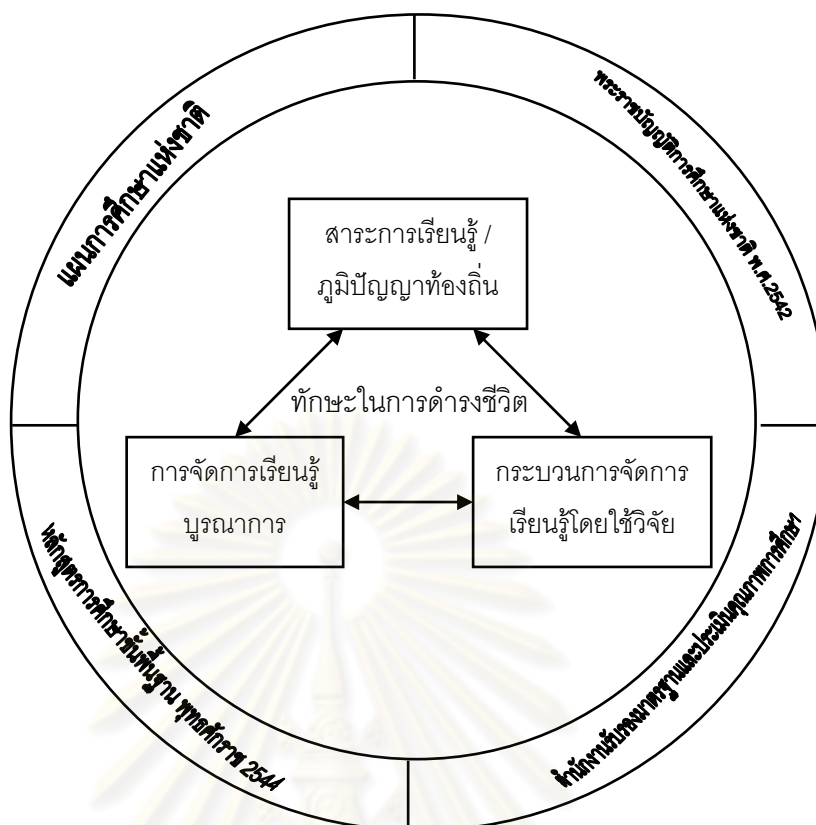
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545) ได้กล่าวถึงความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่าง

ต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

ด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น มีเป้าหมายประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นมิได้มีขอบเขตเพียงการเรียนรู้ ความจำในข้อมูลเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการมีทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็น ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการมีทักษะทางปัญญาความคิด ซึ่งนอกจากจะหมายถึงการจดจำข้อมูลแล้ว ยังหมายถึงความสามารถด้านการคิดด้านต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ทักษะทางจิตใจ ก็เป็นลักษณะที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เป็นลักษณะของจิตใจที่จดจ่อตั้งมั่นในการทำงาน มีศักยภาพในการระลึกได้ดี มีความเพียรพยายาม อดทน มีสุนทรียภาพ และความสุขภายในจิตใจ ทักษะทางการกระทำก็เป็นสิ่งสำคัญในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมและทำงานต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว แม่นยำ และมีแบบแผนที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีทักษะทางสังคมที่ทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ อยู่ร่วม และทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักในการพัฒนาผู้เรียน คือ การพัฒนาความสามารถเด่น และความถนัดได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2542)

จากการศึกษาเอกสารหลักทางการศึกษา ได้แก่ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ในนโยบายของเอกสารดังกล่าวนี้ ได้มีการกำหนดสาระสำคัญของการที่ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต การจัดรูปแบบการศึกษาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม และการมีทักษะทางปัญญาความคิดอย่างมีเหตุผล ดังกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังแผนภาพความสัมพันธ์ต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย ตามเอกสารหลักทางการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษา ได้แก่ ทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น พบว่า 1) ด้านทักษะชีวิต พบว่า ยังมีงานวิจัยจำนวนไม่มากที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิต และเป็นงานวิจัยเชิงทดลอง เน้นการนำองค์ประกอบต่าง ๆ ของทักษะชีวิตบางส่วนมาพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยส่วนใหญ่ทำการศึกษากับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ อีกส่วนหนึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยสำรวจความคิดเห็นรูปแบบหลักสูตรแบบบูรณาการ และการศึกษาส่วนใหญ่จะศึกษาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย พบว่า มีงานวิจัยจำนวนไม่มากที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาและพัฒนาตัวเองซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในกระบวนการเรียนการสอนแบบวิจัยเป็นฐาน และ 4) ด้านการใช้

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาถึงการนำสาระท้องถิ่นเข้ามาในระบบการจัดการศึกษา งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงกรณีศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น บริบทส่วนใหญ่เป็นท้องถิ่นต่างจังหวัดโดยกระจายตามภูมิภาค

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนจะเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ในลักษณะการบูรณาการ โดยบูรณาการทักษะความพร้อมทุกด้านให้เป็นองค์รวม รวมถึงการจัดเนื้อหาให้สอดคล้อง สัมพันธ์ และเชื่อมโยงชีวิตของผู้เรียนกับสภาพท้องถิ่น การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการใหม่ ๆ และเนื้อหาในสิ่งที่เป็นความต้องการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเด็กมีอิสระในการเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น ได้ทำกิจกรรมที่ทำหาย และเกิดความสำเร็จ มีโอกาสวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง และวางแผนพัฒนาตนเอง เด็กได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น ได้รับการยอมรับ และได้มีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปใช้อย่างมีความหมาย ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการทำการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อศึกษา สร้าง และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเพื่อตอบสนองนโยบายการศึกษาของชาติต่อไป

คำถามวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร
2. ครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และกระบวนการวิจัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร ความสำเร็จและปัญหามีอะไรบ้าง
3. การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระและแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตควรมีลักษณะสำคัญอย่างไร และแผนดังกล่าวมีหลักและองค์ประกอบอะไรบ้าง
4. เมื่อทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานแล้ว จะช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้หรือไม่ ในลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

2. เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

3. เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า การให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายตามนโยบายของชาติ โดยเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข หรือมีทักษะชีวิตที่ดีได้นั้น เกิดจากการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง มีความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและชุมชน รวมถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยนักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้ทำกิจกรรมที่ท้าทาย และเกิดความสำเร็จ มีโอกาสวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง และวางแผนพัฒนาตนเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เมื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้จะให้นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคะแนนทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งไม่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไม่เน้นการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และไม่เน้นการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2551 จำนวน 5,469 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะชีวิต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

2.2 ตัวแปรทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ โดยทักษะชีวิตประกอบด้วย 3 ด้าน และมี 9 องค์ประกอบ ตามที่กำหนดโดยกรมสุขภาพจิตซึ่งได้ประยุกต์จากองค์ประกอบทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่

ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบร่วม และเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ

ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ระบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่ครูได้จัดทำไว้ อย่างเป็นระบบ มีแนวคิด เป้าหมาย ผลลัพธ์ ขั้นตอน กระบวนการจัดกิจกรรม และการวัดผล ประเมินผล เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการวิจัยครั้งนี้แผนการจัดการเรียนรู้มี 2 ลักษณะ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน และ 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติที่ครูใช้สอนแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) โดยใช้สาระท้องถิ่นเป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้ใหม่ในเรื่องหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติในการออกแบบแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระท้องถิ่น และกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

2. ได้นวัตกรรม คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน และยังเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับครูที่จะให้แนวคิด และแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิตที่ เก่ง ดี มีสุข ตามแนวนโยบายหลักของการศึกษาชาติ

3. กระบวนการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้จะสร้างโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประโยชน์ในการพัฒนาทักษะชีวิต และจะสร้างโอกาสให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมเรียนรู้และร่วมพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

4. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการใช้กระบวนการวิจัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในแง่การพัฒนาทักษะชีวิต และการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในด้านอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน 2) เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 3) เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญ แบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

ตอนที่ 2 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตอนที่ 3 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน

ตอนที่ 4 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ตอนที่ 5 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 6 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

1.1 ประวัติ ความเป็นมา และแนวคิดของทักษะชีวิต

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม คือ การเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรม โดยเน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง ทั้งในลักษณะที่เป็นปัจเจกชน และการพัฒนา “กลุ่มคน” ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ “คน” จึงมีความสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการ ทั้งการเรียนรู้ด้านความรู้ ฝึกทำให้เป็น บ่มเพาะนิสัย ถ่ายทอด ปลูกฝังวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ฝึกให้มีกิจกรรมารยาท ตามหลักคุณธรรม ให้เป็นคนคิดดี คิดชอบ นั่นก็คือ กระบวนการเรียนรู้นั้น ๆ ได้สัมพันธ์และสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม บูรณาการระหว่างความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติได้จริง ตลอดจนความมีคุณภาพ เพื่อให้อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

ดังที่กล่าวมานี้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งใช้ในปัจจุบัน โดยได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อเป็นการเตรียมการรองรับกระแสความ

เปลี่ยนแปลงของโลกด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นับตั้งแต่ความมุ่งหมายและหลักการในมาตราที่ 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” อีกทั้งแนวทางการจัดการศึกษาตามมาตรา 22 ยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” และประการที่สำคัญที่สุด ก็คือ หลักการจัดการเรียนรู้ในมาตรา 24 ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การจัดประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนได้คิด ค้น และสร้างความรู้ด้วยตนเอง นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงศักยภาพ ความแตกต่าง ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนด้วย อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ต้องส่งเสริมและสัมพันธ์กับสิทธิเด็ก รวมทั้งเสริมสร้างทักษะชีวิต ดังแผนภาพต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

แผนภาพที่ 2.1 หลักการจัดประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2548)

จากแผนภาพการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ นั้น มีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำคัญ คือ มีความสุข มีทักษะชีวิต และได้รับการพัฒนาความสามารถเด่นที่มีอยู่เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังกล่าว โรงเรียนต้องตระหนัก และยอมรับในสิทธิของผู้เรียน และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน และจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้รับสิทธิอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ โดยดำเนินการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใน 5 ลักษณะ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับบุคคลอื่น
3. การเรียนรู้จากการคิด และปฏิบัติจริง
4. การเรียนรู้แบบองค์รวม ครอบคลุมทุกด้าน
5. การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ใน 5 ลักษณะ ดังกล่าวนี้อาจต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 3 ประการ คือ

1. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ในลักษณะการบูรณาการ โดยครูควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการใน 2 ประเด็น ได้แก่

- 1) บูรณาการทักษะความพร้อมทุกด้านให้เป็นองค์รวม
- 2) จัดเนื้อหาสอดคล้อง สัมพันธ์ เชื่อมโยง กับสภาพท้องถิ่น การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการใหม่ ๆ และเนื้อหา สิ่งที่เป็นความต้องการของผู้เรียน

2. การจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดย

- 1) ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการ
- 2) ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสรุป/สร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 3) ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น
- 4) ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่ทำหาย และเกิดความสำเร็จ
- 5) ผู้เรียนมีโอกาสวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง และวางแผนพัฒนาตนเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น ยอมรับ
- 6) ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปใช้อย่างมีความหมาย

3. การประเมินตามสภาพที่แท้จริงโดย

- 1) ผู้เรียนได้ประเมินตนเองเพื่อการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง
- 2) ประเมินคุณลักษณะทุกด้าน โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และโดยวิธีการหลากหลายที่เหมาะสม

1.2 ความหมายของทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997; กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสม จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) และ บุญนัญญู เลหะทองทิพย์ และรุ่งกานต์ ศรีลัมพ์ (2541) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า ทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาและปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องสามารถจัดการกับความ ต้องการ ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมที่

เปลี่ยนแปลงไปให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่ดี โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรม

เทพ สงวนกิตติพันธ์ (2545) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่จะช่วยให้ความเป็นอยู่ หรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย สังคม จิตใจ ของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต

ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ (2542) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถในการบริหารและจัดการชีวิตของตนเองได้ การปลูกฝังสิ่งนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

จากความหมายของทักษะชีวิตดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า ทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

1.3 องค์ประกอบและคุณลักษณะที่จำเป็นของทักษะชีวิต

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. *ทักษะการตัดสินใจ (decision making)* เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ โดยประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจเลือกทางที่ถูกต้องเหมาะสม

2. *ทักษะการแก้ปัญหา (problem solving)* เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข

3. *ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking)* เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการคิดสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

4. *ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)* เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

5. *ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communication)* เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับ

วัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความชื่นชม การขออภัย การเจรจาต่อรอง การดักเตือน การช่วยเหลือ การปฏิเสธ ฯลฯ

6. *ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (interpersonal relationship)* เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว

7. *ทักษะการตระหนักรู้ในตน (self awareness)* เป็นความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรา รู้ตัวเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่าง ๆ และทักษะนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8. *ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (empathy)* เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ สติ ฝิว อาชีพ ฯลฯ ช่วยให้เราสามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา เกิดการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ด้อยกว่า หรือได้รับความเดือดร้อน

9. *ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (coping with emotion)* เป็นความสามารถในการรับรู้ อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธ และความเศร้าโศก ที่ส่งผลทางลบต่อร่างกาย และจิตใจได้อย่างเหมาะสม

10. *ทักษะการจัดการกับความเครียด (coping with stress)* เป็นความสามารถในการรับรู้ ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

ทักษะชีวิตประกอบด้วยทักษะหลายทักษะที่มีความหมายหลากหลาย องค์การอนามัยโลกจึงได้จัดกลุ่มองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้ 5 คู่ (WHO, 1997; กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ได้แก่

คู่ที่ 1 ทักษะการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา

คู่ที่ 2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คู่ที่ 3 ทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์

คู่ที่ 4 ทักษะการรู้จักตนเองและการเข้าใจผู้อื่น

คู่ที่ 5 ทักษะการควบคุมอารมณ์และการเอาชนะความกดดัน

และได้จัดกลุ่มทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 1 คู่ คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มจิตพิสัย ประกอบด้วย 1 คู่ คือ การตระหนักรู้ในตน (self awareness) และการเห็นใจผู้อื่น (empathy)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มทักษะพิสัย ประกอบด้วย 3 คู่ คู่ที่หนึ่ง คือ การสร้างสัมพันธภาพ (interpersonal relationship) และการสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (communicative skill) คู่ที่สอง คือ การตัดสินใจ (decision making skill) และการแก้ปัญหา (problem solving skill) และคู่ที่สาม คือ การควบคุมอารมณ์ (Emotional controlling) และการจัดการกับความเครียด (Tense Management)

องค์ประกอบทั้ง 3 กลุ่ม 5 คู่ ของ WHO นี้ แสดงได้ดังแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 2.2 โครงสร้างขององค์ประกอบทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก

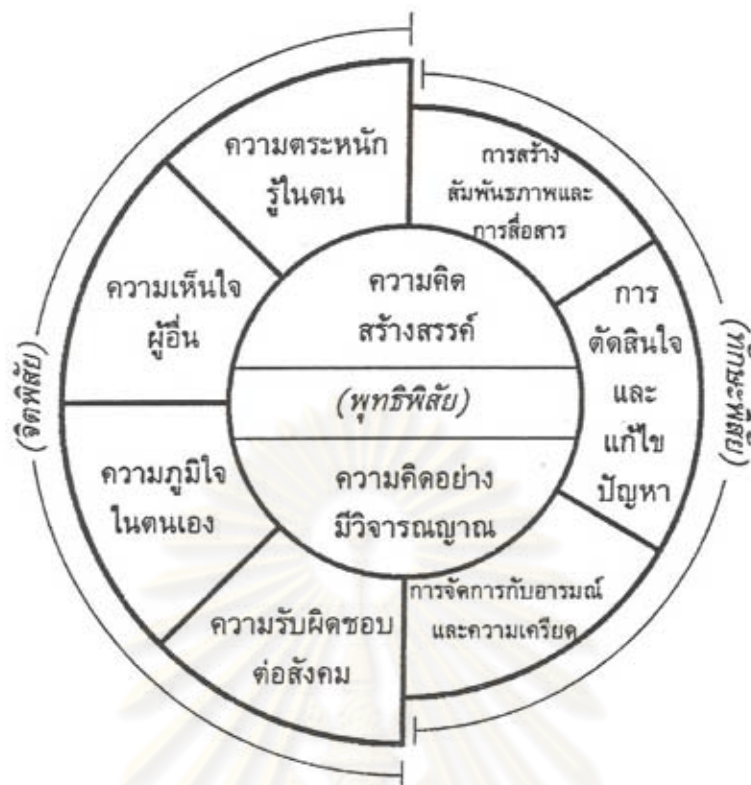
สำหรับในประเทศไทยนั้น กรมสุขภาพจิต (2541) ได้ประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก โดยปรับให้เข้ากับสภาพบริบทของสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมไทยที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทั้งทางด้านเจตคติ ค่านิยม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 9 องค์ประกอบ โดยมีการปรับเปลี่ยนดังนี้

ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบร่วม และเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ

ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตน กับความเห็นใจผู้อื่น โดยเพิ่มเจตคติอีก 1 คู่ คือ ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

โดยองค์ประกอบของทักษะชีวิต 3 ด้าน 9 องค์ประกอบนี้ แสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.3 โครงสร้างขององค์ประกอบทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2541)

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก และกรมสุขภาพจิต สามารถเปรียบเทียบได้ ดังตารางที่ 2.1 นี้

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก และกรมสุขภาพจิต

ด้าน	WHO (1997)	กรมสุขภาพจิต (2541)
พุทธิพิสัย	การคิดสร้างสรรค์	การคิดสร้างสรรค์
	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
จิตพิสัย	การตระหนักรู้ในตนเอง	การตระหนักรู้ในตนเอง
	ความเห็นใจผู้อื่น	ความเห็นใจผู้อื่น
		ความภูมิใจในตนเอง (เพิ่มเข้ามา)
		ความรับมือกับสังคม (เพิ่มเข้ามา)
ทักษะพิสัย	การสร้างสัมพันธภาพ	การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (รวมองค์ประกอบ)
	การสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ	
	การตัดสินใจ	การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (รวมองค์ประกอบ)
	การแก้ปัญหา	
	การควบคุมอารมณ์	การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับ ความเครียด (รวมองค์ประกอบ)
	การจัดการกับความเครียด	

นอกจากนี้การศึกษาขององค์การช่วยเหลือเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 9 ประการ ซึ่งมีความคล้ายกับองค์ประกอบของ WHO ดังนี้ (วุฒิมงคล ลิ้มบัวโรจน์, ม.ป.ป.)

1. ทักษะการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์
2. ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเองในสถานการณ์เฉพาะหน้า
3. ทักษะในการคิดหาทางเลือกและวิเคราะห์จัดลำดับ
4. ทักษะในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการเลือกทางที่เหมาะสมที่สุด
5. ทักษะในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดและการตัดสินใจ
6. ทักษะในการปฏิเสธการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจและเพื่อประโยชน์อันชอบธรรม

ของตนเอง

7. ทักษะการควบคุมอารมณ์ ความคิดเห็นและพฤติกรรมภายใต้แรงกดดัน
8. ทักษะการพัฒนาและปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง
9. ทักษะการใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อยตามและสนับสนุนแนวคิดและการ

กระทำที่ถูกต้อง

จากการศึกษาโครงสร้างของทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO) กรมสุขภาพจิต และองค์การช่วยเหลือเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) พบว่า โครงสร้างขององค์ประกอบของทักษะส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน อาจมีการเพิ่มหรือรวมองค์ประกอบเพื่อให้เข้ากับสภาพบริบทหรือความเหมาะสม สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โครงสร้างองค์ประกอบทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต เนื่องจากเป็นการปรับองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย โดยทักษะชีวิตแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยทั้ง 3 ด้านนี้แบ่งออกเป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การคิดสร้างสรรค์ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การตระหนักรู้ในตน 4) ความเห็นใจผู้อื่น 5) ความภูมิใจในตนเอง 6) ความรับผิดชอบต่อสังคม 7) การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร 8) การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และ 9) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

ทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็น

ทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็น เป็นลักษณะและความสามารถพื้นฐานในการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก และความรู้สึกรู้สึกนึกคิดภายในตนเองได้อย่างเหมาะสม จนทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างราบรื่นมีความสุขและสันติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) ทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็นนี้มี 4 ด้านที่สำคัญ คือ

1. ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านปัญญาความคิด
2. ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านจิตใจ

3. ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านการกระทำ

4. ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านสังคม

โดยคุณลักษณะสำคัญทั้ง 4 ด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. **ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านปัญญาความคิด** เป็นลักษณะและความสามารถทางสมองของบุคคลในการรู้ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทั้งในระดับความรู้ ความเข้าใจพื้นฐาน จนถึงความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงอย่างลึกซึ้ง จนสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจและกระทำอย่างเหมาะสมถูกต้อง ยืดหยุ่น หลากหลาย ครอบคลุม ครอบคลุม ครอบคลุม และสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ

2. **ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านจิตใจ** เป็นคุณลักษณะด้านจิตใจ เป็นคุณลักษณะความสามารถและความชำนาญของบุคคลในการที่จะทำให้เกิดจิตใจและอารมณ์ของตนดีงาม เป็นไปในลักษณะสงบนิ่ง และมีคุณภาพ เพื่อการดูแล ปกป้อง และพัฒนาตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และความสงบสุขของสังคม

3. **ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านการกระทำ** เป็นลักษณะและความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว แม่นยำ และมีแบบแผนที่ชัดเจน โดยมีพื้นฐานของสุขภาพทางกายที่สมบูรณ์แข็งแรง การที่จะเกิดทักษะการกระทำได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน การส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความชำนาญในการทำกิจกรรมและทำงานมากขึ้นและซับซ้อนขึ้น

4. **ทักษะชีวิตและคุณลักษณะด้านสังคม** เป็นความสามารถพื้นฐานสำคัญที่ต้องใช้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับบุคคลโดยทั่วไป เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้ที่ร่วมทำงานด้วยกัน สามารถเรียนรู้ตลอดจนทำงานร่วมกันได้ตามเป้าหมาย มีความสุขในการทำงานและอยู่ร่วมกันได้ดี

จากทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็นทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านปัญญาความคิด ด้านจิตใจ ด้านการกระทำและด้านสังคม แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และเชื่อมโยงว่าทักษะชีวิตนี้เป็นทักษะพื้นฐานของมนุษย์ที่มีความจำเป็นในการดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 แนวทางและขั้นตอนการพัฒนาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นกระบวนการปฏิบัติงาน และผู้เรียนสามารถเรียนหนังสือในโรงเรียนได้อย่างราบรื่นและมีความสุขพร้อม ๆ กับได้ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นทักษะที่ยั่งยืนและเป็นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการเผชิญปัญหา การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ และการปรับตัวเพื่อพัฒนางานเพื่อให้ทันกับความต้องการ การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของสังคมทั้งในชุมชน ในประเทศ ตลอดจนสถานการณ์โลก ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะติดตัวผู้เรียนตลอดไป ให้สามารถยืนหยัดและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยทั้งหมดนี้มีแนวทางและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่ 1) ชั้นศึกษาสภาพ

ความต้องการและความพร้อมของชุมชน 2) ขั้นรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล จัดกลุ่มผู้เรียน 3) ขั้นศึกษาทางเลือกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) ขั้นพิจารณาทางเลือกงานและตัดสินใจเลือกงาน 5) ขั้นเขียนโครงการและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 6) ขั้นดำเนินการ 7) ขั้นประเมินบททวนการตัดสินใจ 8) ขั้นสรุปรายงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2548)

จากแผนภาพนั้น ได้นำเสนอขั้นตอนหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยมีกิจกรรมหลัก คือ การสำรวจและประเมินความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในวางแผนกิจกรรม จากนั้นจึงดำเนินการกิจกรรมดังกล่าว แล้วประเมิน และรายงานผล ซึ่งเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดกิจกรรมต่อไป

1.5 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

1. ศึกษา เรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตโดยกำหนดให้กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เพื่อกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ภารกิจ จัดทำแผนปฏิบัติการและปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

2. ทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม ควบคุม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงาน นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาและรายงานผลให้หน่วยงานต้นสังกัดและชุมชนทราบ

3. ทำหน้าที่บริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาแนะนำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน

1. บทบาทในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ เทคนิควิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดทำข้อมูลต่าง ๆ การศึกษาสภาพปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนางาน การสรุปและรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ปกครองรับทราบ

2. บทบาทในฐานะเป็นที่ปรึกษา ต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษา จุดมุ่งหมาย หลักการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจนการวางตนให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกศรัทธา เชื่อใจ ไว้วางใจ ขอรับคำปรึกษา แนะนำในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดประสิทธิภาพ

3. บทบาทในฐานะผู้ร่วมเรียนรู้ ครูผู้สอนเป็นผู้ประสานผู้ปกครอง วิทยากร ผู้รู้ในท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็น วางแผนที่จะเรียนรู้ร่วมกับนักเรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นระบบและส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

บทบาทหน้าที่ของผู้เรียน

1. บทบาทในฐานะในการวางแผนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาสภาพความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่มีประโยชน์และสามารถดำเนินการได้ ร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและร่วมรับประโยชน์และผลเสียที่จะเกิดขึ้น

2. บทบาทในฐานะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเอง มีความขยันอดทน ซื่อสัตย์ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ร่วมเรียนรู้กลุ่มเพื่อนและค้นหาวิธีเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองนักเรียน

1. บทบาทผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเป็นไปตามขั้นตอน กระบวนการที่กำหนด ให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ และให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและ

สังคมของชุมชน ตลอดจนการช่วยจัดหาสื่อ อุปกรณ์ แรงงานและงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. บทบาทในฐานะผู้มีส่วนร่วมการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ซึ่งลำพังโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพที่ยั่งยืนได้ ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เช่น การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย กิจกรรมและการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งการชื่นชม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จให้ทราบทั่วกัน

บทบาทหน้าที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ นโยบาย มาตรการ และการให้ความเห็นชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มีความรู้สึกรับผิดชอบ และร่วมประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. บทบาทเป็นผู้สนับสนุน ช่วยเหลือให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยเหลืออุปกรณ์ แรงงาน งบประมาณ ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนในการช่วยเหลือสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. บทบาทในฐานะผู้ติดตาม กำกับ และร่วมประเมินผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพิจารณาแผนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

บทบาทของศึกษานิเทศก์ / ผู้นิเทศ

ส่งเสริม สนับสนุน แนะนำ และช่วยเหลือให้สถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุตามหลักการ วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

จากบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนทั้งสิ้น ในแง่ของการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การร่วมวางแผน การสนับสนุน รวมถึงการให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ตามหน้าที่ ศักยภาพและความพร้อมต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต่อไป

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

ชบา พันธุ์ศักดิ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการทำงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน การวัดและ

ประเมินผล รูปแบบมีกระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู 3 ขั้นตอน คือ การสร้างกลุ่มของผู้ปกครองและครู การปฏิบัติการของผู้ปกครองและครู และการประเมินผลการปฏิบัติ และรูปแบบมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ การได้รับประสบการณ์จริงเป็นการปฏิบัติของผู้เรียนด้วยการสืบสอบแบบกลุ่ม การทบทวนความคิด การสรุปข้อความรู้ และการนำไปปฏิบัติ 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า (1) นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง มีทักษะชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง หลังการทดลองมีทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นพวรรณ วงศ์ชัยวัฒน์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมทั้ง 4 ปัญหา ได้แก่ ยาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ตของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอยู่ในระดับมาก 3) ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคมของนักเรียนทั้ง 4 ปัญหา ได้แก่ ยาเสพติด เพศ วัตถุนิยม และอินเทอร์เน็ต หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอยู่ในระดับมาก 4) จากแบบบันทึกผลการเรียนรู้ และการนำทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้ของนักเรียนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ รู้สึกสนุกสนานกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อป้องกันปัญหาสังคมทั้ง 4 ปัญหา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเอง พร้อมทั้งนำความรู้ที่ได้ไปช่วยเหลือและแนะนำผู้อื่นอีกด้วย

ธนพัชร แก้วปฏิมา (2547) ได้ทำการพัฒนาแบบวัดวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 2) ศึกษาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตในประเด็นของอำนาจจำแนก ความตรง และความเที่ยงของแบบวัด และ 3) สร้างเกณฑ์ปกติท้องถิ่นสำหรับแปลความหมายคะแนนจากแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1) แบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีข้อคำถามวัดทักษะชีวิต 12 องค์ประกอบ จำนวน 50 ข้อ 2) แบบวัดที่สร้างขึ้นมีอำนาจจำแนกทุกข้อ มีความตรงตามทฤษฎี มีความตรงตามสภาพ และมีความเที่ยงทั้งฉบับ .87 และ 3) เกณฑ์ปกติทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ปีการศึกษา 2546 นำเสนอในรูปแบบคะแนนมาตรฐานที่และตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์

Goudas and other (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลจากการศึกษาทักษะชีวิตโดยใช้เนื้อหาวิชาพลศึกษา โดยการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้วิชาพลศึกษา ได้ศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 73 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่างกำหนดเป้าหมายของตนเองมาอย่างสังเขป ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาร่างกาย ความรู้ และความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นหนทางสู่เป้าหมายในชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วิชาพลศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของตนเอง

Junge and other (2003) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างทักษะชีวิตโดยใช้ประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างทักษะชีวิตให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายของเด็กวัยอนุบาลจนจบการศึกษา ซึ่งใช้ทักษะแต่ละด้านบูรณาการให้เข้ากับทักษะชีวิต งานวิจัยได้ช่วยให้การพัฒนาทักษะชีวิตมีความเป็นไปได้หลังจากได้ทำการทดลองเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้ว กลุ่มทดลองสามารถแสดงทักษะในด้านต่าง ๆ ออกมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับอนาคตได้ด้วย

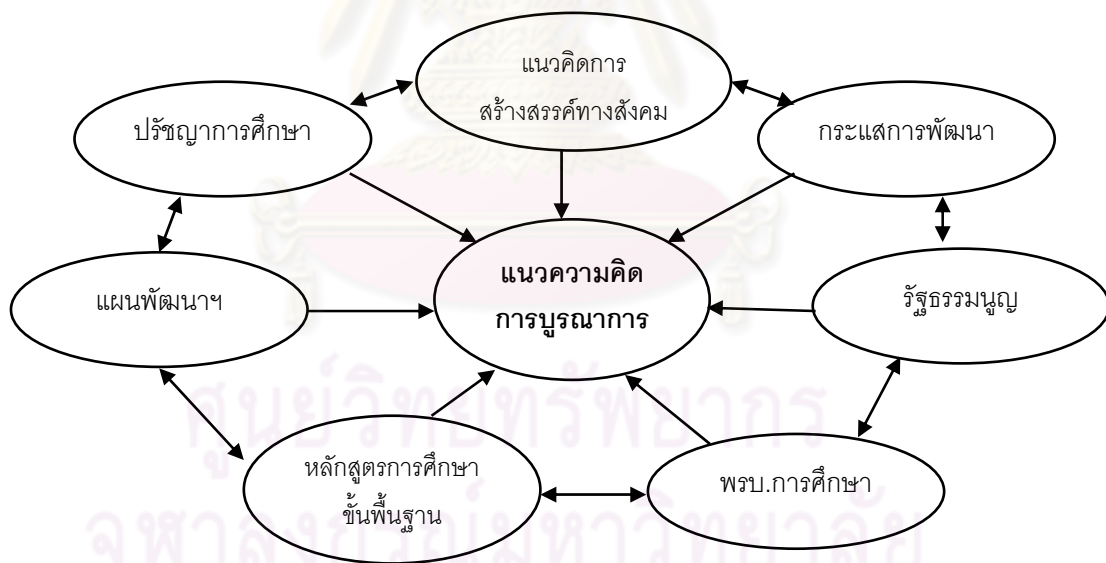
Zollinger et al. (2003) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในมลรัฐอินเดียนาระหว่างปี 1997-2000 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนในระดับ 6-8 จำนวน 1,598 คน โดยใช้ทักษะชีวิตในด้านการตัดสินใจ การจัดการกับความเครียด การสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มที่สูบบุหรี่มีการลดการสูบบุหรี่เพียงเล็กน้อย ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ พบว่า ไม่มีการสูบบุหรี่หรือทดลองสูบบุหรี่ โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะชีวิตนี้ทำให้นักเรียนได้เห็นถึงผลกระทบของการสูบบุหรี่ที่ส่งผลต่อสุขภาพของตนเอง

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยเน้นการนำองค์ประกอบต่าง ๆ ของทักษะชีวิตบางส่วนมาพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และส่วนใหญ่ทำการศึกษากับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ได้ทำการพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตเพื่อใช้ในการวัดคุณลักษณะทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

ตอนที่ 2 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.1 ประวัติและความเป็นมาของการบูรณาการ

แนวทางการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีปรากฏตั้งแต่ปี ค.ศ. 1890 โดยนักการศึกษาชาวเยอรมัน ชื่อ แฮร์มาร์ค ที่ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีลักษณะสหสัมพันธ์และเชื่อมโยงแนวความคิด เรื่องบูรณาการชัดเจนมากขึ้นในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 โดยมี จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้นำคนสำคัญที่ทำให้แนวความคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการใช้กันโดยแพร่หลาย สำหรับประเทศไทยได้มีการเรียนการสอนเรื่องบูรณาการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496 ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) และปี พ.ศ. 2520 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหลักสูตรประถมศึกษาตามแนวหลักบูรณาการ และประกาศใช้เป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นอกจากนี้เรื่องของกระแส และแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นได้ปรากฏอยู่ในเอกสารหลักทางการศึกษา เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) โดยแนวคิดดังกล่าว มีกรอบการเชื่อมโยงเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อไปนี้ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545; กรมวิชาการ, 2545; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

แผนภาพที่ 2.5 แนวความคิดการเชื่อมโยงการบูรณาการ

ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2545)

จากแผนภาพแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของการบูรณาการที่เป็นแนวคิดหลักของแผนและนโยบายการศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ และจากแนวความคิดการบูรณาการในทางนโยบายแล้ว การบูรณาการนี้ได้เป็นแนวในด้านกาปฏิบัติ ทั้งในเรื่องของหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

2.2 ความหมายของบูรณาการ หลักสูตรบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากแนวความคิดการบูรณาการ ซึ่งนำไปสู่การจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ ได้มีนักวิชาการด้านการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้ดังนี้

ความหมายของบูรณาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า บูรณ แปลว่า เต็ม บูรณาภาพ หมายถึง ความครบถ้วนบริบูรณ์ และคำว่า บูรณาการรวมหน่วย หมายถึง การนำหน่วยที่แยก ๆ กันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้มิได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการโดยตรงไว้ จนกระทั่งในปี 2550 ราชบัณฑิตยสถานได้เก็บคำว่า บูรณาการ ไว้ในพจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 (2550) โดยให้ความหมายว่า บูรณาการ หมายถึง การรวมวิชาหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และจัดการสอนให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการเก็บคำว่าบูรณาการครั้งนี้จะเน้นไปที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าความหมายของการบูรณาการโดยทั่วไป

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550) นิยามความหมายของคำว่าบูรณาการ คือ การทำให้หน่วยย่อย ๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนในตัว

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาวี ยินดีสุข (2548) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการ ไว้ว่าเป็นการทำให้ผสมบูรณ (integration) คือ การทำหน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวให้ครบสมบูรณ์ในตัวเอง

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการว่า หมายถึง การเชื่อมโยงหลักความรู้ ประสบการณ์ทุกชนิดในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ หล่อหลอมความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยเข้ากับกิจกรรมด้วยวิธีการและกระบวนการที่ผสมกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุล ยืดหยุ่น จนเกิดผลการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ชนาธิป พรกุล (2544) ให้ความหมายของการบูรณาการว่า หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์ทุกชนิดที่บรรจุอยู่ในแผนของหลักสูตร เป็นการเชื่อมโยงในแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542) กล่าวถึงการบูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ

จากความหมายต่าง ๆ ของคำว่าบูรณาการนี้ สามารถสรุปได้ว่า บูรณาการ คือ ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง รวมกันเป็นหนึ่งเดียวขององค์ความรู้หรือทักษะต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์

ด้วยวิธีการที่มีความผสมกลมกลืนอย่างพอดี และสามารถนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จาก ความหมายของบูรณาการนี้เมื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษา จึงออกมาเป็นหลักสูตรบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีความหมายดังนี้

ความหมายของหลักสูตรบูรณาการ

หลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรที่มีการผสมผสานตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไป หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้หัวข้อเรื่อง (theme) อย่างสมดุล และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยหัวข้อเรื่องมีลักษณะเป็นจุดรวมหรือจุดกลางที่ต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจได้มาจากสาขาต่าง ๆ ในวิชาเดียวกัน หรือได้จากหลายศาสตร์ หรือวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง แสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโดยใช้เครือข่ายความคิดช่วยในการจัดทำหลักสูตร (ดวงเดือน อ่อนน้อม และทศนา แคมมณี, 2548; พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2548)

จากความหมายของหลักสูตรบูรณาการ แสดงให้เห็นถึงภาพของหลักสูตรบูรณาการที่เริ่มจากการกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยอาจเป็นกลุ่มสาระเดียวหรือมากกว่า มีการกำหนดหัวข้อเรื่องและ ขยายสาระเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต่อไป

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ทศนา แคมมณี (2551) ให้นิยามของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการว่า เป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความ เข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า เป็นการสอนที่นำศาสตร์ของสาขาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานกัน ได้รับประโยชน์จากหลากหลายวิชา ที่เน้นองค์รวมของเนื้อหาวิชา มากกว่าความรู้ของแต่ละวิชา และจะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็น สำคัญ โดยเน้นความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน การผสมผสานของ เนื้อหาวิชาในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิด และนำความคิดรวบยอดไป สร้างความรู้เพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2543) ให้ความหมายของการบูรณาการไว้ว่า หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมา ผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของการ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจ และ ทักษะในศาสตร์หรือวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ ความ

เข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ทำให้ได้รับรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่มีสภาพใกล้เคียงกับชีวิตจริง

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ สรุปได้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยนำสาระที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และนำความรู้และทักษะที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3 แนวคิดและปรัชญาของการบูรณาการ

แนวคิดและปรัชญาของการบูรณาการนั้นเกิดจากนักคิด นักปรัชญาการศึกษา ที่ได้รับการยอมรับ และเป็นผู้กำหนดกรอบและทิศทางในการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย แนวคิดและปรัชญาดังกล่าว ได้แก่ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

1. ปรัชญาพัฒนาการนิยม (progressivism)

ผู้นำทางปรัชญาพัฒนาการนิยมนี้ คือ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งมีฐานความคิดความเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดี คือการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนได้พัฒนารอบด้าน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในหลักสูตรที่มีลักษณะบูรณาการ ซึ่งมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้มีโอกาสค้นพบความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกันปรัชญาการศึกษาเน้นการใช้ประสบการณ์ตรงและกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในส่วนบุคคลและในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย

2. แนวคิดการสร้างสรรคทางสังคม (social constructivism)

แนวคิดการสร้างสรรคทางสังคมนี้มีผู้นำสำคัญ คือ วีกอทสกี (Vygotsky) ซึ่งมีฐานความคิดและความเชื่อว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร การเรียนรู้จะเกิดจากผลของการโยงโย ความสัมพันธ์ที่ผู้เรียนได้ค้นพบในขณะที่เข้าร่วมในกิจกรรมและงานต่าง ๆ ของกลุ่ม แนวคิดนี้เชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างเอง คนอื่นแม้แต่ครูก็ไม่อาจจะสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ จึงสนับสนุนวิธีการแก้ปัญหา วิธีการค้นหาและการเข้าร่วมในการปฏิบัติจริงต่าง ๆ

3. ทศนะใหม่ในกระแสการพัฒนาในปัจจุบัน

ในปัจจุบันเริ่มมีการยอมรับทศนะใหม่โดยการมองสิ่งทั้งหลายเป็นภาพรวม หรือทศนะแบบองค์รวม (holistic view) ซึ่งมีความตรงกันข้ามกับทศนะแบบเดิมคือ ทศนะแบบแยกชิ้นส่วน (fragmentary view) ที่เน้นความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน (specialization) ทศนะแบบองค์รวมนี้มองว่าสิ่งทั้งหลายในในชีวิตในโลก ทุกอย่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่อประกอบกันเข้าเป็นองค์รวมแล้ว ทุกอย่างประสานกลมกลืนกันดี ก็เกิดภาวะที่พอดีหรือสมดุล

และเมื่อเกิดภาวะได้ที่สมดุลแล้วก็เกิดภาวะเป็นตัวของตัวเอง มีคุณสมบัติที่สามารถดำรงอยู่ด้วยดี และดำเนินต่อไปด้วยดี

จากแนวคิดและปรัชญาของการบูรณาการนี้ทำให้เห็นได้ว่าการบูรณาการ เป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นเรื่องของมนุษย์เกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การค้นหา การแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของตัวเองและเรื่องของสังคม เป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความเป็นองค์รวม มีความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างสมดุลและพอดี

2.4 หลักการและความสำคัญของการบูรณาการ

จากแนวคิดของการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้น แนวคิดนี้ได้นำไปสู่หลักการในการจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการด้านการศึกษาได้กล่าวถึงหลักและความสำคัญของการบูรณาการไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2551) และ ดวงเดือน อ่อนน่วม และทิสนา แคมมณี (2548) กล่าวถึงหลักการของการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบเน้นการบูรณาการไว้ว่า

1) ในธรรมชาติและชีวิตจริง ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีความสัมพันธ์กัน การเรียนรู้ที่ดีจึงควรมีลักษณะเช่นเดียวกัน ควรมีลักษณะเป็นองค์รวม ไม่ใช่แบ่งเป็นแท่งหรือเป็นท่อนที่แยกจากกัน ซึ่งทำให้การเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับชีวิตจริงและความเป็นจริง เป็นผลทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้

2) การบูรณาการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้หลาย ๆ ด้านประกอบกัน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติไปพร้อม ๆ กัน

3) การบูรณาการช่วยเปิดโลกทัศน์ของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนให้กว้างขวางขึ้น ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะด้าน เฉพาะทาง ช่วยให้การเรียนรู้น่าสนใจ น่าตื่นเต้น ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีความคิดและมุมมองที่กว้างขึ้น

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข (2548) และธีรชัย ปุรณโชติ (2544) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่า

1) สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันไม่ได้จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ในการดำเนินชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะหลายสาขาวิชาาร่วมกันแก้ปัญหา การเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในลักษณะบูรณาการ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ กับชีวิตจริง

2) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เนื้อหาและกระบวนการที่เรียนในวิชาหนึ่งอาจช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อีกวิชาหนึ่งได้

3) การสอนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากหลาย ๆ สาขาวิชาเข้าด้วยกัน ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (transfer of learning) ช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง และก็จะสามารถเชื่อมโยงชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนกับสิ่งที่เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเรียนมีประโยชน์หรือนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

4) หลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีประโยชน์ในการลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่าง ๆ ปัจจุบันความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีเรื่องที่จะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ข้อมูลความรู้ที่เพิ่มขึ้นบางครั้งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเหมาะสมมากกว่าที่แต่ละวิชาจะเพิ่มเนื้อหาเข้าไปในวิชาของตน

5) การเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถตอบสนองความสามารถของผู้เรียนซึ่งมีหลายด้านได้ เช่น ความสามารถทางภาษา คณิตศาสตร์ ความคล่องของร่างกายและการเคลื่อนไหว ดนตรี สังคม ความรู้ ความเข้าใจตนเอง และสนองต่อความสามารถที่จะแสดงออก และการตอบสนองทางอารมณ์ รวมทั้งทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการจัดการความรู้

6) กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน (constructivism) กระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโลกของการเรียนรู้ยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักการและความสำคัญดังที่กล่าวมานี้ โดยภาพรวมจะมุ่งประเด็นถึงผู้เรียนเป็นหลัก โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนตามธรรมชาติความเป็นจริง เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ตอบสนองผู้เรียนหลายด้าน ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา ด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่มีอยู่ ส่วนในด้านการจัดการเรียนรู้นั้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยให้ลดการซ้ำซ้อนของเนื้อหา ซึ่งความสำคัญดังที่กล่าวมานี้จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการจัดการศึกษา โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้มีการแบ่งประเภทและรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

2.5 ประเภทและรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากความสำคัญของการบูรณาการ อันนำไปสู่การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้มีการแบ่งประเภทและรูปแบบดังนี้

ประเภทของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว์ ยินดีสุข (2548) ได้แบ่งประเภทของบูรณาการเป็น 2 ประเภท คือ

1) หลักสูตรบูรณาการ (curriculum integration) คือการนำเนื้อหาจากศาสตร์ต่าง ๆ มาผสมผสานกันก่อนการจัดการเรียนการสอน

2) การบูรณาการการเรียนการสอน (instructional integration) คือการนำเนื้อหา มาจัดการเรียนการสอนด้วยการผสมผสานวิธีการหลากหลาย กิจกรรมหลากหลาย การแบ่งประเภทของการบูรณาการปรากฏดังแผนภาพที่ 2.6

แผนภาพที่ 2.6 ประเภทของการบูรณาการ

ที่มา : พิมพ์พันธ์์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข (2548)

จากประเภทของการบูรณาการนี้จะเห็นได้ว่าแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การบูรณาการระดับหลักสูตร โดยกระทำก่อนการจัดการเรียนการสอน และการบูรณาการการเรียนการสอน เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสมที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้เข้ากับเนื้อหาสาระของสาระการเรียนรู้

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากประเภทของการบูรณาการ ซึ่งนำไปสู่รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยทิตานา แชมมณี (2551) พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาร์ ยินดีสุข (2548) เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) กรมวิชาการ (2545) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) และ Jacob (อ้างถึงใน วัลย์ พานิช, 2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 2 ลักษณะ คือ การบูรณาการภายในวิชา และการบูรณาการระหว่างวิชา

การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการสอนระหว่างเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในกลุ่มประสบการณ์หรือสาระรายวิชาเดียวกันเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาเรื่องราว ประเด็นปัญหา หัวข้อ หรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งโดยปกติครูผู้สอนในวิชาต่าง ๆ จะปฏิบัติอยู่แล้ว

การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการสอนระหว่างเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันเพื่อมุ่งศึกษาเรื่องราว ประเด็นปัญหา หัวข้อ หรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ อย่างเข้าใจลึกซึ้ง และชัดเจนใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตยิ่งขึ้น โดยมี 4 รูปแบบ และสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ (2548) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงข้อดีและข้อจำกัดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 4 รูปแบบ ดังตารางนี้

ตารางที่ 2.2 รูปแบบ ข้อดี และข้อจำกัดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

รูปแบบ	ข้อดี	ข้อจำกัด
1. การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก หรือ บูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว (infusion) - ครูคนเดียวสอน โดยนำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาสอนแทรกในวิชาของตน	- ผู้สอนคนเดียวสามารถบริหารการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ และเวลาได้สะดวก - ไม่กระทบต่อการจัดตารางสอนของผู้อื่น	- ผู้สอนคนเดียวอาจไม่ชำนาญในบางเนื้อหา - เนื้อหาวิชาและกิจกรรมอาจซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น
2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (parallel instruction) - ครู 2 คนขึ้นไป ต่างคนต่างสอนวิชาของตน - มีการวางแผนตัดสินใจร่วมกันโดยกำหนดหัวเรื่อง (theme) ความคิดรวบยอด (concept) เดียวกัน	- ผู้สอนแต่ละคนสามารถบริหารเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้โดยสะดวก - เนื้อหาวิชาลดการซ้ำซ้อน มีการทำงานร่วมกัน - ไม่กระทบการจัดตารางสอนของครูคนอื่น	- ผู้สอนต้องรับภาระเนื้อหาที่ตนไม่ชำนาญ - ผู้เรียนมีภาระมากจากทุกรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รูปแบบ	ข้อดี	ข้อจำกัด
3. การสอนบูรณาการแบบ สหวิทยาการ (multidisciplinary instruction) เป็นการสอนลักษณะเดียวกับการสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน - ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต่างคนต่างสอน วิชาของตน - วางแผนร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการที่มีหัวเรื่อง (theme) ความคิด รวบยอด (concept) เดียวกัน	- สนับสนุนการทำงานร่วมกัน ของผู้สอน-ผู้เรียน โดยลด ความซ้ำซ้อนของกิจกรรม - ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมี เป้าหมายร่วมกัน - ผู้เรียนเห็นความสำคัญของ การนำความรู้ไปใช้	- มีผลกระทบต่อการจัด ตารางสอนและแผนการ จัดการเรียนรู้
4) การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอน เป็นคณะ (transdisciplinary instruction) - ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ร่วมกันสอนเป็นคณะ - มีการวางแผน ปรึกษาหารือร่วมกัน โดย กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือ ปัญหาาร่วมกัน แล้วดำเนินการสอนนักเรียน กลุ่มเดียวกัน	- สนับสนุนการทำงานร่วมกัน ทั้งผู้สอนและผู้เรียน นับเป็น การลดความซ้ำซ้อนของ กิจกรรม - ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมี เป้าหมายร่วมกันชัดเจน - ผู้เรียนเห็นความสำคัญของ การนำความรู้ไปใช้	- กระทบต่อการจัดตารางสอน - ผู้สอนต้องควบคุมการเรียน ให้ทันตามกำหนด

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 4 รูปแบบนี้ ได้แบ่งประเด็นหลักออกเป็น ด้านของจำนวนครูผู้สอนและการจัดการเรียนการสอน (สอนคนเดียว หรือสอนเป็นคณะ) การวางแผนกำหนดหัวเรื่อง การมอบหมายงาน ฯลฯ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้รูปแบบตามความเหมาะสมของครูผู้สอน

นอกจากนี้ Fogarty and Stoehr (1995) ได้เสนอรูปแบบการบูรณาการหลักสูตรซึ่ง เกี่ยวข้องกับการบูรณาการไว้ 10 รูปแบบ (Toward an Integrated Curriculum : Ten Views for Integrating the Curricula) ซึ่งแนวคิดนี้ได้แจกแจงรายละเอียดเพิ่มเติมจากการจำแนกรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น และอรนุช ลิมตศิริ (2549) ได้สรุปข้อดี ข้อจำกัดของรูปแบบดังกล่าว โดยสรุปได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 2.3 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรของ Fogarty and Stoehr (1995)

รูปแบบ	ข้อดี	ข้อจำกัด
<p>แบบที่ 1 Fragmented</p> <p>คล้ายกับการเรียนการสอนแบบเดิม เน้นเนื้อหาแยกแต่ละรายวิชา โดยยังไม่นับเป็นการบูรณาการ เป็นเพียงการเริ่มต้นการบูรณาการ</p>	<p>- มองเห็นความชัดเจนของแต่ละวิชา</p>	<p>- การถ่ายโอนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้น้อย</p> <p>- การเชื่อมโยงแต่ละวิชาเข้าด้วยกันไม่เด่นชัดสำหรับผู้เรียน</p>
<p>แบบที่ 2 Connected</p> <p>เน้นความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและทักษะภายในวิชา เช่น ทักษะการคิด ทักษะทางสังคม การใช้แผนผังกราฟิก โดยไม่เน้นเนื้อหาของสาขาวิชาอื่นๆ</p>	<p>- มีการเชื่อมโยงแนวคิดหรือหลักการสำคัญหลักๆ ภายในวิชาเข้าด้วยกัน มีลักษณะของการเรียนแบบซึมซาบประสบการณ์ (assimilation)</p>	<p>- ให้ความสำคัญเฉพาะเนื้อหาภายในวิชา</p> <p>- วิชาต่างๆ ไม่สัมพันธ์กัน</p>
<p>แบบที่ 3 Nested</p> <p>เน้นการนำทักษะต่างๆ มาบูรณาการภายในเนื้อหาแต่ละวิชา และสามารถนำทักษะชีวิต (life skill threads) มาบูรณาการได้ในรูปแบบนี้ ประกอบด้วย ทักษะการคิด (thinking skills) ทักษะทางสังคม (social skills) ทักษะทางศิลปะ (skills in the arts) การใช้แผนผังกราฟิก (graphic organizers) และทักษะทางเทคโนโลยี (technological skills)</p>	<p>- ส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับหลายๆ เนื้อหา</p>	<p>- ผู้เรียนอาจสับสนเกี่ยวกับสาระสำคัญของบทเรียนหรือกิจกรรม</p>
<p>แบบที่ 4 Sequenced</p> <p>เน้นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาและทักษะในแต่ละวิชา โดยผู้สอนจะจัดหัวข้อเรื่องที่จะสอนให้คู่ขนานกัน และสอนแยกกันไปตามเนื้อหาวิชา</p>	<p>ส่งเสริมการถ่ายโอนการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาต่างๆ (across content areas)</p>	<p>อยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือและความยืดหยุ่น ขณะที่ผู้สอนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดลำดับของหลักสูตรมากนัก</p>
<p>แบบที่ 5 Shared</p> <p>เป็นการบูรณาการระหว่างวิชา 2 วิชา เน้นความสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อหาและทักษะ โดยมีความคาบเกี่ยวซึ่งกันและกันในประเด็นต่างๆ</p>	<p>- ประสบการณ์การเรียนการสอนร่วมกันโดยที่ผู้สอน 2 คนในทีมไม่ลำบากที่จะร่วมงานกัน</p>	<p>- การทำงานร่วมกันอาศัยเวลา ความยืดหยุ่น และการประนีประนอมกัน</p>
<p>แบบที่ 6 Webbed</p> <p>เน้นการใช้หัวเรื่อง (theme) เป็นแกนหลักในการจัดเนื้อหาในแต่ละวิชาให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน</p>	<p>- สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน</p> <p>- ช่วยให้ผู้เรียนเห็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิด</p>	<p>- พิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ของเนื้อหา</p>

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

รูปแบบ	ข้อดี	ข้อจำกัด
แบบที่ 7 Threaded เน้นใช้ทักษะ เช่น ทักษะการคิด ทักษะทางสังคมพหุปัญญา เทคโนโลยีที่มีความสัมพันธ์ในแต่ละวิชาเป็นแกนหลักมากกว่าการบูรณาการเนื้อหา เนื้อหาเป็นสื่อสำคัญในการเรียนทักษะ	- ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนที่เป็นองค์ประกอบที่เกื้อหนุนการถ่ายโอนการเรียนรู้ในอนาคต	- ศาสตร์ต่าง ๆ ยังแยกกันอยู่
แบบที่ 8 Integrated รูปแบบใกล้เคียงกับวิธี Shared และ Webbed โดยใช้หัวเรื่อง (theme) เป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และทักษะต่าง ๆ มีการเน้นการใช้เนื้อหาและความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ กับหัวเรื่อง	- ส่งเสริมให้ผู้สอนเห็นการเชื่อมโยงของวิชาต่าง ๆ นักเรียนจะเกิดแรงจูงใจเมื่อเห็นความเชื่อมโยงเหล่านั้น	- ต้องมีการสอนและวางแผนร่วมกัน
แบบที่ 9 Immersed เน้นการใช้ข้อมูล ความรู้ ความสนใจ ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง และสร้างความหมายของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง	- การบูรณาการเกิดจากตัวผู้เรียนเอง	- อาจทำให้จุด focus ของผู้เรียนแคบลง
แบบที่ 10 Networked เป็นการต่อยอดจากรูปแบบ Immersed ผู้เรียนสามารถเลือกแนวทางของตนเองในการเรียนรู้ โดยศึกษาเรื่องที่สนใจต่าง ๆ ทั้งแนวกว้างและแนวลึก	- ผู้เรียนถูกกระตุ้นโดยข้อมูลใหม่ ๆ	- ความพยายามของผู้เรียนอาจไม่ได้ผล

จากรูปแบบทั้ง 10 นี้ วลัย พานิช (2546) ได้วิเคราะห์และจำแนกวิธีการบูรณาการออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. ประเด็นที่เกี่ยวกับครูผู้สอน ได้แก่รูปแบบที่ 1 2 3 9 และ 10 ครูสามารถสอนได้ด้วยตนเองตามลำพัง ส่วนรูปแบบที่ 4 5 6 7 และ 8 ครูจะต้องร่วมคิด ร่วมกันในการดำเนินการเตรียมบทเรียนและการสอน

2. ประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะการบูรณาการ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่รูปแบบที่ 1 2 และ 3
- 2) การบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ ได้แก่รูปแบบที่ 4 5 6 7 และ 8

3) การบูรณาการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนหรือภายในสมองของผู้เรียน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 และ 10 แต่การเกิดบูรณาการภายในผู้เรียนนั้นต้องอาศัยเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นสื่อที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว

จากทั้งประเภทและรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบต่าง ๆ ที่เสนอมานี้ ได้มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวคิด หลักการ และความสำคัญ กล่าวคือ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบของการจัดการเรียนรู้บูรณาการนี้มีทั้งข้อดี ข้อจำกัด จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพบริบทและความเป็นไปได้ของการจัดการศึกษาของที่นั้น ๆ

2.6 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมาสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จัดให้กับผู้เรียนโดยตรง ได้มีนักวิชาการ หน่วยงาน ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้เสนอการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไว้ 5 ขั้นตอน 2 วิธี คือ

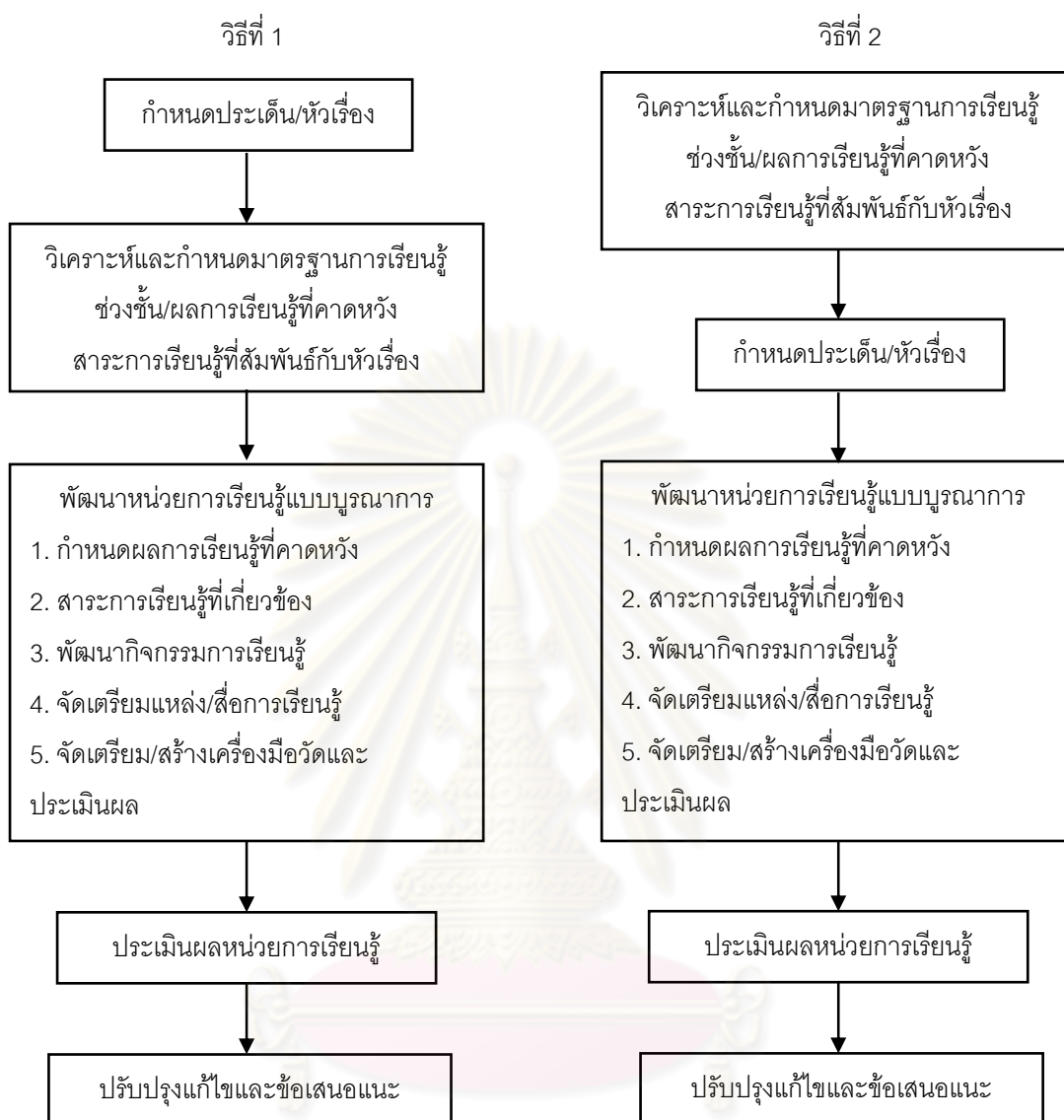
วิธีที่ 1 เลือกหัวเรื่องก่อนเลือกประเด็น หรือเลือกประเด็นก่อนเลือกหัวเรื่อง แล้วจึงวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำมาบูรณาการ

การกำหนดประเด็นหรือหัวข้อเรื่องอาจได้มาจากนโยบายของสถานศึกษาหรือจากผู้สอนในระดับชั้น จากนั้นพิจารณาดูว่า ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามประเด็นหรือหัวเรื่องนี้ เกี่ยวข้องกับสาระหรือกลุ่มสาระใด สามารถบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นใดบ้าง แล้วกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ จัดเตรียมแหล่ง/สื่อการเรียนรู้ และจัดเตรียม/สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล เมื่อได้หน่วยการเรียนรู้แล้ว ควรประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปจัดการเรียนรู้ตามแผนที่ได้พัฒนาไว้

วิธีที่ 2 วิเคราะห์และเลือกมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วจึงเลือกประเด็นหรือหัวเรื่อง

ในวิธีนี้ ผู้สอนในระดับชั้นเดียวกันมาร่วมกันพิจารณาว่าในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนอยู่นั้น มีมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นอะไรบ้าง และวิเคราะห์ว่ามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นใดที่เหมาะสมจะนำมาบูรณาการ แล้วจึงกำหนดประเด็นหรือหัวเรื่องให้สอดคล้องกัน จากนั้นจึงทำหน่วยการเรียนรู้ โดยพิจารณาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง แล้วพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และจัดเตรียม/สร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล เมื่อได้หน่วยการเรียนรู้แล้ว ควรประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปจัดการเรียนรู้ตามแผนที่ได้พัฒนาไว้

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 2 วิธีนี้ สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.7 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2 วิธี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดเรื่องที่จะสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวเรื่องหรือปัญหา หรือความคิดรวบยอดในการสอน
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหลักและวิชารองที่จะนำมาบูรณาการ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอนสำหรับหัวเรื่องนั้น ๆ เพื่อการวัดและประเมินผล

3. กำหนดเนื้อหาย่อย เป็นการกำหนดเนื้อหาหรือหัวเรื่องย่อย ๆ สำหรับการเรียนการสอน ให้สนองจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4. วางแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญเช่นเดียวกับแผนการสอนทั่วไป คือ สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

5. ปฏิบัติการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอน รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ ฯลฯ โดยมีการบันทึกจุดเด่น จุดด้อยไว้สำหรับการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

6. การประเมินปรับปรุงและพัฒนาการสอน เป็นการนำผลที่ได้บันทึก รวบรวมไว้ขณะปฏิบัติการสอนมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนบูรณาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียวร์ ยินดีสุข (2548) และวลัย พานิช (2544) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

1) กำหนดหัวเรื่อง (theme)

วิธีกำหนดรูปแบบที่ 1 กำหนดหัวเรื่อง (theme) ก่อน

วิธีกำหนดรูปแบบที่ 2 กำหนดหัวเรื่อง (theme) หลังจากผสมผสานวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ร่วมของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยกำหนด (1) จากมโนทัศน์ (concept) (2) จากประเด็นปัญหา (problem) (3) จากเรื่องที่เป็นปัญหา (issue) (4) จากเรื่องที่ต้องใช้การสืบสอบ/แก้ปัญห (problem solving) (5) จากแหล่งการเรียนรู้ที่เลือกต่อการค้นคว้า (learning resource) (6) จากความสนใจของผู้เรียน (student's interest)

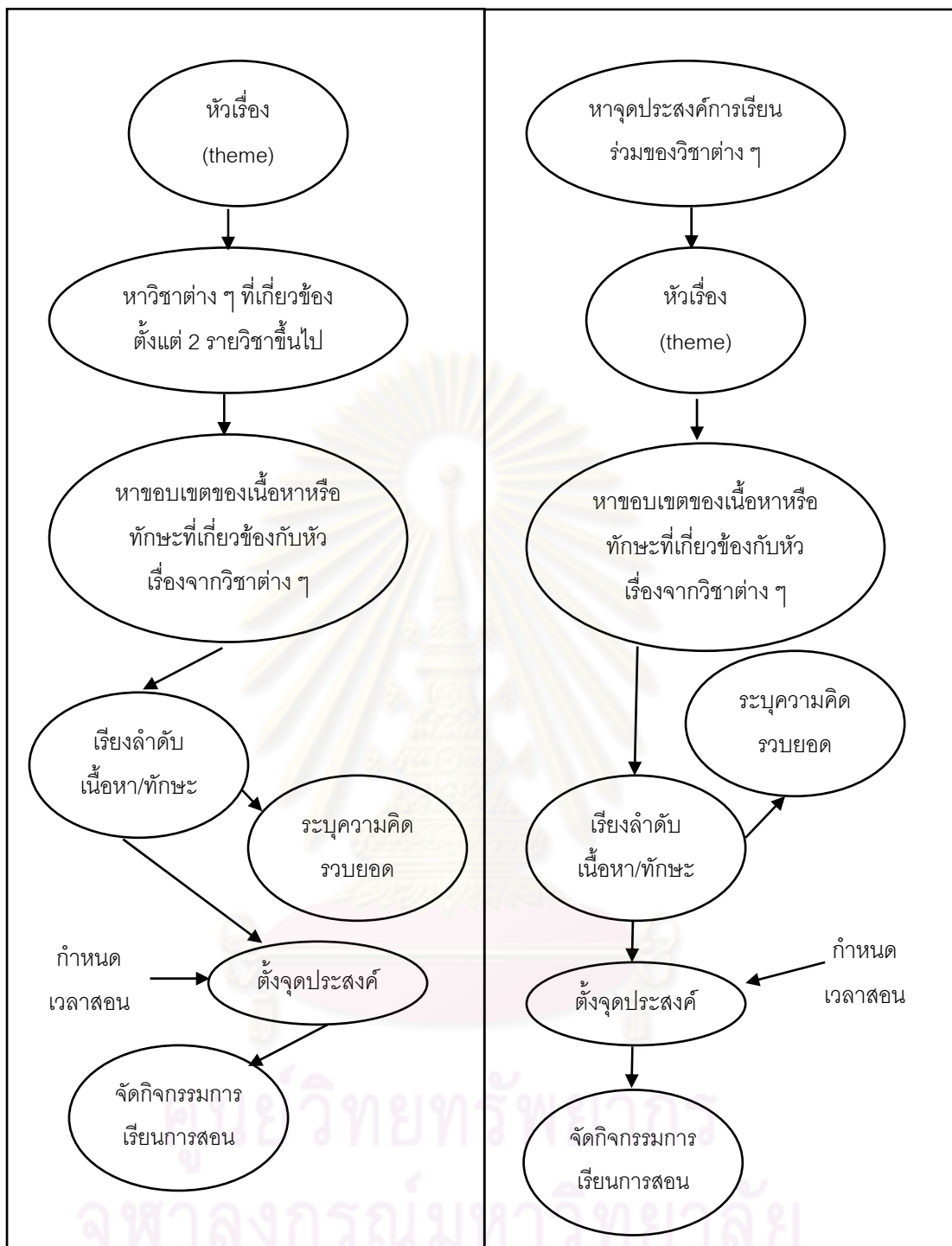
2) ทำเครือข่ายความคิด (web) หรือผังความคิด (concept map) หรือผังกราฟิก (graphic organizer) เกี่ยวกับความเกี่ยวข้องในเรื่องดังนี้

2.1) เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหัวเรื่อง (theme)

2.2) หัวข้อเรื่อง (topic) และทักษะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) จัดเรียงลำดับเนื้อหาและทักษะที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้

4) วางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนคือ (1) ระบุมโนทัศน์สำคัญ (2) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (4) เตรียมสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ (5) กำหนดวิธีการประเมินการเรียนรู้ จากขั้นตอนดังกล่าว สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.8 ขั้นตอนการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ที่มา : พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ และเพ็ญวิภา ยินดีสุข (2548) และวลัย พานิช (2544)

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต่าง ๆ ที่นำเสนอมานี้ สรุปได้ว่ามีความสอดคล้องกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) การกำหนดหัวเรื่องก่อน แล้วจึงดำเนินการกำหนดสาระการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

๔๔๕ 2) การวิเคราะห์หลักสูตร สาระ วัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดออกมาเป็นหัวเรื่อง แล้วจึงดำเนินการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ๔๔๕ ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับกรเลือกใช้ขั้นตอนของครูผู้สอนให้เหมาะสมกับสภาพเนื้อหาวิชา หลักสูตร ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียน และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นต้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน คือ การกำหนดหัวเรื่องก่อน แล้วจึงวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำมาบูรณาการและพิจารณาการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามประเด็นหัวเรื่องนี้ว่ามีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกับสาระหรือกลุ่มสาระใด สามารถบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นใดบ้าง แล้วกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องของพัฒนาภิกรรรมการเรียนรู้ จัดเตรียมแหล่ง/สื่อการเรียนรู้ และจัดเตรียม/สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น ได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

พัศวรรณ คำทองสุข (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ : การวิเคราะห์ข้อถกเถียงและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) วิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง 2) ค่าขนาดอิทธิพลในระดับเล่มงานวิจัยจำนวน 32 ค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.504 ในระดับชุดการทดสอบสมมติฐานมีค่าขนาดอิทธิพลจำนวน 60 ค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.914 3) ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่เป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างของค่าประมาณขนาดอิทธิพลในระดับเล่มงานวิจัย ได้แก่ ตัวแปรประเภทตัวแปรตาม ตัวแปรสื่อ / อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ตัวแปรแบบแผนการวิจัย ตัวแปรจำนวนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรเครื่องมือวัดตัวแปรอิสระ 4) ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่ารูปแบบการบูรณาการ ส่วนใหญ่เป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และบูรณาการแบบคู่ขนาน แบบพหุวิทยาการ 5) องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เน้นเนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้ภาษาไทย และการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้แกนกลาง ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาฯ สุขศึกษาและพลศึกษา และศิลปะ

ศรียา เจริญนาม (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเมืองและการปกครองไทยด้วยการบูรณาการการสอนสังคมศึกษากับการสอนภาษา

แบบธรรมชาติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเมืองและการปกครองไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

จินดา ยัญทิพย์ (2547) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และเมตาคognition ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ประกอบด้วย 11 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการสำรวจ (2) ขั้นการกระตุ้น (3) ขั้นการวางแผน (4) ขั้นการเลือกข้อมูลสำคัญ (5) ขั้นการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมกับข้อมูลใหม่ (6) ขั้นการค้นหาใจความสำคัญ (7) ขั้นการประเมินผลระหว่างการอ่าน หลังการอ่าน (8) ขั้นการตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน (9) ขั้นการขยายความรู้ (10) ขั้นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน (11) ขั้นการประเมินผลหลังการอ่าน กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้นำไปใช้บูรณาการทักษะการคิดเข้าไปในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ทักษะการคิดมี 11 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการระบุ ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการเรียงลำดับ ทักษะการเปรียบเทียบ ทักษะการสรุปอ้างอิง ทักษะการทำนาย ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการขยายความ ทักษะการให้เหตุผล และทักษะการสรุปย่อความ 2) ผลการศึกษาคำการใช้กระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจพบว่า (1) นักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิด หลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสรุปย่อความหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุคนธ์ทิพย์ ตาสิ่ง (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมบูรณาการคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

กุลยา เบญจกาญจน์ และคณะ (2546) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข กรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะการทำงานกลุ่ม และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านการบริหาร ผู้บริหารในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถบริหารจัดการด้านบริหารวิชาการ การจัดปัจจัยเกื้อหนุน การนิเทศภายใน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างดีจนกระทั่งประสบความสำเร็จ

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง กระจายตามระดับชั้น ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายศึกษาพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบการบูรณาการส่วนใหญ่เป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยส่วนใหญ่ปรากฏว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในประเภทและรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่ามีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน

3.1 ประวัติ ความเป็นมาของการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

แนวคิดการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้นั้นได้มีมานานแล้ว ตั้งแต่ยุคสมัยของเพลโต และโซเครตีส (Plato and Socrates) ที่กล่าวถึงการวิจัยว่าเป็นวิธีการหาความรู้ ความคิด หรือข้อมูลใหม่ ๆ

ปัจจุบันมีการนำแนวคิดกระบวนการวิจัยหรือขั้นตอนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จัดเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นิยมกันมาก และได้กำหนดไว้ในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา เช่น สาขาแพทยพยาบาล วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม กฎหมาย การศึกษา ฯลฯ

ส่วนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน แต่ได้มีครูผู้สอนกลุ่มหนึ่งที่จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนการวิจัย สามารถบูรณาการกระบวนการวิจัยเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ มีทักษะในการสังเกต

การตระหนักถึงปัญหา ศึกษาหรือระบุถึงปัญหา การวางแผนกำหนดแนวทางการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา (อ่ำรุ่ง จันทวานิช, 2548)

จากประวัติและความเป็นมาของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ ทำให้ทราบได้ว่ากระบวนการวิจัย เป็นวิธีที่ใช้ในการแก้ปัญหา หาทางออก หรือใช้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ส่วนทางด้านการศึกษา กระบวนการวิจัยก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นที่น่าสังเกตได้ว่าการใช้กระบวนการวิจัยนี้ส่วนใหญ่ใช้ใน ระดับอุดมศึกษา ยังไม่ค่อยมีการใช้กระบวนการนี้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนและการสอนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยรายละเอียดของกระบวนการวิจัยนี้จะได้นำเสนอต่อไป

3.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ได้มีนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2548) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัย หรือใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ใหม่ หรือหาคำตอบที่เชื่อถือได้ โดยอาศัยกระบวนการสืบสอบในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาวิจัย ในการดำเนินการสืบค้น พิสูจน์ ทดสอบ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

อ่ำรุ่ง จันทวานิช (2548) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยหรือขั้นตอนการวิจัย ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ปัญหา วางแผนกำหนดแนวทางการศึกษาเพื่อหาคำตอบของปัญหา/วิธีการแก้ปัญหา จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผล สรุปผล และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัย

นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของการวิจัยโดยผู้เรียนไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติจริงอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบคำถามหรือข้อสงสัยบางประการ มีการบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ และประเด็นสำคัญคือมีความเป็นเหตุเป็นผลต่อการตอบคำถามที่ตั้งไว้นั้น ซึ่งขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว จะช่วยบ่มเพาะวิธีการคิดอย่างมีเหตุผล ไม่เชื่อหรือหลงงมงายอะไรง่าย ๆ แต่จะสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในสมอง โดยใช้วิธีสังเกต จดบันทึก คิดค้น และวิเคราะห์หาคำตอบจนได้ข้อมูลที่สรุปอย่างมีเหตุผลที่ยืนยันว่าเป็น

คำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ วิธีการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เช่น Problem-based learning, Project-based learning, Inquiry-based learning

อมรวิเศษ นาคทรพรพ (2545) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบวิจัยว่า หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าและค้นพบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในเรื่องที่ศึกษาด้วยตนเอง โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือสำคัญ

อาชัญญา รัตนอุบล (2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการวิจัยว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้การวิจัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ หรือต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตเนื้อหาที่เรียน โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกการคิดและจัดการหาเหตุผลในการตอบปัญหาตามโจทย์ที่ผู้เรียนตั้งไว้ โดยผสมผสานองค์ความรู้แบบสหวิทยาการ และศึกษาจากสถานการณ์จริง

Evans (1998) กล่าวเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานพอสรุปได้ว่าน่าจะมีความหมายรวมใน 4 ประเด็นหลัก โดยการเชื่อมโยงการสอนกับการวิจัยเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) outcomes คือ ผลลัพธ์การวิจัย ทำให้เกิดเนื้อหาในหลักสูตร 2) process คือกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการทำให้เกิดการเรียนรู้ 3) tools คือ การเรียนรู้เครื่องมือวิจัย และ 4) context คือบริบทรอบ ๆ ที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ รวมทั้งวัฒนธรรมวิจัยในตัวผู้เรียน

จากการให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยนั้นสรุปได้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (กำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผล) ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดภายใต้ขอบเขตเนื้อหา เป็นการผสมผสานองค์ความรู้ของผู้เรียน ทำให้เป็นคนที่มีเหตุผล และเป็นการฝึกการสร้างความคิดอย่างเป็นระบบอีกด้วย

3.3 แนวคิดของการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

การเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้นั้นมีเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนและการแสวงหาความรู้มากกว่าการเรียนรู้ที่ตัวความรู้หรือเนื้อหา เนื่องจากเนื้อหาวิชาการมีมากมายและมีความรู้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง และใฝ่รู้ ผู้เรียนที่ใฝ่รู้มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สนุกกับการเรียนและหาโอกาสที่จะเรียน
- 2) รู้ว่าจะเรียนให้ดีที่สุดได้อย่างไร และค้นหาวิธีที่จะเรียนให้ดีที่สุด
- 3) มีคำถามที่ก่อให้เกิดความคิดเพื่อศึกษาค้นคว้า
- 4) เสนอความคิดและการวิเคราะห์กับกลุ่มเพื่อนเพื่อการตรวจสอบ
- 5) จำแนกอุปสรรคการเรียนรู้ของตนเอง และพยายามหาทางเพื่อผ่านอุปสรรค
- 6) รู้ความต้องการของตนเองว่าต้องการเรียนรู้อะไร

ลักษณะที่ผสมผสานกัน ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีการศึกษาตลอดชีวิต องค์ประกอบเหล่านี้เป็นแนวคิดของการวิจัย เพราะการวิจัยคือการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ ดังนั้น ผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยเป็นวิธีจัดการเรียนการสอนได้

การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยมีพื้นฐานมาจากการเรียนการสอนแบบสืบสวน (inquiry teaching method) ที่เน้นให้ผู้เรียนสงสัย สืบสวน ทดลอง ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยเน้นกระบวนการค้นหาและตรวจสอบความรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ สามารถคิดวิเคราะห์ และมีวิจารณญาณ การเรียนการสอนแบบสืบสวนต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem-based learning) ข้อสงสัยหรือปัญหา เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะค้นคว้าหาข้อมูลมาช่วยแก้ปัญหา หลักการพื้นฐานนอกจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักแล้ว ผู้เรียนต้องเรียนรู้โดยใช้ตนเองเป็นหลักในการเรียนรู้เพียงคนเดียวหรือเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่มย่อย (ปทีป เมธาคณวุฒิ, 2545)

อมรวิทย์ นาคทรพรพ (2545) ได้กล่าวถึงแนวการสอนแบบวิจัย 5 ประการ คือ

ประการแรก การสอนแบบวิจัยมีฐานความคิดและความเชื่อมาจากกลุ่มทฤษฎี Constructivism ที่เชื่อใน “กระบวนการสร้างความรู้ในตน” ของคนเรา และหัวใจของการสอนแบบวิจัยก็คือการส่งเสริมกระบวนการสร้างความรู้นี้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ประการที่สอง สาระสำคัญของการสอนแบบวิจัยอีกส่วนหนึ่งจึงน่าจะอยู่ที่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ภาคปฏิบัติในเรื่องที่ศึกษา ซึ่งเชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้และองค์ความรู้ที่ผู้เรียนได้จะมีคุณค่าและถาวรมากกว่าเป็นเพียงการ “เรียนรับ” (passive learning) หากเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนมาเป็นการ “เรียนรุก” (active learning) โดยอาศัยการวิจัยเป็นสื่อสร้างความรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจใคร่รู้จริง ๆ

ประการที่สาม นอกจากฐานคิดเกี่ยวกับการให้โอกาสผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองและการเน้นประสบการณ์ตรงภาคปฏิบัติแล้ว โดยที่การสอนใช้กระบวนการวิจัยเป็นสื่อสำคัญ โดยมีขั้นตอนในกระบวนการวิจัย ได้แก่ 1) ชั่งใจ (ศึกษาและกำหนดปัญหาในการวิจัย) 2) หมายคำตอบ (ศึกษาและกำหนดสมมติฐานและขอบเขตการวิจัย) 3) สอบสวน (รวบรวมข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมด) 4) ครวญใคร่ (ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล) 5) ไขความจริง (สรุปและอภิปรายผล) ทั้งหมดนี้เป็นกรอบของ “การเรียนรู้คู่วิจัย” ที่ผู้เรียนจะต้องผ่านกระบวนการวิจัยที่สำคัญ ๆ ในขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งถือเป็นกรอบการเรียนรู้ที่สำคัญที่ผู้เรียนพึงเรียนรู้ไปที่ละขั้นตอนจนบรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียน

ประการที่สี่ ลักษณะการสอนแบบวิจัยมักมีการบูรณาการเนื้อหาและวิธีการสอนและใช้แนวการสอนที่อิงปัญหาในชีวิตและสังคม เน้นความคิดและค่านิยม และส่งเสริมอัตลักษณ์และเสรีภาพในการเรียนรู้ตลอดจนการมีวิจารณญาณอิสระของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประการที่ห้า การสอนแบบวิจัยยังมักต้องประกอบด้วยกำหนัดเงื่อนไขหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เชื่อมต่อการสอนแบบนี้ เช่น การกำหนดวิชาเรียนจำนวนไม่มาก แต่หน่วยกิตต่อวิชาสูงในลักษณะการบูรณาการหลายวิชาเข้าด้วยกัน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545) ได้กล่าวถึงแนวคิดหลักของการสอนที่เน้นการวิจัยเป็นฐาน ไว้ว่า วิจัยเป็นฐาน (research-based) นั้นมีแนวคิด 2 ประการ ประกอบกัน คือ 1) เนื้อหาที่เราได้มาจากกรวิจัย 2) กระบวนการในการวิจัย เมื่อผู้สอนนำวิจัยมาสอน หรือสอนบนพื้นฐานการวิจัย จะเน้น 2 อย่าง คือ เนื้อหาหรือกระบวนการ ถ้านั้นที่เนื้อหา หมายความว่าอาจจะหาเนื้อหามาให้โดยดูจากงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งจะมีคำตอบแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจ หรือยังสงสัย เมื่อยังไม่มีคำตอบ ก็จะมีคำถามทิ้งไว้ให้ผู้สอนสำหรับไปทำการวิจัยค้นคว้าต่อไป ฉะนั้นในแง่ของการสอนในเชิงวิจัยนั้น สิ่งที่ได้จากผลการวิจัยจะเป็นคำตอบส่วนหนึ่งและนำไปสู่คำถามต่อไปอีกส่วนหนึ่ง เน้นการเอาผลการวิจัยที่ได้มานำไปสู่อุ้ข้อความรู้ใหม่ ๆ ที่ยังค้างอยู่ แล้วตั้งเป็นคำถามซึ่งจะได้มีผู้ทำวิจัยต่อไปเรื่อย ๆ กระบวนการวิจัยจึงเป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุด เกิดขึ้นตลอดเวลา และขยายพรมแดนความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นตลอดเวลา แต่ยังไม่มียคำตอบที่ตายตัว กระบวนการเรียนการสอนที่ใช้การวิจัยเป็นฐานนี้ มีโครงสร้างใหญ่ ๆ อยู่ 4 สเกล ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปแบบ	1	2	3	4
แนวคิดพื้นฐาน	คำตอบ			คำถาม
	ฟัง			หาเอง
เป้าหมาย	จำ/ทำ/ใช้			คิด/ค้น/แสวงหา
		(ข้อมูล/ปัญหา/แสวงหา/ติดตาม) ผลการสอน		
วิธีสอน	บรรยาย lecture	นำอภิปราย publication	แนะนำ practice	ให้คำแนะนำ research
บทบาทผู้สอน	ผู้ปฏิบัติ (operator)			ผู้จัดการ (manager)

แผนภาพที่ 2.9 ภาพรวมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

ที่มา : ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545)

สรุปภาพรวมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

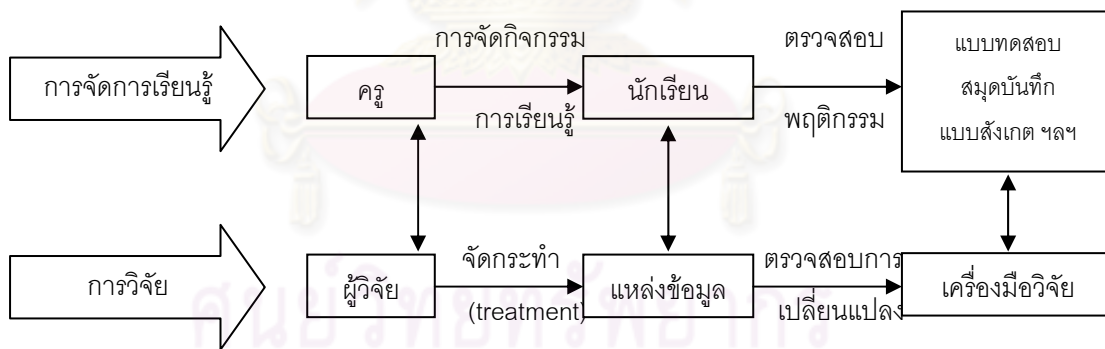
รูปแบบที่ 1 เป้าหมายของการสอนเพื่อการนำความรู้ไปใช้ มุ่งให้ผู้เรียนจำ ทำ และใช้ ผู้สอนจะนำการวิจัยมาบรรยายให้ผู้เรียนฟัง เป็นการตอบคำถามที่มีอยู่

รูปแบบที่ 2 ผู้สอนเป็นผู้นำผลการวิจัยจากที่วิจัยเองหรือคิดค้นมาอภิปรายเพื่อแสวงหา ความรู้และข้อมูลใหม่ ๆ มุ่งตั้งคำถามมากขึ้น

รูปแบบที่ 3 ผู้สอนจะมีบทบาทในการแนะนำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการวิจัย เพื่อมุ่งหาความรู้ ใหม่มากขึ้น

และรูปแบบที่ 4 ผู้สอนจะเป็นแค่เพียงผู้จัดการ ให้คำปรึกษา ให้ผู้เรียนทำการวิจัยค้นคว้า ด้วยตัวเอง โดยการตั้งคำถามและให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นการทำงานเชิงระบบที่ทำทนายครูให้แสดง ความสามารถในการกระตุ้นนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากความอยากรู้ และหากลวิธีใน การหาคำตอบแล้วลงสรุปอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ การได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนและบ่มเพาะนิสัยที่ดี มี เหตุผลและไม่เชื่อหรือหลงมกมายอะไรง่าย ๆ แต่จะสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบขั้นในสมองโดย ใช้วิธีการสังเกต จดบันทึก และวิเคราะห์จนได้ข้อมูลที่ยืนยันได้ว่าเป็นปัญหาหรือความต้องการที่ แท้จริง เพื่อนำมาดำเนินการพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัย ดังนั้น กระบวนการวิจัยและการจัดการเรียนรู้ จึงไม่แยกไปจากบทบาทหน้าที่ที่ครูปฏิบัติอยู่เป็นประจำ (กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ, 2545)

แผนภาพที่ 2.10 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้กับการวิจัย
ที่มา : กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2545)

จากแผนภาพแสดงถึงความสัมพันธ์ของการจัดการเรียนรู้กับการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ ครูเปรียบเสมือนผู้วิจัยที่ทำการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักเรียนเปรียบเสมือน แหล่งข้อมูลของนักวิจัย โดยมีการตรวจสอบพฤติกรรม (การเปลี่ยนแปลง) ด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ทำ ให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้กับการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม (2545) ได้เสนอรูปแบบของการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน ซึ่งเป็นโครงสร้างระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอน อันได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการสอน การประเมินผล รวมถึงกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ ดังแผนภาพนี้

<p>1. หลักการ</p> <p>ก. ทฤษฎีการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้ามีประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้น (learning by doing)</p> <p>ข. หลักการสอน การให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดทักษะย่อย ๆ ทีละน้อยอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถ และมีความชำนาญในงานนั้น ๆ</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>การฝึกให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับกระบวนการวิจัยหรือกระบวนการแสวงหาความรู้ทีละน้อยอย่างเป็นลำดับขั้นตอน</p>	<p>3. เนื้อหา</p> <p>สาระของศาสตร์แต่ละศาสตร์</p> <p>4. ขั้นตอนการสอน</p> <p>ก. กำหนดวัตถุประสงค์ ข. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ค. การประเมินผล</p> <p>5. กระบวนการเรียนการสอน</p> <table border="1" data-bbox="655 1151 1038 1361"> <thead> <tr> <th>ระดับของการสอน</th> <th>กลวิธี</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ระดับที่ 7</td> <td>กลุ่มที่ 1</td> </tr> <tr> <td>ระดับที่ 6</td> <td>กลุ่มที่ 2</td> </tr> </tbody> </table>	ระดับของการสอน	กลวิธี	ระดับที่ 7	กลุ่มที่ 1	ระดับที่ 6	กลุ่มที่ 2	<p>6. การประเมินผล</p> <p>ก. ประเมินสาระในศาสตร์ ข. ประเมินความสามารถในกระบวนการแสวงหาความรู้ ค. ประเมินเจตคติ</p> <p>7. ระบบปฏิสัมพันธ์</p> <p>8. ผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม</p> <p>ก. ความรู้ใหม่ ข. ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ค. ความใฝ่รู้ มีเหตุมีผล ง. การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น</p>				
ระดับของการสอน	กลวิธี											
ระดับที่ 7	กลุ่มที่ 1											
ระดับที่ 6	กลุ่มที่ 2											
<p>2. วัตถุประสงค์</p> <p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ในศาสตร์ของตนได้ด้วยตนเองโดยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์</p>	<table border="1" data-bbox="655 1420 1038 1713"> <tbody> <tr> <td>ระดับที่ 5</td> <td></td> </tr> <tr> <td>ระดับที่ 4</td> <td></td> </tr> <tr> <td>ระดับที่ 3</td> <td>กลุ่มที่ 3</td> </tr> <tr> <td>ระดับที่ 2</td> <td>กลุ่มที่ 4</td> </tr> <tr> <td>ระดับที่ 1</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	ระดับที่ 5		ระดับที่ 4		ระดับที่ 3	กลุ่มที่ 3	ระดับที่ 2	กลุ่มที่ 4	ระดับที่ 1		
ระดับที่ 5												
ระดับที่ 4												
ระดับที่ 3	กลุ่มที่ 3											
ระดับที่ 2	กลุ่มที่ 4											
ระดับที่ 1												

แผนภาพที่ 2.11 รูปแบบการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

ที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม (2545)

จากภาพได้กล่าวถึงกลวิธีสอน และระดับของการสอน โดยกลวิธีที่อาจารย์สามารถนำมาใช้ในการทำให้การวิจัยมาเกี่ยวข้องกับการสอน อาจแบ่งได้ 4 กลุ่มใหญ่ ๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสอนโดยใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีสอน คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่าง ๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ หรือห้องปฏิบัติการจิตวิทยา การศึกษารายกรณี (case study) การทำโครงการ การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับจิ๋ว (baby research) การทำวิทยานิพนธ์ และอื่น ๆ

2. การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการวิจัยของอาจารย์ เป็นแนวความคิดเรื่อง (under study concept)

3. การสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอน และของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษา เพื่อเรียนรู้ว่า อะไร คือ ความรู้ชายแดน (frontier of knowledge) ในศาสตร์ของตน เรียนรู้วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา เรียนรู้ผลการวิจัย เรียนรู้หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้น ๆ เรียนรู้การนำผลการวิจัยไปใช้และการวิจัยต่อไป เป็นต้น

4. การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่า ทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ ๆ ในศาสตร์ของตนขณะนี้เป็นอย่างไร และยังเป็นการสร้างศรัทธา ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณครูมีความทันสมัยทางวิชาการ ในส่วนของอาจารย์จะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายที่สอนเนื้อหาเดิมอยู่ทุกปีอีกด้วย

จากแนวคิดของการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ได้นำเสนอมานี้ ทำให้ได้ทราบถึงแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปทั้งกระบวนการสืบสอบ กระบวนการแก้ปัญหา โดยเน้นที่ผู้สอนและผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้สอนสอนด้วยกระบวนการวิจัย เน้นให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายแสวงหาความรู้ พัฒนาเทคนิควิธีสอน บูรณาการเนื้อหาสาระ และเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองด้วยกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อถือได้ มีเหตุผล ด้วยขั้นตอนที่เป็นระบบ เรียนจากภาคปฏิบัติ และนำไปใช้ได้จริง

3.4 จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย

จากความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยนี้ นำไปสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย ดังนี้

การเรียนการสอนที่ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพในทุก ๆ ด้าน และจัดการเรียนรู้เนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัย เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเป็นนักวิจัย (มีคุณลักษณะเป็นนักสังเกต นักถาม นักคิด นักตั้งสมมติฐาน นักแสวงหา นักวิเคราะห์ นักตีความหมาย นักสรุปความ) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของแต่ละคน ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เผชิญเหตุการณ์จริง

สร้างสรรค์ผลงานจากกระบวนการคิด การทำงานที่เป็นระบบ สามารถแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจความถนัดของตน โดยผ่านกระบวนการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบเชื่อถือได้ และเหมาะกับวัย ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถามเอง รู้จักยกประเด็นปัญหา โดยใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา ศึกษาค้นคว้าหาความรู้หาคำตอบโดยการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีครูคอยกระตุ้นให้การช่วยเหลือ และให้การแนะนำ อันเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน มีทักษะการแก้ปัญหา เป็นการปลูกฝังจิตวิสัยให้ผู้เรียนเป็นคนไม่เชื่อสิ่งใดง่าย ๆ ต้องหาเหตุผลสร้างทางเลือก และคิดอย่างรอบคอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2545)

จากจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยนี้ทำให้เห็นได้ว่าคุณลักษณะสำคัญ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งในด้านการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ล้วนเป็นเป้าหมายหลักของการเรียนด้วยกระบวนการวิจัยเป็นฐาน ซึ่งเป็นฐานที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของนโยบายการศึกษาของชาติ และทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตอันสมบูรณ์ในด้านการดำรงชีวิตและแก้ปัญหา รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

3.5 ความสำคัญ และประโยชน์ของการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยเป็นฐาน หรือการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญและประโยชน์แบ่งเป็น 3 ด้านทั้งต่อผู้เรียน ครู และวงการศึกษา ดังนี้ (อำรุง จันทวานิช, 2548)

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน

เนื่องจากผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ถ้าครูใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและเกิดทักษะการใช้การวิจัยในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ทฤษฎี แนวคิด หลักการ และข้อค้นพบที่มีความหมาย และมีความเที่ยงตรง รู้จักวิเคราะห์ปัญหา วางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนา ดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา รายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการพัฒนาทักษะการคิด (Thinking skills) ทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา (Problem solving and resolution skills) ทักษะการบริหารจัดการเวลา (Time management skills) ทักษะการสื่อสาร (Communication skills) ทักษะการค้นหาและใช้ข้อมูล (Information skills) ทักษะประมวลผล (Compute skills) และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life long learning skills)

2. ประโยชน์ต่อครู

ครูมีการวางแผนการทำงานในหน้าที่ของตนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ วางแผนการเรียนการสอน

ออกแบบการจัดกิจกรรมโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ประเมินผลการทำงานเป็นระยะ โดยมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะทำอะไร กับใคร เมื่อไร เพราะอะไร และทำให้ทราบผลการกระทำว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร เพียงใด

3. ประโยชน์ต่อวงการศึกษา

ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่ครูแต่ละคนดำเนินการ ซึ่งครูแต่ละคนสามารถจะประยุกต์นำไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ เป็นการสร้างสังคมทางการศึกษา และกระตุ้นให้มีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนอันมีคุณค่าของครูอย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญและประโยชน์ที่ได้กล่าวมานี้ทำให้เห็นได้ว่าการเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้นี้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการดำรงชีวิตพัฒนาครูในการทำงานอย่างเป็นระบบ และยังส่งผลให้มีการพัฒนาการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาต่อไป

3.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

จากความหมาย แนวคิด และความสำคัญของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ได้มีการนำไปสู่แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มครูและนักเรียนในการใช้การวิจัยในการเรียนการสอน เนื้อหาสาระที่ผู้เรียนทำวิจัยรวมถึงขั้นตอนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการใช้วิจัยในการเรียนการสอน

ทิตินา แชมมณี (2548) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัยไว้ว่ากระบวนการวิจัย คือ การวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการวิจัย และผลการวิจัยก็คือผลที่ได้มาจากการดำเนินการ ดังนั้น แนวทางการใช้การวิจัยในการเรียนการสอน จึงประกอบด้วย การใช้ผลการวิจัย การใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

แนวทางการใช้การวิจัยในการเรียนการสอน		
การวิจัย	ครู	ผู้เรียน
1. ผลการวิจัย	แนว 1	แนว 2
2. กระบวนการวิจัย	แนว 3	แนว 4

แผนภาพที่ 2.12 แนวทางการใช้การวิจัยในการเรียนการสอน

ที่มา : ทิตินา แชมมณี (2548)

แนวทางการใช้การวิจัยในการเรียนการสอนมี 4 แนวทาง คือ

แนวที่ 1 ครูใช้ผลการวิจัยในการเรียนการสอน

แนวที่ 2 ผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้

แนวที่ 3 ครูใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน

แนวที่ 4 ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

โดยแต่ละแนวมีรายละเอียด ดังนี้

แนวที่ 1 ครูเป็นคนอ่านงานวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการสอนของตนเองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การนำเนื้อหาที่เป็นผลการวิจัยมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือมาเล่าให้ผู้เรียนฟังเป็นการเรียนรู้เพิ่มเติม

แนวที่ 2 ให้ผู้เรียนเป็นคนไปอ่านงานวิจัย ไปศึกษาค้นคว้างานวิจัยเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเป็นผู้บริโภคงานวิจัย ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเลือกงานวิจัยที่เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน หรือครูอาจจำเป็นต้องทำหน้าที่ย่อยงานวิจัยให้มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

แนวที่ 3 ครูใช้กระบวนการวิจัยในการสอน คือ ครูออกแบบการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเข้าไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการ ครูสามารถใช้กระบวนการวิจัยครบทุกขั้นตอน หรือใช้บางขั้นตอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ และข้อจำกัดที่มี

แนวที่ 4 ให้ผู้เรียนลงมือวิจัยเอง โดยครูช่วยให้ผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. เนื้อหาสาระที่ผู้เรียนทำวิจัย

ในการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัย ผู้เรียนสามารถวิจัยในเรื่องที่ต้องการค้นคว้าความรู้ใหม่ หรือต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจจัดกลุ่มเนื้อหาสาระสำคัญได้ 8 กลุ่มตามแนวนโยบาย มาตรา 23 ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (อรุณ จันทวานิช, 2548) คือ

2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. ขั้นตอนการสอนและการเขียนแผนการสอน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2550) ได้เสนอการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีรากฐานโดยการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นหลัก 2) การเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นหลัก 3) การเรียนรู้ตามบริบทจริง 4) การเรียนรู้แบบร่วมกัน 5) การเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยมีขั้นตอนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ

1) กำหนดปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสำรวจปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ประเด็น เลือกปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา กำหนดคำถามและตัวแปร

2) วางแผนงาน โดยผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลที่คาดหวัง ตามคำชี้แนะของครู และวางแผนการเรียนเพื่อหาคำตอบตามประเด็นที่ตั้งไว้

3) ดำเนินการตามแผนโดยผู้เรียนร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นปัญหาที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล และ

4) นำผลผลิตที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา โดยผู้เรียนนำเสนอผลจากประเด็นที่ศึกษา และร่วมกันนำผล/คำตอบที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาจริง และนำผลที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเอง หรือเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

สมลักษณ์ สุเมธ และคณะ (2548) ได้เสนอขั้นตอนการสอนและการเขียนแผนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1) วิเคราะห์หลักสูตร เลือกสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกระบวนการวิจัย

2) เขียนแผนการสอนตามขั้นตอนการสอนด้วยกระบวนการวิจัย ดังนี้

2.1) *ข้อใจ (ศึกษาและกำหนดปัญหาการวิจัย)* โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ สงสัย กำหนดให้ได้ว่าอยากรู้อะไรในเรื่องนั้น ๆ ทำแล้วเกิดประโยชน์อย่างไร สร้างแรงจูงใจในการค้นคว้าและทำให้ผู้เรียนเกิดความผูกพันกับงานและกลุ่ม จัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบปัญหา

2.2) *หมายคำตอบ (ศึกษาและกำหนดสมมติฐานและขอบเขตของการวิจัย)* โดยให้ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของสิ่งที่ศึกษาให้ชัดเจน กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

2.3) *รอบคอบ (วางแผนและเตรียมเครื่องมือเก็บข้อมูล)* โดยวางแผนเก็บข้อมูลเตรียมเครื่องมือการเก็บข้อมูล คุ้ให้คำปรึกษา ชี้แนะเทคนิคในการทำงาน เครื่องมือที่สร้างต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ปณุกิจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีจิตวิสัย

2.4) *สอบสวน (เก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น)* โดยให้ผู้เรียนลงมือเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การทดลอง การบันทึกภาพถ่าย/เสียง/แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ โดยครูคอยติดตามงานและให้ความช่วยเหลือแนะนำในกรณีที่ผู้เรียนพบปัญหา

2.5) *ตรวจใคร่ (ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล)* โดยนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เปรียบเทียบ จัดระบบ เพื่อนำไปสู่การสรุปผล

2.6) *ไขความจริง (สรุปและอภิปรายผล)* โดยสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา โดยอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม และนำเสนอต่อเพื่อนในชั้นเรียนหรือจัดแสดงนิทรรศการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอน ขั้นการวัด/ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และขั้นการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) *ขั้นเตรียมการ*

1.1) เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียนศึกษาหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการกระบวนการ/ขั้นตอนการวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงศึกษาจิตวิทยาการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล เพื่อจะได้เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน เข้าใจบทบาทของครู บทบาทของผู้เรียน บทบาทร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้การวิจัย และสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

1.2) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยจัดทำแผนการสอน ประกอบด้วยบทเรียน การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่มีรายละเอียดเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ในกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกวิธีการ กระบวนการทักษะพื้นฐานการวิจัย เช่น การสังเกต การตั้งสมมติฐาน ฯลฯ สื่อ/สิ่งประดิษฐ์/ใบงาน/แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ และวิธีการวัด/ประเมินผลการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยสามารถจัดได้หลากหลายวิธี แต่โดยสรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอนจะใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 1) **ขั้นกระตุ้น/สร้างความสนใจ/สร้างแรงจูงใจ**ให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย เกิดความอยากรู้อยากเห็น สนใจประเด็นปัญหาและอยากศึกษาค้นคว้า (สนใจเรื่อง/ปัญหาอะไร)
- 2) **กำหนดประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา** (ต้องการวิจัยเรื่องอะไร ทำไมจึงศึกษาได้ประโยชน์อะไร)
- 3) **กำหนดวิธีการศึกษา/วางแผนการศึกษา**เพื่อหาคำตอบหรือการตั้งสมมติฐาน โดยแสวงหาทางเลือกของการศึกษาหลากหลายวิธี และทำการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ที่ศึกษาเพื่อกำหนดวิธีการศึกษา (ศึกษาอย่างไร ที่ไหน เมื่อไร ศึกษาจากแหล่งข้อมูล แหล่งเรียนรู้ใดบ้าง จะใช้กับอะไรบ้าง ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมืออะไร)
- 4) **ทดลอง ทดสอบสมมติฐาน** (กำหนดและควบคุมตัวแปร)
- 5) **ดำเนินการศึกษาตามแผนที่กำหนด** โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล และหลักฐาน ร่องรอย ประกอบในการศึกษาให้มีความชัดเจน รวมทั้งการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล
- 6) **สรุปผล และรายงานผลการศึกษา** แลกเปลี่ยนเรียนรู้เผยแพร่ และเชื่อมโยงบูรณาการประยุกต์ใช้สู่ชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน

2. **ขั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอน**

3. **ขั้นการวัด/ประเมินผลการจัดการเรียนรู้**

การวัดผล/ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยครูประเมินตนเอง เพื่อนครูและนักเรียนประเมิน

ส่วนที่ 2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการประเมินตนเอง เพื่อนและครูประเมิน หรืออาจออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผล เช่น แบบประเมินพฤติกรรม แบบสังเกต แบบทดสอบ คำถาม ฯลฯ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือพฤติกรรมที่คาดหวัง

4. **ขั้นการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้**

โดยนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผลผลิต/ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ด้านผลผลิต ได้แก่ ชิ้นงาน โครงการ รายงาน และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ คะแนนจากแบบวัด/ประเมินความรู้ ทักษะกระบวนการ (แบบวัดการเรียนรู้) ในการใช้กระบวนการวิจัย) เจตคติ กระบวนการกลุ่ม คุณลักษณะที่พึงประสงค์

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้กระบวนการวิจัยตามรูปแบบของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2550) และสำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา (2548) เนื่องจากมีความเหมาะสมกับบริบทสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานและมีผลการวิจัยรองรับ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสำรวจปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา จัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา/ประเด็น เลือกปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา กำหนดคำถามและตัวแปร 2) วางแผนงาน โดยผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลที่คาดหวัง ตามคำชี้แนะของครู และวางแผนการเรียนรู้ เพื่อหาคำตอบตามประเด็นที่ตั้งไว้ 3) ดำเนินการตามแผนโดยผู้เรียนร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลตาม ประเด็นปัญหาที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล และ 4) นำผลผลิตที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา โดยผู้เรียนนำเสนอผลจากประเด็นที่ศึกษา และร่วมกันนำผล/คำตอบที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาจริง และ นำผลที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเอง หรือเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานนั้น ได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ดังนี้

ภิญญาพัชญ์ กาวินคำ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาใน บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบอัจฉริยะ เรื่อง “การออกแบบการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการ ออกแบบการสอนและไม่ได้นำการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานไปใช้ในชั้นเรียน 2) รูปแบบการให้ คำปรึกษาในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบอัจฉริยะ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ องค์ประกอบหลัก กระบวนการ บทบาท และผลลัพธ์ 3) ครูผู้ขอคำปรึกษามีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในการ ออกแบบการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานก่อนและหลังการให้คำปรึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความรู้และ ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นด้วยการให้คำปรึกษา ด้วยคะแนนเฉลี่ย 7.14 คะแนน หรือ ร้อยละ 23.8 ของ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีค่าตั้งแต่ 6.3-8.0 หรือ ร้อยละ 21-26

สถิตย์ เทียนวรรณ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็น ฐานเพื่อพัฒนามโนทัศน์สิ่งแวดล้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม มีการพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบการวิจัย เป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการจัดการ เรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้คู่มือการจัดการ เรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงคู่มือการ จัดการการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม 2) ผลการวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครูก่อนและหลังการใช้คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานใน

วิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะหลังการใช้คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครูหลังการใช้คู่มือสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือ 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มีมีโนทัศน์สิ่งแวดล้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุชาติ บุญปิ่น (2548) ทำการวิจัยเรื่อง ตัวบ่งชี้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐาน : กรณีการปฏิบัติที่ดีที่สุดในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติที่ดีที่สุดในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานนั้น โรงเรียนมีแนวคิดว่าหลักการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้า และสร้างความรู้ด้วยตนเองและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารจัดการโรงเรียนต้องเป็นระบบที่สามารถบูรณาการงานพัฒนาบุคลากร งานพัฒนาหลักสูตรและการนิเทศติดตาม และงานจัดปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการสอนเริ่มจากการวางแผนแล้วดำเนินการสอนด้วย 6 ขั้นตอน มีการวัดประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ปัจจัยแห่งความสำเร็จได้แก่ การบริหารจัดการที่ดี บุคลากรที่มีความพร้อม บริบทและสภาพแวดล้อมที่เอื้อ และการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก 2) ตัวบ่งชี้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานแบ่งได้เป็น 3 ส่วน 9 องค์ประกอบ 56 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) ตัวบ่งชี้ผลการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐาน มี 3 องค์ประกอบ คือ ก) ผลต่อนักเรียนมี 9 ตัวบ่งชี้ ข) ผลต่อครูมี 7 ตัวบ่งชี้ และ ค) ผลต่อการพัฒนาวิชาการมี 3 ตัวบ่งชี้ (2) ตัวบ่งชี้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานมี 3 องค์ประกอบ คือ ก) กระบวนการสอนของครูมี 7 ตัวบ่งชี้ ข) กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมี 7 ตัวบ่งชี้ และ ค) บทบาทครูมี 6 ตัวบ่งชี้ (3) ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานมี 3 องค์ประกอบ คือ ก) การบริหารจัดการมี 6 ตัวบ่งชี้ ข) คุณลักษณะผู้สอนมี 6 ตัวบ่งชี้ ค) คุณลักษณะผู้เรียนมี 3 ตัวบ่งชี้ 3) แนวทางพัฒนาให้เกิดการจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐานในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา คือ (1) ควรดำเนินการสร้างทีมงานที่มีคุณสมบัติเอื้อต่อการทำงาน (2) สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทุกฝ่าย ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง (3) สร้างระบบการทำงานที่มีคุณภาพ ด้วยวงจร P-D-C-A เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการต่อเนื่อง สร้างระบบข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลการทำงานของทุกฝ่าย และ (4) สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ด้วยวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน อันทำให้บุคลากรมีความตื่นตัวในการสร้างสรรค์งานและเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน

วรวิสา มณีผล (2547) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาระหว่างโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานกับโรงเรียนปกติ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้มี 6 ขั้นตอน คือ ชั่งใจ หมายคำตอบ รอบคอบ สอดสวน ครวญใคร่ และไขความจริง ในด้านกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานวิจัย และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ครู และบุคคลอื่น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ในกลุ่มสาระต่าง ๆ มาบูรณาการได้อย่างเหมาะสม มีความรู้เชิงลึกที่ตนทำการศึกษาออกเหนือจากความรู้ในตำราเรียน รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะรักการเรียนรู้ รู้จักการคิด วิเคราะห์ มีทักษะทางสังคม ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีความอดทนในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีความกล้าแสดงออก และภาคภูมิใจในการทำงานของตน 2) องค์ประกอบคุณลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานมีทั้งหมด 4 คุณลักษณะได้แก่ (1) คุณลักษณะความสามารถด้านวิชาการ ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 5 ด้าน คือ สังคมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (2) คุณลักษณะด้านทักษะการคิด ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 2 ด้าน คือ การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ (3) คุณลักษณะด้านการแสวงหาความรู้และทักษะการทำงาน ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 2 ด้าน คือ ความใฝ่รู้ และการทำงาน (4) คุณลักษณะพลเมืองดี ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 3 ด้าน คือ ความมีวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความขยัน ไม่นเดล โครงสร้างคุณลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างมีค่าไคสแควร์ (chi-square) เท่ากับ 40.44, p เท่ากับ 0.15 องศาอิสระเท่ากับ 32 มีค่า GFI เท่ากับ 0.96, AGFI เท่ากับ 0.90, RMSEA เท่ากับ 0.01 3) คุณลักษณะด้านความสามารถทางวิชาการ ทักษะการคิด ด้านการแสวงหาความรู้และทักษะการทำงาน และด้านลักษณะพลเมืองดีของนักเรียนในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 4) คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานในระยะเวลาที่แตกต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกัน

นุชนาฏ เอกกา (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะ นักวิจัยในนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ผ่านกระบวนการเรียน การสอนโดยการวิจัยมีคุณลักษณะของนักวิจัย 7 คุณลักษณะ คือ 1) ความสงสัย 2) การมี วิจารณ์ญาณ 3) ความใจกว้าง 4) ความริเริ่ม 5) ความซื่อสัตย์ 6) ความขยัน และ 7) ความสุขใน การทำงาน นอกจากนี้เจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยของชุมชน พบว่า ชุมชนมี เจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัย และได้ให้ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ไว้ ว่า ควรนำเอากระบวนการเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยไปจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องในทุก กลุ่มประสบการณ์เพื่อมุ่งสร้างคุณลักษณะนักวิจัยให้เป็นนิสัยของนักเรียนตลอด

Viiri and Saari (2004) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยงานวิจัยมีขึ้นเพื่อพัฒนาการวิจัยการศึกษา เพื่อใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการเรียนรู้ของนักเรียนจะใช้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับหนังสือเรียน การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนเป็นหลัก โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 1 เดือน ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กมีความชำนาญและคล่องแคล่วในกระบวนการศึกษาตามทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น และเป็นผู้สังเกตตามลักษณะนิสัยของความเป็นนักวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

Logan and Stein (2001) ได้ทำการศึกษางานวิจัยโดยใช้งานวิจัยที่ทำการศึกษากับครูและนักเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ และได้พัฒนาผลงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอน รวมถึงแนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กพิเศษ และได้มีการปรับผลการวิจัยออกมาเป็น RLT (Research Lead Model) ซึ่งเป็นคู่มือครูในการแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน เทคนิคการสอน การจัดการชั้นเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำผลวิจัยมาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการสังเคราะห์งานวิจัยสังเกตได้ว่าในประเทศไทยมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในจำนวนจำกัด ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่อยู่ในวงการศึกษามากระยะหนึ่งแล้ว ทำให้ขาดองค์ความรู้ในด้านนี้ที่จะสามารถอ้างอิงหรือเป็นข้อมูลในการยืนยันถึงประโยชน์และความสำคัญ และน่าสังเกตว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเน้นในเฉพาะระดับอุดมศึกษาขึ้นไป แต่ในในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่ายังมีการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนน้อยอยู่โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 4 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

4.1 ประวัติและที่มาของหลักสูตรท้องถิ่น

จุดเริ่มต้นของหลักสูตรท้องถิ่นมีที่มาจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นที่มาของการเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการให้ความสำคัญกับเรื่องภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาของชาติอย่างจริงจัง

การพัฒนาการศึกษาในช่วงที่ผ่านมาของไทย แม้จะบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หลายประการและในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคอีกหลายประการที่การศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น ประเทศ ได้ตามที่ต้องการ ทำให้ต้องมีการปรับการพัฒนาการศึกษาของชาติใหม่ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นแผนที่มุ่งสร้างความสมดุลกลมกลืนกันระหว่างปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม

คำว่า “หลักสูตรท้องถิ่น” จึงเป็นคำที่เกิดเมื่อครั้งที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีการประกาศใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ ถือว่าเป็นหลักสูตรชาติ หรือ

หลักสูตรแม่บท ที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการเป็นผู้จัดทำขึ้นด้วยการกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรดังกล่าวเหมือนกันทั่วประเทศ ต่อมาเมื่อมีกระแสการแสดงความคิดเห็นจากนักการศึกษาและสถานศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ ว่าหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ บางส่วนไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น และไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้ “หลักสูตรท้องถิ่น” จึงเป็นหลักสูตรที่สถานศึกษา และท้องถิ่น ร่วมกันดำเนินการจัดทำ และต้องขออนุมัติต่อกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง

ปัจจุบันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เน้นให้สถานศึกษาจัดการศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรเพื่อความ เป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อศึกษา ต่อในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และกำหนดให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น (ชนัท ธาตุทอง, 2550; ถวัลย์ มาศ จรัส และณิชนันท์ ประสงค์, 2549; กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

จากประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นนั้น แสดงให้เห็นว่า การนำสาระท้องถิ่น เข้ามาสู่ระบบการเรียนการสอนนั้นเริ่มมีมาก่อนหน้านี้แล้ว เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่ เกิดขึ้นจากหลักสูตรแม่บทที่มีการกำหนดเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องตามบริบทของชุมชน และท้องถิ่นของ สถานศึกษานั้น ๆ ปัจจุบันชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษาของแต่ละ สถานศึกษาทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันกับสถานศึกษา

4.2 ความหมายของท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่น และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ความหมายของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นเนื้อหาสาระที่จะนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และ พัฒนาเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น ได้มีนักวิชาการ และหน่วยงานด้านการจัดหลักสูตร การศึกษาได้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้ ดังนี้

ความหมายของ “ท้องถิ่น”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า ท้องถิ่นไว้ว่า เป็นท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง เช่น เวลาท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น

ถวัลย์ มาศจรัส และณิชนันท์ ประสงค์ (2549) ได้ให้ความหมายของท้องถิ่นไว้ว่า เป็น บริเวณสถานที่รวมทั้งสภาพแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมที่ผู้เรียนส่วนมากมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้อง คู่กันเคยมาตั้งแต่กำเนิด มีขอบข่ายครอบคลุมทั้งหมดหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด และ ภูมิภาคของท้องถิ่นนั้น

กรมวิชาการ (2539) ได้ให้ความหมายของ ท้องถิ่นไว้ 2 ประการ คือ 1) ท้องถิ่น หมายถึง ชุมชน ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งอยู่ อาจจะเป็นชุมชนในระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือภาคภูมิศาสตร์ก็ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่และที่เป็นที่อยู่ของ ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของประวัติ ความเป็นมาของชนชาติ ชุมชน ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้ง แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้หรือนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น 2) ท้องถิ่น หมายถึง สถานศึกษาหรือ หน่วยงาน / องค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งองค์การภาครัฐและ เอกชนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนทุกระดับ ตั้งแต่โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา หน่วยงาน สมาคม องค์การ ฯลฯ บุคลากรในหน่วยงานเหล่านี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาของท้องถิ่นของตนได้

จากความหมายของท้องถิ่นที่เสนอมานี้พอสรุปได้ว่า ท้องถิ่น คือ บริเวณหรือสถานที่ใด สถานที่หนึ่งที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ที่มีเรื่องราวของทั้งประวัติ ที่ตั้ง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยสถานศึกษาอาจใช้ ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกันจัดการศึกษา

ความหมายของ “หลักสูตรท้องถิ่น และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น”

อุทุมพร จามรมาน (2545) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า เป็นการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการ ปัญหา ตลอดจนอนาคตของท้องถิ่นมาผสมผสานเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542) ได้กล่าวถึงหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่าหมายถึงการนำ หลักสูตรแกนกลาง ทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลางมา ปรับ ขยาย หรือเพิ่มหรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2543) ได้มีความเห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การปรับ ขยาย หรือ การสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นเพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตรหรือเป็น ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สำลี ทองธิว (2544) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เป็น หลักสูตรที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างอย่างเท่าเทียมกันกับครู และนักวิชาการจากภายนอก เนื้อหาสาระ โครงสร้างการจัดเวลา การจัดการและการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามแนวคิดและ หลักการที่ชาวบ้านในท้องถิ่นให้ความสำคัญ และเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่สมาชิกของท้องถิ่นนั้น จะต้องเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด ตลอดจนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะมีการ

บูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ตามวิถีท้องถิ่นกับความสามารถในการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ชาวบ้านที่ร่วมสร้างหลักสูตรมีส่วนร่วมในการประเมินนักเรียน 2) เป็นหลักสูตรที่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจากหลาย ๆ องค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และกลุ่มธุรกิจ เพื่อมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน หรือแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชน เนื้อหาสาระที่บรรจุในหลักสูตรเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านโดยตรง เป็นสิ่งที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ และเป็นสิ่งที่ชาวบ้านลงความเห็นร่วมกันว่าสามารถช่วยให้ชุมชนพัฒนาตนเองได้โดยคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนไว้ ชาวบ้านจัดสรรงบประมาณทั้งหมดที่ใช้ในการพัฒนาและการดำเนินการเอง

ถวัลย์ ภาสจรัส และณิชนันท์ ประสงค์ (2549) ได้ให้ความหมายของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไว้ว่า เป็นรายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาและสิ่งที่ควรได้รับการถ่ายทอดพัฒนาในชุมชน และสังคมนั้น ๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อจะนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น สรุปได้ว่า ในแง่ของหลักสูตรท้องถิ่น คือ การปรับหลักสูตรแกนกลาง โดยเสริมเป็นหลักสูตรขึ้นใหม่โดยนำข้อมูลสารสนเทศของสภาพปัจจุบัน ความต้องการ ปัญหา และองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นมาผสมผสานในการจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ส่วนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้นเป็นเนื้อหาหรือเรื่องราวของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

4.3 แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากเรื่องราวของท้องถิ่นซึ่งนำไปสู่หลักสูตรท้องถิ่นและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้นได้มีแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน ,2543 อ้างถึงใน พนัท ธาตุทอง, 2550)

1. พื้นฐานของพระพุทธศาสนา

1.1 อริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) พุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของผู้เรียน และชุมชน ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียนและชุมชนจึงต้องเริ่มจากปัญหา (ทุกข์) หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้ได้ เพื่อกำหนดทางแก้ไขปัญหามาให้ตรงและสอดคล้องกัน (สมุทัย) เมื่อได้ทราบสาเหตุของปัญหาแล้วต่อไปจึงหาวิธีแก้ปัญหามา (มรรค) เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีหรือการดับทุกข์ (นิโรธ) ที่ส่งผลให้พ้นทุกข์ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 อีทป์ปัจจัยตา หลักพุทธศาสนาเชื่อว่าเพราะมีสิ่งนี้ สิ่งนั้นจึงตามมา หรือ เมื่อมีอย่างนี้แล้ว อย่างนั้นจะตามมา ทุกอย่างมีความเกี่ยวข้องร้อยรัดกันไป (interdependent) ไม่เป็นอิสระ โดดเดี่ยว แต่เป็นไปในลักษณะของสหวิทยาการ (interdisciplinary) และเป็นองค์รวม ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการจัดในลักษณะของการบูรณาการการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง

1.3 เชื่อว่าทุกสิ่งมาจากเหตุ ที่ผ่านมาการเรียนการสอนควรรู้ให้คนท่องจำ วิธีการแก้ปัญหาจากผลที่เกิด (จัวหายล้อมคอก) มากกว่าการสอนให้หาสาเหตุและแก้ที่เหตุของปัญหา การเรียนการสอนควรให้หาสาเหตุว่าทำไมจึงเป็นอย่างนี้ จะทำให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงแล้ว จะทำให้รู้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร ฉะนั้น การเรียนการสอนจึงต้องให้คนได้เรียนรู้การหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ความเชื่อพื้นฐานทางการศึกษาผู้ใหญ่ (คิดเป็น)

คิดเป็น มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุข แต่ความสุขแต่ละคนแตกต่างกัน เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น เพศ วัย สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ซึ่งทำให้ความต้องการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน และความสุขของแต่ละคนแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการ ความแตกต่างของแต่ละบุคคลและชุมชน และต้องสอนให้คนเป็นผู้มีความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถคิดแก้ปัญหา รู้จักตนเอง และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า คนคิดเป็น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

2.1 ขั้นหาสาเหตุของปัญหา เป็นการหาข้อมูลมาวิเคราะห์ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรเป็นองค์ประกอบของปัญหาบ้าง

2.2 ขั้นวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลด้านตนเอง สังคม วิชาการ มาประกอบในการวิเคราะห์

2.3 ขั้นตัดสินใจ ได้ทางเลือกแล้วจึงตัดสินใจแก้ปัญหาในทางที่มีข้อมูลต่าง ๆ พร้อมสมมุติฐานที่สุด

2.4 ขั้นตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ เมื่อตัดสินใจเลือกทางใดแล้ว จึงต้องยอมรับว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดที่ข้อมูลเท่าที่มีในขณะนั้น

2.5 ขั้นปฏิบัติในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้เป็นการประเมินผลพร้อมกันไปด้วย ถ้าผลเป็นที่พึงพอใจจะถือว่าพบความสุข เรียกว่าคิดเป็น แต่ถ้าผลเป็นที่ไม่พอใจ หรือผลออกมาไม่ได้ เป็นไปตามที่คิดไว้ หรือข้อมูลเปลี่ยน หรือกาลเวลาเปลี่ยน ต้องนำมาสู่กระบวนการคิดแก้ปัญหาใหม่

2.6 การให้การศึกษาเพื่อไปสู่การคิดเป็น โดยผู้เรียนสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยพิจารณามูลเหตุที่อาจเกิดจากตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมและวิชาการ ผู้เรียนหาแนวทางแก้ปัญหา โดยพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง

สังคม สิ่งแวดล้อม และวิชาการ ผู้เรียนตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เห็นว่าดีที่สุด โดยคำนึงถึงความชอบธรรมและต้องรับผิดชอบในการเลือกของตนเองไม่ว่าผลจะออกมาทางใด ผู้เรียนดำเนินการตามที่ตนได้ตัดสินใจเลือก ผู้เรียนประเมินผลการตัดสินใจ ถ้าพอใจเรียกว่าคิดเป็น แต่ถ้าไม่พอใจก็กลับไปตรวจสอบสาเหตุของปัญหา เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาในวงจรใหม่ต่อไป

3. พื้นฐานของชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยผู้เรียน ครู ชุมชน ร่วมกันสร้างขึ้นตามสภาพของเหตุการณ์ในขณะนั้น ผู้เรียนจึงเกิดการเรียนรู้ เกิดปัญหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเน้นในเรื่องต่อไปนี้

3.1 ชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้เรียน ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่ได้จากการสำรวจ ซึ่งจะตอบสนองต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่

3.2 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชีวิตของมนุษย์จะเติบโตในลักษณะองค์รวม ต้องเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ รวมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข

4. หลักการเรียนรู้

แบ่งออกเป็น 9 ประเด็นบนพื้นฐานทางวิชาการ โดยเน้นหลักการต่อไปนี้

4.1 การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือแบบสหวิทยาการ การเรียนการสอนแบบแยกส่วนบางครั้งอาจใช้ได้ในบางจุด แต่การสอนแบบองค์รวมจะเหมาะสมกับชีวิตจริงมากกว่า

4.2 เน้นการบูรณาการความรู้สู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้เกิดความสอดคล้องระหว่างการเรียนรู้และการทำงานหรือชีวิตจริงของผู้เรียน เนื้อหาการเรียนการสอนจึงควรเป็นเรื่องราวที่เป็นจริงของผู้เรียนที่เรียนรู้แล้ว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

4.3 การขยายผลและการประยุกต์ความรู้ไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครบตามวิธีของทฤษฎีเชิงระบบ 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1: Input เป็นการแสวงหาและถ่ายทอดความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู ชั้นที่ 2: Process เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และชั้นที่ 3: Output เป็นการแสดงผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของการนำความรู้ไปขยายผลหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

4.4 เน้นการต่อยอดความคิดมากกว่าการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว มนุษย์ถ้าคิดได้ คิดเป็น ก็จะสามารถแสวงหาความรู้ มนุษย์จะแสวงหาความรู้ได้ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติจริง (learning by doing) หลาย ๆ กระบวนการ จึงทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ไขปัญหาเป็น รวมทั้งสามารถปรับตัว

ให้เหมาะสมในยุคข้อมูลข่าวสารและสังคมแห่งการเรียนรู้ การที่จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องเป็นคนที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตื่นตัวต่อการรับรู้ข่าวสารข้อมูลใหม่ ๆ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ พร้อมทั้งเป็นครูซึ่งกันและกัน รวมทั้งเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์จากข่าวสารข้อมูลในการประกอบอาชีพหรือการแข่งขัน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.5 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การดำเนินชีวิตของผู้เรียนจะมีการคลุกคลีกับสภาพสังคมที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องใช้เทคนิคและกระบวนการโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลัก ให้ผู้เรียนได้เรียนจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ หรือความต้องการของเขาผสมผสานกับทฤษฎีความรู้เพิ่มเติม ในลักษณะของการบูรณาการไม่แยกแยะความรู้เป็นส่วน ๆ เพื่อให้กลมกลืนกับการดำรงชีวิต จนผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองได้ ที่สามารถนำไปใช้จริงกับชีวิตของเขาเอง

4.6 พื้นฐานของทฤษฎีเชิงระบบ (System approach) คำว่า “ระบบ” คือ การนำองค์ประกอบหลาย ๆ ส่วนมาสอดคล้องประสานกันอย่างมีความสอดคล้อง สัมพันธ์ ต่อเนื่อง และส่งเสริมซึ่งกันและกัน จนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ องค์ประกอบที่สำคัญของระบบ ได้แก่ การระบุปัญหาที่แท้จริง กำหนดความต้องการที่เป็นรูปธรรม การกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกัน การกำหนดเนื้อหาและการดำเนินการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การดำเนินการจริง การประเมินผล ส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งของระบบก็คือ การตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับว่าการดำเนินการแต่ละขั้นตอนนั้นมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ ต่อเนื่องกันเป็นเหตุผลแก่กันและกัน การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น โดยวิธีของทฤษฎีเชิงระบบจึงพัฒนาตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ปัญหา (แท้) คือ ปัญหาที่เกิดจากเหตุ 2) ความต้องการ (ที่เป็นรูปธรรม) 3) หัวข้อเนื้อหา (ที่เป็นรูปธรรม) 4) สารสำคัญ 5) วัตถุประสงค์ 6) กระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุม I-P-O 7) สื่อการเรียนการสอน 8) การประเมินผล

4.7 ทฤษฎีเชิงการสร้างปัญญา (constructivism) เชื่อว่าคนเรียนรู้จากความรู้ที่สร้างขึ้นมาโดยตรง เปรียบข้อมูลใหม่กับประสบการณ์เดิมแล้วสร้างประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ จนเกิดปัญญา ลำดับขั้นของการเรียนรู้เริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนและประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในเรื่องนั้น ๆ ถือได้ว่าผู้เรียนมีข้อมูล (data) ในเรื่องนั้น ๆ เมื่อผู้เรียนได้นำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ อาจจะได้โดยการกระทำด้วยตนเองหรือมีการเปลี่ยนแปลง พูดคุยกับกลุ่มหรือเพื่อนร่วมงาน ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ใหม่ และหากผู้เรียนมีการนำประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับจัดหมวดหมู่หรือจัดกลุ่มร่วมกับที่มีอยู่แล้ว มีการจัดระบบเป็นข้อมูลใหม่ ถือได้ว่าขั้นนี้ผู้เรียนมีสาระของเนื้อหาประสบการณ์ (information) ถ้าเปรียบกับการเรียนการสอนแล้ว ในขั้นนี้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่จะนำข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องนั้น ๆ มาใช้ และเมื่อผู้เรียนได้นำความรู้ที่มีอยู่มาวิเคราะห์แยกแยะ และสรุปสร้างเป็นความรู้ใหม่โดยการปรับหรือประยุกต์ให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถ

นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีการใช้อยู่บ่อย ๆ ผู้เรียนจะเกิดความรู้ ความเข้าใจ และหากผู้เรียนได้นำความรู้ในขั้นนี้ไปใช้บ่อย ๆ ทดลองทำไปเรื่อย ๆ จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์หนึ่ง จนเกิดเป็นแนวทางใหม่ที่คิดค้นได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนก็จะเกิดปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดจากผู้เรียนเอง

4.8 การใช้ผู้ชำนาญการในท้องถิ่น โดยแท้จริงผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันนั้น เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จะพบผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความคิด และทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมากมาย ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาเริ่มต้นของการเรียนรู้ในชีวิตจริง ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ชุมชนจึงเป็นภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งตัวผู้เรียนด้วยที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความเป็นอยู่ของผู้เรียนที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ

4.9 การศึกษาตลอดชีวิต หลักสูตรท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งผลให้คนสามารถจัดการกับชีวิตของเขาด้วยตนเอง ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากแนวคิดทั้ง 4 ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวของท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องราวใกล้ตัวของทุก ๆ คน ทั้งในด้านของหลักศาสนา หลักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การรู้จักตนเอง บนพื้นฐานของชีวิต ประเพณีสังคม วัฒนธรรม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น ได้สอนให้คนมีความสามารถในการคิดเป็นและเป็นเรื่องสอดคล้องกับสภาพปัญหาความเป็นอยู่ของผู้เรียนที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ

4.4 ความสำคัญ และความจำเป็นของการจัดทำสาระท้องถิ่น

เรื่องของท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความเป็นชาติของทุกประเทศ ทั้งนี้เพราะประเทศทั้งหลายในโลกนี้รวมตัวเป็นประเทศได้ก็ด้วยพลังของความรัก ความหวงแหนในเรื่องภาษา ความคิด ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ความเชื่อ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับจิตสำนึกในความรักและความหวงแหนแผ่นดินถิ่นเกิดของตนทั้งสิ้น (ถวัลย์ มาศจรัส และณิชนันทน์ ประสงค์, 2549)

ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของท้องถิ่น ดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน ควรเปิดโอกาสส่งเสริมให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ชีวิตจริง

ของตนเอง ของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม โดยได้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดหมาย เนื้อหาสาระและกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ ทำให้ทักษะการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่วไป ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมด จึงต้องพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อปรับสภาพผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภูมิลำเนาท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน ครอบครัว และท้องถิ่นของตน

3. การเรียนรู้ที่ดี ควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพราะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้น จึงควรมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่นตน ซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

4. หลักสูตรท้องถิ่น สามารถบูรณาการทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายใช้ในการเรียนการสอน มีผลให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า การพัฒนาหลักสูตรจากส่วนกลางที่ได้เป็นหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง เป็นการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในลักษณะกว้างของประชาชนทั่วประเทศ เนื้อหาสาระบางอย่างไม่สามารถประมวลรายละเอียดให้สอดคล้องกับท้องถิ่นแต่ละแห่ง บางอย่างอาจไม่ตรงกับความต้องการ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้ตรงกับสภาพเป็นจริง ตามหลักการที่ว่าไม่มีใครจะรู้และเข้าใจได้ดีเท่ากับคนที่อยู่ใกล้ชิด ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

จากความสำคัญและความจำเป็นของการจัดทำสาระท้องถิ่นสรุปได้ว่า ท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของผู้คน ในด้านของนโยบายของชาตินั้น ได้กำหนดเรื่องของท้องถิ่นเป็นวาระหนึ่งที่พึงให้ความสำคัญ

ในการพัฒนาและธำรงรักษาไว้ ในด้านการจัดการศึกษานั้นถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้ตรงตามสภาพและบริบทชุมชนที่เป็นจริง และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ตระหนักในคุณค่าของท้องถิ่นที่ผู้เรียนอาศัยอยู่

4.5 การนำสาระท้องถิ่นสู่ระบบการสอน

จากแนวคิด ความสำคัญ และความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสาระท้องถิ่นนั้น ในส่วนของการนำเข้าสู่การปฏิบัติจริง กล่าวคือ การนำเข้าสู่ระบบการสอน ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานให้รายละเอียดไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2539) กรมวิชาการ (2540) และ กรมวิชาการ (2543) ได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถกระทำได้ใน 5 ลักษณะ คือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การจัดทำสื่อการเรียนขึ้นใหม่ และการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม โดยงานวิจัยนี้ขอเสนอเพียงประเด็นการนำเนื้อหาสาระมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเท่านั้น โดยกล่าวถึงหัวข้อ/ขอบข่ายเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด จะประกอบด้วย 1) สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด 2) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของตน บุคคลในชุมชนและในจังหวัด 3) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ 4) คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในจังหวัด ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดบริการของรัฐ มรดกทางวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งสามารถวิเคราะห์และพิจารณารายละเอียดเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด มีรายละเอียดเนื้อหาที่อาจเพิ่มเติมได้ คือ ที่ตั้ง/แผนที่แสดงที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อ ประวัติเมือง/ชนชาติ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม ฯลฯ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของตน บุคคลในชุมชน และในจังหวัด มีรายละเอียดเนื้อหาที่อาจเพิ่มเติมได้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และบทบาทหน้าที่ของสมาชิกระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

3. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้แก่ ผู้ให้บริการในชุมชน ความร่วมมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ฯลฯ

4. คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในจังหวัด ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้ แร่ธาตุ หิน ดิน ททราย ฯลฯ 2) ทรัพยากรมนุษย์ เช่น บุคคลสำคัญ (อดีต-ปัจจุบัน) ปราชญ์ท้องถิ่น 3) โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยว 4) การจัดบริการของรัฐ เช่น การบริการด้านคมนาคมขนส่ง การบริการด้านการติดต่อสื่อสาร การบริการด้านสาธารณสุข การบริการด้านสุขภาพอนามัย การบริการด้านการศึกษา 5) มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณี คตินิยม การละเล่น ศิลปะพื้นบ้าน

อุทุมพร จามรมาน (2545) ได้จำแนกประเภทเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. เนื้อหาที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจของท้องถิ่น
2. เนื้อหาที่เกี่ยวกับจุดเด่นของท้องถิ่นที่ผู้เรียนควรทราบเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ
3. เนื้อหาที่เกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ของท้องถิ่น
4. เนื้อหาที่เกี่ยวกับนโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

นอกจากนี้ได้เสนอวิธีนำเนื้อหาท้องถิ่นมาสู่หลักสูตรและการสอน 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสำรวจสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจของท้องถิ่น การสำรวจนี้ได้จากการอ่านเอกสารจากหน่วยงานการปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เอกสารในห้องสมุดที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปเป็นเนื้อหาสาระของท้องถิ่น

2. นำเนื้อหาดังกล่าวมาพิจารณาว่าจะเกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ใด

3. นำเนื้อหาเหมาะสมผสมผสานกับเนื้อหาในหลักสูตร การผสมผสานอาจทำได้หลายลักษณะ เช่น ใช้เป็นเนื้อหาสอน ใช้เป็นแบบฝึกหัดให้นักเรียนไปทำ ใช้เป็นโครงงานให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้า ใช้เป็นปัญหาให้นักเรียนไปหาทางแก้ไข ใช้เป็นประเด็นให้นักเรียนไปค้นคว้า ใช้เป็นสถานที่ไปทัศนศึกษา

จากแนวทางการนำสาระท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการสอนนี้ สามารถทำได้หลายแนวทาง ทั้งในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ สื่อ แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการนำสาระท้องถิ่นเข้าสู่การสอนนั้นควรเริ่มกิจกรรมด้วยการสำรวจสภาพเบื้องต้นของท้องถิ่น และพิจารณาความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาเป็นประเด็น กิจกรรมต่างๆ ประกอบในเนื้อหาของบทเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สาระท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ โดยมีความครอบคลุมถึง 1) สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ที่ตั้ง/แผนที่แสดงที่ตั้ง ประวัติ สภาพแวดล้อม ฯลฯ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของตน บุคคลในชุมชน บทบาทหน้าที่ของสมาชิกทุกระดับ 3) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้แก่ ผู้ให้บริการในชุมชน ความร่วมมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ฯลฯ 4) คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในจังหวัด เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยว การจัดบริการของรัฐ และ 5) มรดกทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีต่าง ๆ

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น ได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ดังนี้

ศศิธร ทัศนเกษร (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์การสอนโดยใช้แบบจำลองแอชชัวร์ 6 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน ผลการปฏิบัติระดับมาก คือ ความสนใจของผู้เรียน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการปฏิบัติในระดับมากทุกเรื่อง และมากอันดับแรก คือ การแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนการทำการสอน ด้านการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปปฏิบัติมากในเรื่องประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหาที่สอน ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติในระดับมากทุกเรื่อง และมากเป็นอันดับแรก คือ เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกลุ่ม พบว่ากลุ่มที่ 1 ด้านคติ ความเชื่อ และองค์ความรู้ถ่ายทอดสืบกันต่อมา นำมาใช้มากกว่ากลุ่มอื่น โดยนำมาใช้ในระดัปปานกลาง คือ ความเชื่อแบบพุทธ ด้านการตอบสนองของผู้เรียน มีการปฏิบัติมากอันดับแรก คือ การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ด้านการประเมินผล มีการปฏิบัติมากอันดับแรก คือ การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนมีปัญหาและอุปสรรคระดับปานกลางอันดับแรก คือ เรื่องผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแตกต่างกัน

สุมล ผกามาศ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนนำร่อง สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ร้อยละ 75 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยครูวิทยาศาสตร์ร้อยละ 90 มีการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน 2) ปัญหาของครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คือ ขาดความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดทักษะในการผลิตสื่อจากวัสดุท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และขาดทักษะในการประเมินชิ้นงานและแบบทดสอบ สำหรับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบปัญหาในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ครูวิทยาศาสตร์ขาดความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ครูวิทยาศาสตร์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนมีแนวทางที่จะใช้แก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ (1) ให้จัดประชุม อบรม ให้

ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (2) ให้ครูหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นด้วยตนเอง รวมทั้ง (3) ให้ครูวางแผนการประเมินผลควบคู่กับการวางแผนการจัดการเรียนรู้

กิรินท์ สหเสวียนต์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการ ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ : กรณีศึกษาครูชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นโดยการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูมีความคล้ายคลึงกันในภาพรวม คือ เริ่มต้นด้วย การศึกษาข้อมูลท้องถิ่นเพื่อกำหนดเรื่องของหลักสูตร และมีการตรวจประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอน สุดท้าย แต่มีความแตกต่างในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร โดยปัจจัยที่มี ผลต่อกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูประกอบด้วย 3 กลุ่ม ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยบริบทที่เอื้ออำนวย ได้แก่ ทิศนคติของผู้บริหารโรงเรียนต่อการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นและระบบบริหารของโรงเรียน 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความสนใจในการเข้ามาทำงาน พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครู ความสามารถในการบริหารจัดการเวลาของครู และความเคยชินกับ วัฒนธรรมการทำงานแบบเดิมของครู 3) ปัจจัยเสริม/ผลักดัน ได้แก่ แกนนำในการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น ผู้อำนวยการความสะดวก การมีกลุ่มโรงเรียนทำงานพัฒนาหลักสูตรในช่วงเวลาเดียวกัน และ การเกิดชุมชนการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการทำการวิจัยเชิง ปฏิบัติการของครู คือ ปัญหาในการจัดทำเอกสารหลักสูตร ปัญหาในการเก็บข้อมูลในท้องถิ่นเพื่อ นำมาประมวลเป็นเนื้อหาของหลักสูตร ปัญหาในการกำหนดกิจกรรมในหลักสูตร และปัญหาที่เกิด จากระบบการบริหารงาน รวมทั้งการเผชิญกับงานเร่งด่วนเฉพาะหน้าของโรงเรียน

สมหมาย สว่างวัฒนารักษ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมาใช้ในการ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/ภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ในส่วน ของปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า บุคลากรใน โรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ผู้รู้ในท้องถิ่นไม่ มีเวลามาร่วมประชุม ทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ และบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความ เข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

ภัทรวดี อุดมมณฑล (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษา สํารวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น โดยนำกิจกรรมหรือเนื้อหาในเรื่องการท่องเทียวในท้องถิ่นมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ในส่วนของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ โรงเรียนขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำมาใช้ได้ บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ และยังขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น

Rivet (2003). ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนตามลักษณะของชุมชนและการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมจากโครงการวิทยาศาสตร์ การวิจัยมีขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะของชุมชนเพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำความรู้ในท้องถิ่นมาปรับใช้และเป็นเนื้อหาของโครงการวิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชน 2 แห่งในการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนได้นำความรู้ที่มีในชุมชนมาพัฒนาเกิดเป็นโครงการวิทยาศาสตร์ขึ้น และลักษณะเด่นของชุมชนเป็นจุดสนใจที่ทำให้นักเรียนนำสิ่งนั้นมาพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางและเนื้อหาของโครงการวิทยาศาสตร์ และผลการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการกับเรื่องราวในชุมชนของนักเรียนทั้ง 2 แห่งเป็นไปในระดับที่ดีมากและเป็นตัวช่วยที่สำคัญให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของตนเองเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

Lisa and Louis (2001) ได้ทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับแม่น้ำซิกาโก โดยศึกษาคณะครูและผู้บริหารโรงเรียนไวท์เทียร์ โดยกำหนดสภาพปัญหาของชุมชนเป็นเนื้อเรื่องในการจัดการเรียนการสอน ทำการศึกษาจากปี ค.ศ.1996-1997 โดยใช้แม่น้ำในชุมชนที่ตั้งอยู่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการวิชาวิทยาศาสตร์เป็นหลัก โดยแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นตอน ๆ คือ ระบบนิเวศ ระบบ

ห่วงโซ่อาหาร คุณภาพน้ำ คุณภาพดินบริเวณรอบ ๆ การอนุรักษ์น้ำ และการนำวัสดุในท้องถิ่นต่าง ๆ มารีไซเคิล งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้บุคคลในชุมชนตระหนักถึงสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนว่าเป็นอย่างไร ทั้งยังช่วยให้บุคคลที่อยู่ในชุมชนตระหนักถึงแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วย

จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาถึงการนำท้องถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในระบบการจัดการศึกษา งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงกรณีศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือนำหลักสูตรท้องถิ่น/ภูมิปัญญาท้องถิ่นลงในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริบทส่วนใหญ่จะเป็นท้องถิ่นต่างจังหวัดในภาคกลางและภาคเหนือ ยังขาดองค์ความรู้ที่เป็นบริบทของโรงเรียนในเมืองซึ่งมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม และมีความน่าสนใจในแง่ของรูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนเมือง

ตอนที่ 5 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้

5.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ (2549) ได้กล่าวถึงแผนการจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง แผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา / เจตคติ / ทักษะ) และจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไร

ศุภวิชญ์ เจริญธรรม (2547) ได้กล่าวถึงแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเอกสารสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องจัดทำไว้ล่วงหน้าก่อนสอน เพื่อวางแผนการสอนและเตรียมการสอนและขณะสอน หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ด้วย และเพื่อให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้สนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในการจัดทำแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนแต่ละคน เป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และลงมือเขียนแผนการสอน/แผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูผู้สอน

จากความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนนั้น เป็นเอกสารที่ครูได้ดำเนินการจัดทำก่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาดังวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ครูผู้สอนสามารถออกแบบทั้งรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับนักเรียนและตามข้อตกลงของโรงเรียน

5.2 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ศุภวิชญ์ เจริญธรรม (2547) ได้กล่าวถึงการเขียนแผนการสอน/แผนการเรียนรู้ว่าไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบของการเขียน ผู้สอนมีอิสระในการเลือกใช้รูปแบบของแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเขียนแผนการสอน/แผนการเรียนรู้เป็นแบบบรรยายหรือแบบตารางได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ผู้สอนส่วนใหญ่จะเลือกรูปแบบของแผนฯ ตามที่สถานศึกษาตกลงกันว่าจะใช้รูปแบบใด มีสาระอะไรบ้างในแผนการสอน/แผนการเรียนรู้ โดยทั่วไปแล้วการกำหนดว่าแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อย่างน้อยควรประกอบด้วย

- 1) จุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 2) เนื้อหาสาระ/สาระการเรียนรู้
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอน/กิจกรรมการเรียนรู้
- 4) สื่อการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้
- 5) การวัดและประเมินผล
- 6) บันทึกหลังสอน/บันทึกผลการเรียนรู้

นอกจากนี้วิเชียร ประยูรชาติ (2546) ได้กล่าวถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าควรมีลักษณะดังนี้

- 1) มีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำตารางวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาหรือวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำกำหนดการสอนหรือโครงการสอน
- 2) มีการวิเคราะห์ผู้เรียน จัดกลุ่มผู้เรียนตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจและความถนัด แล้วนำไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียนเพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3) มีการกำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน (ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดตามที่วิเคราะห์ผู้เรียนไว้) สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและมีการบูรณาการระหว่างวิชา
- 4) มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน มีการบูรณาการเน้นการคิด (ทักษะการคิด ลักษณะการคิด และกระบวนการคิด) การฝึกทักษะ การปฏิบัติจริงและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 5) มีการกำหนดสื่อ/นวัตกรรม/แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุและความสามารถของผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือก จัดหา และจัดทำสื่อ/แหล่งการเรียนรู้

6) มีการกำหนดการวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

7) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เน้นคุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้และมีการบูรณาการตามความเหมาะสม

8) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

จากการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมหลักคือการวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์ผู้เรียน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้นั้นควรมีความครอบคลุมถึง วัดจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ/สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบันทึกผลการเรียนรู้

ตอนที่ 6 มโนทัศน์และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

6.1 ประวัติและความเป็นมาของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาที่มีวิวัฒนาการและความเป็นมาที่ผูกพันกับการประดิษฐ์คิดค้น และการพัฒนาความก้าวหน้าของงานด้านวิทยาศาสตร์ ด้านธุรกิจ และด้านอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การวิจัยและพัฒนา มีบทบาทสำคัญและขยายวงกว้างเป็นอย่างมาก และได้ทำกับเฉพาะสาขางานดังกล่าวเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ในทุกสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ด้านวิศวกรรม การคมนาคมขนส่ง การบิน การเกษตร การแพทย์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งมีการประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนาอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดความก้าวหน้า เกิดวิธีการใหม่ ๆ แนวคิด แนวปฏิบัติและเทคนิคใหม่ มีระบบใหม่ เป็นต้น (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542)

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาอย่างจริงจังเมื่อประมาณต้นปี ค.ศ. 1960 เนื่องมาจากเหตุผลสองประการ คือ ประการแรก ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศสหภาพโซเวียตจนสามารถส่งยาน Sputnik ขึ้นสู่อวกาศเป็นครั้งแรกของโลกในปี ค.ศ. 1957 ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งคิดว่าตนเองมีความเจริญก้าวหน้ามากกว่าเกิดความกังวลใจ ประการที่สอง คือ ความเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชน ทำให้สหรัฐอเมริกาตระหนักถึงความจริงที่ว่าประชากรในชาติ ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง (วิชิต สุรัตน์เรืองชัย, 2550)

ในส่วนทางด้านของสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาสังคมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ จึงมีปรัชญาและอุดมการณ์ที่ฝังและถ่ายทอดอยู่ในตัวศาสตร์หรือ

สาขาวิชานี้ ในปรากฏการณ์ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1950-1970 ที่เกิดการปฏิรูปด้านพฤติกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้วัตถุประสงค์สำคัญของวิชาสังคมศาสตร์เป็นไปเพื่อเข้าใจสาเหตุปัญหาสังคม เพื่อจะได้หาทางและวิธีการที่จะทำให้สถานการณ์ดีขึ้น และเพื่อปรับปรุงสังคมมนุษย์ที่นักวิจัยสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์เป็นสมาชิกอยู่ในบริบทดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าสาขาวิชาสังคมศาสตร์-พฤติกรรมศาสตร์ยังมีขีดจำกัดในด้านความรู้เชิงทฤษฎีในปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม และยังมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงสังคม ซึ่งถูกกำหนดโดยสิ่งที่เป็นอุดมการณ์หรือปรัชญาบางอย่างอยู่แล้ว และนอกเหนือจากสาระสำคัญทางทฤษฎี วิธีการทางสังคมศาสตร์-พฤติกรรมศาสตร์ยังเน้นการศึกษาค้นคว้าด้านแก้ไขปัญหาและอุดมการณ์ โดยเฉพาะเรื่องการแก้ไขปัญหานั้นจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and development)

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะธรรมชาติและปรัชญาของสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ดังที่กล่าวในข้างต้นพบว่าสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ยังขาดทฤษฎีที่เข้มงวดซึ่งมีความสามารถในการพยากรณ์สูง ในบรรดาทฤษฎีต่าง ๆ ทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ที่มีอยู่มีความเข้มระดับกลางซึ่งยังถกเถียงได้ ดังนั้นเมื่อมีการนำเอาข้อเท็จจริงมาพิจารณาว่าเนื่องจากการขาดฐานที่มั่นคงทางทฤษฎีจะทำให้การนำผลวิจัยไปใช้ประสบความสำเร็จลำบากหรือเป็นไปได้หรือไม่ เพราะการควบคุมตัวป้อนและผลิตผลไม่อาจเปรียบเทียบได้กับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

นักการศึกษาและนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ได้พยายามแสวงหาทางเพื่อเชื่อมช่องว่างระหว่างการวิจัยและการปฏิบัติมาเป็นระยะเวลาหลายปี และจึงให้ความสำคัญต่อ “การวิจัยและพัฒนา” โดยการนำผลที่ได้รับจากการวิจัยทั้งประเภทพื้นฐานและประเภทประยุกต์มาใช้ในการสร้างผลิตผลที่จะต้องทำการทดสอบที่พร้อมต่อการนำไปใช้ในองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ และการวิจัยและพัฒนาไม่ใช่เป็นงานที่แทนที่การวิจัยประเภทพื้นฐานและประเภทประยุกต์ โดยวิธีวิจัยทั้งสาม คือ การวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ และการวิจัยและพัฒนา จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปได้จริงในสังคมได้โดยข้อเท็จจริง “การวิจัยและพัฒนา” ช่วยเพิ่มผลกระทบเชิงศักยภาพของผลการวิจัยประเภทพื้นฐานและประเภทประยุกต์ที่มีต่อการปฏิบัติโดยแปลงผลวิจัยทั้งหลายให้อยู่ในรูปแบบของผลิตผลที่สามารถนำไปใช้ได้ (จรรยา สุวรรณทัต, 2537)

จากประวัติและความเป็นมาของการวิจัยและพัฒนานี้ พบว่า การวิจัยและพัฒนานั้นได้เป็นส่วนสำคัญของทุก ๆ ศาสตร์สาขาวิชา เป็นการผสมผสานกันระหว่างวิจัยประเภทพื้นฐานและประเภทประยุกต์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการแก้ปัญหา พัฒนานวัตกรรม เกิดวิธีการ แนวคิด แนวปฏิบัติใหม่ ๆ เป็นต้น

6.2 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นรูปแบบของการวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งมีนักการศึกษา และนักวิชาการได้ให้ความหมายในแง่มุมต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2550) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาไว้ว่า หมายถึงกระบวนการเพื่อการค้นพบ พัฒนาและยืนยันข้อค้นพบ รวมทั้งวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนได้จริง

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2544) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนา (research and development) ไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ หรือใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการศึกษา โดยเน้นหลักตรรกวิทยา เป้าหมายหลัก คือ ใช้เป็นกระบวนการพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา (education product) ประกอบด้วยการวิจัย (research-R) และกระบวนการพัฒนา (development-D) และมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การวิจัยและพัฒนา ซึ่งสามารถดำเนินการตามขั้นตอนซ้ำ ๆ กันหลายรอบได้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นการวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่เน้นการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New products) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ (New inventions) พัฒนาระบบการ (Process) พัฒนาระบบและวิธีทำงาน (System and procedures) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ (New technologies) โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based development) สำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการ

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2540) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาว่าเป็นการพัฒนา รูปแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ หรือเป็นวิถีทางกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าการพัฒนาจะเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม ถ้าใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจ รวมทั้งเชื่อว่าการพัฒนาจะเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา หากนักพัฒนาใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนางาน เพราะจะทำให้ นักพัฒนาเห็นภาพของงานโดยตลอดอย่างชัดเจน และนักพัฒนาจะมั่นใจในทิศทางและลักษณะการพัฒนาที่ดำเนินการไปแต่ละขั้นว่าจะตรงเป้าหมายและจะมีปิติสุขในการทำงาน

จรรยา สุวรรณทัต (2537) ได้กล่าวถึงการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในทางสังคมศาสตร์-พฤติกรรมศาสตร์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาและตรวจสอบความเที่ยงของผลผลิตในด้านสังคมศาสตร์-พฤติกรรมศาสตร์ซึ่งครอบคลุมหลายสาขาวิชา เช่น การศึกษาและจิตวิทยา

วรรณิ โสมประยูร (2546) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาออกเป็น 3 แบบ คือ

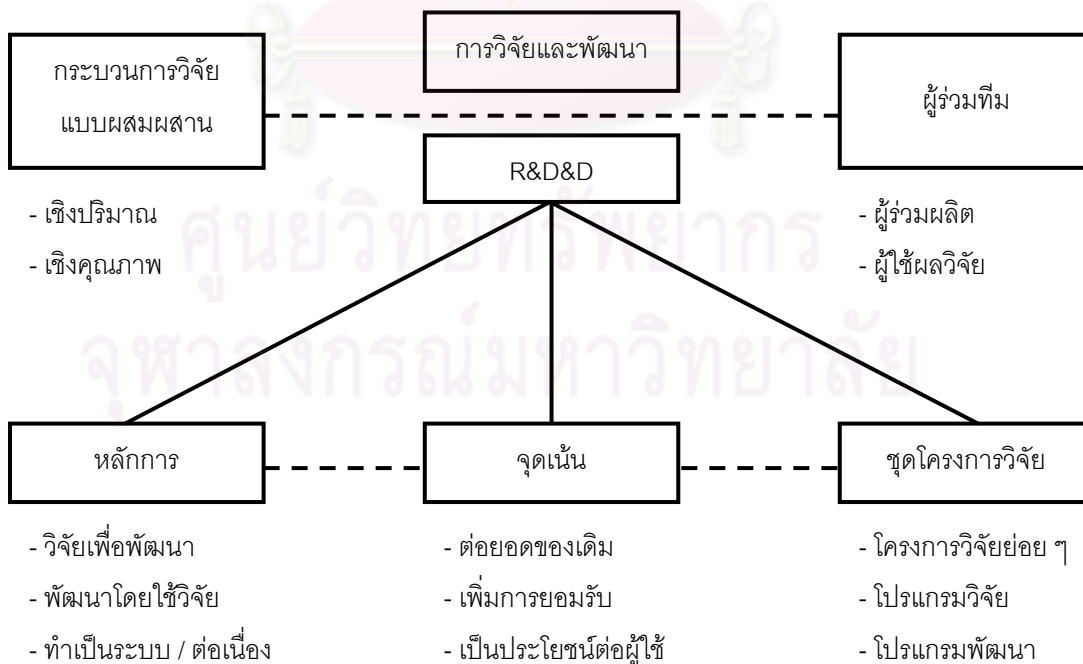
แบบที่ 1 ใช้เป็นชื่อของหน่วยงาน สำนักงาน ศูนย์ หรือสถาบันที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องงาน การวิจัยหลาย ๆ ประเภท โดยมุ่งที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนากิจการงานต่าง ๆ ที่

วงการประชาสังคมนั้น ๆ เกี่ยวข้อง หรือบางแห่งก็จัดเป็นโครงการเฉพาะกิจเพื่องานวิจัยใดอย่างหนึ่ง

แบบที่ 2 ใช้เป็นชื่อของงานวิจัยใด ๆ ก็ตามที่ผู้วิจัยเรียกชื่อหรือระบุว่าเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงว่าจะนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของงานที่กำลังดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการระดับโรงเรียน รวมทั้งอาจจะมีการวิจัยประยุกต์อีกหลายรูปแบบที่มีการอธิบายนำว่า ในการวิจัยครั้งนั้นเป็นการวิจัยและพัฒนา

แบบที่ 3 ใช้เป็นชื่อประเภทของการวิจัยที่มีลักษณะหรือรูปแบบโดยเฉพาะที่แตกต่างไปจากการวิจัยประเภทอื่น ๆ ที่นำผลวิจัยหรือสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่เดิมมาต่อยอดด้วยการใช้ผลวิจัยเป็นทิศทางของการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีศักยภาพสูงยิ่งขึ้น แล้วทำการเผยแพร่และขยายผลให้เป็นที่ยอมรับและเกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างกว้างขวางต่อไป

จากความหมายของการวิจัยและพัฒนาทั้ง 3 แบบนี้ การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นการวิจัยที่นำองค์ความรู้เดิมจากผลการวิจัยประเภทต่าง ๆ หรือนำสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วไปจัดกระทำต่อเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งในกระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นชุดโครงการวิจัย ที่มีหลายโครงการวิจัยย่อยอย่างสมบูรณ์ เพื่อเป็นการต่อยอดของเดิมให้เพิ่มผลผลิตที่มีคุณค่าสูงส่ง เติบโต แข็งแรง อันเป็นที่เชื่อถือหรือยอมรับทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในสังคมได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ มีจุดเน้นที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ การต่อยอดของเดิม การยอมรับ และประโยชน์ที่สังคมพึงได้รับ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.13 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้กับการวิจัย

ที่มา : วรณี โสมประยูร (2546)

Gall and Gall (1996) ได้ให้ความหมายของการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาไว้ว่าเป็นรูปแบบการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม โดยที่ผลจากการวิจัยถูกนำไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการใหม่ ๆ ที่ได้รับการทดสอบภาคสนามอย่างเป็นระบบ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนกว่าจะมีประสิทธิภาพคุณภาพ หรือมาตรฐานที่ใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความหมายของการวิจัยและพัฒนาที่กล่าวมานี้จะพบความหมายแบ่งออกเป็นหลายนัย ทั้งใช้เป็นชื่อหน่วยงาน สถาบัน หรือใช้เป็นประเภทของงานวิจัยประเภทหนึ่งที่ประกอบไปด้วยคำสองคำ คือ การวิจัย และกระบวนการพัฒนา โดยใช้การวิจัยเครื่องมือ หรือกลยุทธ์ในการหาความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือใช้ในพัฒนาเพื่อให้ได้นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ องค์ความรู้ที่มีศักยภาพ มีมาตรฐาน เกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างกว้างขวาง

6.3 ลักษณะความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนานั้นปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นที่แพร่หลายทั่วไป การวิจัยประเภทนี้มีความสำคัญ ความจำเป็น และมีประโยชน์ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของการวิจัยและพัฒนาว่า เกิดจากความต้องการสิ่งใหม่ ประดิษฐ์กรรมใหม่ ๆ และนวัตกรรมสำหรับการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่ ระบบงานและกระบวนการดำเนินงาน เทคโนโลยีขั้นสูงที่กำหนดหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพสูงออกสู่ผู้ใช้ที่เหมาะสมสำหรับงานแต่ละเรื่อง และการวิจัยและพัฒนาเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นอยู่กับการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ กระบวนการใหม่ รูปแบบ ระบบและวิธีทำงานใหม่ และการสร้างเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานสำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการเหล่านั้น การวิจัยและพัฒนาจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นและมีบทบาทสำคัญ

วรรณิ โสมประยูร (2546) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

1. เป็นการนำผลวิจัยเดิมหรือสิ่งประดิษฐ์มาทบทวนแล้วพัฒนาหรือต่อยอด เพื่อเพิ่มศักยภาพให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง กล่าวคือ “วิจัยแล้วพัฒนา และพัฒนาโดยใช้วิจัย” การวิจัยจึงเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนา

2. เป็นการศึกษาค้นคว้าทดลองและตรวจสอบเพิ่มเติมของเดิมให้สมบูรณ์และเป็นไปอย่างครบวงจร ด้วยการจัดกระทำซ้ำ ๆ หลายครั้ง รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้แล้วนำผลมาปรับปรุงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งเกิดความเชื่อมั่น และแน่ใจในผลผลิตขั้นสุดท้าย

3. เป็นการนำกระบวนการวิจัยต่าง ๆ จากทั้งประเภทการวิจัยเชิงประมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในโครงการวิจัยและโครงการพัฒนา โดยจัดแบ่งให้มีโครงการวิจัยย่อยหรือโปรแกรมการวิจัยจำนวนมากเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นชุดโครงการวิจัย

4. มุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถหรือทักษะทางวิชาการ ทั้งทางด้านการวิจัย การพัฒนา และการปฏิบัติหน้าที่ในงานประจำให้แก่ทีมผู้ร่วมดำเนินการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการยอมรับ ผลผลิตและเผยแพร่หรือขยายผลต่อไปด้วยพร้อม ๆ กัน

5. สามารถยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนาให้ เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่จะใช้ผลการวิจัยได้เสมอ เนื่องจากการวิจัยและ พัฒนามุ่งที่ผู้ใช้ผลผลิตเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด

6. ในระหว่างที่กำลังดำเนินงานวิจัยและพัฒนาอยู่นั้น จำเป็นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วม ผลิต และ/หรือผู้ใช้ผลผลิตจากภาครัฐและเอกชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมดำเนินการด้วย เช่น ร่วม ลงทุนในการผลิต สนับสนุนในด้านงบประมาณ รวมทั้งช่วยเหลือให้บริการความสะดวกต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับในความสำคัญของผลผลิต และเป็นการเผยแพร่ผลวิจัยไปด้วยในตัว

7. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาจะต้องเป็นช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกันยาวนาน มากพอที่จะทำให้เกิดผลผลิตที่ได้มาตรฐานตามความต้องการของสังคม เช่น อาจจะต้องใช้ระยะ เวลานานถึง 3, 5, 7, 9... ปี โดยอาจจะต้องมีทั้งโครงการระยะสั้นและโครงการระยะยาวประกอบ เข้าด้วยกันให้ครบวงจร

8. การเผยแพร่และการขยายผลของผลผลิตที่ได้จากการวิจัยและพัฒนา ควรจะต้อง กระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในขณะที่กำลังดำเนินการวิจัยอยู่และหลังจากการวิจัยได้เสร็จสิ้นลงทั้งหมด หรือบางส่วนก็ตาม เพื่อให้ผลผลิตไปสู่ผู้ใช้อย่างกว้างขวางและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

9. เนื่องจากผลผลิตจากการวิจัยและพัฒนาอาจจะมีมูลค่าสูง และ/หรือ มีการถือครอง สิทธิบัตรหรือสิทธิบัตรได้ ผู้วิจัยจึงควรจะได้มีการจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองสิทธิบัตรให้เป็นไปตาม ระเบียบและเงื่อนไขของพระราชบัญญัติสิทธิบัตรและพระราชบัญญัติสิทธิบัตร ทั้งภายในประเทศ และ/หรือนานาชาติ

ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาไว้ว่า การบริหาร หรือการทำงานใด ๆ ที่มุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เกิดคุณภาพนั้น เมื่อผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงาน ค้นพบปัญหาและเกิดความตระหนักในปัญหา ก็จะคิดค้นรูปแบบสื่อ หรือรูปแบบการพัฒนาที่มัก เรียกว่า “นวัตกรรม” เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานดังกล่าว โดยที่รูปแบบสื่อหรือรูปแบบ การพัฒนาที่คิดขึ้นจะต้องมีเหตุผลหลักการ หรือทฤษฎีรองรับ ทั้งนี้อาจเลือกใช้วิธีการปรับปรุงใน สิ่งที่ผู้อื่นได้ศึกษาหรือเคยใช้ได้ผลในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเช่นเดียวกันมาก่อน หรืออาจคิด วิธีการขึ้นใหม่ก็ได้ แต่การจะทำให้รู้หรือมั่นใจได้ว่าวิธีการที่คิดค้นขึ้นนั้นดีหรือไม่ จึงจำเป็นต้อง นำมาทดลองจริง มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนางานได้ ถ้าไม่ ประสบผลสำเร็จก็มีร่องรอยให้เห็นถึงการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนได้ผลดี และสามารถ นำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ทราบหรือนำไปใช้ได้ต่อไป

กระบวนการวิจัยและพัฒนาที่มีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาสิ่งใหม่ หรือต่อยอดจากสิ่งเดิมสำหรับการแก้ปัญหา พัฒนาผลผลิต รวมถึงกระบวนการดำเนินการ เป็นการผสมผสานด้วยวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักการ ทฤษฎีรองรับ เป็นการพัฒนาทั้ง ความรู้และทักษะของนักวิจัย ผลที่ได้จากการวิจัยและพัฒนานี้ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้และเผยแพร่ความรู้ต่อไป

6.4 กระบวนการ/ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา

กระบวนการและขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนานั้นได้มีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

สุวีตนา สุวรรณเขตนิคม (2540) ได้เสนอลำดับขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ลำดับขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนา	การใช้วิจัยเป็นเครื่องมือ
D ₁ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา	R ₁ การวิจัยเอกสาร R ₂ สํารวจ
D ₂ ประเมินสภาวะเริ่มต้น	R ₃ ประเมิน baseline
D ₃ วางกระบวนการดำเนินการและปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อย ๆ	R ₄ วิจัยเอกสาร / สํารวจ R ₅ ทดลอง 1 R ₆ ทดลอง 2
D ₄ ถึงเป้าหมาย	R ₇ ทดลอง 3 R ₈ ประเมินสภาวะสิ้นสุด

ที่มา : สุวีตนา สุวรรณเขตนิคม (2540)

จากตารางสรุปได้ว่าลำดับขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนานั้นเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาด้วยวิธีการวิจัยเอกสารและการสำรวจ จากนั้นมีการประเมินสภาวะเริ่มต้น แล้ววางแผนกระบวนการดำเนินการและปรับปรุงพัฒนา ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร สํารวจอีกครั้ง พร้อมทั้งมีการดำเนินการทดลอง จนกระทั่งบรรลุถึงเป้าหมายด้วยการทดลองอีกครั้ง และประเมินสภาวะสิ้นสุด

จรรยา สุวรรณทัต (2537) ได้เสนอขั้นตอนสำคัญในวัฏจักรของการวิจัยและการพัฒนาทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมการวิจัยและข้อมูล เป็นการรวมการทบทวนวรรณกรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตภายในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. การเตรียมการ รวมทั้งให้คำนิยามทักษะการระบุวัตถุประสงค์ การกำหนดลำดับขั้นตอนและการทดสอบความเป็นไปได้ในสเกลเล็ก ๆ

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบขั้นต้น ขั้นนี้จะรวมการเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือเนื้อหาในเชิงการสอนหรือการถ่ายทอด คู่มือ และเครื่องมือประเมิน

4. การทดสอบขั้นต้น โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและแบบสอบถาม

5. การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ในด้านสำคัญ ๆ โดยอาศัยการเสนอแนะจากผลที่ได้จากการทดลองภาคสนาม

6. การทดสอบภาคสนามขั้นสำคัญ ขั้นตอนนี้อาจเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง มีข้อมูลทั้งเชิงปริมาณในผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง และมีการประเมินโดยเทียบกับวัสดุประสงค์และกลุ่มเปรียบเทียบ

7. การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ขั้นนำไปใช้ แก้ไขปรับปรุงโดยอาศัยผลที่ได้รับจากการทดลองภาคสนามขั้นสำคัญ

8. การทดลองภาคสนามเพื่อการปฏิบัติ เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบสอบถาม

9. การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย ปรับปรุงผลิตภัณฑ์โดยใช้ผลจากการเสนอแนะในขั้นที่ 8

10. การเผยแพร่และการจำหน่ายจ่ายแจก โดยรายงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้แก่ที่ประชุมวิชาการและวิชาชีพ และนำรายงานลงในวารสาร ทำงานกับสำนักพิมพ์เพื่อการจำหน่ายเชิงพาณิชย์ และมีการควบคุมเพื่อให้เกิดคุณภาพ

จากลำดับขั้นตอนทั้ง 10 นี้ จะสามารถให้ผลผลิตที่มีคุณภาพซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของการวิจัยได้

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการในการวิจัยและพัฒนา โดยได้ต้นแบบมาจากการวิจัยเชิงทดลอง ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน (Situation Analysis) และกำหนดเป้าหมายหรือลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ (Product Desired)

2. การออกแบบต้นแบบ (Prototype Design) หรือระบบในขั้นต้น (System Design)

3. การทดสอบต้นแบบ ในขั้นทดลองใช้ (Trial Test) หรือในการทดลองแบบนำร่อง (Pilot Test)

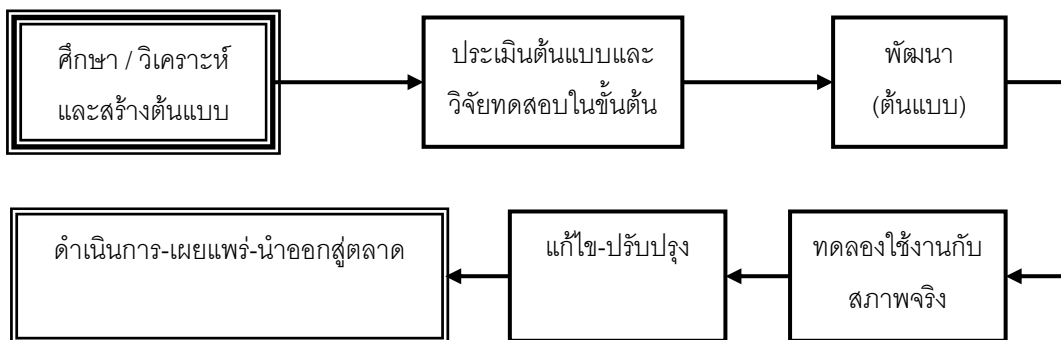
4. การปรับปรุงต้นแบบหรือพัฒนาระบบจากผลการทดลอง (Product หรือ System Improvement)

5. การทดสอบภาคสนามหรือทดสอบระบบ (Field Test หรือ System Run Test) โดยทดสอบกับสภาพจริงในวงกว้างขึ้น

6. ปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (Improvement)

7. ดำเนินการผลิตและเผยแพร่ หรือนำออกสู่ตลาด

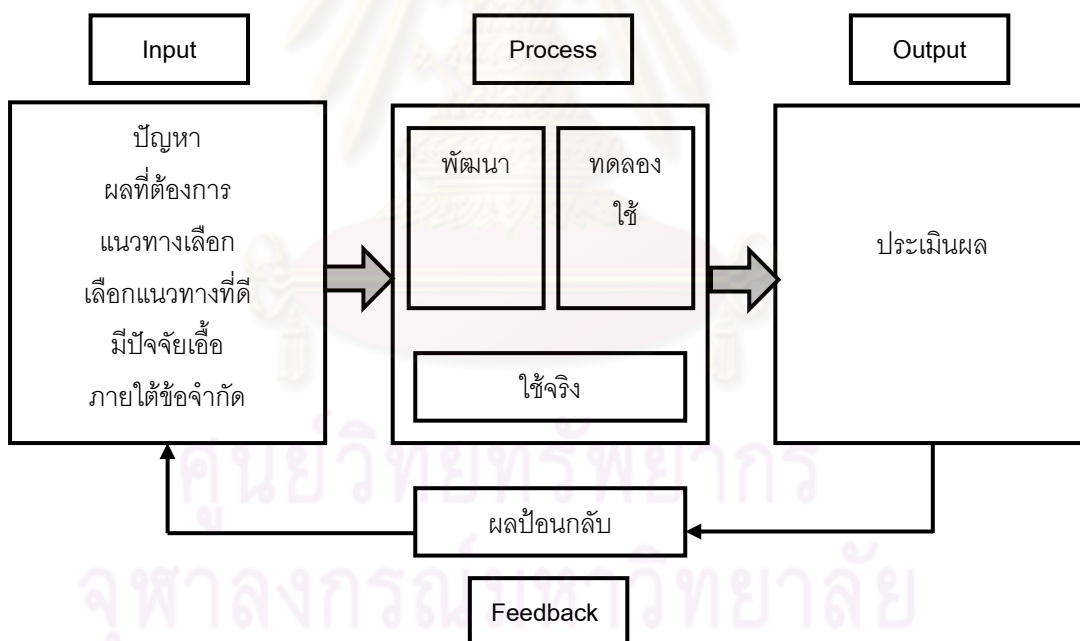
จากกระบวนการดังกล่าวแสดงด้วยแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.14 ขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนา

ที่มา : อุกฤษ บัญญัติประเสริฐ (2542)

วชิระ อินทร์อุดม (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนางานและกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไว้ว่า กระบวนการในการพัฒนางานมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ต้องทราบว่าปัญหาคืออะไร ขั้นที่ 2 คิดค้นวิธีการหรือนวัตกรรมมาแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ทดลองใช้วิธีการ/นวัตกรรมที่ถูกเลือก กระบวนการสามขั้นตอนในการพัฒนางานจะใช้ได้อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเชิงระบบ (System Approach) ที่มีองค์ประกอบดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2.15 แผนภาพวิธีระบบกับการพัฒนาการเรียนการสอน

ที่มา : วชิระ อินทร์อุดม (ม.ป.ป.)

เมื่อนำกระบวนการเชิงระบบมาใช้กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน การจัดการเรียนการสอนและผลกระทบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน การจัดการเรียนการสอนและผลกระทบของกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนเชิงระบบ

ปัจจัย	กระบวนการ	ผลผลิต	ผลกระทบ
ความพร้อมของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ - หลักสูตร - วางแผนการสอน - ทักษะของครู - เทคนิคการสอน - สื่อ - กิจกรรมการเรียนรู้ - การวัด/ประเมินผล - ฯลฯ	- การออกแบบและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน - การปฏิบัติการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ - การวัด/ประเมินผลตามสภาพจริง - การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้	- คุณลักษณะของผู้เรียน ตามมาตรฐานของหลักสูตร - ผลสัมฤทธิ์ - พฤติกรรม - บุคลิกภาพ	- นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีจิตใจที่ดีและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วรรัตน์ โสภประยูร (2546) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยและพัฒนาไว้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาที่มีขอบเขตค่อนข้างกว้าง สมบูรณ์แบบ และครบวงจร รวมทั้งจะต้องมีการทดลอง ทดสอบ ตรวจสอบ ทดลองซ้ำ ประเมินผล และติดตามผล ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่แน่นอนและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงช่วงกำลังดำเนินการวิจัยอยู่และ/หรือเมื่อได้ผลสรุปของการวิจัยออกมาแล้ว ผู้วิจัยมักจะต้องเสริมหรือต่อยอดการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ด้วยการเผยแพร่หรือขยายผลไปสู่ผู้ใช้ (Dissemination) เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้หรือสังคมอย่างแท้จริง

Dick, Carey and Carey (2001) ได้เสนอโมเดลการออกแบบการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ประกอบไปด้วย 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย สำรวจความพร้อม และประเมินความต้องการจำเป็น (Assess Needs to Identify Goal(s))

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน (Conduct Instructional Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผู้เรียนและบริบท (Analyze Learners and Contexts)

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Write Performance Objectives)

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาเครื่องมือในการประเมินผล (Develop Assessment Instruments)

ขั้นตอนที่ 6 พัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอน (Develop Instructional Strategy)

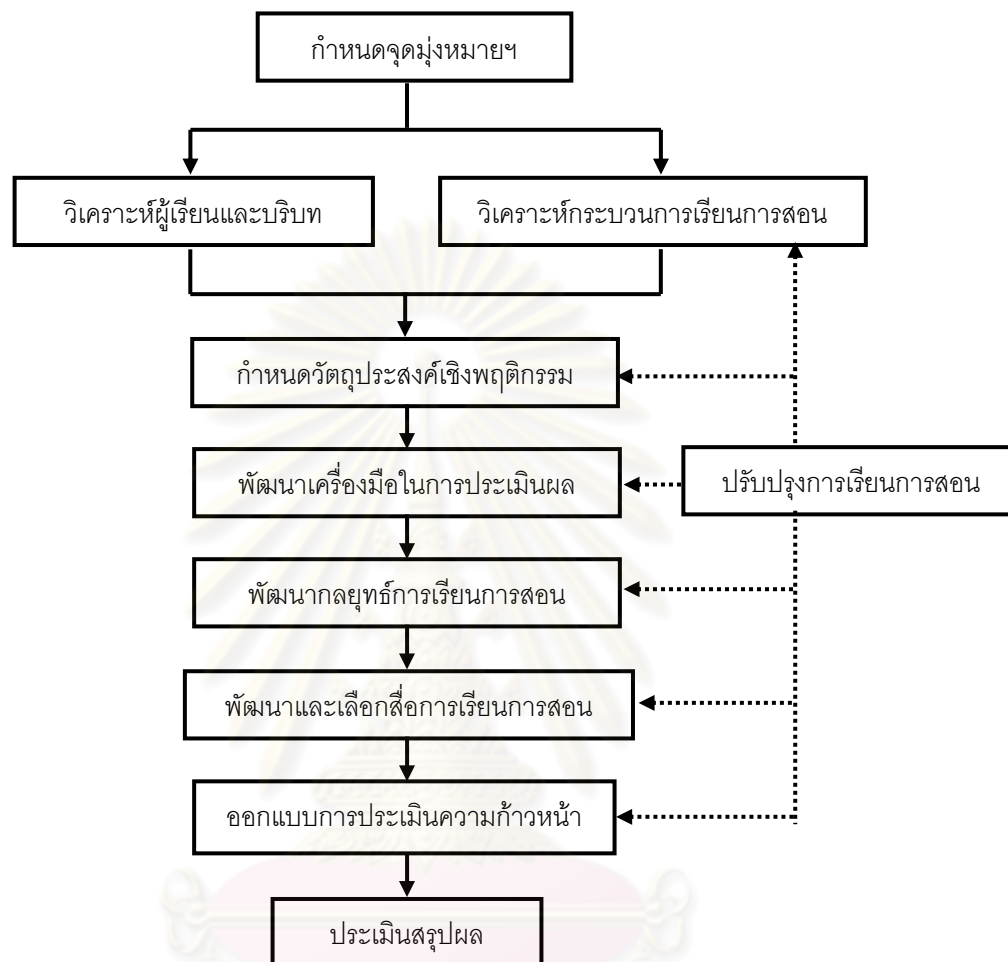
ขั้นตอนที่ 7 พัฒนาและเลือกสื่อการเรียนการสอน (Develop and Select Instructional Materials)

ขั้นตอนที่ 8 ออกแบบและประเมินความก้าวหน้า (Design and Conduct the Formative Evaluation of Instruction)

ขั้นตอนที่ 9 ปรับปรุงการเรียนการสอน (Revise Instruction)

ขั้นตอนที่ 10 ประเมินสรุปผล (Design and Conduct Summative Evaluation)

ทั้ง 10 ขั้นตอนแสดงด้วยแผนภาพ ดังนี้

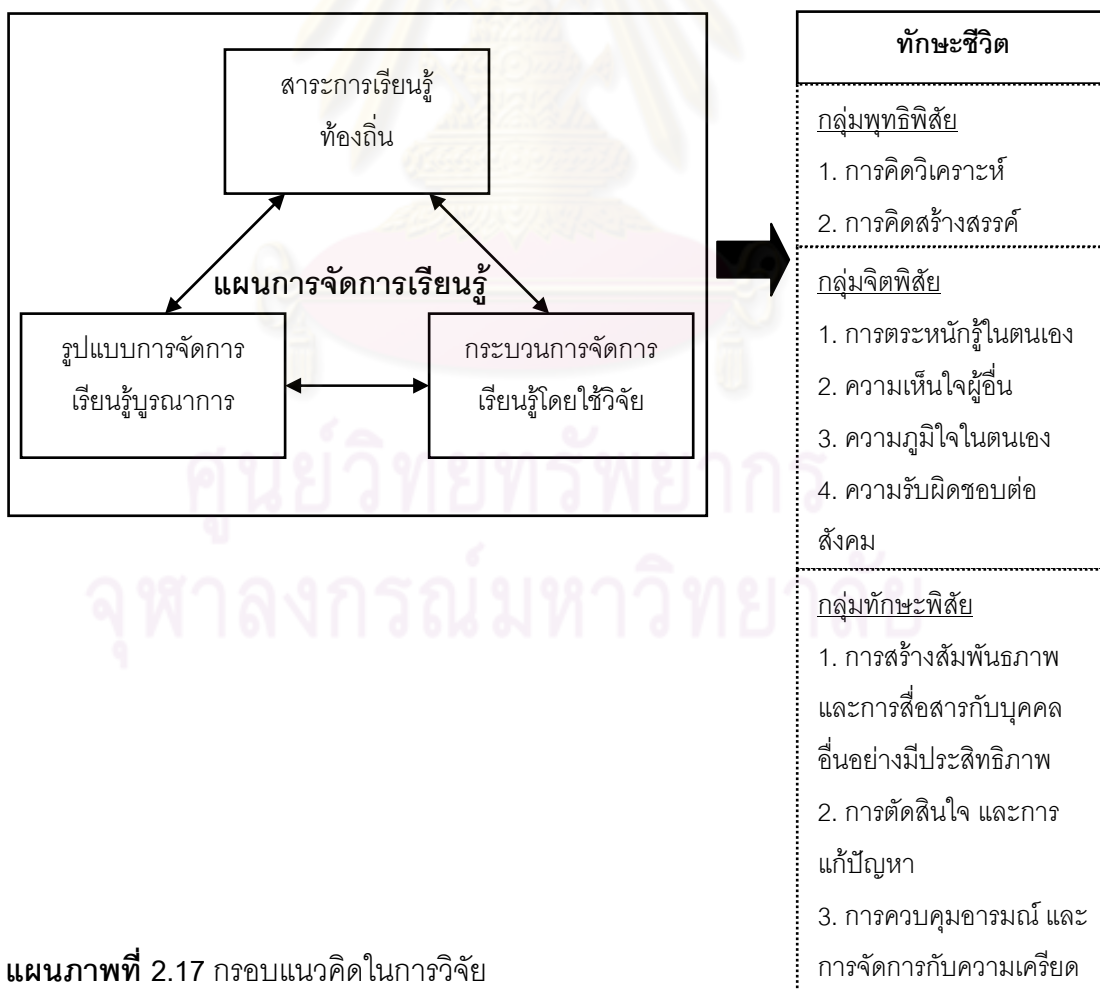
แผนภาพที่ 2.16 แผนภาพแสดงโมเดลการออกแบบการสอนอย่างเป็นระบบ

ที่มา : Dick, Carey and Carey (2001)

จากขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่นำเสนอมาในรูปแบบต่าง ๆ นี้ จะเห็นได้ว่าการวิจัยและพัฒนาที่มีขั้นตอนหลักอยู่ 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ 2) การศึกษาสภาพและประเมินความต้องการจำเป็น 3) การสร้างและพัฒนานวัตกรรม 4) การดำเนินการทดลอง ทดสอบ 5) การปรับปรุง/ดำเนินการซ้ำ 6) การประเมินผล 7) การเผยแพร่ ซึ่งขั้นตอนที่ 4-6 อาจดำเนินการซ้ำไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ผลการพัฒนามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น วงจรของการวิจัยและพัฒนานี้ มีลักษณะเป็นวงจร PDCA คือ Plan (P) Do (D) Check (C) Action (A) และมีการทำซ้ำ ซึ่งวงจรนี้เป็นกระบวนการพัฒนางานที่มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนจะเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ในลักษณะการบูรณาการ โดยบูรณาการทักษะความพร้อมทุกด้านให้เป็นองค์รวม รวมถึงการจัดเนื้อหาให้สอดคล้อง สัมพันธ์ เชื่อมโยงกับสภาพท้องถิ่น การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการใหม่ ๆ และเนื้อหาในสิ่งที่เป็นความต้องการของนักเรียน การจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเด็กมีอิสระในการเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนเด็กได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น ได้ทำกิจกรรมที่ท้าทาย และเกิดความสำเริง มีโอกาสวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง และวางแผนพัฒนาตนเอง เด็กได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น ยอมรับ และได้มีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปใช้อย่างมีความหมาย ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดของการวิจัย โดยการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ดังแผนภาพที่ 2.17

แผนภาพที่ 2.17 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างและพัฒนา “แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน” แล้วศึกษาผลจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัยของงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method) ระหว่างวิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเริ่มด้วยการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน หลังจากนั้นเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของคุณในปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาเชิงสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยศึกษาเอกสารวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนในการตรวจสอบคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

จากกระบวนการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ แต่ละขั้นตอนมีวัตถุประสงค์ กิจกรรม และผลลัพธ์ดังตารางที่ 3.1 นี้

ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนและผลลัพธ์ในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 : การศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาเชิงสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษา	
วัตถุประสงค์	1. เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน
กิจกรรม	1. สำรวจสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาเชิงสำรวจ 2. ศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษา
ผลลัพธ์	สภาพและลักษณะการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน
↓ ↓ ↓	
ขั้นตอนที่ 2 : การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยศึกษาเอกสาร วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนในการตรวจสอบคุณภาพ	
วัตถุประสงค์	2. เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
กิจกรรม	1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. วิเคราะห์หลักสูตร 3. วิเคราะห์ผู้เรียน 4. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 5. ศึกษาคุณภาพของแผนฯ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 6. ศึกษานำร่องกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
ผลลัพธ์	แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
↓ ↓ ↓	
ขั้นตอนที่ 3 : การศึกษาผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน	
วัตถุประสงค์	3. เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
กิจกรรม	1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น 3. ทดสอบหลังเรียน
ผลลัพธ์	ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของคุณในปัจจุบัน

การดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาเชิงสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษา โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของคุณในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษาเพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ของคุณเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงสำรวจ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเชิงสำรวจเพื่อสำรวจสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของคุณในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงสำรวจ

ประชากร

ประชากรของการวิจัย คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 เขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่ละ 3-4 โรงเรียน

2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ซึ่งจากเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถเลือกโรงเรียนที่ใช้ในการสำรวจได้ทั้งหมด 10 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 4 โรงเรียน เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน และเขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนตัวอย่างครูที่ใช้ในการสำรวจ

เขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู (คน)
เขต 1	4	40
เขต 2	3	30
เขต 3	3	30
รวม	10	100

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์องค์ประกอบและลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ การใช้สาระท้องถิ่นเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ โดยแบบสอบถามนี้ได้มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรับข้อความบางส่วนของสุชาติดา ปุณฺณัน (2548) และรัชดาภรณ์ สุราเลิศ (2545) มาประยุกต์ใช้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ (รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก ค)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การสร้างเครื่องมือและศึกษาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาถึงสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน โดยโครงสร้างหลักของเนื้อหา ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน การใช้สาระท้องถิ่นเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดน้ำหนักความสำคัญโดยประมาณของเนื้อหา โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูล

เกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน โดยผู้วิจัยได้แบ่งน้ำหนักความสำคัญทั้ง 4 ส่วนเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 25 โดยแต่ละส่วนมีน้ำหนักความสำคัญโดยประมาณแสดงได้ดังตารางที่ 3.3 นี้

ตารางที่ 3.3 โครงสร้างเนื้อหาและน้ำหนักความสำคัญโดยประมาณของแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน

เนื้อหา	น้ำหนักโดยประมาณ (%)	ข้อรายการที่สร้างขึ้น
1. การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต		
- ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต	14.06	1-9
- ลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต	1.56	10
- ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิต กิจกรรม เทคนิค วิธีการ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน	9.38	11-16
รวม	25	16
2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ		
- ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ	3.13	1-3
- ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	7.29	4-10
- ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	10.42	11-20
- การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน กิจกรรม ปัญหาและอุปสรรค	4.17	21-24
รวม	25	24

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

เนื้อหา	น้ำหนัก โดยประมาณ (%)	ข้อรายการที่สร้างขึ้น
3. การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้		
- สาระท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	5	1 (1.1-1.4)
- การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน รวมถึงปัญหาและอุปสรรค	20	2-5
รวม	25	5
4. การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
- การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย	14.58	1-7
- การจัดทำกรวิจัยของครูผู้สอน	4.17	8-9
- ลักษณะและการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัย รวมถึงปัญหาและอุปสรรค	6.25	10-12
รวม	25	12
รวม 4 ตอน	100	57

โดยรูปแบบและจำนวนของคำถามในแบบสอบถามแต่ละตอนนั้นมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 ลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยผู้วิจัยแบ่งคำถามเป็น 3 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 เป็นข้อคำถามที่ให้คุณได้ตรวจสอบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามองค์ประกอบ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ลักษณะที่ 2 เป็นข้อคำถามที่ให้คุณได้ลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้ของทักษะชีวิต ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 1 ข้อ และลักษณะที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยผู้วิจัยแบ่งคำถามเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 เป็นข้อคำถามที่ให้คุณได้ตรวจสอบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ และลักษณะที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 4 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยแบ่งคำถามเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 เป็นข้อคำถามที่ให้คุณได้ตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสาระท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ และลักษณะที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน โดยผู้วิจัยแบ่งคำถามเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 เป็นข้อคำถามที่ให้ครูได้ตรวจสอบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ และลักษณะที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยของครูผู้สอน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ

โดยแบบสอบถามที่ให้ครูได้ตรวจสอบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จนั้นมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4 หมายถึง มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น เป็นประจำ คือ คิดเป็น 76-100 % ใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ดีมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น บ่อย ๆ คือ คิดเป็น 51-75 % ใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ดี

2 หมายถึง มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น ค่อนข้างบ่อย คือ คิดเป็น 26-50 % ใน 1 ภาคเรียน หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

1 หมายถึง มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น บางครั้ง คือ คิดเป็น 1-25 % ใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

0 หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติหรือไม่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ไม่ปรากฏความสำเร็จในการปฏิบัติ

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้ไข และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างจริงทุกประการ จำนวน 30 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงในส่วนที่เป็นการตรวจสอบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ดังผลในตารางที่ 3.4 นี้

ตารางที่ 3.4 ค่าความเที่ยงและจำนวนข้อของแบบสอบถามสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน

รายการ	จำนวนข้อ	ค่าความเที่ยง
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	9	0.824
ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	20	0.923
ตอนที่ 5 การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้	9	0.904

หมายเหตุ แบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 และ 4 เป็นแบบตรวจสอบรายการไม่มีการคำนวณค่าความเที่ยง

ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามนั้นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.824-0.923 แสดงว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับสูงและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเองและการส่งไปรษณีย์ ระหว่างวันที่ 3 ถึง 28 พฤศจิกายน 2551 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากสำนักงานหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อชี้แจงรายละเอียดของการเก็บข้อมูลและนัดวันรับแบบสอบถามคืน
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากสำนักงานหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียน โดยส่งไปรษณีย์ไปยังโรงเรียน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลและระบุวันรับแบบสอบถามคืน
3. ติดต่อบริษัทรับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง และรับแบบสอบถามจากทางไปรษณีย์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (means) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการแปลผลระดับการปฏิบัติ และระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้
 - คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับสูงที่สุด
 - คะแนนเฉลี่ย 3.01 - 3.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับสูง
 - คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 1.50 หมายถึง ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยที่สุด
2. การวิเคราะห์ค่าที (t-test) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าทีเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นที่กำหนด

ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษาเพื่อเป็นการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง เป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนาม ระยะที่สอง เป็นการศึกษาภาคสนาม และระยะที่สามเป็นการนำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้ในภาคสนามมาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะดังนี้

ระยะที่หนึ่ง: การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาก่อนลงภาคสนามเพื่อกำหนดกรอบในการเก็บและรวบรวมข้อมูลได้อย่างชัดเจน และสามารถเลือกกรณีศึกษาที่เหมาะสม โดยผู้วิจัยมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อนำมากำหนดกรอบในการสังเกตและแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2. การเลือกกรณีศึกษา

ผู้วิจัยคัดเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษาดังนี้

- 2.1 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร

- 2.2 เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
- 2.3 เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความสนใจ ให้ความร่วมมือ และอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย
- 2.4 เป็นโรงเรียนที่มีบริบทท้องถิ่นที่น่าสนใจ มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ
- 2.5 เป็นโรงเรียนที่นักเรียนมีความต้องการพัฒนาทักษะชีวิตในการดำรงชีวิต

3. การเตรียมตัวในการศึกษาภาคสนาม

- 3.1 เมื่อผู้วิจัยคัดเลือกกรณีศึกษาได้แล้วจึงติดต่อประสานงานกับทางกรณีศึกษาดังกล่าว เพื่อขอเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยผ่านหนังสือขอความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3.2 ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษา
- 3.3 ผู้วิจัยทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ ขั้นตอนและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และจากการวิเคราะห์เอกสาร
- 3.4 จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มเก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสาร เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป ฯลฯ

ระยะที่สอง: การศึกษาภาคสนาม

1. แผนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้กำหนดแผนในการศึกษาภาคสนาม และแผนการเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การลงภาคสนามเกิดประสิทธิภาพ และได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยกำหนดไว้ดังตารางที่ 3.5 นี้

ตารางที่ 3.5 แผนการศึกษาภาคสนาม

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	ระยะเวลา
เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้	1. เข้าพบผู้บริหารและครูผู้สอนในแต่ละ ชั้น เพื่อขออนุญาตและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล และสร้างความสัมพันธ์	- ผู้บริหาร 1 คน - ครูผู้สอน 15 คน	3-7 พ.ย. 51

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	ระยะเวลา
สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน	2. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน	- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล	5-14 พ.ย. 51
	3. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร	สารสนเทศของโรงเรียน - ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6	17-28 พ.ย. 51

จากตารางที่ 3.5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาโดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร ข้อมูลที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน เช่น ที่ตั้ง สถานที่ในท้องถิ่น ชุมชน รวมถึงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สภาพชั้นเรียน เป็นต้น

2) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและนักเรียน เช่น จำนวนบุคลากรในโรงเรียน จำนวนนักเรียน เป็นต้น

3) ข้อมูลเกี่ยวกับรายงานตนเองเกี่ยวกับผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ผลการประเมินภายนอก เป็นต้น

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร ข้อมูลที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวม ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู ในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้

2. แผนการเข้าถึงข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนการเข้าถึงข้อมูลโดยใช้วิธีการเปิดเผยสถานภาพจริงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียน ตั้งแต่เริ่มการเก็บข้อมูลจนกระทั่งสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

3. การสร้างความสัมพันธ์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนี้ ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่สนามจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง บุคคลในสนามที่ผู้วิจัยศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างกันทั้งด้านสถานภาพ บทบาททางสังคม

ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ เพศ วัย และการศึกษา โดยผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์ตามกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยเข้าไปในโรงเรียนกรณีศึกษาโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา และแนะนำตัวอย่างเป็นทางการพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขณะที่อยู่ในโรงเรียนผู้วิจัยถือว่าตนเองเป็นบุคลากรคนหนึ่งในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้วิจัยใช้วิธีการการสัมภาษณ์ผู้บริหารอย่างไม่เป็นทางการ โดยการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้บริหารมีอิสระในการตอบ

2) ครู

การสร้างความสัมพันธ์กับครูในโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยแนะนำตัวเองว่าเป็นนิสิตระดับปริญญาโท อยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และบอกวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำความรู้จักและทำความสนทนากับครูในโรงเรียนโดยการพูดคุยกับครูทุกคนอย่างเป็นกัลยาณมิตร ช่วยแบ่งเบาภาระงานบางอย่างของครูเท่าที่พอจะทำได้ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นอย่างเต็มความสามารถ ทำให้ครูในโรงเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยมากขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุม และเพื่อตอบปัญหาวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เอกสาร โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและใช้ข้อมูลประกอบการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

2) ศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียน และสภาพบริบทชุมชนท้องถิ่นบริเวณโรงเรียน

3) ศึกษาเพื่อนำมาประกอบผลการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาทั้งเอกสารของโรงเรียน เช่น แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษา เช่น หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ แฟ้มผลงานและกิจกรรมต่าง ๆ ผลงานของนักเรียน เพื่อประกอบ

ผลการวิจัยในส่วนของสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้ของคุณเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

4.2 การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตสภาพโรงเรียน บริบทท้องถิ่น ชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของคุณ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น โดยใช้กรอบการสังเกตของ Loffland (อ้างถึงในนิศา ชูโต, 2545) ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด 6 ด้าน ดังนี้

1) การกระทำ (Acts) ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวัน การกระทำ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่าง ๆ ของบุคคลในสนาม สังเกตพฤติกรรมที่กรณีศึกษาแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของคุณ เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของคุณ วิธีการสอนของคุณ พฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

2) กิจกรรม (Activities) ผู้วิจัยสังเกตการกระทำของบุคคลหลาย ๆ บุคคลที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีกระบวนการ มีขั้นตอน แบบแผน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา เป็นต้น

3) ความหมาย (Meanings) ผู้วิจัยสังเกตการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ของคุณ สภาพการจัดการเรียนรู้ของคุณเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน รวมถึงลักษณะและพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้

4) ความสัมพันธ์ (Relationship) ผู้วิจัยสังเกตความสัมพันธ์ของบุคคลในโรงเรียน ทั้งความสัมพันธ์ของผู้บริหาร ครู นักเรียน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในสนาม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

5) การมีส่วนร่วม (Participation) ผู้วิจัยสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน การมีส่วนร่วมของคุณและนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การสนทนาของคุณในช่วงการรับประทานอาหารกลางวัน การรวมกลุ่มของนักเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น

6) สถานที่ (Settings) ผู้วิจัยสังเกตสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในด้านลักษณะที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ ชุมชน ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมถึงภายในชั้นเรียน เป็นต้น

4.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากบุคคลหลากหลายกลุ่ม สถานที่ และสถานการณ์ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงนั้นบุคคลมีความแตกต่างกันทางด้านภูมิหลังทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งอย่างเป็นทางการ (Formal Interview)

และอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยผู้วิจัยเน้นการพูดคุยแบบธรรมชาติเป็นกันเอง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อมั่นในผู้วิจัยและให้ข้อมูลได้มากที่สุด โดยมีวิธีการ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) โดยเฉพาะครั้งแรกในการลงสนามและต้องติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร โดยผู้วิจัยได้นำหนังสือจาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตในการทำวิจัยและขอเก็บข้อมูล ในขณะศึกษาภาคสนามอย่างเป็นทางการ โดยในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตอบ

2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียนโดยการกำหนดกรอบการสัมภาษณ์อย่างกว้าง ๆ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

2.1) แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่างเต็มที่และอิสระ

2.2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะหรือแบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ

2.3) แบบตะล่อมกล่อมเกล่า เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนที่อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยต้องระมัดระวังคำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยข้อมูลให้มากที่สุด

2.4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ในกรณีที่เฉพาะบางเรื่องที่มีผู้รู้และสามารถอธิบายได้

ลักษณะการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยจะเน้นการพูดคุยแบบเป็นกันเองในเรื่องทั่ว ๆ ไป หรือเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนที่กำลังดำเนินอยู่ จากนั้นจึงโยนเข้าสู่ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการในภายหลัง ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กรณีศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครู โดยมีวิธีการดังนี้

1) การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้วิจัยใช้ลักษณะการสัมภาษณ์ที่เน้นการสนทนาพูดคุยอย่างเป็นกันเอง โดยตั้งคำถามเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตอบคำถามได้อย่างเต็มที่และอิสระ

2) การสัมภาษณ์ครู ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน ช่วงพักรับประทานอาหารกลางวัน หรือช่วงที่ครูว่างจากการจัดการเรียนการสอน หรือในบางครั้งครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าไปดูการจัดการเรียนรู้อันชั้นเรียน ผู้วิจัยใช้ลักษณะการสัมภาษณ์ที่เน้นการสนทนาพูดคุยอย่างเป็นกันเอง และผู้วิจัยได้ร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับครู เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้วิจัยกับครูมากขึ้น

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นประกอบด้วย

5.1 แบบบันทึกเอกสาร เช่น แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ

5.2 แบบสังเกต เช่น แนวทางการสังเกตสภาพโรงเรียน ชั้นเรียน

5.3 แบบสัมภาษณ์ แนวทางการสัมภาษณ์ครู นักเรียน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์ภาคสนาม เช่น เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป ฯลฯ

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสรุปแหล่งข้อมูลของกรณีศึกษา ดังตารางที่ 3.6 แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6 แหล่งข้อมูลในการศึกษาภาคสนาม

แหล่งข้อมูล	กรณีศึกษา
1. บุคคล	1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 1.2 ครูผู้สอนในโรงเรียน จำนวน 15 คน
2. สถานการณ์	2.1 กิจกรรมช่วงก่อนและขณะดำเนินกิจกรรมหน้าเสาธง 2.2 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 2.3 ช่วงพักกลางวัน 2.4 ช่วงหลังเลิกเรียน 2.5 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้น
3. เอกสาร	3.1 หลักสูตรสถานศึกษา 3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.3 รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน 3.4 โครงการการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

ระยะที่สาม: การจัดกระทำข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การจัดกระทำข้อมูล ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนรายงานการวิจัย โดยขั้นตอนในการจัดกระทำข้อมูลมีลักษณะและรายละเอียด ดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล

ในการศึกษาภาคสนามในแต่ละครั้งผู้วิจัยได้จดบันทึกข้อมูลภาคสนามแบบละเอียด (Full field note) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำบันทึกมาอ่านทบทวน และพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้อง

กับประเด็นในการศึกษาในแง่ใดบ้าง แล้วนำมาเขียนประเด็นในการศึกษาเอาไว้ให้ชัดเจน เช่น ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของคุณเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมข้อคิดเห็นหรือประเด็นวิเคราะห์ที่ได้จากเรื่องนั้น ๆ

2. การตรวจสอบข้อมูล

ในระหว่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลที่ได้มาทั้งด้านความตรงและความเที่ยง โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

2.1 การตรวจสอบด้านความครบถ้วนของข้อมูล (Data Triangulation)

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว จึงทำการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เป็นการตรวจสอบด้านความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อเวลาต่างกัน ต่างสถานที่และผู้ให้ข้อมูลที่ต่างบุคคลกันแล้วข้อมูลที่ได้มาจะเหมือนกันหรือไม่

2.2 การตรวจสอบด้านความเป็นจริงของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความเป็นจริงของข้อมูลโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกันอย่างหลากหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

2.3 การตรวจสอบด้านความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบว่า ผู้วิจัยตีความหมายถูกต้องหรือไม่อย่างไร และเนื่องจากผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลานาน จึงสามารถตรวจสอบและเข้าใจประเด็นสำคัญได้อย่างถูกต้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัยและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

3.2 การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Analysis) ใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร และใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ โดยการใช้นิยามคุณศัพท์และแบบไม่ใช้นิยามคุณศัพท์

3.4 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกข้อมูลแล้วนั้นมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้ จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎีโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Constant Comparative Analysis)

4. การนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสร้างภาพรวมจากเหตุการณ์ย่อย ๆ ที่เกิดจากเหตุการณ์ที่พบ ซึ่งเป็นลักษณะของการอุปนัย (Inductive Approach) จากนั้นเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 8 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอก

ตอนที่ 5 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 6 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตอนที่ 7 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 8 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

การดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาดูงานเพื่อสร้างความเข้าใจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจในนิยาม โครงสร้าง และรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้โดยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
- 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- 3) การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้
- 4) การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้

1.2 ศึกษาดูงาน เข้าร่วมสังเกตการณ์ และเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

1) การประชุมปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและจัดอบรมวิทยากรหลักโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก (Child-Friendly Schools) วันที่ 25-30 มิถุนายน 2551 ณ โรงแรมริเวอร์ไซด์ และโรงเรียนวัดชนะสงคราม จัดโดย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และองค์การยูนิเซฟประเทศไทย

2) การฟังบรรยาย เรื่อง โครงการการสังเคราะห์รูปแบบ เทคนิค วิธีการกระบวนการ นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ในงานการสัมมนาการคิด 11-14 กันยายน 2551 ณ โรงแรมบางกอกพาเลซ โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3) การฟังบรรยาย เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในงานการสัมมนาการคิด 11-14 กันยายน 2551 ณ โรงแรมบางกอกพาเลซ โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

4) การบรรยายในชั้นเรียนรายวิชาการวิจัยปฏิบัติ เรื่อง การจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ครูชาติรี สำราญ วันที่ 23 สิงหาคม 2551 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ศึกษาผลที่ได้จากการสำรวจและการศึกษาเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษา
3. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. วิเคราะห์ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
5. กำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้
6. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
7. ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

7.1 ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

7.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

8. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปศึกษานำร่อง (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

9. ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา

การศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2551 จำนวน 5,469 คน เหตุผลที่เลือกศึกษากับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น และนักเรียนในวัยนี้เริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับกระบวนการคิดมากขึ้น นอกจากนี้เพื่อเป็นสร้างพื้นฐานความสามารถให้นักเรียนมีทักษะชีวิตในการดำรงชีวิต เพื่อที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จาก 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 22 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง มี 2 ขั้นตอน คือ การคัดเลือกโรงเรียนและการคัดเลือกนักเรียน

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกโรงเรียน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เป็นโรงเรียนที่มีบริบทท้องถิ่นที่น่าสนใจ มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ
4. เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพัฒนาทักษะชีวิตในการดำรงชีวิต
5. การจัดห้องเรียนต้องเป็นแบบคละโดยไม่มีการแยกเป็นห้องเด็กเก่งและเด็กอ่อน

6. เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความสนใจ ให้ความร่วมมือและอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกนักเรียน ใช้การคัดเลือกตัวอย่างเข้าสู่หน่วยทดลอง โดยใช้วิธีการเลือกนักเรียนที่ทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนไว้แล้วเข้าสู่กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยนักเรียนที่เลือกมานั้นในแต่ละห้องเรียนมีนักเรียนจำนวน 22 คน แสดงได้ดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 จำนวนนักเรียนในการทดลองจำแนกตามกลุ่ม

กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	รวม (คน)
22	22	44

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะชีวิต แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2) ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

3) ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

2.2 ตัวแปรทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้มี 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ลักษณะที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3. การควบคุมภาวะคุกคามที่มีต่อความตรง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีภาวะคุกคามที่มีต่อความตรงภายใน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการควบคุมภาวะคุกคามดังกล่าวดังต่อไปนี้

3.1 การเรียนรู้จากการสอบ (Testing) ผู้วิจัยควบคุมโดยการจัดการดำเนินการวิจัยให้มีระยะห่างระหว่างการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียนให้มากกว่า 2 สัปดาห์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียนห่างจากทดสอบหลังเรียนเป็นเวลาทั้งสิ้น 6 สัปดาห์

3.2 การใช้เครื่องมือในการวิจัย (Instrumentation) ผู้วิจัยควบคุมโดยการตรวจสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความตรงและความเที่ยง การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบวัดทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น 2 ด้าน คือ 1) การวัดได้ตาม

นิยามเชิงปฏิบัติการ และ 2) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ซึ่งการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดทักษะชีวิตนี้ใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) และการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง

3.3 การขาดหายของกลุ่มตัวอย่าง (Mortality) ควบคุมโดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการทดลองเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นอย่างครบถ้วน และชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อป้องกันการขาดสอบของกลุ่มตัวอย่าง

3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการคัดเลือกกับวุฒิภาวะ (Selection & Maturation) ควบคุมโดยการให้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีอายุ 11–12 ปี และอัตราส่วนนักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีอัตราส่วนที่เท่ากัน นอกจากนี้นักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมยังมีพื้นฐานทางครอบครัว บริบทของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมรวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คล้ายคลึงกันด้วย

4. แผนดำเนินการทดลองและการจัดเก็บข้อมูล

การทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองไม่ได้ดำเนินการสุ่มแบบสมบรูณ์ โดยมีกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม มีการวัดผลก่อนการทดลองเพื่อใช้ตรวจสอบความเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Pretest-Posttest Control Group Design) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังนี้

E	O _{1E}	X	O _{2E}
C	O _{1C}		O _{2C}

E	คือ	กลุ่มทดลอง
C	คือ	กลุ่มควบคุม
O _{1E}	คือ	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
O _{2E}	คือ	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
O _{1C}	คือ	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
O _{2C}	คือ	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม
X	คือ	การใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปยังโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. ผู้วิจัยชี้แจงการดำเนินการและนัดหมายวันเวลาในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษากับผู้บริหารและครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ ดังตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 วันที่และจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้จำแนกของกลุ่มทดลอง

ครั้งที่	กิจกรรม	กลุ่มทดลอง	
		วันที่	จำนวนชั่วโมง
1	วัดทักษะชีวิตก่อนเรียน	29 ธ.ค. 2551	2
2	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	5 ม.ค. 2552	2
3	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	7 ม.ค. 2552	2
4	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	9 ม.ค. 2552	2
5	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	12 ม.ค. 2552	2
6	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	14 ม.ค. 2552	2
7	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	16 ม.ค. 2552	2
8	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	19 ม.ค. 2552	2
9	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	21 ม.ค. 2552	2
10	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	23 ม.ค. 2552	2
11	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	26 ม.ค. 2552	2
12	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11	28 ม.ค. 2552	2
13	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12	30 ม.ค. 2552	2
14	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13	2 ก.พ. 2552	2
15	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14	4 ก.พ. 2552	2
16	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15	6 ก.พ. 2552	2
17	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16	9 ก.พ. 2552	2
18	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 17	11 ก.พ. 2552	2
19	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 18	13 ก.พ. 2552	2
20	วัดทักษะชีวิตหลังเรียน	16 ก.พ. 2552	2

หมายเหตุ ในกลุ่มควบคุมนั้น นักเรียนได้เรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติโดยแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และตามคาบเรียนปกติ ไม่มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่มีการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และไม่มีการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม คือ แบบวัดทักษะชีวิต จำนวน 3 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2) ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

3) ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

6. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม

ขั้นที่ 1 การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแบบวัดทักษะชีวิต

แบบวัดทักษะชีวิตนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดทักษะชีวิตนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด โดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นได้ปรับจากแบบวัดของ ปทุมพร ประสงค์ทรัพย์ (2549) ธนพร วีระเจริญกิจ (2549) กมลรัตน์ วัชรินทร์ (2547) ธนพัชร แก้วปฏิมา (2547) นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์ (2547) ภัทราภรณ์ อุนนะนันท์ (2543) โดยแต่ละองค์ประกอบของแบบวัดมีนิยามเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตและสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ โดยทักษะชีวิตประกอบด้วย 3 ด้าน และมี 9 องค์ประกอบ ตามที่กำหนดโดยกรมสุขภาพจิตซึ่งได้ประยุกต์จากองค์ประกอบทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่

ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยทักษะ 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการคิดที่หลากหลายได้จากสถานการณ์ที่กำหนด โดยใช้ข้อมูลจากประสบการณ์เดิมมาประกอบการคิด เพื่อให้สามารถหาทางเลือกในการพัฒนาความสามารถในด้านการเรียนการทำงานของตนเอง และสร้างประโยชน์ให้เกิดต่อบุคคลอื่น

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมถึงผลกระทบในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลกับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสร้างความเข้าใจ โดยการแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าที่แท้จริงของการแสดงบทบาทหน้าที่ที่ถูกต้องเหมาะสมของตนเอง

การตระหนักรู้ในตน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการเข้าใจ รับรู้ศักยภาพและข้อจำกัดของตนเอง เข้าใจว่าตนเองกำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร เข้าใจในความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการเห็นคุณค่าของการพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดีขึ้น

ความเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองในการเข้าใจความรู้สึกหรือความต้องการของบุคคลอื่นที่กำลังประสบความทุกข์ใจในการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา รวมถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ให้โอกาส และยอมรับความสามารถของผู้อื่นอย่างจริงใจ

ความภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการยอมรับความสามารถต่อตนเองว่าตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญ มีความเชื่อมั่นที่จะแสดงความสามารถที่เป็นประโยชน์ได้

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวม รวมถึงการปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย เคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ ตลอดจนมีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

การตัดสินใจและการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาที่เป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการวางแผน หรือค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมอย่างเป็นขั้นตอน ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นในการเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการประเมินวิธีการสื่อสารและเลือกใช้ช่องทางในการรับสาร-ส่งสารผ่านทางคำพูดหรือการทำทางอย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ เพื่อถ่ายทอดความต้องการ ขอความช่วยเหลือ ใ้มน้ำความคิดอีกฝ่ายให้เลิกทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม รวมถึงการปฏิเสธผู้ที่มาชักชวนให้ไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาอย่างนุ่มนวล ประนีประนอม โดยไม่สร้างความขุ่นเคืองใจแก่ผู้ที่มาชักชวน โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคู่สนทนาอย่างตั้งใจ

การควบคุมกับอารมณ์และการจัดการความเครียด หมายถึง ความสามารถของนักเรียนประถมศึกษาในการควบคุม ฝอนคลาย หลีกเลียงสาเหตุที่ทำให้ขาดสติ สามารถจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกเพื่อผ่อนคลายความเครียดด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสาเหตุ เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับนี้ประกอบด้วย แบบวัด 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบวัดทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ฉบับที่ 2 แบบวัดทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย และฉบับที่ 3 แบบวัดทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ซึ่งทั้ง 3 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบวัดแบบปรนัยแบบหลายตัวเลือก (Multiple-choice) และแบบวัดแบบอัตนัย (Essay Test) โดยแต่ละฉบับมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.9 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.9 โครงสร้างของแบบวัดทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต	องค์ประกอบ	ลักษณะแบบวัด		ข้อที่	จำนวนข้อ
		ปรนัย	อัตนัย		
ฉบับที่ 1 พุทธิพิสัย	1. การคิดสร้างสรรค์	-	✓	1	1
	2. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ	✓	-	1-10	10
	รวม				11
ฉบับที่ 2 จิตพิสัย	1. การตระหนักรู้ในตน	✓	-	1-10	10
	2. ความเห็นใจผู้อื่น	✓	-	11-20	10
	3. ความภูมิใจในตนเอง	✓	-	21-30	10
	4. ความรับผิดชอบต่อสังคม	✓	-	31-40	10
รวม				40	
ฉบับที่ 3 ทักษะพิสัย	1. การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	✓	-	1-10	10
	2. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	✓	-	11-20	10
	3. การควบคุมกับอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	✓	-	21-30	10
	รวม				30

จากตารางที่ 3.9 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ฉบับ มีลักษณะดังนี้

ฉบับที่ 1 พุทธิพิสัย ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) การคิดสร้างสรรค์ โดยแบบวัดเป็นลักษณะอัตนัยจำนวน 1 ข้อ และ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยแบบวัดเป็นลักษณะแบบวัดแบบปรนัยจำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 2 จิตพิสัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การตระหนักรู้ในตน 2) ความเห็นใจผู้อื่น 3) ความภูมิใจในตนเอง และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแบบวัดทุกองค์ประกอบเป็นลักษณะแบบวัดประเภทปรนัยจำนวนองค์ประกอบละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ

ฉบับที่ 3 ทักษะพิสัย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) การตัดสินใจและการแก้ปัญหา 2) การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และ 3) การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยแบบวัดทุกองค์ประกอบเป็นลักษณะแบบวัดแบบปรนัยจำนวนองค์ประกอบละ 10 ข้อ รวม 30 ข้อ

การใช้เวลาในการดำเนินการวัดทักษะชีวิตนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวัด ดังนี้ ฉบับที่ 1 ด้านพุทธิพิสัย ใช้เวลา 20 นาที ฉบับที่ 2 ด้านจิตพิสัย ใช้เวลา 20 นาที และฉบับที่ 3 ด้านทักษะพิสัย ใช้เวลา 45 นาที รวมใช้เวลาทั้งสิ้น 85 นาที

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 1 และฉบับที่ 3 ที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ถ้าเลือกคำตอบได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุดให้ 1 คะแนน แต่ถ้าเลือกคำตอบได้ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ให้ 0 คะแนน

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 2 ที่มีการให้เลือกคำตอบ ใช่ หรือ ไม่ใช่ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ถ้าเลือกคำตอบได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุดให้ 1 คะแนน แต่ถ้าเลือกคำตอบได้ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ให้ 0 คะแนน

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 1 ที่วัดโดยแบบวัดที่มีลักษณะเป็นแบบอัตนัยมีเกณฑ์การให้คะแนนโดยปรับจาก หงส์สุนีย์ เอื้อรัตนรักษา (2536) ดังนี้

การคิดคล่องแคล่ว โดยให้คะแนนจากความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้คล่องแคล่วและรวดเร็ว และมีคำตอบปริมาณมากในเวลาจำกัด ดังนั้นคะแนนความคล่องแคล่วในการคิดคือคะแนนที่ได้จากการนับจำนวนคำตอบทั้งหมดที่แตกต่างกัน และเป็นคำตอบที่สอดคล้องกับคำสั่งที่นักเรียนทำ โดยให้คำตอบละ 1 คะแนน โดยไม่คำนึงถึงว่าคำตอบเหล่านั้นจะซ้ำกับคำตอบของผู้อื่นหรือไม่

การคิดริเริ่ม โดยให้คะแนนจากความสามารถของบุคคลในการคิดสิ่งแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร โดยให้คะแนนตามสัดส่วนของความถี่ของคำตอบ คำตอบใดที่กลุ่มตัวอย่างตอบซ้ำกันมาก ๆ ก็จะได้

ได้คะแนนน้อยหรือไม่ได้เลย ถ้าคำตอบซ้ำกับคนอื่นน้อยหรือไม่ซ้ำกันเลยจะได้คะแนนมากโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

น้อยกว่า 5 % ของคำตอบทั้งหมด คำตอบนั้นได้ 2 คะแนน

อยู่ระหว่าง 5 – 15 % ของคำตอบทั้งหมด ได้ 1 คะแนน

มากกว่า 15 % ของคำตอบทั้งหมด ได้ 0 คะแนน

การคิดยืดหยุ่น โดยให้คะแนนจากความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง การให้คะแนนความยืดหยุ่นคือการนับจำนวนคำตอบที่ไม่ได้อยู่ในทิศทางเดียวกัน หรือคำตอบที่อยู่ในประเภทแตกต่างกัน โดยให้คะแนนคำตอบละ 1 คะแนน ไม่นับว่าคำตอบเหล่านั้นจะไปซ้ำกับของคนอื่นหรือไม่

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity)

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบวัดทักษะชีวิตพร้อมทั้งนิยามเชิงปฏิบัติการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยตรวจสอบ 2 ด้าน คือ การวัดได้ตามนิยามเชิงปฏิบัติการ และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ซึ่งการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดนี้ใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยมีเงื่อนไขให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีลักษณะการให้คะแนน คือ

1 หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา คือ ค่าดัชนี IOC ต้องมากกว่า 0.5 ($IOC \geq 0.50$) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านไว้ดังนี้ (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญแสดงไว้ในภาคผนวก ก)

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและด้านทักษะชีวิตที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านมาคำนวณค่า IOC เป็นรายข้อ และคัดเลือกข้อคำถามของแบบวัดที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พบว่า ผลการพิจารณาดังนี้

ฉบับที่ 1 ด้านพุทธิพิสัย องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ ข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC 1.00 องค์ประกอบความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทุกข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC 1.00

ฉบับที่ 2 ด้านจิตพิสัย องค์ประกอบการตระหนักรู้ในตน ทุกข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC 1.00 องค์ประกอบความเห็นใจผู้อื่น ทุกข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC 1.00 องค์ประกอบความภูมิใจในตนเอง ข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคม ทุกข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC 1.00

ฉบับที่ 3 ด้านทักษะพิสัย องค์ประกอบการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 องค์ประกอบการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร ทุกข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC 1.00 และองค์ประกอบการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด ข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00

อนึ่งข้อคำถามของแบบวัดทักษะชีวิตทุกข้อมีค่า IOC ≥ 0.50 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อสอบไว้ทั้งหมด นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อสอบรายข้อทั้งทางด้านภาษาและความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงปรับปรุงเป็นแบบวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ฉบับที่สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก จ)

ขั้นที่ 3 การปรับปรุงและแก้ไขแบบวัดทักษะชีวิตตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อปรับปรุงและหาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิต พบว่า

1) นักเรียนมีความเข้าใจในคำสั่ง รูปแบบการตอบคำถาม และมีความเข้าใจในภาษา ข้อคำถาม สถานการณ์ และตัวเลือกของแบบวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ฉบับ

2) เวลาในการทำแบบวัด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถทำแบบทดสอบได้ในเวลาที่กำหนดไว้เหมาะสม โดยแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 1 ใช้เวลา 20 นาที แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 2 ใช้เวลา 20 นาที และแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 3 ใช้เวลา 45 นาที

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน โดยแสดงในตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 ค่าความยาก อำนาจจำแนก และความเที่ยงของแบบวัดทักษะชีวิต

แบบวัด	ค่าความยาก	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเที่ยง
ฉบับที่ 1 ด้านพุทธิพิสัย			
การคิดสร้างสรรค์	0.653	0.492	0.610
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	0.630	0.512	0.685

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

แบบวัด	ค่าความยาก	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเที่ยง
ฉบับที่ 2 ด้านจิตพิสัย			
การตระหนักรู้ในตน	0.517	0.571	0.616
ความเห็นใจผู้อื่น	0.713	0.453	0.678
ความภูมิใจในตนเอง	0.630	0.560	0.640
ความรับผิดชอบต่อสังคม	0.567	0.534	0.616
ฉบับที่ 3 ด้านทักษะพิสัย			
การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา	0.490	0.580	0.740
การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	0.663	0.521	0.737
การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับ ความเครียด	0.607	0.511	0.702

จากตารางที่ 3.10 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน ผู้วิจัย แบ่งออกเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละ 15 คน ตามเทคนิค 50% เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก โดยแบบวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ฉบับ 9 องค์ประกอบ มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.490-0.713 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.492-0.580 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบเท่ากับ 0.610-0.740 แสดงว่าแบบวัดทักษะชีวิตนี้โดยภาพรวมมีค่าความยากอยู่ในระดับปานกลาง สามารถจำแนกนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำได้ รวมถึงมีค่าความเที่ยงในระดับที่สามารถนำแบบวัดไปใช้ได้

หากพิจารณาแบบวัดฉบับที่ 1 ด้านพุทธิพิสัยนั้น พบว่า แบบวัดมีค่าความยากระหว่าง 0.630-0.653 แสดงว่าแบบวัดมีค่าความยากในระดับปานกลาง และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.492-0.512 แสดงว่าแบบวัดสามารถแจกแจงนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำได้ ในด้านค่าความเที่ยงนั้น แบบวัดด้านการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นแบบวัดประเภทอัตนัย มีค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) เท่ากับ 0.610 แบบวัดด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นแบบวัดแบบปรนัย มีค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR20) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบเท่ากับ 0.685 แสดงว่าแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 1 ด้านพุทธิพิสัย สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

หากพิจารณาแบบวัดฉบับที่ 2 ด้านจิตพิสัยนั้น พบว่า แบบวัดมีค่าความยากระหว่าง 0.517-0.713 แสดงว่าแบบวัดมีค่าความยากในระดับปานกลาง และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.616-0.678 แสดงว่าแบบวัดสามารถแจกแจงนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำได้ มีค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR20) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบเท่ากับ 0.616-0.678 แสดงว่าแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 2 ด้านจิตพิสัย สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

หากพิจารณาแบบวัดฉบับที่ 3 ด้านทักษะพิสัยนั้น พบว่า แบบวัดมีค่าความยากระหว่าง 0.630-0.653 แสดงว่าแบบวัดมีค่าความยากในระดับปานกลาง และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.702-0.740 แสดงว่าแบบวัดสามารถแจกแจงนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำได้ มีค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR20) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบเท่ากับ 0.702-0.740 แสดงว่าแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 3 ด้านทักษะพิสัย สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

ขั้นที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขในด้านภาษาของข้อคำถามและตัวเลือก เรียงลำดับตัวเลือกแล้วนำไปใช้จริง

7. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติพื้นฐาน
- 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าที (t-test)
- 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแปรปรวนสำหรับตัวแปรพหุนาม (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA) โดยมีตัวแปรตาม คือ คะแนนทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม 3) ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตพฤติกรรมและผลงานของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้

บทที่ 4

สภาพและลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิธีการนี้ศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลจากการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการนี้ศึกษาเพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาเชิงสำรวจ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีอัตราการตอบกลับ จำนวน 77 คน ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ

ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และภาระงานสอนโดยเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.1 และ 4.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และเพศ

อายุ	ระดับการศึกษา	เพศ				รวม	
		ชาย		หญิง		ความถี่	ร้อยละ
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ		
ต่ำกว่า 30 ปี	ปริญญาตรี	3	3.90	4	5.19	7	9.09
	ปริญญาโท	0	0.00	1	1.30	1	1.30
	รวม	3	3.90	5	6.49	8	10.39
31-40 ปี	ปริญญาตรี	4	5.19	12	15.58	16	20.78
	ปริญญาโท	1	1.30	1	1.30	2	2.60
	รวม	5	6.49	13	16.88	18	23.38
41-50 ปี	ปริญญาตรี	2	2.60	19	24.68	21	27.27
	ปริญญาโท	0	0.00	2	2.60	2	2.60
	รวม	2	2.60	21	27.27	23	29.87
51-60 ปี	ปริญญาตรี	1	1.30	26	33.77	27	35.06
	ปริญญาโท	0	0.00	1	1.30	1	1.30
	รวม	1	1.30	27	35.06	28	36.36
รวม		11	14.29	66	85.71	77	100.00

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสบการณ์การทำงานและภาระงานสอนของกลุ่มตัวอย่างครู

ข้อมูลพื้นฐาน	สูงสุด	ต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ประสบการณ์การทำงาน (ปี)	39	2	18.93	10.67
ภาระงานสอน (ชั่วโมง/สัปดาห์)	26	10	19.52	3.04

จากตารางที่ 4.1 และตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างครูในการสำรวจครั้งนี้เป็นครูผู้หญิงมากกว่าครูผู้ชาย โดยเฉลี่ยร้อยละ 85.71 และ 14.29 ตามลำดับ ครูส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาคือ ช่วง 41-50 ปี และ ช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.87 และ 23.38 ตามลำดับ ครูส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และโดยเฉลี่ยครูมีประสบการณ์การทำงานกว่า 19 ปี ซึ่งจากข้อมูลนั้นมีการกระจายของประสบการณ์การทำงานมาก แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากและน้อยค่อนข้างแตกต่างกัน และโดยเฉลี่ยครูมีภาระงานสอนประมาณ 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนแบ่งออกเป็น 8 ประเด็น ได้แก่

- 2.1 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
- 2.2 ลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
- 2.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิตของครูผู้สอน และการกำหนดทักษะชีวิตเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญในการสอน
- 2.4 ทักษะชีวิตที่สำคัญที่ครูได้พัฒนาให้กับนักเรียน
- 2.5 วิธีการ กิจกรรม เทคนิค และสื่อที่ครูผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
- 2.6 ปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนประสบความสำเร็จ
- 2.7 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

2.1 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีรายละเอียดดังรายการในตารางที่ 4.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของครู

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความสำเร็จ		t
	Mean	SD	Mean	SD	
1. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	3.34	0.53	2.89	0.54	6.21**
2. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	3.18	0.48	2.66	0.62	7.07**
3. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในตนเอง	3.16	0.59	2.70	0.59	5.61**
4. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความเห็นใจผู้อื่น	3.48	0.60	3.05	0.59	5.19**

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความสำเร็จ		t
	Mean	SD	Mean	SD	
5. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความภูมิใจในตนเอง	3.51	0.55	3.23	0.56	4.01**
6. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคม	3.48	0.58	2.88	0.64	8.96**
7. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนรู้จักตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	3.47	0.55	2.77	0.61	8.65**
8. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	3.22	0.62	2.82	0.61	5.88**
9. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีการควบคุมอารมณ์และจัดการกับความเครียด	3.32	0.59	2.90	0.58	6.24**

**($p < 0.01$)

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ในภาพรวมครูมีระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.16-3.51 แต่ในระดับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.66-3.23 โดยการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทุกรายการนั้น พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับการปฏิบัติในแต่ละรายการ พบว่า การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้น ครูเน้นให้นักเรียนมีความภูมิใจในตนเองในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.51 รองลงมาคือ ความเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.48 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับความสำเร็จในแต่ละรายการ พบว่า การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้น ครูมีความสำเร็จในการสอนเพื่อเน้นให้นักเรียนมีความภูมิใจในตนเองในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาคือ ความเห็นใจผู้อื่น และการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.05 และ 2.90 ตามลำดับ

2.2 ลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

จากการสอบถามลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตตามความคิดเห็นของครูผู้สอนมีรายละเอียดดังรายการในตารางที่ 4.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

กลุ่ม	องค์ประกอบของทักษะชีวิต	ลำดับความสำคัญ
พุทธิพิสัย	ความคิดสร้างสรรค์	5
	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	2
จิตพิสัย	ความตระหนักรู้ในตนเอง	1
	ความเห็นใจผู้อื่น	6
	ความภูมิใจในตนเอง	4
	ความรับผิดชอบต่อสังคม	7
ทักษะพิสัย	การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	3
	การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	9
	การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	8

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.4 พบว่า ในภาพรวมครูได้ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตในด้านความตระหนักรู้ในตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ส่วนผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตที่ครูให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด และความรับผิดชอบต่อสังคมตามลำดับ

2.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิตของครูผู้สอน และการกำหนดทักษะชีวิตเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญในการสอน

จากการวิเคราะห์ผลการสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิตของครูผู้สอน โดยภาพรวมครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าทักษะชีวิตว่า ทักษะชีวิต เป็นการพัฒนาชีวิตโดยอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิต รู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งทักษะชีวิตนี้เป็นทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีและสามารถใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยแบ่งทักษะชีวิตเป็น 2 สถานะ คือ ทักษะทั่วไปเพื่อการดำรงชีวิต และทักษะอาชีพ เพื่อใช้ในการหาเลี้ยงชีพ โดยทักษะชีวิตนี้เริ่มต้นมากจากความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น ความรักจากพ่อแม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด

ในด้านคุณลักษณะของการมีทักษะชีวิตตามความคิดเห็นของครูส่วนใหญ่ นั่น คือ การมีความภาคภูมิใจในตนเอง การเข้าใจตนเอง รู้จักการดูแลตนเอง มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข รู้จักการเก็บออม มองโลกในแง่ดี มีมารยาททาง

สังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ตระหนักถึงตนเองและคนรอบข้าง รวมถึงตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น

ในแง่ของการกำหนดทักษะชีวิตเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญในการสอน ครูส่วนใหญ่ได้กำหนดทักษะชีวิตในกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดความชำนาญ คล่องแคล่ว โดยสอดแทรกกระบวนการคิดกับผู้เรียนให้มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จนสามารถนำทักษะที่ได้มาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นำความรู้ไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รู้จักปรับตนเองให้ทันโลก โดยใช้วิจารณญาณในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลอย่างมีคุณธรรม และประยุกต์ความรู้นำไปสร้างสรรค์ผลงานต่อไป โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.4 ทักษะชีวิตที่สำคัญที่ครูได้พัฒนาให้กับนักเรียน

จากการวิเคราะห์ผลการสอบถามครูเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนนั้น พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) การพัฒนาด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล และการรู้เท่าทันผู้อื่น 2) การพัฒนาด้านจิตพิสัย ได้แก่ การมีมารยาทที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรู้จักการออม การประหยัด มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เข้าใจตนเอง ภูมิใจในตนเอง และตระหนักถึงผู้อื่น โดยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และมีความตรงต่อเวลา รวมถึงทำตนให้เป็นประโยชน์ มีน้ำใจ เสียสละ และมีความกตัญญู 3) การพัฒนาด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะการช่วยเหลือตนเองรวมถึงทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม การเดินทาง การเล่น การประกอบอาหาร รวมถึงความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต การหลีกเลี่ยงความรุนแรงและยาเสพติด ฯลฯ การรู้จักการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และการกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม จากทักษะชีวิตที่ครูได้พัฒนาให้กับนักเรียนนั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลกและของกรมสุขภาพจิต

2.5 วิธีการ กิจกรรม เทคนิค และสื่อที่ครูผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

จากการวิเคราะห์วิธีการที่ครูผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนนั้น พบว่า 1) ครูผู้สอนได้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ว่าควรเป็นไปในลักษณะใด มีเนื้อหาสาระใดบ้าง มีการวัดและประเมินผลอย่างไร ฯลฯ 2) การบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน และเพื่อเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่มีประสิทธิภาพ 3) อาจมีการเชิญวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนตามโอกาสและความเหมาะสม

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนได้ใช้กิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เช่น 1) การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเน้นให้นักเรียนมีความสามัคคี มีน้ำใจ รับผิดชอบ และเป็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ตรง 2) การใช้บทบาทสมมติ 3) การแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น สถานการณ์จริง สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง ซึ่งมาจากแหล่งข่าว หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ 4) การให้ทำรายงานการศึกษาค้นคว้า โครงการ 5) การศึกษานอกสถานที่ 6) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ

ในด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ นั้น ครูผู้สอนได้ใช้เทคนิคที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น 1) การตั้งคำถามชวนคิด 2) การใช้เกม เพลง การ์ตูน นิทาน ภาพ ข้อความ เพื่อเน้นและดึงดูดความสนใจของนักเรียน 3) ใช้การพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ให้ความใกล้ชิด เพื่อให้เข้าถึงจิตใจของนักเรียน 4) การสอดแทรกคุณธรรม คติธรรมในการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) การให้นักเรียนสรุป วิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน 6) การสัมภาษณ์นักเรียนในประเด็นคำถามต่าง ๆ 7) การฝึกสมาธิทั้งก่อนเรียน ขณะเรียน และหลังเรียน 8) การใช้แผนที่ความคิดเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ฯลฯ

ด้านการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้น ครูส่วนใหญ่ใช้สื่อที่อยู่รอบตัว ง่ายๆ เช่น ของจริง สถานที่ต่าง ๆ หรือจากแหล่งอ้างอิง เช่น หนังสือ ซีดีรอม และอาจมีการใช้อีเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมถึงการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.6 ปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนประสบความสำเร็จ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนประสบความสำเร็จนั้น พบว่าเกิดจาก 4 ปัจจัยหลัก ดังนี้ คือ 1) ปัจจัยจากพฤติกรรมครูผู้สอน ได้แก่ การให้คำชมเชยและยกย่องนักเรียนที่ดี การให้ความรักความอบอุ่นแก่นักเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้โดยให้อิสระทางความคิดแก่ผู้เรียน โดยครูต้องมีความใจกว้าง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ครูต้องให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ครูต้องมีความพร้อมความสามารถในการจัดการเรียนรู้และมีจิตวิทยาของความเป็นครู 2) ปัจจัยจากการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ได้แก่ การที่ครูให้นักเรียนมีโอกาสเล่าประสบการณ์ แสดงออกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ ได้ลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการที่ครูมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีคุณภาพตามศักยภาพและความเหมาะสมของผู้เรียน 3) ปัจจัยจากนักเรียน ได้แก่ ระเบียบวินัยในการเรียนของนักเรียน ความพร้อม ความสนใจ และความตั้งใจเรียนของนักเรียนแต่ละคน และ 4) ปัจจัยเสริมภายนอก ได้แก่ สภาพสิ่งแวดล้อมและสังคมของโรงเรียนหรือสถานการณ์ในช่วงเวลาขณะนั้น ความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียน ความร่วมมือในการช่วยเหลือกันระหว่างนักเรียน ครู

ผู้ปกครอง ชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่ติดต่อผู้เรียน ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้และงบประมาณสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

2.7 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

จากการวิเคราะห์ผลการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนนั้น พบว่า เกิดปัญหาและอุปสรรคจาก 3 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) ครูผู้สอน และการจัดการเรียนรู้ 2) นักเรียน 3) ครอบครัวของนักเรียนและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จากการสำรวจตามสาเหตุหลักข้างต้น และเสนอแนวทางแก้ไขและปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว (ปัญหาและอุปสรรคที่ครูผู้สอนยังไม่มีข้อเสนอแนวทางแก้ไขและปรับปรุงนั้นผู้วิจัยได้ใส่คำว่า “ไม่ระบุ”)

ตารางที่ 4.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและปรับปรุง
ด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้	
1. ครูขาดการทุ่มเทและขาดความพร้อมในการจัดการเรียนรู้	ไม่ระบุ
2. เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้น้อย	บูรณาการในการเรียนการสอนปกติ
3. ครูมีความรู้ความสามารถไม่ตรงตามรายวิชาที่ถ่ายทอดให้นักเรียน	ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาตนเอง
4. ครูทิ้งนักเรียนเพื่อพัฒนางานของตนเอง	ไม่ระบุ
5. สื่อ บุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	ไม่ระบุ
ด้านนักเรียน	
1. นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้น และความสนใจ	ครูติดตามงานของนักเรียนให้ครบ หรือให้นักเรียนช่วยกันทำงานในห้องเรียน
2. สภาพแวดล้อมและพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน	ไม่ระบุ
3. นักเรียนขาดทักษะในการเรียนรู้	ครูสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียน
4. นักเรียนขาดสมาธิ การควบคุมอารมณ์	ไม่ระบุ
5. นักเรียนขาดมารยาททางสังคม คุณธรรม จริยธรรม	ไม่ระบุ
6. นักเรียนปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมในทางลบ	ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมดนตรี กีฬา และให้ความรักความเข้าใจ ให้คำปรึกษา

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและปรับปรุง
7. นักเรียนเคยชินกับการทำตามคำสั่งจึงคิดไม่เป็น ไม่รู้จักคิดนอกกรอบ ไม่ใช้เหตุผลในการคิดตัดสินใจ	ไม่ระบุ
ด้านครอบครัวของนักเรียนและปัจจัยภายนอก อื่น ๆ	
1. ครอบครัวของนักเรียนแตกแยก	ไม่ระบุ
2. ครอบครัวเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ไม่ดี	ไม่ระบุ
3. ขาดความดูแลเอาใจใส่ และความร่วมมือจาก ผู้ปกครอง	ไม่ระบุ
4. สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียน	ไม่ระบุ

จากตารางที่ 4.5 จะสังเกตได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนทั้ง 3 ด้านนั้น เป็นปัญหาทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน รวมถึงตั้งแต่ในระดับส่วนบุคคล ไปจนถึงระดับสังคม และมีเพียงบางปัญหาเท่านั้นที่ครูสามารถหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

- 3.1 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- 3.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู
- 3.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จกับนักเรียน
- 3.4 ประโยชน์จากการเรียนรู้แบบบูรณาการต่อนักเรียนและครู
- 3.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3.1 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีรายละเอียดดังรายการในตารางที่ 4.6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความสำเร็จ		t
	Mean	SD	Mean	SD	
1. การวางแผนการสอนโดยเน้นเนื้อหาสาระเฉพาะวิชาที่ตนสอน	2.97	0.85	2.87	0.66	2.30*
2. การวางแผนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันกับวิชาที่ตนสอน	3.39	0.66	3.07	0.55	4.94**
3. การออกแบบวางแผนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.08	0.65	2.87	0.61	4.70**
4. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม	2.93	0.68	2.70	0.67	3.93**
5. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	3.52	0.53	3.17	0.72	4.89**
6. การปรับตารางสอนในรายวิชาที่สอนให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้	3.15	0.83	2.89	0.83	4.06**
7. การวางแผนกิจกรรมโดยมุ่งเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม	3.15	0.67	2.89	0.69	4.64**
8. การวางแผนกิจกรรมโดยมุ่งสร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน	3.19	0.56	2.91	0.58	4.47**
9. การวางแผนกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.20	0.64	2.93	0.62	4.47**
10. การวางแผนกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย	3.39	0.59	3.07	0.64	5.10**
11. การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.12	0.64	2.84	0.61	4.41**
12. การใช้แหล่งความรู้นอกเหนือจากห้องเรียนเป็นสื่อการสอน	2.99	0.60	2.84	0.58	2.60*
13. การให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้โดยการสัมผัสจัดกระทำด้วยตนเอง	3.15	0.59	2.90	0.62	3.87**
14. การให้ผู้เรียนใช้สื่อด้วยตนเอง	2.82	0.63	2.60	0.60	4.35**
15. การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	3.17	0.45	2.91	0.41	4.47**

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความสำเร็จ		t
	Mean	SD	Mean	SD	
16. การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.07	0.41	2.81	0.52	4.11**
17. การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง	3.00	0.57	2.67	0.63	4.55**
18. การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	3.17	0.53	2.91	0.61	3.87**
19. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงโดยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง	3.27	0.47	3.13	0.48	2.80**
20. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	2.92	0.63	2.71	0.62	4.01**

*($p < 0.05$) **($p < 0.01$)

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ในภาพรวมครูมีระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.82-3.52 แต่ในระดับความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.60-3.17 โดยการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการส่วนใหญ่ นั้น พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นเพียง 1 รายการ คือ การวางแผนการสอนโดยเน้นเนื้อหาสาระเฉพาะวิชาที่ตนสอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับการปฏิบัติในแต่ละรายการ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น กิจกรรมที่ครูมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.52 รองลงมาคือ การวางแผนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันกับวิชาที่ตนสอน และการวางแผนกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีค่าเฉลี่ย 3.39 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับความสำเร็จในแต่ละรายการ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูมีความสำเร็จในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.17 รองลงมาคือ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงโดยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.13 และการวางแผนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันกับวิชาที่ตนสอน และการวางแผนกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.07

3.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครู

จากการวิเคราะห์ผลการสำรวจรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนสอนและข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูใช้เป็นแกนหลักในการบูรณาการมากที่สุด คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ฯลฯ จะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนนำมาเสริมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ใช้เป็นแกนหลักในการจัดการเรียนรู้ ในด้านระดับชั้นที่ครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น พบว่า ครูผู้สอนได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในทุกระดับชั้น มิได้เน้นระดับชั้นใดเป็นพิเศษ

3.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จกับนักเรียน

จากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนใช้แล้วประสบความสำเร็จกับนักเรียน พบว่า หัวเรื่องที่ใช้เป็นสาระในการบูรณาการมีหลายประเภท ที่ใช้มากที่สุด คือ วันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่ วันพ่อ วันลอยกระทง วันสำคัญทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการในหัวเรื่องอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพอเพียง ศาสนา ตลาดนัด การซื้อขาย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่างกาย อาหารและสุขภาพ ผลไม้ สัตว์ ฯลฯ โดยหัวเรื่องเหล่านี้ ครูผู้สอนได้นำมาใช้เป็นหัวเรื่องในการบูรณาการทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกิจกรรมการบูรณาการนี้มีทั้งในระดับชั้นเรียนและในระดับโรงเรียน

จากหัวเรื่องดังกล่าวข้างต้นนี้สังเกตได้ว่า หัวเรื่องที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการบูรณาการนี้เป็นหัวเรื่องใกล้ตัวนักเรียน เป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวัน เช่น ตลาดนัด การซื้อขาย อาหาร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ และลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี เช่น การวาดภาพ การเขียนเรียงความ การแสดงความคิดเห็น การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ ทำให้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของครูผู้สอนนั้นประสบความสำเร็จ

3.4 ประโยชน์จากการเรียนรู้แบบบูรณาการต่อนักเรียนและครู

จากการวิเคราะห์ผลการสำรวจเกี่ยวกับประโยชน์จากการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีต่อนักเรียนและครูนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนคือ ประโยชน์ต่อครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ และประโยชน์ต่อนักเรียน ดังนี้

ในด้านประโยชน์ต่อครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) ครูผู้สอนสามารถประยุกต์เนื้อหาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต่างกันเข้าได้โดยง่าย ประหยัดเวลา มีความยืดหยุ่นสูง 2) ครูคนเดียวสามารถสอนได้หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้และสะดวกต่อการรับผิดชอบในการสอน

หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ครูสามารถพัฒนาทักษะการคิดหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาการผลิตสื่อที่หลากหลาย และ 4) เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนและครูมีความสุข จากผลงานของนักเรียนที่เกิดขึ้น

ในด้านประโยชน์ต่อนักเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นทำให้เนื้อหาของ การเรียนไม่มีความซ้ำซ้อนกัน นักเรียนสามารถเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานจากการได้ปฏิบัติจริง ไม่เบื่อ มีความสนใจกระตือรือร้นในการเรียน และเป็นการลดกิจกรรมและภาระงานของนักเรียนได้ ในด้านทักษะของนักเรียนนั้น นักเรียนเกิด การเรียนรู้ได้เร็ว เข้าใจได้ง่ายขึ้น มีความคงทนในการจำ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง สามารถใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงความคิดอย่างเป็นระบบ มีความคิดที่ หลากหลายมากขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีภาวะผู้นำ นอกจากนี้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่สูงขึ้น และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนมากขึ้นอีกด้วย

3.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนั้น พบว่า ปัญหา ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ครูผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาและ อุปสรรคต่าง ๆ จากการสำรวจโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านนักเรียน 3) ด้านปัจจัยสนับสนุน ทั้งนี้ได้เสนอแนวทางแก้ไขและปรับปรุงปัญหาและ อุปสรรคดังกล่าว (ปัญหาและอุปสรรคที่ครูผู้สอนยังไม่มีข้อเสนอแนวทางแก้ไขและปรับปรุงนั้น ผู้วิจัยได้ใส่คำว่า “ไม่ระบุ”)

ตารางที่ 4.7 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและปรับปรุง
ด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้	
1. ใช้เวลาในการเตรียมการสอนและการจัดการ เรียนรู้ค่อนข้างมาก ทำให้สอนไม่ทัน	ไม่ระบุ
2. ครูต่างสาระการเรียนรู้ไม่ให้ความร่วมมือ ขาด การสื่อสารระหว่างครู	ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู
3. เนื้อหาบางเรื่องยังไม่มี ความละเอียดพอ นักเรียนใช้ในการสอบและเรียนต่อได้ยาก	ครูเน้นและสอนเสริมเพิ่มเติม
4. ความสามารถของครูในการเตรียมการสอน ครู ขาดทักษะในการสอนบางวิชา	ไม่ระบุ
5. เวลาที่ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองมีน้อยเกินไป	ไม่ระบุ
6. ครูผู้สอนไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้	ฝ่ายบริหารกำกับติดตามและประเมินผล

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและปรับปรุง
7. ครูไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เนื่องจากมีภาระงานอื่น ๆ	ไม่ระบุ
8. ครูสอนหลายคน การวัดผลค่อนข้างลำบากและไม่มีความชัดเจน	ไม่ระบุ
ด้านนักเรียน	
1. นักเรียนบางคนไม่รอบรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้ไม่เข้าใจในบางบทเรียน	ไม่ระบุ
2. นักเรียนคิดเชื่อมโยงได้ไม่เท่ากัน ทำกิจกรรมแต่ละทักษะได้ไม่เท่ากัน	ให้นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมตามความสามารถของตน ครูแนะนำและให้กำลังใจ
3. นักเรียนมีความพร้อมและสติปัญญาในช่วงเริ่มต้นไม่เท่ากัน	ไม่ระบุ
4. ผลงานนักเรียนออกมาไม่น่าสนใจ	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน
ด้านปัจจัยสนับสนุน	
1. ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความร่วมมือ	ไม่ระบุ
2. อุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ	ไม่ระบุ

จากตารางที่ 4.7 จะสังเกตได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดที่ครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ ประเด็นที่มีมากที่สุดคือเรื่องของเวลา โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทำให้ครูต้องมีการเตรียมการสอนมากกว่าการสอนแบบปกติทั่วไป และเนื้อหาอาจไม่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ทั้งหมด ส่วนในด้านนักเรียนนั้นส่วนใหญ่มีปัญหาจากความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ด้านปัจจัยเสริมไม่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมากนัก และจากปัญหาและอุปสรรคทั้งหมดนี้ มีเพียงบางปัญหาเท่านั้นที่ครูสามารถหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

- 4.1 เนื้อหาของสาระท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้
- 4.2 ความสำคัญและความจำเป็นของสาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน
- 4.3 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

4.4 ปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไขและปรับปรุงหรือส่งเสริมการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

4.1 เนื้อหาของสาระท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

เนื้อหาของสาระท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียดดังรายการในตารางที่ 4.8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ร้อยละของการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

รายการ	องค์ประกอบ	ร้อยละ
1. สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด	1) ที่ตั้ง แผนที่ อาณาเขตติดต่อ	47.54
	2) ประวัติเมือง / ชนชาติ	36.07
	3) ลักษณะภูมิประเทศ	22.95
	4) ลักษณะภูมิอากาศ	24.59
	5) สภาพแวดล้อม	78.69
2. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวบุคคลในชุมชน และในจังหวัด	1) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระดับครอบครัว หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด	54.10
	2) บทบาท หน้าที่ ของสมาชิกระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด	59.02
3. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	1) ผู้ให้บริการ-รับบริการในชุมชน	52.46
	2) ความร่วมมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่	67.21
4. สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในจังหวัด	1) ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้	22.95
	2) ทรัพยากรมนุษย์ เช่น บุคคลสำคัญ ปราชญ์ท้องถิ่น	39.34
	3) โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยว	72.13
	4) การจัดบริการของรัฐ เช่น การบริการคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร สาธารณูปโภค สุขภาพอนามัย การศึกษา	49.18
	5) มรดกทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี คตินิยม การละเล่น ศิลปะพื้นบ้าน	60.66

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ในภาพรวมครูใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ในด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด โดยเฉลี่ยร้อยละ 78.69 รองลงมาคือ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยว และความร่วมมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่ โดยมีค่าเฉลี่ย 72.13 และ 67.21 ตามลำดับ

4.2 ความสำคัญและความจำเป็นของสาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน

จากการวิเคราะห์ผลการสำรวจเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของสาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนของครูผู้สอน พบว่า สาระท้องถิ่นมีความสำคัญและความจำเป็น ดังนี้

- 1) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ประวัติ ความเป็นมา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด
- 2) ทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข
- 3) ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความรัก ความหวงแหนในท้องถิ่นของนักเรียน
- 4) ทำให้นักเรียนสามารถสืบสานเรื่องราวต่าง ๆ ของท้องถิ่นได้ในอนาคต รวมถึงการช่วยเหลือ ขยายผล เต็มใจที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อท้องถิ่น
- 5) ทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ในสถานที่จริงและใกล้ตัว ทำให้เข้าใจและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และ
- 6) เป็นการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4.3 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า เนื้อหาที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ วัด ตลาด สวนสัตว์ โบราณสถาน สถานที่สำคัญต่าง ๆ รวมถึง ประเพณีและเทศกาลในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ในท้องถิ่น การค้าขาย การให้บริการ หรือเป็นการนำเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นเนื้อหาบทเรียน

ในด้านวิธีการนำสาระท้องถิ่นมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนได้ปรับให้เข้ากับเนื้อหาตามหลักสูตรและบทเรียนหลัก หรือใช้สาระท้องถิ่นเป็นเกร็ดความรู้มาสอดแทรกในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน โดยมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง จัดทำโครงการ การสำรวจ สืบค้นข้อมูล แล้วถ่ายทอดออกมาด้วยวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการใช้ท้องถิ่นเป็นสาระการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้

4.4 ปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไขและปรับปรุงหรือส่งเสริมการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่จะอยู่ที่ครูผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จากการสำรวจโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านนักเรียน 3) ด้านปัจจัยสนับสนุน และเสนอแนวทางแก้ไข

และปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว (ปัญหาและอุปสรรคที่ครูผู้สอนยังไม่มีแผนเสนอแนวทางการแก้ไขและปรับปรุงนั้นผู้วิจัยได้ใส่คำว่า “ไม่ระบุ”)

ตารางที่ 4.9 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงหรือส่งเสริมในการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและปรับปรุง
ด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้	
1. ครูไม่มีความรู้อย่างถ่องแท้ในเนื้อหาสาระท้องถิ่น	ปรึกษาผู้รู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น
2. ครูที่มาเข้ามาสอนใหม่ ไม่มีความคุ้นเคยกับท้องถิ่นบริเวณโรงเรียน	ครูพยายามศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ
3. จำนวนครูไม่เพียงพอในการดูแลและนักเรียนหากมีการศึกษานอกสถานที่	ให้ผู้ปกครองช่วยดูแลหากมีการศึกษานอกสถานที่
4. ไม่สามารถนำนักเรียนลงชุมชนได้บ่อย เนื่องจากในเมืองมีความเสี่ยงต่ออันตรายสูง	ไม่ระบุ
5. เนื้อหาสาระท้องถิ่นมาก ครูไม่สามารถนำมาจัดการเรียนรู้ได้ทั้งหมด	ไม่ระบุ
ด้านนักเรียน	
1. นักเรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของชุมชน	ครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในชุมชน
2. นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติกิจกรรม	ไม่ระบุ
3. นักเรียนบางคนไม่มีความมั่นใจในการถ่ายทอดเรื่องราวในท้องถิ่นของตน	ไม่ระบุ
ด้านปัจจัยสนับสนุน	
1. วิทยากรท้องถิ่นมีเวลาน้อยในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน	ติดต่อวิทยากรล่วงหน้า
2. ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากไม่มีเวลา และต้องประกอบอาชีพ	ไม่ระบุ
3. ทางโรงเรียนขาดการประสานงานกับชุมชนในการติดต่อขอความร่วมมือ	ไม่ระบุ
4. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร	ไม่ระบุ

จากตารางที่ 4.9 จะสังเกตได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้นั้น ปัญหาโดยภาพรวมจะเกิดจากครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ นักเรียน และปัจจัยเสริม โดย

ประเด็นที่มีมากที่สุดคือเรื่องของความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในด้านเนื้อหาสาระ ครูผู้สอนต้องศึกษาหาความรู้เรื่องราวของท้องถิ่นเพิ่มเติมเพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากปัญหาและอุปสรรคทั้งหมดนี้ มีเพียงบางปัญหาเท่านั้นที่ครูสามารถหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์สภาพและลักษณะการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

5.1 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

5.2 ปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยประสบความสำเร็จ

5.3 ปัญหา อุปสรรค แนวคิด และแนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

5.1 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังรายการในตารางที่ 4.10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความสำเร็จ		t*
	Mean	SD	Mean	SD	
1. การบูรณาการกระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละภาคเรียน	2.48	0.76	2.48	0.71	1.43
2. การส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการทำวิจัย	1.96	0.88	1.79	0.85	3.27**
3. การให้นักเรียนทำกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทำรายงาน	2.85	0.57	2.69	0.61	2.81**
4. การให้นักเรียนทำกิจกรรมสำรวจโรงเรียน ชุมชน	2.82	0.79	2.63	0.75	3.67**
5. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้จากการทดลอง	2.83	0.86	2.71	0.79	2.42*
6. การส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงการการเรียนรู้	2.46	0.92	2.28	0.78	3.96**
7. การสนับสนุนให้นักเรียนตั้งคำถามและหาข้อมูลมาตอบคำถามของตนเอง	3.23	0.67	2.82	0.70	6.56**

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความสำเร็จ		t*
	Mean	SD	Mean	SD	
8. การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	2.62	0.79	2.40	0.75	4.76**
9. การทำการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน	2.64	0.87	2.52	0.73	3.81**

*(p<0.05) ** (p<0.01)

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ในภาพรวมครูมีระดับการปฏิบัติในการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 1.96-3.23 และในระดับความสำเร็จในการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยถึงปานกลางเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 1.79-2.82 โดยการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้นั้น พบว่า ส่วนใหญ่นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับการปฏิบัติในแต่ละรายการ พบว่า การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูสนับสนุนให้นักเรียนตั้งคำถามและหาข้อมูลมาตอบคำถามของตนเองในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาคือ การให้นักเรียนทำกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทำรายงาน และ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้จากการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 2.85 และ 2.83 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับความสำเร็จในแต่ละรายการ พบว่า การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูมีความสำเร็จในการสนับสนุนให้นักเรียนตั้งคำถามและหาข้อมูลมาตอบคำถามของตนเองในระดับสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.82 รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้จากการทดลอง และการให้นักเรียนทำกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทำรายงาน โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 2.71 และ 2.69 ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยประสบความสำเร็จ

จากการวิเคราะห์ผลการสำรวจเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยประสบผลสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและความพร้อมของครูในการศึกษา นักเรียนเป็นรายบุคคลและนำปัญหามาหาทางแก้ไขอย่างเป็นระบบและจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบ โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างมีเหตุผลและมีความรอบคอบ ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งจากโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

5.3 ปัญหา อุปสรรค แนวคิด และแนวทางแก้ไขในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ นั้น พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่จะอยู่ที่ครูผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จากการสำรวจโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านครูผู้สอน และการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านนักเรียน 3) ด้านปัจจัยสนับสนุน และเสนอแนวทางแก้ไขและปรับปรุงปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว (ปัญหาและอุปสรรคที่ครูผู้สอนยังไม่มีข้อเสนอแนวทางแก้ไขและปรับปรุงนั้นผู้วิจัยได้ใส่คำว่า “ไม่ระบุ”)

ตารางที่ 4.11 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปรับปรุงในการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและปรับปรุง
ด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้	
1. ครูขาดความรู้ด้านการวิจัย ไม่เข้าใจขั้นตอนและกระบวนการวิจัย และขาดความชำนาญ	- จัดพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและสนับสนุนครู -อบรมครูและสร้างขวัญกำลังใจ
2. ครูขาดความตระหนักในปัญหาและการเห็นความสำคัญของการวิจัย	ไม่ระบุ
2. ครูขาดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการวิจัยหรือไม่	ไม่ระบุ
3. ใช้ข้อมูลมาก และใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้มาก	- ไม่ควรให้เนื้อหาซับซ้อนมากเกินไป - ควรใช้กระบวนการวิจัยตั้งแต่นักเรียนยังเด็ก
4. ความเหมาะสมของจำนวนผู้เรียนและห้องเรียนมีความแตกต่างกัน	ไม่ระบุ
5. ครูมีภาระงานอื่น ๆ เป็นจำนวนมากและเร่งด่วน	ปรับระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน
ด้านนักเรียน	
1. นักเรียนขาดความสนใจและความกระตือรือร้น	ไม่ระบุ
2. นักเรียนขาดทักษะในการเรียนแบบกระบวนการกลุ่ม	จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานตลอดภาคเรียน
ด้านปัจจัยสนับสนุน	
1. ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้	ขอความร่วมมือจากครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง
2. ขาดการสนับสนุนด้านสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ	ไม่ระบุ

จากตารางที่ 4.11 จะสังเกตได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้นั้น ปัญหาโดยภาพรวมเกิดจากครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้ นักเรียน และปัจจัยเสริม โดยประเด็นที่มีมากที่สุดคือเรื่องของทักษะการวิจัยของครู ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจในการทำ

วิจัย รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการวิจัยและการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และจากปัญหาและอุปสรรคทั้งหมดนี้ มีเพียงบางปัญหาเท่านั้นที่ครูสามารถหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ส่วนที่ 2 ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษา ซึ่งกรณีศึกษาเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอผลจากการศึกษาของกรณีศึกษาออกเป็น 8 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคูณภาพการศึกษา

ตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรกและรอบที่สอง

ตอนที่ 5 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ตอนที่ 6 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ตอนที่ 7 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 8 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) ที่ตั้งและสภาพทั่วไป 2) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและนักเรียน 3) ข้อมูลด้านการบริหาร และ 4) ข้อมูลด้านอาคารสถานที่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไป

กรณีศึกษาเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ 25 ตารางวา เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมถึงมีการเปิดสอนระดับการศึกษาพิเศษด้วย

สภาพชุมชนรอบบริเวณกรณีศึกษา จัดเป็นชุมชนเมืองที่มีความเจริญแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร เป็นย่านการค้าที่เก่าแก่มียี่สิบปีเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ประชากรในท้องถิ่นมี

อาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ สภาพของครอบครัวในชุมชนมีฐานะค่อนข้างแตกต่างกัน ประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังมีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย (ประมาณร้อยละ 90) นับถือศาสนาพุทธ (ประมาณร้อยละ 90) รายได้เฉลี่ยของครอบครัว 10,000 บาท ต่อปี และมีจำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 7 คน

ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา งานประเพณีลอยกระทง การประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์ (ทำจากไม้) การประดิษฐ์-แข่งขันว่าวไทย

โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษานี้อยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้หลายแห่ง เช่น วัด สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถานีตำรวจ หน่วยงานราชการ ธนาคาร ย่านธุรกิจการค้า แหล่งท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ โรงแรม เป็นต้น ดังแผนภาพที่ 4.1 นี้

แผนภาพที่ 4.1 ที่ตั้งของโรงเรียน ชุมชน และแหล่งเรียนรู้บริเวณรอบโรงเรียน

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและนักเรียน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารของทางโรงเรียน รวมถึงการสัมภาษณ์และสังเกตข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและนักเรียนของโรงเรียนนั้นมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.12 จำนวนบุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษาจำแนกตามตำแหน่ง

ประเภทบุคลากร	ชาย	หญิง	ระดับการศึกษา			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
			ต่ำกว่าป.ตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท		
ผู้บริหารโรงเรียน	-	1	-	-	1	54	22
ครูประจำการ	3	10	-	12	1	51	32
พนักงานราชการ	1	1	-	2	-	31	6
ครูอัตราจ้าง	1	-	-	1	-	24	1
นักการ/ภารโรง	3	2	5	-	-	42	-
รวม	8	14	5	15	2	40	15

จากตารางจะเห็นได้ว่าบุคลากรครูของโรงเรียนในภาพรวมค่อนข้างอาวุโส อายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปี ครูมีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี และมีจำนวนครูผู้หญิงมากกว่าครูผู้ชาย และครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมานานกว่า 30 ปี

โดยภาพรวมครูมีภาระงานมากทั้งงานสอนและภาระงานอื่น เนื่องจากมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อภาระงาน คาบสอนเฉลี่ยของครูอยู่ที่ 18 ชั่วโมง/สัปดาห์ จากทั้งหมด 25 ชั่วโมง/สัปดาห์ จากตารางสอนของครูนั้น ครูมีชั่วโมงว่างเฉลี่ยวันละ 1-2 ชั่วโมง และต้องไปทำหน้าที่อื่น ๆ รวมถึงการดูแลนักเรียนที่ประจำชั้น จึงไม่ค่อยมีเวลาสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน ในด้านครอบครัวและสุขภาพนั้น ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาทางครอบครัว แต่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร่างกาย โดยมีการลาไปโรงพยาบาลบ่อยครั้งและฝากชั่วโมงการสอนไว้กับครูท่านอื่น

กรณีศึกษานี้เปิดทำการสอนนักเรียนระดับปฐมวัยปีที่ 1-2 และระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ระดับปฐมวัยมี 2 ระดับ คือ อนุบาล 1 และ 2 ชั้นละ 1 ห้องเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-5 มีระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 2 ห้องเรียน และชั้นนักเรียนพิเศษเรียนร่วม 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 10 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 265 คน โดยแสดงได้ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวนนักเรียนและห้องเรียนในปีการศึกษา 2551

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
พิเศษ	1	8	4	12
อนุบาล 1	1	18	16	34
อนุบาล 2	1	11	17	28
รวมชั้นพิเศษและอนุบาล	3	37	37	74

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	14	14	28
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	14	16	30
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	12	17	29
ประถมศึกษาปีที่ 4	1	19	10	29
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	18	14	32
ประถมศึกษาปีที่ 6	2	17	26	43
รวมชั้นประถมศึกษา	7	94	97	191
รวมทั้งหมด	10	131	134	265

จากการสังเกตและพูดคุยกับนักเรียนรวมถึงข้อมูลจากครูประจำชั้นพบว่านักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้กับโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ นักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา หรืออยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่ง หรือพักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาทางครอบครัว นักเรียนบางคนเกิดมาโดยพ่อแม่ตั้งครรรค์ ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา อายุจึงไม่แตกต่างกันมากนัก ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะทางบ้านยากจน ผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขายตลอดทั้งวันตั้งแต่เช้าถึงค่ำ ทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีเวลาได้อยู่กับผู้ปกครองเต็มที่ ด้านทักษะและพฤติกรรมของนักเรียนนั้น พบว่า จุดเด่นของนักเรียนส่วนใหญ่จะมีทักษะในการแก้ปัญหาและเอาตัวรอดได้ในหลาย ๆ สถานการณ์ เนื่องจากเป็นความเคยชินจากสภาพครอบครัวและสังคมที่อยู่อาศัย ส่วนจุดอ่อนที่พบมากที่สุดคือ นักเรียนส่วนใหญ่พูดจาไม่สุภาพ พูดคำหยาบ แต่จากการสังเกตโดยรวมนักเรียนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความสดใส และร่าเริงเมื่ออยู่โรงเรียน ถ้าผูกพันกับครูคนใดก็จะเข้าไปกอดหรือแสดงความรักกับครูคนนั้น เนื่องจากโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็กและมีจำนวนนักเรียนไม่มากนัก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปในลักษณะครอบครัว ครู และนักเรียนค่อนข้างรู้จักกันเกือบทั้งหมด

1.3 ข้อมูลด้านการบริหาร

จากข้อมูลการบริหารของกรณีศึกษา พบว่า มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป โดยทั้ง 4 ด้านนี้ดำเนินการตามแผนกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ในส่วนของผู้บริหารนั้นได้ยึดหลักการบริหารจัดการ คือ ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองและบริหารโรงเรียน และใช้หลักโรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) โดย

เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติตามวงจรการทำงานแบบ PDCA (Plan, Do, Check, Action) ในทุกกิจกรรมการดำเนินงาน

1.4 ข้อมูลด้านอาคารสถานที่

เนื่องจากโรงเรียนของกรณีศึกษามีบริเวณพื้นที่ไม่กว้างขวางมากนัก โดยมีพื้นที่เพียง 2 ไร่ 25 ตารางวา จึงทำให้มีจำนวนอาคารไม่มาก โดยมีจำนวนอาคารเรียนและจำนวนห้องเรียนภายในบริเวณโรงเรียนกรณีศึกษาดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 จำนวนอาคารเรียนและอาคารประกอบภายในบริเวณโรงเรียนกรณีศึกษา

ที่	ประเภทของอาคาร	แบบ	จำนวนอาคาร (หลัง)	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)
1	อาคารเรียนถาวร 1	พิเศษ	1	20
2	อาคารเรียนถาวร 2	424ล	1	15
3	บ้านพักภารโรง	พิเศษ	1	3
4	ห้องน้ำ	สปท.603/29	2	20

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน 2) โครงสร้างของหลักสูตร และ 3) แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน

กรณีศึกษามีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความเป็นสากล

ในด้านวิสัยทัศน์นั้นโรงเรียนมีความมุ่งมั่นจัดการศึกษา โดยเน้นวิชาการดี เทคโนโลยีเด่น มุ่งเน้นคุณธรรม เลิศล้ำงามอย่างไทย ใส่ใจซึ่งสากล

ในส่วนของภารกิจของโรงเรียนนั้นมี 8 ประการ คือ

1. ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน
3. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้
4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
5. พัฒนาระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

6. จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาพลังงานสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. จัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา และภูมิปัญญาไทย

8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่ความเป็นสากล

นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้มีภารกิจเฉพาะในการพัฒนาครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพดังนี้

1. พัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รอบรู้ ทันต่อเหตุการณ์ พัฒนาการตนเองได้ตามมาตรฐาน

2. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสุขอนามัยดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย

3. การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่ความเป็นสากล

4. พัฒนาการศึกษานในทุกด้านตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผ่านระบบการประกันคุณภาพ

ทั้งนี้กรณีศึกษายังได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

1. นักเรียน

1.1 นักเรียนพัฒนาความรู้ความสามารถตามหลักสูตรได้เต็มตามศักยภาพ

1.2 นักเรียนสามารถใช้กระบวนการคิดสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายพัฒนาตนเองไปสู่สากล

1.3 นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์และพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม คุณภาพและคุณค่า สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน คือ มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ โอบอ้อมอารีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ฟังตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี มีสัมมาคารวะและมารยาทงามตามอย่างไทย

2. ครู

2.1 ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการปฏิรูปการศึกษา

2.2 ครูมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผล
มาใช้พัฒนาคุณภาพตนเองและนักเรียน

2.4 ครูมีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาวิชาชีพ

3. โรงเรียน

3.1 โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน

3.2 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมสะอาด ร่มรื่น สวยงามและปลอดภัย

3.3 โรงเรียนมีการบริหารงานและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา
ของโรงเรียน

2.2 โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียน
กำหนดไว้ และเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรของโรงเรียน จึงได้กำหนด
โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรณีศึกษา ดังนี้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการเรียนรู้
และคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญ
ที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน โดยจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้าง
พื้นฐานความคิด และเป็นกลยุทธิ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี
และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์
และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ นอกจากนี้
ทางโรงเรียนได้จัดทำสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่แสดงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา
และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของไทย และดำเนินการจัดหน่วยงานอภิบาล
นักเรียนที่เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขขึ้นในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้
ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน
ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน

เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณลักษณะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยครูทุกคนที่ทำหน้าที่แนะแนว

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี และชมรมต่าง ๆ

มาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้เมื่อผู้เรียน เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6

นอกจากนี้ ทางโรงเรียนได้พัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนของโรงเรียน ตามมาตรฐานของกรณีศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกรณีศึกษาได้กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 ชั่วโมง

โดยเฉลี่ย 5 คาบเรียน / วัน คาบเรียนละ 60 นาที

โดยสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ ช่วงชั้นที่ 1 ใช้เวลาเรียน 17 คาบเรียน/สัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 2 ใช้เวลาเรียน 16 คาบเรียน/สัปดาห์ ส่วนศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วงชั้นที่ 1 ใช้เวลาเรียน 8 คาบเรียน/สัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 2 ใช้เวลาเรียน 9 คาบเรียน/สัปดาห์ ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 4.15 และมีสัดส่วนระหว่างสาระการเรียนรู้ เวลาเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.15 จำนวนคาบเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แบ่งตามช่วงชั้น

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	ระดับชั้น ป.1-3		ระดับชั้น ป.4-6	
		คาบ/สัปดาห์	คาบ/ภาคเรียน	คาบ/สัปดาห์	คาบ/ภาคเรียน
1	ภาษาไทย	6	240	4	160
2	คณิตศาสตร์	5	200	3	120
3	วิทยาศาสตร์	2	80	3	120
4	สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	2	80	2	80
5	สุขศึกษาและพลศึกษา	1	40	1	40
6	ศิลปะ	2	80	2	80
7	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	80	2	80
8	ภาษาต่างประเทศ	2	80	4	160
9	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2	80	2	80
10	กิจกรรมเสริมกลุ่มสาระการงาน อาชีพและเทคโนโลยี-คอมพิวเตอร์	1	40	2	80
รวม		25	1,000	25	1,000

ตารางที่ 4.16 สัดส่วนสาระการเรียนรู้ เวลาเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ช่วงชั้นที่ 1

ระดับชั้น	เวลาเรียน (คิดเป็นร้อยละ)									รวม
	ไทย	คณิต	วิทย์	สังคม	สุข	ศิลปะ	กอท.	อังกฤษ	พัฒนา	
ป. 1	24%	20%	8%	8%	4%	8%	12%	8%	8%	100%
ป. 2	24%	20%	8%	8%	4%	8%	12%	8%	8%	100%
ป. 3	24%	20%	8%	8%	4%	8%	12%	8%	8%	100%
เฉลี่ย	24%	20%	8%	8%	4%	8%	12%	8%	8%	100%

ช่วงชั้นที่ 2

ระดับชั้น	เวลาเรียน (คิดเป็นร้อยละ)									รวม
	ไทย	คณิต	วิทย์	สังคม	สุข	ศิลปะ	กอท.	อังกฤษ	พัฒนา	
ป. 4	16%	12%	12%	8%	4%	8%	16%	16%	8%	100%
ป. 5	16%	12%	12%	8%	4%	8%	16%	16%	8%	100%
ป. 6	16%	12%	12%	8%	4%	8%	16%	16%	8%	100%
เฉลี่ย	16%	12%	12%	8%	4%	8%	16%	16%	8%	100%

การจัดตารางสอนของกรณีศึกษานี้มี 5 คาบเรียน และมีกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมกายบริหาร กิจกรรมคณิตคิดเร็ว และมีช่วงพักน้อยคือ เวลา 9.50-10.00 น. นักเรียนจะได้

พักตามอิสระและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ได้ดีเยี่ยม และหลังคาบเรียนสุดท้ายของทุกวัน ศุภร์จะมีกิจกรรมประชุมรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

การแบ่งวิชาสอนของครูในโรงเรียนพบว่าจะมีคาบสอนเท่า ๆ กันประมาณ 18 คาบ ครูที่จบสาขาใดโดยตรงจะได้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ส่วนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ครูจะสอนคละวิชากัน และในแต่ละปี ครูก็จะสอนวิชาไม่เหมือนกัน โดยมีเกณฑ์การแบ่งที่เน้นให้ครูมีคาบสอนที่เท่ากัน แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความถนัดของครูเท่าที่ควร ดังนั้นผลที่ปรากฏ คือ บางปีการศึกษาครูบางท่านได้สอนในวิชาที่ตนไม่มีความถนัด ขาดความชำนาญ และไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

2.3 แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน

จากการที่กรณีศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กับทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น วัด สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถานีตำรวจ หน่วยงานราชการ ธนาคาร ย่านธุรกิจ การค้า แหล่งท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โรงแรม ซึ่งสถานที่ดังกล่าวล้วนเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่น่าสนใจและน่าศึกษา

ทั้งนี้ภายในโรงเรียนยังมีทรัพยากรและห้องปฏิบัติการพิเศษต่าง ๆ ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ดังนี้ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องการงานอาชีพ ห้องจริยศึกษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ ห้องศูนย์วิชาการ ห้องสมุด ห้องเรียนในฝันเพาะปัญญา ห้องปลูกปัญญา และห้องพยาบาล ซึ่งแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนนี้ทางโรงเรียนได้รวบรวมสถิติการใช้แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวดังตารางที่ 4.17 นี้

ตารางที่ 4.17 สถิติการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน

แหล่งเรียนรู้ภายใน	สถิติการใช้	แหล่งเรียนรู้ภายนอก	สถิติการใช้
ชื่อแหล่งเรียนรู้	จำนวนครั้ง / ปี	ชื่อแหล่งเรียนรู้	จำนวนครั้ง / ปี
1.ห้องพยาบาล	30	1.วัดชนะสงคราม	30
2.ห้องแนะแนว	12	2.สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม	1
3.ห้องสหกรณ์	30	3.สวนสันติไชยปราการ	2
4.ห้องประกอบอาหาร (ครัว)	30	4.พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ	2
5.ห้องวิทยาศาสตร์	20	5.วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	2
6.ห้องคณิตศาสตร์	20	6.ถนนข้าวสาร	5
7.ห้องคอมพิวเตอร์	30	7.พระบรมมหาราชวัง	1
8.ห้องปฏิบัติการทางภาษา	20	8.พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	1

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ทางโรงเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยมีการใช้อย่างต่อเนื่อง และมีความถี่มากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับความสำคัญและความจำเป็น หรือความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน รวมถึงความเหมาะสมและโอกาสความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้มีการเชิญวิทยากรซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน เช่น การเชิญปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้ความรู้เรื่องดนตรีไทย คณะนายตำรวจจากสถานีตำรวจ ให้ความรู้เรื่องการป้องกันและหลีกเลี่ยงยาเสพติด ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษและภาษาจีนในการให้ความรู้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนแก่นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างวินัยในเด็กกับคณะผู้ปกครอง นักเรียนอนุบาล รวมถึงพระอาจารย์จากทางวัดในการให้ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมแก่นักเรียน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า การจัดการศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมถึงการจัดโครงการต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังรายละเอียดในตารางที่ 4.18 นี้

ตารางที่ 4.18 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2550 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมฯ	สุขศึกษา ฯ	ศิลปะ	การงานอาชีพฯ	ภาษาอังกฤษ	คอมพิวเตอร์
ชั้น / เป้าหมาย	75%	70%	72%	72%	80%	80%	80%	70%	75%
ป. 1	79.59	85.52	78.17	80.34	81.69	83.03	83.14	79.10	79.97
ป. 2	82.21	82.21	82.62	81.21	76.34	76.90	82.93	77.34	81.46
ป. 3	76.75	77.47	78.66	78.03	79.04	76.34	84.69	75.25	76.59
ป. 4	70.76	64.59	66.72	71.62	75.07	72.17	70.72	64.52	74.21
ป. 5/1	72.47	72.14	75.24	76.81	77.51	76.43	76.00	80.05	74.62
ป. 5/2	71.00	70.50	72.27	72.09	74.50	75.50	73.95	72.68	72.27
สายชั้น ป.5	71.74	71.32	73.76	74.45	76.04	75.97	74.98	76.37	73.45
ป. 6/1	71.45	68.25	72.90	76.45	78.85	76.80	77.05	73.30	76.90
ป. 6/2	72.10	64.30	77.85	74.90	75.40	73.30	77.95	75.70	73.65
สายชั้น ป.6	71.78	66.28	75.38	75.68	77.13	72.25	77.50	74.50	72.28
เฉลี่ยทั้งโรงเรียน	75.47	74.63	75.89	76.89	77.55	76.11	78.99	74.51	76.83

หมายเหตุ เป้าหมาย คือ เป้าหมายของโรงเรียน ตัวเลขที่ขีดเส้นใต้แสดงว่า ไม่ผ่าน เป้าหมาย

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ภาพรวมของทั้งโรงเรียนนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยไม่ผ่านเกณฑ์เป้าหมายของโรงเรียน คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หากพิจารณาตามระดับชั้น พบว่า ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นระดับชั้นเดียวที่นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผ่านเกณฑ์เป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้น เป็นระดับชั้นเดียวที่นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์เป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยของคะแนน นักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 ผ่านเกณฑ์เป้าหมายที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้มากกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 2

ตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรกและรอบที่สอง

กรณีศึกษาได้รับการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษารอบแรกและรอบสอง มีการประเมินคุณภาพ 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ซึ่งสรุปผลการประเมินโดยภาพรวมตามมาตรฐานดังตารางที่ 4.19-4.21 นี้

ตารางที่ 4.19 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรกของกรณีศึกษา

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้เรียนระดับปฐมวัย			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเบื้องต้น			✓
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนรักการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้			✓
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว			✓
ด้านผู้เรียนระดับประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์		✓	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร			✓

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง			✓
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา			✓
ด้านผู้บริหาร			
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา			✓
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา			✓
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีสภาวะเป็นผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ			✓
มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			✓
ด้านครู			
มาตรฐานที่ 33 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 35 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ			✓

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายในกรอบแรกนั้น โดยภาพรวมในระดับปฐมวัย กรณีศึกษามีผลการประเมินระดับดีในทุกมาตรฐาน ส่วนในระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาได้ระดับดีในเกือบทุกมาตรฐาน ยกเว้นมาตรฐานที่ 4 ด้านผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตารางที่ 4.20 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษายานนอกรอบสองของกรณีศึกษาระดับปฐมวัย

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
มาตรฐานด้านผู้เรียนระดับปฐมวัย				
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์				✓
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี				✓
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา				✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์				✓
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร				✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง				✓
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต				✓
มาตรฐานด้านครู				
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้/ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ				✓
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				✓
มาตรฐานด้านผู้บริหาร				
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ				✓
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กรและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา				✓
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				✓
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้				✓
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา				✓

ตารางที่ 4.21 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกกรอบสองของกรณีศึกษาระดับ
ประถมศึกษา

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
มาตรฐานด้านผู้เรียนระดับประถมศึกษา				
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์			✓	
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี				✓
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา				✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์			✓	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร			✓	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง				✓
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต				✓
มาตรฐานด้านครู				
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้/ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ			✓	
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓	
มาตรฐานด้านผู้บริหาร				
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ				✓
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กรและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา				✓
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓	
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			✓	
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา				✓

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกกรอบสองของระดับปฐมวัยนั้น กรณีศึกษามีผลการประเมินระดับดีมากในทุกมาตรฐาน ทั้งด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร และจากตารางที่ 4.21 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกกรอบสองของระดับประถมศึกษาชั้นต้น กรณีศึกษาได้ระดับดี 7 มาตรฐาน และระดับดีมาก 7 มาตรฐานเท่ากัน โดยภาพรวมผลการประเมินด้านผู้เรียนและผู้บริหารส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก ส่วนผลการประเมินด้านครูทั้งสองมาตรฐานนั้นอยู่ในระดับดี

สรุปผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกทั้งสองรอบของกรณีศึกษานี้ พบว่า ทั้งด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนของกรณีศึกษาที่มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง

ตอนที่ 5 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

จากการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) โครงการและกิจกรรมของกรณีศึกษาที่ดำเนินการตลอดปีการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และ 2) สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 โครงการและกิจกรรมของกรณีศึกษาที่ดำเนินการตลอดปีการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

จากแผนการจัดกิจกรรมและการดำเนินโครงการและกิจกรรมของกรณีศึกษาตลอดปีการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน 9 องค์ประกอบ โดยวิเคราะห์ตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขตการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการ โดยวิเคราะห์เฉพาะโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.22 นี้

ตารางที่ 4.22 ความสอดคล้องระหว่างโครงการและกิจกรรมของกรณีศึกษากับองค์ประกอบของทักษะชีวิต

โครงการ / องค์ประกอบทักษะชีวิต	CTT	CCT	SA	EM	PR	RP	D/P	R/C	E/S
1. เด็กดีศรีโรงเรียน	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-
2. น้อมนำคำคิดเศรษฐกิจพอเพียง	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
3. นิเทศภายในโรงเรียน									
4. พัฒนาคุณภาพและปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-
5. เขียนในห้างตามแบบไทย	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
6. พัฒนาศักยภาพทางวิทยาศาสตร์	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-
7. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-
8. อนุรักษ์ดนตรีไทย	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
9. นาฏศิลป์ก้าวไกลในสังคม	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
10. ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	-
11. ห้องสมุดมีชีวิต	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	-
12. ลูกเสือ-เนตรนารีร่วมใจพัฒนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
13. รักการอ่าน	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-
14. ห้องคณิตศาสตร์แห่งการเรียนรู้	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-
15. ทดสอบสมรรถภาพและพัฒนาศักยภาพทางร่างกายของนักเรียน	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-
16. ประชาธิปไตยในโรงเรียน	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-
17. อิมมอร์ทัลถั่วหน้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18. ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
19. สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-
20. รู้รักษ์ รู้คุณค่า สาธารณูปโภค	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-
21. พัฒนาบุคลากร									
22. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน									
23. อนามัยโรงเรียน	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	✓
24. พัฒนาระบบสารสนเทศ									
25. 5 ส.พัฒนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
26. ประกันคุณภาพการศึกษา									
27. ประกันโอกาสทางการศึกษา									
28. ระวังทันตสุขภาพนักเรียน	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-

หมายเหตุ

1. ความหมายของอักษรย่อองค์ประกอบของทักษะชีวิต

CTT	หมายถึง การคิดสร้างสรรค์	CCT	หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
SA	หมายถึง การตระหนักรู้ในตน	EM	หมายถึง ความเห็นใจผู้อื่น
PR	หมายถึง ความภูมิใจในตนเอง	RP	หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม
D/P	หมายถึง การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	R/C	หมายถึง การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร
E/S	หมายถึง การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด		

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์เฉพาะโครงการที่มีเป้าหมายเกี่ยวกับผู้เรียนเท่านั้น มิได้วิเคราะห์โครงการกิจกรรมที่ 3 21 22 24 26 และ 27 ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับครูและโรงเรียน

จากตารางที่ 4.22 พบว่า กิจกรรมโครงการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน 9 องค์ประกอบ โดยโครงการและกิจกรรมที่โรงเรียนได้พัฒนาผู้เรียนนั้นมีความสอดคล้องกับทักษะชีวิตในองค์ประกอบความตระหนักรู้ในตนของนักเรียนมากที่สุด และโครงการกิจกรรมที่โรงเรียนได้พัฒนาผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับทักษะชีวิตน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยโครงการกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับทักษะชีวิตครบทุกองค์ประกอบ คือ โครงการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับทักษะชีวิตมากที่สุด

5.2 สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต

5.2.1 การคิดสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์โรงเรียนกรณีศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น พบว่าทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การแสดงในวันสำคัญ โดยนักเรียนแต่ละชั้นจะคิดการแสดงด้วยตนเองและแสดงต่อผู้ชม และในด้านวิชาการนั้น ทางโรงเรียนส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการให้กับนักเรียน เช่น การจัดโครงการพัฒนาศักยภาพทางวิทยาศาสตร์ ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แห่งการเรียนรู้ แต่ในระดับชั้นเรียนนั้น พบว่า นักเรียนยังไม่ค่อยมีโอกาสในการแสดงความคิดสร้างสรรค์มากนัก เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูนั้นเป็นไปในรูปแบบของการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาตามบทเรียน โดยมีกิจกรรมเสริมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ในบางครั้ง เช่น การวาดภาพประกอบการทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียน เป็นต้น

“การแสดงที่เห็นนี้ เด็ก ๆ เค้าก็คิดกันมาเอง เก่งไหมล่ะ พวกเค้า
ชักซ้อมกันเองประมาณอาทิตย์เดียวเอง”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 6, สัมภาษณ์, 4 ธ.ค. 51)

“เดี๋ยวนักเรียนทำแบบฝึกหัดเสร็จแล้วให้นักเรียนวาดภาพประกอบเรื่องด้วยนะคะ”
(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สัมภาษณ์, 20 พ.ย. 51)

5.2.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น ทางโรงเรียนได้ส่งเสริมในรูปแบบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมยอดนักอ่าน โครงการวางทูกงานอ่านทุกวัน และสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เน้นการอ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมตามความสนใจ แต่มีได้เน้นว่าผู้เรียนได้อะไรจากการอ่านและจะนำความรู้และทักษะไปใช้ได้อย่างไร หรือตัดสินคุณค่าของสิ่งที่อ่านว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด ในด้านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้นพบว่า ครูส่วนใหญ่จะจัดการเรียนรู้และสอนเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์มากกว่าการสอนเพื่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

“อยากให้เด็กเค้าอ่านเยอะ ๆ จะได้อ่านคล่องแล้วก็จะได้คิดเป็นทำเป็น”
(ผู้อำนวยการ, สัมภาษณ์, 4 พ.ย. 51)

“ให้เด็กได้อ่าน อ่านอะไรก็ได้ อยากอ่านการ์ตูนก็อ่านการ์ตูน จะได้อ่าน ค่อย ๆ ฝึกอ่านให้คล่อง แค่นี้ก็พอแล้ว”
(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สัมภาษณ์, 13 พ.ย. 51)

5.2.3 การตระหนักรู้ในตน

การส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนให้กับผู้เรียนของกรณีศึกษานั้นส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่เน้นทางด้านกายภาพ เช่น กิจกรรมอนามัยโรงเรียนที่ให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง ว่าตนเองมีลักษณะร่างกาย อารมณ์ และจิตใจเป็นอย่างไร จะพัฒนาหรือปรับปรุงตนเองได้อย่างไรบ้าง ในด้านการจัดการเรียนรู้นั้น พบว่า ครูได้มีการสอดแทรกการตระหนักรู้ในตนเสริมจากบทเรียน เช่น จากสถานการณ์ในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียน เช่น กรณีที่นักเรียนทะเลาะหรือไม่เข้าใจกัน โดยครูพยายามให้นักเรียนได้เข้าใจในตนเอง รวมถึงเพื่อนในชั้นเรียน และแนะนำแนวทางในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ ได้

“ทุกปีก็ต้องมีการตรวจสุขภาพเด็กทุกคนอยู่แล้ว จะได้อ่านข้อมูลเบื้องต้นว่าเด็กมีลักษณะอย่างไรบ้าง แล้วจะพัฒนาพวกเค้าตรงไหนบ้าง”
(ครูฝ่ายงานอนามัยโรงเรียน, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

“เธอแกล้งเพื่อนแล้วเธอไม่คิดหรือว่าถ้าเพื่อนแกล้งเธอบ้างเธอจะรู้สึกอย่างไร”
(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

5.2.4 ความเห็นใจผู้อื่น

จากองค์ประกอบความเห็นใจผู้อื่นนี้ เป็นทักษะที่ทางกรณีศึกษาให้ความสำคัญไม่มากนักทั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสืบเนื่องจากสภาพชีวิตของนักเรียนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาทั้งทางด้านครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมแวดล้อม ฯลฯ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาชีวิตของนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ปัญหาและเรียนรู้การใช้ชีวิตจากสภาพที่เป็นอยู่ กล่าวคือ เป็นการเน้นการพัฒนาตนเองก่อนที่จะนำไปสู่การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น จึงพบว่าการพัฒนาความเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนเป็นไปอย่างจำกัด แต่ในการจัดการเรียนรู้บางครั้ง ครูผู้สอนได้แทรกเรื่องความเห็นใจผู้อื่นประกอบกับบทเรียนโดยใช้สถานการณ์ต่าง ๆ เป็นประเด็นเสริม

“เด็กโรงเรียนนี้ไม่ต้องสอนเนื้อหาอะไรมากหรอกแค่สอนให้เค้าเอาตัวรอดได้ก็พอแล้วให้อยู่ในสังคมปลอดภัยก็พอแล้ว”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

“ลองคิดดูนะคะ ถ้านักเรียนเป็นอย่างเด็กในเรื่องนี้นักเรียนจะรู้สึกยังไง
แล้วนักเรียนจะช่วยพวกเขาได้ยังไงบ้าง”
(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สังเกต, 19 พ.ย. 51)

5.2.5 ความภูมิใจในตนเอง

การจัดการเรียนรู้ของกรณีศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความภูมิใจในตนเองของนักเรียนนี้พบว่า ครูส่วนใหญ่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมทั้งที่เป็นชิ้นงานหรือในรูปแบบการปฏิบัติ เช่น ในด้านผลงานนักเรียน ครูให้นักเรียนได้ทำเพิ่มสะสมผลงานรายบุคคล เพื่อเป็นการรวบรวมผลงานดีเด่นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียนเกี่ยวกับการเรียนของตนเอง ในด้านการปฏิบัติ ครูได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรำ การแสดงต่าง ๆ นักเรียนจึงเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเองที่ได้มีโอกาสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ครูผู้สอนบางท่านได้ใช้คำพูดเชิงบวกและให้กำลังใจกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาปรับปรุงผลงานหรือกิจกรรมของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

“พี่ให้เด็กเค้าทำเพิ่ม ถ้ามีผลงานอะไรจะได้รวบรวมไว้ พอพวกเขา
เปิดคู่มือทีก็จะได้ชื่นชมกับตัวเองแล้วก็ภูมิใจว่าได้ทำอะไรไปตั้งมากมาย”
(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สัมภาษณ์, 19 พ.ย. 51)

“พวกเด็ก ๆ คำขอแสดงออก พอรู้ว่าจะมีงานโรงเรียนที่ไรก็ไปเตรียม

ซ้อมกันแล้ว แค่ออกให้ได้แสดงบนเวทีก็พอจะดีรีเป่าก็ไม่เป็นไร”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

5.2.6 ความรับผิดชอบต่อสังคม

ทักษะชีวิตในองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ พบว่า กรณีศึกษาข้างนี้ได้มีการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมมากนัก แต่กรณีศึกษาได้เน้นไปที่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมโรงเรียนกับชุมชนบำเพ็ญประโยชน์ตามเทศกาลวันสำคัญของท้องถิ่น กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนซึ่งจากกิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม โดยการให้ความช่วยเหลือตามศักยภาพและความสามารถของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในท้องถิ่นของตนเอง

“กิจกรรมวันพ่อช่วงบ่าย ๆ เดี่ยวให้เด็ก ๆ เค้าไปกวาดพื้นรอบ ๆ วัด แบ่งกันไป

คนละจุด บางคนก็อยู่ในวัดบ้าง หรือบางกลุ่มก็กวาดในโรงเรียน”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, สัมภาษณ์, 4 ธ.ค. 51)

“วันเสาร์นี้นักเรียนบางคนเค้าต้องไปร้านนอกโรงเรียน เค้ามาขอให้โรงเรียนช่วยส่ง

การแสดง เราก็ช่วยเค้า เพราะเค้าก็เคยช่วยสนับสนุนโรงเรียนเราเหมือนกัน”

(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สัมภาษณ์, 11 ธ.ค. 51)

5.2.7 การตัดสินใจและการแก้ปัญหา

ในด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา พบว่า กรณีศึกษาได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เนื่องจากลักษณะและสภาพของนักเรียนที่มีความจำเป็นในการมีทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา เช่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น ครูได้ฝึกให้นักเรียนแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ครูกำหนดขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวที่นอกเหนือจากบทเรียนนั้น ครูผู้สอนได้นำมาจากข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน เรื่องราวในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความใกล้ตัวกับนักเรียน นักเรียนสามารถเข้าใจและรู้สึกเหมือนมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน สหกรณ์โรงเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่นักเรียนต้องร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จ โดยผ่านกระบวนการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

“จากข่าวเมื่อวานนี้ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นั้น นักเรียนจะทำอย่างไรคะ”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6, สังเกต, 20 พ.ย. 51)

“ตลาดนัดครั้งนี้ก็ให้นักเรียนเค้าคิดกันเองแล้วว่าจะขายอะไร
ดำเนินการกันอย่างไร เพราะโรงเรียนก็มีตลาดนัดมาหลายครั้งแล้ว”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สัมภาษณ์, 24 ธ.ค. 51)

5.2.8 การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารนี้เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่กรณีศึกษาได้พัฒนาให้กับผู้เรียนโดยเน้นที่การสื่อสารมากกว่าด้านสัมพันธภาพ ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้นครูส่วนใหญ่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ทั้งจากบทเรียน กิจกรรมโรงเรียน หรือเรื่องที่บ้าน ฯลฯ ซึ่งทำให้นักเรียนได้รู้จักการสื่อสารซึ่งกันและกัน ในด้านการพูดจาของนักเรียนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่พูดจาไม่สุภาพ ครูได้มีการตักเตือนและสอนการพูดจาอย่างสุภาพเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ๆ ส่วนในด้านสัมพันธภาพส่วนใหญ่ครูผู้สอนได้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมทำงานกลุ่ม หรือกิจกรรมในงานโรงเรียน โดยมีได้เน้นการสอนเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น

“นักเรียนคะอย่าพูดคำหยาบอีกนะคะ มาโรงเรียนก็ต้องพูดจาเพราะ ๆ
อยู่ที่บ้านก็เหมือนกันต้องพูดเพราะ ๆ ด้วย”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สังเกต, 18 พ.ย. 51)

“เดี่ยวครูจะให้ทำงานกลุ่มด้วยกัน แบ่งกลุ่มก็เลือกเพื่อนที่ไม่เก่งให้อยู่
ในกลุ่มด้วย แล้วก็แบ่งงานกันทำ อยู่ด้วยกันก็พูดจាកันดี ๆ”
(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สังเกต, 18 พ.ย. 51)

5.2.9 การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดของกรณีศึกษานั้น โดยภาพรวมจะเป็นการพัฒนาที่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การจัดการแข่งขันกีฬา การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อต่อต้านยาเสพติด การสอนธรรมะให้กับนักเรียน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ของตนเองและสามารถจัดการกับความเครียดได้บ้างเป็นบางส่วน แต่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น พบว่า ครูผู้สอนยังไม่มีการเน้นการพัฒนาหรือสอดแทรกทักษะในด้านเหล่านี้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้

“กีฬาโรงเรียน เด็ก ๆ ก็สนุกกันไปตามภาษาของเค้าแล้วก็ได้เรียนรู้
น้ำใจนักกีฬาด้วย รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย”
(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, สัมภาษณ์, 26 ธ.ค. 51)

“ให้พระมาสอนพุทธศาสนาในคาบสังคมาฯ นักเรียนจะได้เรียนกับพระ
จะได้เรียนรู้ธรรมะบ้างจะได้ไม่ใจร้อน”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

ตอนที่ 6 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากการศึกษาสภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของกรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) สภาพและลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และ 2) สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 สภาพและลักษณะการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

จากการสอบถามสภาพและลักษณะการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการของกรณีศึกษานั้น พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ 1) การบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 2) การบูรณาการเนื้อหาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ผู้สอนคนเดียวกัน โดยทั้ง 2 ลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 การบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

จากการสอบถามครูในโรงเรียนกรณีศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่ได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรูปแบบบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยทำการ บูรณาการสาระการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ครูก็จะทำการบูรณาการทักษะทั้ง 4 เช่น การฟัง การดู การพูด การอ่าน การเขียน หลักภาษาไทย และวรรณกรรมวรรณคดี ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน โดยไม่มีการแยกเนื้อหา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก็จะบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

“พี่ก็ใช้หัวเรื่องภาษาไทยในหนังสือเรียนสอนแล้วก็บูรณาการเนื้อหากับ
มาตรฐานสาระให้ครบทุกทักษะทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

“กลุ่มสาระฯวิทย์ พี่ก็ให้นักเรียนเค้าได้ทำกิจกรรมทดลอง ทำให้นักเรียน
ได้เรียนเนื้อหาความรู้แล้วก็ได้ทักษะกระบวนการไปด้วย”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6, สัมภาษณ์, 20 พ.ย. 51)

6.1.2 การบูรณาการเนื้อหาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ผู้สอนคนเดียวกัน

จากลักษณะการจัดตารางสอนของครูโดยครูหนึ่งคนสอนคละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นในกรณีที่ครูสอนมากกว่าหนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ทำการสอนใน

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ อาจจะมีการนำเนื้อหาไป สอดแทรกระหว่างการเรียนการสอนได้ เช่น การนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ การนำความรู้ด้านคณิตศาสตร์มาใช้ในการคำนวณทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการบูรณาการโดยใช้ หัวเรื่องเป็นแกนหลัก เช่น ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องวัน พ้อ วันลอยกระทง ตลาดนัดโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งเป็นการบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากเกือบ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามสถานการณ์กิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น

“เดี๋ยวเราจะมาเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับตลาดนัดนะคะ”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2, สังเกต, 18 พ.ย. 51)

“บางครั้งวิชาคณิตก็ให้นักเรียนเค้าเขียนวันที่เป็นภาษาอังกฤษพร้อม กันทีเดียว จะได้ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วย”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สัมภาษณ์, 20 พ.ย. 51)

เป็นที่น่าสังเกตว่ากรณีศึกษาไม่มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ครูผู้สอนหลายคน ด้วยเหตุที่ว่าเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ที่ ค่อนข้างยาก ทั้งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ตารางสอน และต้องมีการดำเนินการโดยการใช้ครูผู้สอน หลายคน

6.2 สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากการสอบถามสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของกรณีศึกษานั้น พบว่ามี 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ 1) ระยะเวลาและเนื้อหาที่ใช้ในการบูรณาการ และ 2) ความร่วมมือ ของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยทั้ง 2 ลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 ระยะเวลาและเนื้อหาที่ใช้ในการบูรณาการ

สภาพปัญหาด้านระยะเวลาและเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้นี้ พบว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ ครูผู้สอนและนักเรียนจะต้องใช้เวลามากเพื่อ สอนให้ได้ครบตามสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ ในส่วนของเนื้อหาที่จะนำมา กำหนดในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นต้องมีความชัดเจน มีความสำคัญต่อผู้เรียน และมีความครอบคลุมสาระการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ให้ได้มากที่สุด

“ที่สอนแบบบูรณาการต้องใช้เวลานานกว่าจะจบแต่ละหน่วย มีหลาย กิจกรรมตามแต่ละกลุ่มสาระฯ แต่เด็กก็ได้เรียนรู้เยอะนะ หลายทักษะทีเดียว”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 19 พ.ย. 51)

“เนื้อหาที่เอามาบูรณาการที่ก็เอามาจากเรื่องใกล้ตัวเด็ก อย่าง วันพ่อ วันลอยกระทง ก็เอาให้เข้ากับเทศกาลแล้วก็กิจกรรมของโรงเรียน”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 19 พ.ย. 51)

6.2.2 ความร่วมมือของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น หากครูผู้สอนไม่ได้สอนในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องอาศัยความร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดเนื้อหา สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เพราะครูแต่ละคนมีภาระอื่น ๆ นอกจากการสอน และมีเวลาไม่เพียงพอในการกำหนดการสอนร่วมกัน จึงทำได้มากที่สุดคือการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยผู้สอนคนเดียว

“ถ้าจะให้ครูเราร่วมกันสอนแบบบูรณาการก็คงยากเพราะต้องทำงานร่วมกันและช่วยกันจัดการเรียนรู้ ใช้เวลามาก ครูบางคนอาจจะไม่สนใจและไม่ร่วมด้วย”
(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 20 พ.ย. 51)

“ครูโรงเรียนเรามีน้อย พอสอนเสร็จก็ต้องไปทำหน้าที่อื่น ๆ เลยไม่ค่อยมีเวลามาเตรียมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ก็เลยต้องสอนแบบปกติให้ดีที่สุด”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สัมภาษณ์, 20 พ.ย. 51)

ตอนที่ 7 ผลการศึกษาสภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาสภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของกรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) สภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ และ 2) สภาพปัญหาในการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1 สภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

จากการสอบถามสภาพและลักษณะการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้นั้นพบว่ามีการใช้ 3 ลักษณะ คือ 1) การใช้สาระท้องถิ่นประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2) การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 3) การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียน (การทัศนศึกษา) โดยทั้ง 3 ลักษณะมีรายละเอียด ดังนี้

7.1.1 การใช้สาระท้องถิ่นประกอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะนำสาระท้องถิ่นไปเสริมกับเนื้อหาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนได้ทำการสอน เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ครูได้นำสาระท้องถิ่นไปพัฒนาเป็นบทอ่านเสริมเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่นต่าง ๆ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูได้นำข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันในท้องถิ่นใช้เป็นประเด็นหัวเรื่องในการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเป็นประเด็นในการร่วมกันอภิปรายของนักเรียน เช่น เรื่องเศรษฐกิจเกี่ยวกับการซื้อขาย เป็นต้น

“เดี่ยวครูจะให้นักเรียนทำความรู้จักกับท้องถิ่นให้มากขึ้น
เดี่ยวให้นักเรียนอ่านในบทเรียนที่ครูแจกให้ นะคะ”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สังกศต, 18 พ.ย. 51)

“นักเรียนได้ไปร่วมงานที่วัดมาเมื่อวันก่อนรีเปลาละคะ นักเรียนสังเกตหรือ
เปล่าว่าเค้าทำกิจกรรมอะไรกันบ้าง”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6, สังกศต, 26 พ.ย. 51)

นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้เชิญวิทยากรท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถต่าง ๆ เข้ามาให้ความรู้กับนักเรียน เช่น ดนตรีไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

“อาจารย์ที่สอนดนตรีไทยเป็นปราชญ์ชาวบ้าน อาจารย์เค้ามีความรู้เรื่อง
ดนตรีไทยดีมาก ตอนนี้อายุ 70 กว่าแล้ว แต่ก็ยังสอนนักเรียนได้ดี”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา, สัมภาษณ์, 18 พ.ย. 51)

“อาจารย์คนนี้เป็นอาสาสมัครมาสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน
โรงเรียนเราหนึ่งเทอม จะมาสอนเน้นการพูดให้กับนักเรียน”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สัมภาษณ์, 26 พ.ย. 51)

“เทอมนี้วิชาสังคมฯโรงเรียนเรามีพระอาจารย์มาสอนพระพุทธศาสนาให้นักเรียน ป.5 กับ
ป.6 นักเรียนก็เลยได้เรียนกับพระ ส่วนเนื้อหาที่เหลือก็เป็นคนสอนเอง”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6, สัมภาษณ์, 26 พ.ย. 51)

7.1.2 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น ทางโรงเรียนได้มีการใช้สาระท้องถิ่นบ่อยครั้ง ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่นเป็นอย่างดี เช่น การจัดพิธีกรรมทางศาสนา งานบุญต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือดีจากวัด ห้างร้านต่าง ๆ ในบริเวณ

ท้องถิ่นนั้น ๆ หรือ กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนที่นักเรียนได้มีโอกาสในการใช้ความรู้ความสามารถที่จำลองวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาสาระท้องถิ่นเหล่านี้จะช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความหมายและเกิดประโยชน์มากขึ้นทั้งในด้านเนื้อหาและด้านการปฏิบัติ

“เรียนรู้ตลาดนัดก็เหมือนกับเรียนรู้ชีวิตจริง เด็กได้ฝึกปฏิบัติด้วยตัวเอง
ได้สะท้อนคิด ฝึกการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล”
(ผู้อำนวยการโรงเรียน, สัมภาษณ์, 3 พ.ย. 51)

7.1.3 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียน (การทำศนศึกษา)

ในแต่ละภาคการศึกษา ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการทำศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งทางโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและเอกชนต่าง ๆ ในการเข้าร่วมการทำศนศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน เช่น การทำศนศึกษาสวนสัตว์ วัด สวนสาธารณะ สถานีตำรวจ แหล่งท่องเที่ยวและย่านการค้าต่าง ๆ เป็นต้น บางสถานที่นักเรียนสามารถไปได้ทั้งโรงเรียน และบางสถานที่จำกัดเฉพาะนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 หรือระดับชั้นตามความเหมาะสมของสถานที่และลักษณะของนักเรียน

“ไปงานนิทรรศการวิทยาศาสตร์คราวนี้ไปเฉพาะนักเรียน ป.5 กับ ป.6
เพราะนักเรียนชั้นอื่นยังเล็กเกินไป แล้วสถานที่ก็ไกลด้วย ดูแลลำบาก”
(ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สัมภาษณ์, 14 พ.ย. 51)

“ไปทำศนศึกษาสวนสัตว์คราวนี้เราไปกันทั้งโรงเรียน ให้นักเรียนดูแลความปลอดภัยของตัวเองด้วย
นะครับ นักเรียนเดินดูสัตว์ต่าง ๆ แล้วอย่าลืมบันทึกข้อมูลลงในใบงานด้วยนะครับ”
(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, สัมภาษณ์, 7 พ.ย. 51)

จากการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้นี้ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของท้องถิ่นที่ตนได้อยู่อาศัย สามารถเชื่อมโยงความรู้ ความคิด กับสภาพความเป็นจริงได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

7.2 สภาพปัญหาในการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

จากการสอบถามสภาพปัญหาในการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีประเด็นปัญหาหลัก 3 ประเด็น คือ 1) ความปลอดภัยของนักเรียนในการออกนอกสถานที่ 2) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และ 3) การประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

7.2.1 ความปลอดภัยของนักเรียนในการออกนอกสถานที่

เนื่องจากสภาพที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตของชุมชน การนำนักเรียนออกนอกสถานที่ทางโรงเรียนต้องมีความจำเป็นในการระวังความปลอดภัยของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนยังเด็กและมีความซุกซน ดังนั้น ในการออกนอกสถานที่แต่ละครั้งทางโรงเรียนจะมีการติดต่อประสานงานกับสถานีตำรวจหรือผู้ปกครองในการอำนวยความสะดวก ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความปลอดภัยทั้งกับครูและนักเรียน

7.2.2 การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

เนื่องจากทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรบ่อยครั้ง และมีความจำเป็นต้องติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการติดต่อวิทยากร เพื่อให้ความรู้หรือขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งอาจมีอุปสรรคบ้างในด้านของระยะเวลาที่เหมาะสม ความสะดวกของวิทยากร และขั้นตอนการดำเนินการ เป็นต้น

7.2.3 การประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้

การประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของครูนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูได้ทำการสอน ซึ่งจากการสอบถามนั้น พบว่า ครูบางท่านได้มีการสอดแทรกบ้างแต่ไม่ได้เต็มที่และทั้งหมด เนื่องจากระยะเวลาในการสอนที่จำกัด

“เดี๋ยวนักเรียน ป.6 ก็ต้องสอบ NT เดือนกุมภาพันธ์แล้ว เนื้อหาต้องสอนให้เสร็จ ตั้งแต่ต้นกุมภาพันธ์ ถ้าจะสอนเสริมเนื้อหาอาจจะทำให้สอนไม่ทันบทเรียน”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, สัมภาษณ์, 7 พ.ย. 51)

“เนื้อหาท้องถิ่นมีให้สอนมากบางทีก็เลือกเอาที่เกี่ยวข้อง เอาเรื่องใกล้ ๆ ตัวมาสอน ก็ให้เด็กแค่พอรู้ว่าท้องถิ่นและชุมชนมีอะไรบ้าง”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ, สัมภาษณ์, 7 พ.ย. 51)

ตอนที่ 8 ผลการศึกษาสภาพลักษณะการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาลักษณะการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ของกรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยได้เสนอผลเป็น 2 ประเด็น คือ 1) สภาพและลักษณะการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ และ 2) งานวิจัยในชั้นเรียนของครู

8.1 สภาพและลักษณะการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

จากการสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้นั้น พบว่า ส่วนใหญ่การใช้การวิจัยในการจัดการเรียนรู้นั้นมีสภาพปัญหาค่อนข้างมากกว่าด้าน

ประโยชน์ที่ได้รับ โดยผู้วิจัยนำเสนอผลส่วนใหญ่คือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้การวิจัยในการจัดการเรียนรู้ แล้วต่อยอดด้วยประโยชน์ที่ครูได้จากการใช้การวิจัยในการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

8.1.1 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย

1) ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย

ครูส่วนใหญ่เมื่อได้ยินคำว่าวิจัยจะเกิดความกังวลและความเครียด เนื่องจากครูมีมุมมองงานวิจัยว่าเป็นรายงานทางวิชาการที่ประกอบไปด้วย 5 บท ต้องทำเป็นเล่มขนาดใหญ่ ใช้ระยะเวลาในการทำค่อนข้างนานและมีความยากในการเขียนจึงเกิดความท้อแท้ ซึ่งเป็นความคลาดเคลื่อนที่เน้นผลผลิตจากการวิจัยมากกว่ากระบวนการวิจัย มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำวิจัย และครูบางส่วนมองว่าการทำวิจัยเป็นการเบียดเบียนเวลาสอนหนังสือของนักเรียน เป็นการทำผลงานส่วนตนมากกว่าการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

“พี่เครียดเลย เวลาได้ยินคำว่าให้ครูทำวิจัย แค่ได้ยินก็กลัวแล้ว รู้สึกไม่
อยากทำ เพราะไม่รู้จะทำได้รีเปล่าไม่แน่ใจเหมือนกัน”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 24 พ.ย. 51)

“ให้พูดตรง ๆ พี่ก็ไม่ค่อยรู้เรื่องวิจัยสักเท่าไรหรือกว่าทำยังไงแล้วต้อง
เขียนอะไรบ้าง แล้วทำออกมาจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สัมภาษณ์, 24 พ.ย. 51)

2) ขาดความมั่นใจในการทำวิจัย

จากการสอบถามเกี่ยวกับการใช้การวิจัยในชั้นเรียนนั้น บ่อยครั้งที่ผู้วิจัยเห็นว่าครูจะไม่มี ความมั่นใจในการให้ข้อมูล และไม่แน่ใจว่าที่ตนเองทำนั้นเรียกว่าการวิจัยหรือไม่ หรือเป็นการวิจัยที่ดีมากน้อยเพียงใด

“ครูก็ไม่รู้เหมือนกันว่างานวิจัยที่ทำนั้นถูกหรือเปล่า ก็ทำตามที่ได้ดูตัวอย่างมา
เห็นว่าเค้าทำกันยังไงก็ทำตามอย่างนั้น บางที่ยังไม่รู้เลยว่ามันคืออะไร”

(ครูระดับชั้นปฐมวัย, สัมภาษณ์, 25 พ.ย. 51)

“พี่ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าวิจัยที่พี่ทำเป็นงานวิจัยรีเปล่า แต่พี่ก็ทำตามที่พี่เข้าใจ แล้วก็
ทำเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กจริง ๆ พี่ลองดูแล้วก็ได้ผลนะ เด็กอ่านได้เยอะขึ้น”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สัมภาษณ์, 25 พ.ย. 51)

3) ขาดความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยและนำการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการทำวิจัยและการนำกระบวนการวิจัยเข้าไปใช้ในชั้นเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ครูจะนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มากที่สุด เนื่องจากมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยมากที่สุด และจากการสอบถาม ครูส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยว่าคืออะไร มีหลักสำคัญอย่างไร ทำอย่างไร และจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างไร

“เดี๋ยวนักเรียนช่วยกันดูนะครับว่าพอทดลองหยดสารนี้แล้วผลจะเป็นอย่างไร ตรงกับที่นักเรียนคิดไว้รีเปลา่ ได้ผลแล้วบันทึกลงในใบงานเลยนะครับว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สังเกต, 25 พ.ย. 51)

“พี่ก็อยากรู้เหมือนกันว่าพอเอาการวิจัยไปใช้ในการสอนจะทำได้ยังไงบ้าง แต่มันก็น่าสนใจดีนะเมื่อเด็ก ๆ จะได้เปลี่ยนวิธีเรียนดูบ้าง”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, สัมภาษณ์, 25 พ.ย. 51)

8.1.2 ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1) ครูที่ทำการวิจัยเกิดความภาคภูมิใจในการทำการวิจัยและต่อยอดความรู้

ครูที่ทำการวิจัยส่วนใหญ่แม้ว่าไม่มีความรู้โดยตรงหรือไม่มีความเชี่ยวชาญ แต่เมื่อได้ลองทำการวิจัยเรื่องเล็ก ๆ เพียง 1 เรื่อง พบว่า ครูเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำวิจัยเรื่องเล็ก ๆ ได้ โดยได้ลองเขียนตามหัวข้อที่ทางฝ่ายวิชาการของโรงเรียนได้กำหนดไว้แล้ว ค่อย ๆ ทำความเข้าใจศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียน จนนำไปสู่การทำการวิจัยเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งมีครูจำนวน 6 คน ได้ดำเนินการจัดทำผลงานในปีการศึกษา 2551 นี้

“กว่าจะได้งานวิจัยนี้ใช้เวลาตั้งนานกว่าจะได้ แต่พี่ก็ทำไปเรื่อย ๆ ปรับปรุงแก้ไขจนพอใจแล้วก็จะได้ส่งซะที”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 2 ธ.ค. 51)

“พอเอานวัตกรรมที่ทำไปใช้กับเด็กที่ครูสอน เด็ก ๆ เค้าก็ชอบนะเรียนแล้วเค้าก็มีความสุข ครูก็ดีใจที่เด็ก ๆ เค้าชอบ แล้วสิ่งที่ทำไปมันก็เอาไปใช้ได้จริง ๆ”

(ครูปฐมวัย, สัมภาษณ์, 8 ธ.ค. 51)

2) นักเรียนได้ผลประโยชน์จากการใช้การวิจัยของครูเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ครูใช้ในการทำวิจัยนั้นส่วนใหญ่ได้รับการแก้ไขและ

พัฒนาทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมโดยนักเรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ รวมถึงมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นอันจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน

8.2 งานวิจัยในชั้นเรียนของครู

จากการศึกษาเอกสารและการสอบถามเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่า ในปีการศึกษา 2550 ครูกรณีศึกษามีงานวิจัยทั้งหมด 15 เรื่อง โดยมีลักษณะเป็นการวิจัยอย่างย่อ ประมาณ 3-4 หน้า เนื้อหาประกอบด้วย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะของงานวิจัย งานวิจัยของครูทั้ง 15 เรื่อง เรียงตามระดับชั้นมีดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับปฐมวัย มี 2 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับปฐมวัยด้วยการใช้รูปทรงเรขาคณิต
2. การพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนระดับปฐมวัยด้วยการใช้ 13 เส้นพื้นฐาน

กลุ่มที่ 2 ระดับประถมศึกษา มี 12 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาทักษะการอ่าน-การเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้
 2. การพัฒนาทักษะการบวกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้
 3. การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้
 4. การสร้างความพร้อมก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยวิธีการทำสมาธิ
 5. ปัญหาการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่าน การเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 6. การใช้นวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 7. การแก้ปัญหาการบวก-ลบเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 8. การศึกษาประสิทธิผลของการใช้บทเรียนสำเร็จรูปภาษาอังกฤษ
 9. การใช้นวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 10. การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนรู้ช้า
 11. การใช้สื่อนวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 12. การแนะแนวและการแก้ปัญหาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- กลุ่มที่ 3 การศึกษาพิเศษ มี 1 เรื่อง คือ
1. การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กพิเศษ

จากงานวิจัยในชั้นเรียนของครูนั้น พบว่า มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และ 2) การพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน จากการวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยของครูทั้ง 15 เรื่อง พบว่า ส่วนใหญ่ครูเลือกแก้ปัญหาที่มีความจำเป็นและเร่งด่วน เป็นปัญหาที่ครูคิดว่าสามารถแก้ไขได้ก่อน ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนนั้น ส่วนใหญ่ครูจะผลิตสื่อหรือนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว แล้วศึกษาความเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนนั้น ครูส่วนใหญ่จะวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วหาทางแก้ไขโดยส่วนใหญ่เน้นวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยผลจากการวิจัยในชั้นเรียนของครูนี้ พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมในบางส่วน ทั้งนี้ครูได้มีการทำวิจัยในชั้นเรียนในภาคเรียนต่อ ๆ ไปเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยครูบางส่วนทำวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาจากเรื่องเดิม ครูบางส่วนได้พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในประเด็นที่พบใหม่ ทั้งนี้การวิจัยในชั้นเรียนนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

“ปีหน้าที่จะทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการอ่านเรื่องเดิมนี้แหละ เพราะทุก ๆ ปีจะมีเด็กที่อ่านหนังสือไม่คล่องอยู่แล้ว ก็ว่าจะพัฒนาต่อจากเรื่องเดิม”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, สัมภาษณ์, 24 พ.ย. 51)

“เด็กพอเข้า ป.6 ก็เริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น แต่ละปีเด็กก็มีปัญหาแตกต่างกันไป ครูก็ต้องคอยแก้ปัญหาอยู่เรื่อย ๆ ต้องรู้จักเด็ก รู้ให้ทันเด็ก ”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, สัมภาษณ์, 28 พ.ย. 51)

“ดูแล้วเด็ก ๆ เค้าก็สนุกกับบทเรียนเสริมที่พี่ทำขึ้นมาละ เค้าเห็นสีสัน มีเสียงมีภาพ ก็ทำให้เด็ก ๆ เค้าไม่เบื่อ เรียนด้วยตัวเองได้เรื่อย ๆ”
(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, สัมภาษณ์, 24 พ.ย. 51)

โดยสรุปการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ของครูนั้น ครูได้ใช้การวิจัยในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนโดยการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้บางส่วน ในด้านสภาพปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยนั้น คือ ทักษะคิดที่ดีเกี่ยวกับการวิจัย ความไม่เข้าใจ ขาดความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย กระบวนการวิจัย และการนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ซึ่งครูมีความต้องการในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องสอนให้กับนักเรียน

บทที่ 5

การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

จากผลการศึกษาเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการศึกษาดูงาน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแหล่งดังกล่าวมาใช้ในการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอในตอนนี้ออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง

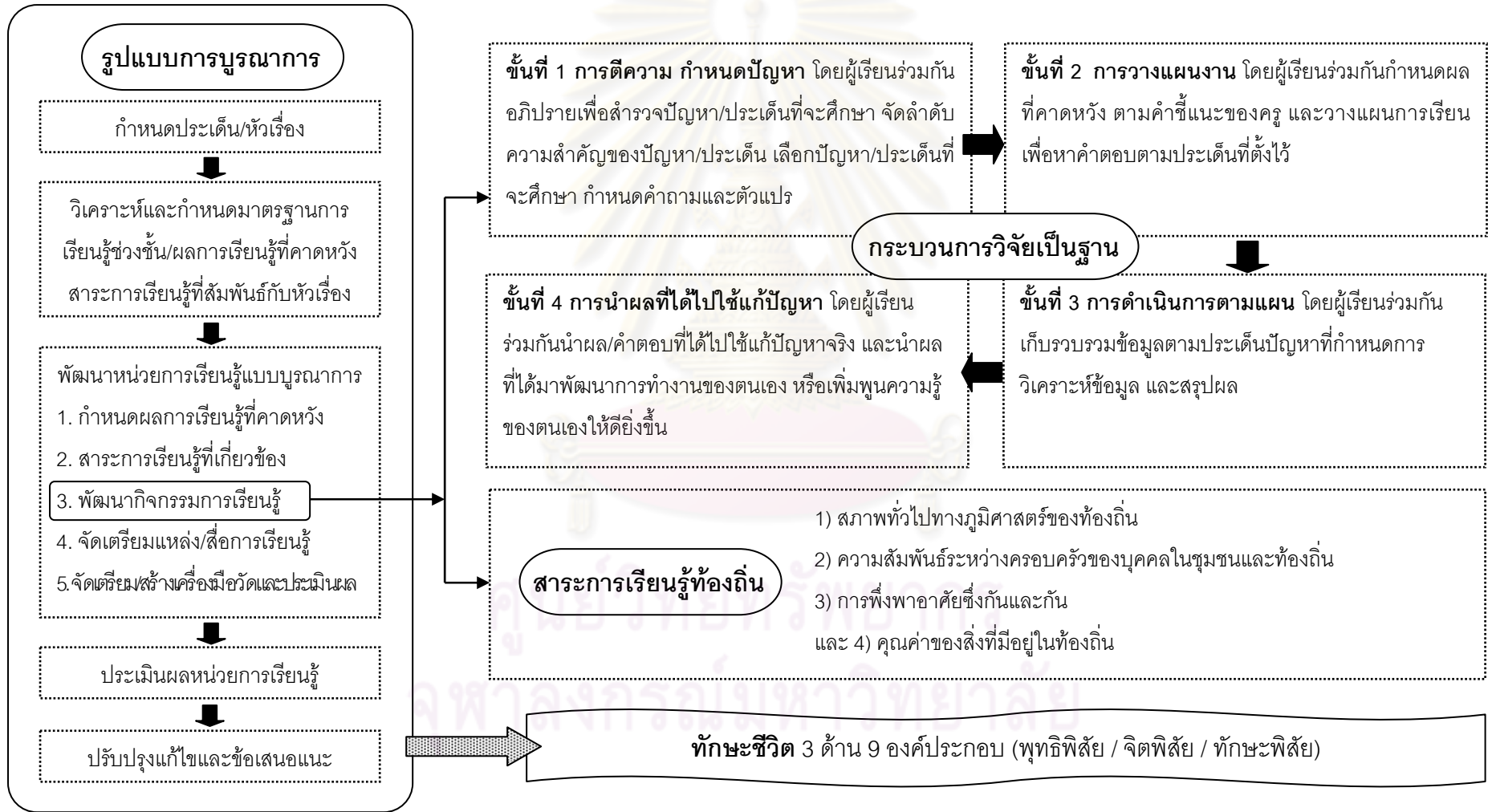
ส่วนที่ 4 การกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 5 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

ในขั้นตอนของการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระท้องถิ่น และการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อสร้างความเข้าใจในนิยาม โครงสร้าง และรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และการศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และได้ทำการวิเคราะห์แนวคิดและหลักการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กันระหว่างหลักและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น และการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ดังแผนภาพที่ 5.1

แผนภาพที่ 5.1 หลักและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน

จากแผนภาพที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการบูรณาการ โดยมีขั้นตอน คือ 1) การกำหนดประเด็นหัวเรื่อง 2) การวิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับหัวเรื่อง 3) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเตรียมแหล่ง/สื่อการเรียนรู้ การจัดเตรียม/การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล 4) การประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ และ 5) การปรับปรุงแก้ไขและการให้ข้อเสนอแนะ

จากรูปแบบการบูรณาการในขั้นตอนที่ 3 นี้ ในส่วนของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้พบว่า ควรใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การตีความ และการกำหนดปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสำรวจปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ประเด็น เลือกปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา และกำหนดคำถามและตัวแปร ขั้นที่ 2 การวางแผนงาน โดยผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลที่คาดหวังตามคำชี้แนะของครู และวางแผนการเรียนรู้เพื่อหาคำตอบตามประเด็นที่ตั้งไว้ ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน โดยผู้เรียนร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นปัญหาที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล ขั้นที่ 4 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันนำผล/คำตอบที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาจริง และนำผลที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเอง หรือเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้เนื้อหาสาระท้องถิ่นที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้นั้น มีความครอบคลุมถึง 1) สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น 2) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น 3) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ 4) คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

โดยสรุปแล้วการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้น ควรเป็นไปในลักษณะการบูรณาการ โดยบูรณาการทักษะความรู้ทุกด้านให้เป็นองค์รวม รวมถึงการจัดเนื้อหาให้สอดคล้อง สัมพันธ์ เชื่อมโยง กับสภาพท้องถิ่น การดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการใหม่ ๆ และเนื้อหาในสิ่งที่เป็นความต้องการของนักเรียน การจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่เรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น ได้ทำกิจกรรมที่ท้าทาย และเกิดความสำเร็จ มีโอกาสวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง และวางแผนพัฒนาตนเอง นักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น ได้รับการยอมรับ และได้มีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปใช้อย่างมีความหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเป็นอย่างมาก

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากการวิเคราะห์หลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 พบว่า ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 นี้ ผู้เรียนได้ศึกษาสาระการเรียนรู้ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ดังตารางที่ 5.1 นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 โดยจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย</p> <p><u>ภาษาพาที</u></p> <p>1. บทที่ 9 ครั้นเพลงเพ่งพื้นบ้าน เนื้อหาประกอบด้วย เพลงพื้นบ้าน กลอนเพลงพวงมาลัย</p> <p>2. บทที่ 10 ช้อนกลางสร้างสุขภาพ เนื้อหาประกอบด้วย เครื่องหมายวรรคตอน อักษรย่อและคำย่อ การพูดแสดงความคิดเห็น เจริญวิจารณ์ การพูดปฏิเสธหรือการโต้แย้ง การพัฒนาการเขียน</p> <p>3. บทที่ 11 จากผาแต้ม...สู่อียิปต์ เนื้อหาประกอบด้วย การใช้เลขไทย การเขียนและการคัดลายมือ การสนทนา การเขียนเล่าเรื่องเล่าเหตุการณ์</p> <p>4. บทที่ 12 เสกสรรค์ภาษา โฆษณาจูงใจ เนื้อหาประกอบด้วย การพูดในโอกาสต่าง ๆ การพูดโฆษณา การเจรจาต่อรอง การพูดรายงาน การพูดโต้วาที การดู การฟัง และการอ่านข่าว การดูสื่อต่าง ๆ</p> <p>5. บทที่ 13 บันทึกของสายชล เนื้อหาประกอบด้วย การเขียนบันทึก วิธีการสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเขียนรายงาน การเขียนเรียงความ</p> <p>6. บทที่ 14 จดหมายจากต่างแดน เนื้อหาประกอบด้วย การเขียนจดหมาย: จดหมายธุรกิจ การเขียนบทความ การเขียนสารคดี</p> <p>7. บทที่ 15 นิทานแสนสนุก เนื้อหาประกอบด้วย การวิเคราะห์ เรื่องที่อ่านที่ดูและที่ฟัง การวิเคราะห์นิทาน</p> <p>8. บทที่ 16 สามสถาบันหลักกันครว เนื้อหาประกอบด้วย การใช้พจนานุกรม การศึกษาค้นคว้า</p>	<p>สาระที่ 1 : การอ่าน</p> <p>มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน</p> <p>สาระที่ 2 : การเขียน</p> <p>มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด</p> <p>มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์</p> <p>สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา</p> <p>มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ</p> <p>มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน</p> <p>สาระที่ 5 : วรรณคดี และวรรณกรรม</p> <p>มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ต่อ) วรรณคดีลำนํ้า</p> <p>9. บทที่ 4 ออย่าชิงสุกก่อนห่ามไม่งามดี</p> <p>10. บทที่ 5 คีทสหายเลือด</p> <p>11. บทที่ 6 สมุดมित्रภาพ</p>	
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์</p> <p>1. บทที่ 8 ทศนิยม</p> <p>2. บทที่ 9 การบวก การลบ การคูณทศนิยม</p> <p>3. บทที่ 10 การหารทศนิยม</p> <p>4. บทที่ 11 รูปสี่เหลี่ยม</p> <p>5. บทที่ 12 รูปวงกลม</p> <p>6. บทที่ 13 บทประยุกต์</p> <p>7. บทที่ 14 รูปเรขาคณิตสามมิติ และปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก</p> <p>8. บทที่ 15 สถิติและความน่าจะเป็นเบื้องต้น</p>	<p>สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง</p> <p>สาระที่ 3 : เรขาคณิต มาตรฐาน ค 3.1 : อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้</p> <p>สาระที่ 5 : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 5.1 : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ มาตรฐาน ค 5.2 : ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล</p> <p>สาระที่ 6 : ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาตรฐาน ค 6.1 : มีความสามารถในการแก้ปัญหา มาตรฐาน ค 6.2 : มีความสามารถในการให้เหตุผล มาตรฐาน ค 6.3 : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ มาตรฐาน ค 6.4 : มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้ มาตรฐาน ค 6.5 : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สารในชีวิตประจำวัน เนื้อหาประกอบด้วย</p> <p>บทที่ 1 รอบรู้เรื่องสาร (สมบัติของสารในสถานะต่าง ๆ และการแยกสาร)</p> <p>บทที่ 2 เมื่อสารเปลี่ยนแปลง (การเปลี่ยนแปลงของสาร และอันตรายจากการเปลี่ยนแปลงของสาร)</p> <p>บทที่ 3 สารรอบตัวเรา (สารที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และการใช้สารอย่างถูกต้องและให้ปลอดภัย)</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ไฟฟ้า เนื้อหาประกอบด้วย</p> <p>บทที่ 1 วงจรไฟฟ้า</p> <p>บทที่ 2 แม่เหล็กไฟฟ้า</p> <p>3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จักรวาลและอวกาศ เนื้อหาประกอบด้วย</p> <p>บทที่ 1 ข้างขึ้นข้างแรม</p> <p>บทที่ 2 ฤดูต่าง ๆ</p> <p>บทที่ 3 การเกิดอุปราคา</p> <p>บทที่ 4 ท้องอวกาศ</p>	<p>สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร</p> <p>มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์</p> <p>สาระที่ 4 : แรงและการเคลื่อนที่</p> <p>มาตรฐาน ว 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม</p> <p>สาระที่ 7 : ดาราศาสตร์และอวกาศ</p> <p>มาตรฐาน ว 7.1 : เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์</p> <p>สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอนสามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้อุปกรณ์และเครื่องมือที่มีอยู่ในเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาประกอบด้วย ความหมายของเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์กับการ</p>	<p>สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ต่อ)</p> <p>ดำเนินชีวิต การผลิตสินค้าและบริการ การบริโภคสินค้าและบริการ เทคโนโลยีเพื่อการผลิตสินค้า การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ตลาด สถาบันการเงิน ระบบสินเชื่อ เศรษฐกิจพอเพียง ระบบสหกรณ์ ภาษีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การพึ่งพา การแข่งขัน และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เวลากับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาประกอบด้วย ช่วงเวลาตามปฏิทิน ศักราชในปฏิทิน ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย ความสัมพันธ์ของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต</p> <p>3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 วิธีการทางประวัติศาสตร์กับพัฒนาการของชาติไทย เนื้อหาประกอบด้วย วิธีการทางประวัติศาสตร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย การตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองในดินแดนประเทศไทย วัฒนธรรมไทย ผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย</p> <p>4. หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ประวัติศาสตร์ชาติไทย เนื้อหาประกอบด้วย จากอยุธยาสู่ธนบุรี การสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี การสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น การปกครองและเศรษฐกิจสมัยธนบุรี ความสัมพันธ์กับดินแดนต่าง ๆ ในสมัยธนบุรี จากธนบุรีสู่รัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี สังคมและเศรษฐกิจสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น การพัฒนาสังคมและศิลปวัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น</p>	<p>เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ</p> <p>มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบ เศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก</p> <p>สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ</p> <p>มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น</p> <p>มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย</p> <p>สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ต่อ)</p> <p>ความสัมพันธ์กับต่างประเทศสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศสมัยรัชกาลที่ 4-5 การปฏิรูปบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 4-6 การปฏิรูปสังคมและวัฒนธรรมสมัยรัชกาลที่ 4-6 ความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกสมัยรัชกาลที่ 5-6 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชีวิตและผลงานของบุคคลตัวอย่างสมัยรัตนโกสินทร์</p> <p>5. หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เนื้อหาประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของแผนที่ องค์ประกอบของแผนที่ ประเภทของแผนที่ การใช้และการดูแลรักษาแผนที่ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์</p> <p>6. หน่วยการเรียนรู้ที่ 12 ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ข้อมูล ภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ภูมิศาสตร์ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ของประเทศไทย</p> <p>7. หน่วยการเรียนรู้ที่ 13 เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เนื้อหาประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม</p>	

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เนื้อหาประกอบด้วย พฤติกรรมสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค อาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ อารมณ์และความเครียด การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต เนื้อหาประกอบด้วย ความปลอดภัย ยาและสารเสพติด สิทธิและความรุนแรง การปฐมพยาบาลเบื้องต้น</p>	<p>สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล</p> <p>มาตรฐาน พ 3.1 : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา</p> <p>มาตรฐาน พ 3.2 : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา</p> <p>สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค</p> <p>มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ</p> <p>สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต</p> <p>มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ</p> <p>1. ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ เนื้อหาประกอบด้วย การวาดเส้น การระบายสี</p> <p>2. ทักษะธาตุ เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับสี องค์ประกอบของเส้น ลักษณะเด่นและความหมายของเส้น</p> <p>3. องค์ประกอบศิลป์ เนื้อหาประกอบด้วย การจัดภาพ องค์ประกอบของการจัดภาพที่ดี แบบของการจัดภาพ</p> <p>4. การรับรู้กับการแสดงออกทางศิลปะ</p> <p>5. สื่อความคิดจินตนาการ ความรู้สึกประทับใจ เนื้อหาประกอบด้วย การเขียนภาพประกอบเรื่อง</p>	<p>สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์</p> <p>มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>สาระที่ 2 : ดนตรี</p> <p>มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็น</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ต่อ)</p> <p>6. ศิลปะเชิงวิเคราะห์ : สำรวจ ทดลอง สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์</p> <p>7. ภูมิปัญญาไทย : ฤๅษีตัดตน เนื้อหาประกอบด้วย ศิลปะเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นสื่อความคิดจินตนาการ แนวคิดการสร้างสรรค์ศิลปะจากสื่อ นานาชนิดในท้องถิ่น</p> <p>8. ดนตรีไทยและนาฏศิลป์</p>	<p>คุณค่าของคนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>สาระที่ 3 : นาฏศิลป์</p> <p>มาตรฐาน ศ 3.1 : เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า นาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน</p> <p>มาตรฐาน ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เนื้อหาประกอบด้วย บทบาทงานประดิษฐ์ในท้องถิ่น การสร้างงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุท้องถิ่น การนำผลงานประดิษฐ์ตกแต่งบ้านและบริเวณ เทคนิคการนำผลงานประดิษฐ์ จัดตกแต่งสวนและอาคาร การนำผลงานประดิษฐ์ใช้ในงานอุตสาหกรรม-พาณิชย์ศิลป์ แนวทางนำผลงานประดิษฐ์เข้าสู่งานอาชีพ การนำผลงานประดิษฐ์เข้าสู่กิจกรรมสหกรณ์ และการจัดนิทรรศการงานประดิษฐ์และการกำกับติดตาม</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เนื้อหาประกอบด้วย การรักษาและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และงานเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อการค้าบริโภคในครอบครัว</p> <p>3. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (คอมพิวเตอร์) เนื้อหาประกอบด้วย โปรแกรม Photoshop</p>	<p>สาระที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว</p> <p>มาตรฐาน ง 1.1 : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ</p> <p>มาตรฐาน ง 1.2 : มีทักษะ กระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน</p> <p>สาระที่ 2 : การอาชีพ</p> <p>มาตรฐาน ง 2.1 : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดี ต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต</p> <p>สาระที่ 3 : การออกแบบและเทคโนโลยี</p> <p>มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการทำงานของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางการสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
	<p>สาระที่ 4 : เทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>มาตรฐาน ง 4.1 : เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม</p> <p>สาระที่ 5 : เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ</p> <p>มาตรฐาน ง 5.1 : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมีความคิดสร้างสรรค์</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ</p> <p>1. ทบทวน Present Tense / Present Continuous Tense / เครื่องหมายวรรคตอน (punctuation) / ประโยคปฏิเสธ (Negative) / ประโยคคำถาม (Interrogative) / Yes-No Question / Wh-Question / ประโยคคำถามปฏิเสธ (Negative question) / คำนาม (Nouns) / คำนำหน้านาม (Articles) / คำบุพบท (Prepositions) / There is/There are</p> <p>2. Unit 5 Yesterday-Tomorrow / Past Tense / What we did yesterday? / A day at school. / The king and his seven daughters. / Head or Tails? / Martin Luther King, Jr. / Malee lost an umbrella.</p> <p>3. Unit 6 Ladda drives quickly. / Adverb of Manner / Adverb of Frequency / Adverb of Time / Comparison of Adjectives / Mike lives in San Francisco / New Zealand / Comparison of Adverbs / At a Waterfall. / Suda's Diary. /</p>	<p>สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร</p> <p>มาตรฐาน ต 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ</p> <p>มาตรฐาน ต 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น แสดงความรู้สึกโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสม เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรีย์ภาพ</p> <p>สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม</p> <p>มาตรฐาน ต 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ</p> <p>มาตรฐาน ต 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษา และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ต่อ)</p> <p>Sending a letter to the U.S.A.</p> <p>4. Unit 7 What are you going to do? / Future Tense / Possessives / I see myself. / He himself is forgetful. / Self Forms / What? Where? When? How? Why? / An Interview / Dang's Dream</p> <p>5. Unit 8 Nipon and Jane at a supermarket. / Bill has finished his work. / Past Tense กับ Present Perfect Tense / Where have you been? / A letter from the U.S.A.</p> <p>6. Unit 9 The Passive Voice / An accident / Food can be kept clean. / Seasons in the U.S.A. / Another letter from the U.S.A. / The three friends</p> <p>7. External Reading (Reading Skill)</p>	<p>สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น</p> <p>มาตรฐาน ต 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน</p> <p>สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก</p> <p>มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม</p> <p>มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม</p>

จากตารางที่ 5.1 พบว่า สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 นี้ มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 2 ตรงตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการเลือกเนื้อหาเพื่อนำไปสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งได้นำเสนอไว้ในส่วนที่ 5 เกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อไป

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง

ในการวิเคราะห์ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลองนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผู้เรียนทั้งจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์และการสังเกต โดยเอกสารที่ใช้ประกอบในการวิเคราะห์ คือ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน จำนวน 22 คน โดยผลการวิเคราะห์ผู้เรียนนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง

ตอนที่ 2 ความสามารถพิเศษ จุดเด่นและจุดอ่อนของนักเรียน

ตอนที่ 3 สภาพและลักษณะของการเรียนรู้และความต้องการในการจัดการเรียนรู้

โดยทั้ง 3 ตอนมีผลการวิเคราะห์ตามรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง

จากการสอบถามข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 22 คน นั้น แบ่งออกเป็นเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 และ 63.64 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอายุ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยประมาณ 11 ปี

ด้านภูมิลำเนาและการพักอาศัย พบว่า นักเรียนร้อยละ 90 มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดกระจายตามภูมิภาคต่าง ๆ แต่ย้ายตามผู้ปกครองเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครตั้งแต่เด็ก ส่วนอีกร้อยละ 10 เป็นนักเรียนที่เกิดในกรุงเทพมหานคร นักเรียนร้อยละ 80 อาศัยอยู่บริเวณชุมชนใกล้กับโรงเรียน ส่วนอีกร้อยละ 20 อาศัยอยู่ไกลจากโรงเรียน จากข้อมูลการพักอาศัยนี้ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น และในชุมชนเดียวกัน คือชุมชนบริเวณใกล้โรงเรียน

ด้านครอบครัวของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดาซึ่งมีอาชีพค้าขายอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ในด้านกิจกรรมยามว่างของนักเรียน พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นประจำสม่ำเสมอ คือ 1) การเล่นกีฬา ด้วยเหตุผลที่ว่าทำให้ได้ออกกำลังกาย เพื่อความแข็งแรงของร่างกาย และมีสุขภาพดี 2) การเล่นเกม ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นกิจกรรมที่สนุก ทำหาย ได้ผ่อนคลาย สามารถระบายอารมณ์ได้ดี และฝึกสมาธิให้ดีขึ้นได้ 3) การไปเที่ยว ด้วยเหตุผลที่ว่า ทำให้ได้รู้จักสถานที่ต่าง ๆ เกิดความแปลกใหม่ มีบรรยากาศที่ดี สนุกสนาน และได้ความรู้ 4) การฟังเพลง ร้องเพลง และเล่นดนตรี ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นการฝึกใช้เสียงของตัวเอง ทำให้อารมณ์ดี หรือเพื่อระบายอารมณ์คลายเครียด สมองปลอดโปร่ง และเกิดความสนุกสนาน 5) การดูโทรทัศน์ ด้วยเหตุผลที่ว่า มีรายการต่าง ๆ ให้ดูมากมาย ได้สาระความรู้ เกิดความคิดต่าง ๆ เกิดความสนุกสนาน ได้พักผ่อน และบางครั้งติดตามดูโทรทัศน์จากการได้ดูบ่อย ๆ เช่น การติดตามละครช่วงกลางคืน เป็นต้น 6) การ

อ่านหนังสือ ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นการพักผ่อนอย่างหนึ่งที่ช่วยแก้เหงาและยังได้ความรู้ ฝึกทักษะการอ่าน ทำให้อ่านเก่งและเรียนเข้าใจได้ง่าย ฯลฯ

ตอนที่ 2 ความสามารถพิเศษ จุดเด่นและจุดอ่อนของนักเรียน

ในด้านความสามารถพิเศษและจุดเด่นของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการเล่นกีฬา วาดรูป ดนตรี ได้แก่ การรำและการร้องเพลงมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีความสามารถพิเศษในการคัดลายมือและการประกอบอาหารอีกด้วย

จากการสังเกตกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน พบว่า นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถพิเศษในงานต่าง ๆ เช่น การรำชนิดต่าง ๆ การร้องเพลง การเต้นบ๊อบบี้ ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนมีความสุข ได้แสดงออกต่อทั้งเพื่อนในโรงเรียนและบุคคลภายนอก

จุดอ่อนของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนมีปัญหาด้านการเรียนมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนมีปัญหาการเรียนพื้นฐาน เช่น การอ่านยังไม่ค่อยคล่อง การเขียนข้อความยังไม่ชัดเจน ด้านทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้นักเรียนยังมีจุดอ่อนด้านการพูดจาสื่อสาร นักเรียนส่วนใหญ่ติดนิสัยการพูดไม่สุภาพ ทั้งนี้รวมถึงจุดอ่อนด้านอารมณ์ คือ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนที่ใจร้อน และมีอารมณ์ค่อนข้างรุนแรง

ตอนที่ 3 สภาพและลักษณะของการเรียนรู้และความต้องการในการจัดการเรียนรู้

สภาพลักษณะของการเรียนรู้และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 6 ประเด็นย่อย คือ 1) ความสนใจและความชอบในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 2) เรื่องราวในท้องถิ่นที่นักเรียนอยากรู้ 3) ความชอบในลักษณะและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) ลักษณะการทำงานกลุ่ม 5) เรื่องที่นักเรียนสนใจแต่ครูไม่ได้สอน และ 6) ความคาดหวังในครูผู้สอน

3.1 ความสนใจและความชอบในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

จากการสอบถามความชอบและความสนใจในการเรียนจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ พบว่า นักเรียนมีความชอบและให้ความสนใจกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และอันดับสุดท้าย คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

จากข้อมูลในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าสาเหตุที่นักเรียนชอบและไม่ชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวมาจากสาเหตุ ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) ชอบอ่านหนังสือ 2) ได้เรียนรู้การออกเสียงอย่างถูกต้อง และ 3) ทำให้อ่านได้คล่องแคล่วมากขึ้น สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะ 1) บางครั้งครูผู้สอนดุ และ 2) นักเรียนยังอ่านหนังสือยังไม่คล่อง เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) มีความสนุกสนานในการเรียน และ 2) ได้ใช้สมองในการคิดคำนวณได้เก่งขึ้น สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะบางครั้งเนื้อหาในบทเรียนยากและเรียนไม่เข้าใจ เรียนไม่ทันเพื่อนจึงหมดความพยายาม เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) ชอบทดลองสิ่งต่าง ๆ 2) การเรียนวิทยาศาสตร์ทำให้เป็นคนรอบรู้ และ 3) ชอบเรื่องราวเกี่ยวกับดาราศาสตร์ สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะนักเรียนบางคนไม่ชอบกิจกรรมการทดลอง เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) ได้ความรู้เพิ่มเติม 2) ได้เรียนรู้เรื่องศาสนา และ 3) ครูผู้สอนใจดี สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะบางครั้งการเรียนการสอนน่าเบื่อ มีเนื้อหาหนักและค่อนข้างยาก เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) ชอบเล่นกีฬา 2) ได้ออกกำลังกาย และ 3) ได้ความสนุกสนานในการเรียน สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะบางครั้งครูผู้สอนดุ เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) ชอบวาดรูป 2) ได้ระบายอารมณ์ในใจ และ 3) ได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะ 1) ไม่ชอบวาดรูป และ 2) วาดรูปไม่เก่ง เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) ชอบประดิษฐ์ 2) ได้เรียนรู้เรื่องงานบ้านและการทำอาหาร 3) รู้จักการเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี 4) สนใจเกี่ยวกับเรื่องคอมพิวเตอร์ สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะนักเรียนบางคนไม่ชอบการทำอาหาร เป็นต้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สาเหตุที่นักเรียนชอบเพราะ 1) อยากรู้ออกเสียงภาษาอังกฤษให้ได้ 2) เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ สาเหตุที่นักเรียนไม่ชอบเพราะ 1) อ่านภาษาอังกฤษไม่ออก 2) กลัวและอายในการพูดภาษาอังกฤษ เป็นต้น

จากสาเหตุของความชอบและไม่ชอบในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของนักเรียนดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่านักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านความรู้ ความสามารถ ความถนัด และเจตคติต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนเรียน บางกิจกรรมนักเรียนคนหนึ่งมีความชื่นชอบแต่อีกคนไม่ชอบแต่อยากทำกิจกรรมอีกอย่างมากกว่า เป็นต้น

3.2 เรื่องราวในท้องถิ่นที่นักเรียนอยากรู้

จากการสอบถามเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่นที่นักเรียนอยากรู้นั้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความอยากรู้ในประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย ชีวิตของผู้คนในสมัยก่อนเป็นอย่างไร รวมถึงสถานที่สำคัญอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงท้องถิ่น ฯลฯ

3.3 ความชอบในลักษณะและรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากการสอบถามความชอบในรูปแบบหรือลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียน พบว่า นักเรียนชอบการทำกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น เล่นเกม ร้องเพลง แสดงความสามารถ และการออกไปเรียนนอกสถานที่หรือการทัศนศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ การทำงานเป็นกลุ่ม การได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น การฟังบรรยายจากครู การเรียนในชั้นเรียน และการทำงานเดี่ยวตามลำดับ

3.4 ลักษณะการทำงานกลุ่ม

จากการสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการทำงานกลุ่มของนักเรียน พบว่า นักเรียนชอบทำงานกลุ่มเฉลี่ยกลุ่มละ 6 คน และลักษณะเพื่อนที่นักเรียนต้องการทำงานกลุ่มด้วยจะต้องช่วยกันทำงาน ไม่เอาแต่ใจตัวเอง เรียนหนังสือเก่ง นิสัยดี ช่วยเหลือเพื่อน ๆ ได้ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความตรงต่อเวลา

เมื่อได้รับมอบหมายงานกลุ่ม นักเรียนร้อยละ 55 จะมีการแบ่งหน้าที่เสมอ ส่วนอีกร้อยละ 45 จะมีการแบ่งหน้าที่เป็นบางครั้ง โดยหน้าที่ที่นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับจากการปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกัน คือ การเขียนรายงาน และการซื้อของและการนำอุปกรณ์มา (ร้อยละ 25) การเป็นหัวหน้ากลุ่ม และการหาข้อมูล (ร้อยละ 18.75) การรอคอยตามที่เพื่อนบอกให้ทำตาม (ร้อยละ 12.5)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานกลุ่ม พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ นักเรียนไม่ช่วยกันทำงานภายในกลุ่ม รองลงมา คือ นักเรียนในกลุ่มคุยกันเสียงดังขณะทำงานจนทำให้ไม่ก้าวหน้า ปัญหาเรื่องการแบ่งกลุ่มซึ่งบางครั้งนักเรียนแบ่งกลุ่มกันเองไม่ได้ โดยนักเรียนจะเลือกเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่สนิทและเพื่อนที่เรียนเก่ง รวมถึงปัญหานักเรียนไม่แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานซึ่งทำให้การทำงานของนักเรียนแต่ละคนยังไม่มี ความชัดเจน

3.5 เรื่องที่นักเรียนอยากรู้แต่ครูไม่ได้สอน

จากการสำรวจความรู้ที่นักเรียนอยากรู้แต่ครูไม่ได้สอนนั้น พบว่า มีเรื่อง ตามประเด็นต่าง ๆ เช่น เรื่องลึกลับ กำเนิดมนุษย์ เรื่องราวเกี่ยวกับต่างประเทศ การปรุงอาหาร การออกกำลังกาย ภาษาญี่ปุ่น ฯลฯ

3.6 ความคาดหวังในครูผู้สอน

จากการสำรวจลักษณะของครูที่นักเรียนคาดหวังเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุขและสนุกสนาน คือ ครูต้องไม่ดุ มีกิจกรรมในทุกสาระการเรียนรู้ มีการจัดการทัศนศึกษา และให้มีการสอบถามความต้องการและความคิดเห็นของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ก่อนการเรียน

ส่วนที่ 4 การกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน คือ ส่วนนำของแผนการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ ความสอดคล้องกับทักษะชีวิต เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียน การสอนและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ส่วนนำของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ลำดับที่ของแผนการจัดการเรียนรู้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ย่อย ชื่อเรื่องประจำแผนการจัดการเรียนรู้ ระดับชั้น ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่บูรณาการ ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว และเนื้อหาสาระในแผนการจัดการเรียนรู้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นลักษณะของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตครบทั้ง 3 ด้าน

3. ความสอดคล้องกับทักษะชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพุทธิพิสัย มี 2 องค์ประกอบ คือ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) กลุ่มจิตพิสัย มี 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม และ 3) กลุ่มทักษะพิสัย มี 3 องค์ประกอบ คือ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยทุกหน่วยการเรียนรู้จะมีความครอบคลุมทักษะในทุกด้านและทุกองค์ประกอบ

4. เนื้อหาสาระมีลักษณะเป็นความรู้หรือประสบการณ์ที่จำเป็นเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเน้นที่ใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการการเรียนรู้

5. กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) ชี้นำเสนอ/ชี้นำเข้าสู่บทเรียน 2) กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และ 3) ชี้นำสรุปและถ่ายโอนความรู้ โดยมีลำดับขั้นตอนที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยใช้สื่อที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สื่อที่หลากหลาย ใช้ท้องถิ่นและสถานที่จริงเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

7. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) วิธีการวัดและประเมินผล 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล และ 3) ประเด็นที่ใช้ในการวัดและประเมินผล โดยเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนรวมถึงการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

ส่วนที่ 5 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย การวิเคราะห์หลักสูตรทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และการกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้มาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ 1) การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการเรียนรู้ 2) การเลือกเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ 3) การวิเคราะห์เนื้อหาและมาตรฐานการเรียนรู้ 4) การกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการเรียนรู้

จากการศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาเชิงคุณภาพ รวมถึงวิเคราะห์ผู้เรียนพบว่า สภาพที่ตั้งของโรงเรียนและที่อยู่อาศัยของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น ตั้งอยู่ในแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่หลากหลาย เป็นแหล่งที่มีความเจริญและมีความแตกต่างทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ในส่วนของชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนนั้น นักเรียนสามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตเพื่อความอยู่รอด บางส่วนอยู่ในความเสี่ยงในเรื่องยาเสพติด เพศ และวัฒนธรรมชาวต่างชาติ ฯลฯ รวมถึงท้องถิ่นโดยรอบนั้นเป็นแหล่งที่มีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และย่านการค้าซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ด้วยข้อมูลดังกล่าวเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงนำมาใช้เป็นสาระการเรียนรู้เพื่อกำหนดเป็นประเด็นหัวเรื่องและรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้กำหนดหัวเรื่องในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยในการกำหนดหัวเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตามสาระเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่น โดยใช้ชื่อว่า “หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา” ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรานี้ประกอบด้วยหน่วยเรียนรู้อยู่ 3 หน่วย (ดังแผนภาพที่ 5.1) โดยมีรายละเอียดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อย ดังนี้

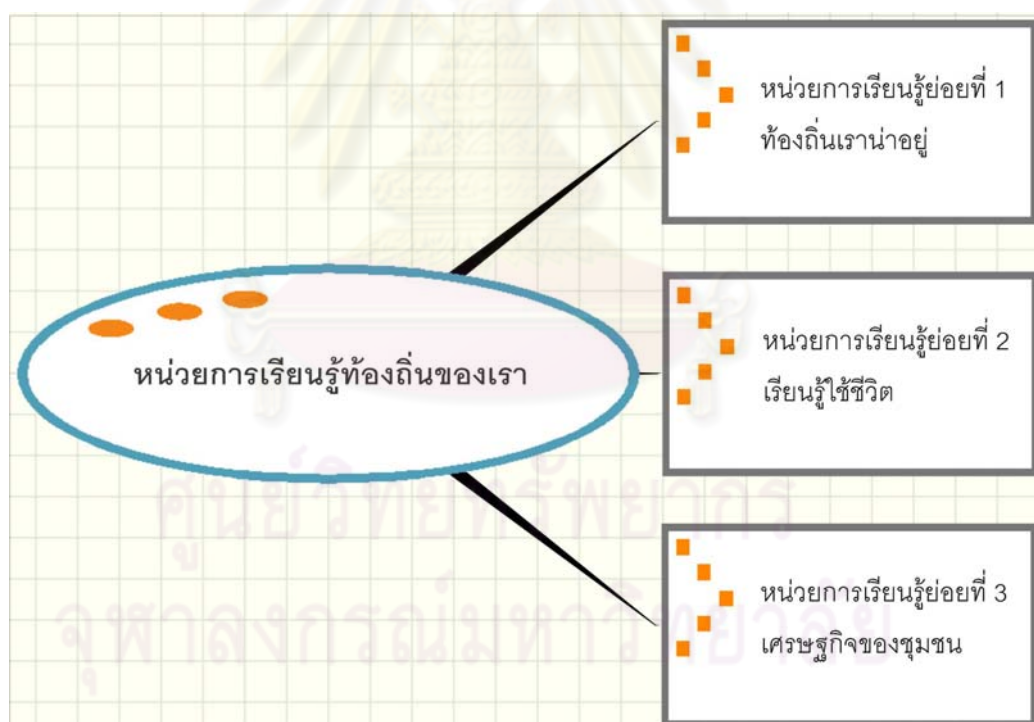
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่ โดยจะเป็นการนำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับท้องถิ่นให้นักเรียนได้รู้จัก โดยนักเรียนจะได้รู้จักและเรียนรู้สถานที่และเรื่องราวต่าง ๆ ในท้องถิ่น

อย่างพอสังเขป และหน่วยการเรียนรู้ย่อยนี้มีกิจกรรมหลัก คือ การให้นักเรียนได้สำรวจท้องถิ่นทั้งโดยภาพรวมและสำรวจเฉพาะท้องถิ่นตามความสนใจ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องมาจากหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 คือ ท้องถิ่นเราน่าอยู่ โดยเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ย่อยนี้จะเน้นให้นักเรียนเรียนรู้การใช้ชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีกิจกรรมหลักคือการวิจัยปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน เป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยสุดท้ายที่ดำเนินต่อมาจากการรู้จักท้องถิ่นและการเรียนรู้การใช้ชีวิตในท้องถิ่นมาแล้ว เรื่องของการดำรงชีพ การทำมาหากิน การค้าขาย เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และมีความสำคัญและจำเป็นในการใช้ชีวิตในท้องถิ่น โดยหน่วยการเรียนรู้ย่อยนี้มีกิจกรรมหลัก คือ การจัดตลาดนัดโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการจัดการ การซื้อขาย และการรู้จักการแก้ปัญหาในสถานการณ์เฉพาะหน้า

จากการกำหนดหัวเรื่องหน่วยการเรียนรู้ทำให้ได้ประเด็นในการเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

แผนภาพที่ 5.2 หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา

ตอนที่ 2 การเลือกเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

จากการที่ได้กำหนดหัวเรื่องของหน่วยการเรียนรู้หลักและหน่วยการเรียนรู้ย่อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการการเลือกเนื้อหาจากหลักสูตรของโรงเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 การเลือกเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551	เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนประถมศึกษา
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บทที่ 9 ครั้นเพลงเพลงพื้นบ้าน เนื้อหาประกอบด้วย เพลงพื้นบ้าน กลอนเพลงพวงมาลัย 2. บทที่ 10 ซ่อนกลางสร้างสุขภาพ เนื้อหาประกอบด้วย เครื่องหมายวรรคตอน อักษรย่อและคำย่อ การพูดแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ การพูดปฏิเสธหรือการโต้แย้ง การพัฒนาการเขียน 3. บทที่ 11 จากผาแต้ม...สู่อียิปต์ เนื้อหาประกอบด้วย การใช้เลขไทย การเขียนและการคัดลายมือ การสนทนา การเขียนเล่าเรื่องเล่าเหตุการณ์ 4. บทที่ 12 เสกสรรคัมภีร์ภาษา โฆษณาจูงใจ เนื้อหาประกอบด้วย การพูดในโอกาสต่าง ๆ การพูดโฆษณา การเจรจาต่อรอง การพูดรายงาน การพูดได้วาที การดู การฟัง และการอ่านข่าว การดูสื่อต่าง ๆ 5. บทที่ 13 บันทึกของสายชล เนื้อหาประกอบด้วย การเขียนบันทึก วิธีการสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเขียนรายงาน การเขียนเรียงความ 6. บทที่ 14 จดหมายจากต่างแดน เนื้อหาประกอบด้วย การเขียนจดหมาย: จดหมายธุรกิจ การเขียนบทความ การเขียนสารคดี 7. บทที่ 15 นิทานแสนสนุก เนื้อหาประกอบด้วย การวิเคราะห์เรื่องที่อ่านที่ดูและที่ฟัง การวิเคราะห์นิทาน 8. บทที่ 16 สามสถาบันหลักนครา เนื้อหาประกอบด้วย การใช้พจนานุกรม การศึกษาค้นคว้า 	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพูดแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ - การพัฒนาการเขียน - การพูดรายงาน - การเขียนเรียงความ <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - การดูสื่อต่าง ๆ - การพูดปฏิเสธหรือการโต้แย้ง - การเขียนเล่าเรื่อง - การเขียนบันทึก <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสนทนา - การพูดโฆษณา

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551	เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บทที่ 8 ทศนิยม 2. บทที่ 9 การบวก การลบ การคูณทศนิยม 3. บทที่ 10 การหารทศนิยม 4. บทที่ 11 รูปสี่เหลี่ยม 5. บทที่ 12 รูปวงกลม 6. บทที่ 13 บทประยุกต์ 7. บทที่ 14 รูปเรขาคณิตสามมิติ และปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 8. บทที่ 15 สถิติและความน่าจะเป็นเบื้องต้น 	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่ - สถิติเบื้องต้น</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต - การเก็บและรวบรวมข้อมูล (สถิติเบื้องต้น)</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน - การบวก การลบ การคูณทศนิยม - บทประยุกต์ - สถิติเบื้องต้น</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สารในชีวิตประจำวัน เนื้อหาประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> บทที่ 1 รอบรู้เรื่องสาร (สมบัติของสารในสถานะต่าง ๆ และการแยกสาร) บทที่ 2 เมื่อสารเปลี่ยนแปลง (การเปลี่ยนแปลงของสาร และอันตรายจากการเปลี่ยนแปลงของสาร) และบทที่ 3 สารรอบตัวเรา (สารที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และการใช้สารอย่างถูกต้องและให้ปลอดภัย) 2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ไฟฟ้า เนื้อหาประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> บทที่ 1 วงจรไฟฟ้า บทที่ 2 แม่เหล็กไฟฟ้า 	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่ - สารที่ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต - การใช้สารอย่างถูกต้องและให้ปลอดภัย</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน - สารที่ใช้ในชีวิตประจำวัน - การใช้สารอย่างถูกต้องและให้ปลอดภัย</p>

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

<p>เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551</p>	<p>เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ต่อ)</p> <p>3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 จักรวาลและอวกาศ เนื้อหาประกอบด้วย</p> <p>บทที่ 1 ข้างขึ้นข้างแรม</p> <p>บทที่ 2 ฤดูต่าง ๆ</p> <p>บทที่ 3 การเกิดอุปราคา</p> <p>บทที่ 4 ท้องอวกาศ</p>	
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาประกอบด้วย ความหมายของเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิต การผลิตสินค้าและบริการ การบริโภคสินค้าและบริการ เทคโนโลยีเพื่อการผลิตสินค้า การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ตลาด สถาบันการเงิน ระบบสินเชื่อ เศรษฐกิจพอเพียง ระบบสหกรณ์ ภาษีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การพึ่งพา การแข่งขัน และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เวลากับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาประกอบด้วย ช่วงเวลาตามปฏิทิน ศักราชในปฏิทิน ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ไทย ความสัมพันธ์ของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต</p> <p>3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 วิธีการทางประวัติศาสตร์กับพัฒนาการของชาติไทย เนื้อหาประกอบด้วย วิธีการทางประวัติศาสตร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย การตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองในดินแดนประเทศไทย วัฒนธรรมไทย/ท้องถิ่น ผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย/ท้องถิ่น</p> <p>4. หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ประวัติศาสตร์ชาติไทย เนื้อหาประกอบด้วย จากอยุธยาสู่ธนบุรี การสถาปนากรุงธนบุรีเป็น</p>	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมไทย - ภูมิปัญญาไทย - ความหมายและความสำคัญของแผนที่ <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมทางสังคม - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของเศรษฐศาสตร์ - เศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

<p>เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551</p>	<p>เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนประถมศึกษา</p>
<p>ราชธานี การสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น การปกครองและเศรษฐกิจสมัยธนบุรี ความสัมพันธ์กับดินแดนต่าง ๆ ในสมัยธนบุรี จากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศสมัยรัชกาลที่ 4-5 การปฏิรูปบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 4-6 การปฏิรูปสังคมและวัฒนธรรมสมัยรัชกาลที่ 4-6 ความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกสมัยรัชกาลที่ 5-6 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชีวิตและผลงานของบุคคลตัวอย่างสมัยรัตนโกสินทร์</p> <p>5. หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เนื้อหาประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของแผนที่ องค์ประกอบของแผนที่ ประเภทของแผนที่ การใช้และการดูแลรักษาแผนที่ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์</p> <p>6. หน่วยการเรียนรู้ที่ 12 ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ข้อมูลภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ภูมิศาสตร์ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ของประเทศไทย</p> <p>7. หน่วยการเรียนรู้ที่ 13 เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เนื้อหาประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การผลิตสินค้าและบริการ - การบริโภคสินค้าและบริการ - การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ - ตลาด
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เนื้อหาประกอบด้วย พฤติกรรมสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค อาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ อารมณ์และความเครียด การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์</p>	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัย - สิทธิและความรุนแรง <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p>

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551	เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (ต่อ)</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต เนื้อหาประกอบด้วย ความปลอดภัย ยาและสารเสพติด สิทธิและความรุนแรง การปฐมพยาบาลเบื้องต้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค - อารมณ์และความเครียด - การออกกำลังกายและการพักผ่อน - การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ - ความปลอดภัย - สารเสพติด - ความรุนแรง <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ เนื้อหาประกอบด้วย การวาดเส้น การระบายสี 2. ทักษะธาตุ เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับสี องค์ประกอบของเส้น ลักษณะเด่นและความหมายของเส้น 3. องค์ประกอบศิลป์ เนื้อหาประกอบด้วย การจัดภาพ องค์ประกอบของการจัดภาพที่ดี แบบของการจัดภาพ 4. การรับรู้กับการแสดงออกทางศิลปะ 5. สื่อความคิดจินตนาการ ความรู้สี่ประทับใจ เนื้อหาประกอบด้วย การเขียนภาพประกอบเรื่อง 6. ศิลปะเชิงวิเคราะห์ : สำรวจ ทดลอง สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ 	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภูมิปัญญาท้องถิ่นสื่อความคิดจินตนาการ <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเขียนภาพประกอบเรื่อง <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเขียนภาพประกอบเรื่อง

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

<p>เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551</p>	<p>เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ต่อ)</p> <p>7. ภูมิปัญญาไทย: ฤๅษีดัดตน เนื้อหาประกอบด้วย ศิลปะเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นสื่อความคิดจินตนาการ แนวคิดการสร้างสรรค์ศิลปะจากสื่อนานาชาติในท้องถิ่น</p> <p>8. ดนตรีไทยและนาฏศิลป์</p>	
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี</p> <p>1. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เนื้อหาประกอบด้วย บทบาทงานประดิษฐ์ในท้องถิ่น การสร้างงานประดิษฐ์ด้วยวัสดุท้องถิ่น การนำผลงานประดิษฐ์ตกแต่งบ้านและบริเวณ เทคนิคการนำผลงานประดิษฐ์จัดตกแต่งสวนและอาคาร การนำผลงานประดิษฐ์ใช้ในงานอุตสาหกรรม-พาณิชย์ศิลป์ แนวทางนำผลงานประดิษฐ์เข้าสู่งานอาชีพ การนำผลงานประดิษฐ์เข้าสู่กิจกรรมสหกรณ์ และการจัดนิทรรศการงานประดิษฐ์และการกำกับติดตาม</p> <p>2. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เนื้อหาประกอบด้วย การรักษาและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และงานเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคในครอบครัว</p> <p>3. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (คอมพิวเตอร์) เนื้อหาประกอบด้วย โปรแกรม Photoshop</p>	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่</p> <p>- บทบาทงานประดิษฐ์ในท้องถิ่น</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p> <p>- การจัดนิทรรศการและการกำกับติดตาม</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน</p> <p>- งานเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคในครอบครัว</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ</p> <p>1. ทบทวน Present Tense / Present Continuous Tense / เครื่องหมายวรรคตอน (punctuation) / ประโยคปฏิเสธ (Negative) / ประโยคคำถาม (Interrogative) / Yes-No Question / Wh-Question / ประโยคคำถามปฏิเสธ (Negative question) / คำนาม (Nouns) / คำนำหน้านาม (Articles) / คำบุพบท (Prepositions) / There is/There are</p> <p>2. Unit 5 Yesterday-Tomorrow / Past Tense / What we did yesterday? / A day at school. / The king and his</p>	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่</p> <p>- There is/There are</p> <p>- คำบุพบท (prepositions)</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p> <p>- Present Tense</p>

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

<p>เนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551</p>	<p>เนื้อหาที่นำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ต่อ)</p> <p>seven daughters. / Head or Tails? / Martin Luther King, Jr. / Malee lost an umbrella.</p> <p>3. Unit 6 Ladda drives quickly. / Adverb of Manner / Adverb of Frequency / Adverb of Time / Comparison of Adjectives / Mike lives in San Francisco / New Zealand / Comparison of Adverbs / At a Waterfall. / Suda's Diary. / Sending a letter to the U.S.A. /</p> <p>4. Unit 7 What are you going to do? / Future Tense / Possessives / I see myself. / He himself is forgetful. / Self Forms / What? Where? When? How? Why? / An Interview / Dang's Dream /</p> <p>5. Unit 8 Nipon and Jane at a supermarket. / Bill has finished his work. / Past Tense กับ Present Perfect Tense / Where have you been? / A letter from the U.S.A.</p> <p>6. Unit 9 The Passive Voice / An accident / Food can be kept clean. / Seasons in the U.S.A. / Another letter from the U.S.A. / The three friends</p> <p>7. External Reading (Reading Skill)</p>	<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน</p> <p>- External Reading (Reading Skill)</p>

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เนื้อหาและมาตรฐานการเรียนรู้

จากขั้นตอนการเลือกเนื้อหาจากหลักสูตรของโรงเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์สาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 โดยจำแนกตามหน่วยการเรียนรู้ย่อยทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ดังตารางที่ 5.3-5.5 นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.3 การวิเคราะห์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ย่อยกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพูดแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ - การพัฒนาการเขียน - การพูดรายงาน - การเขียนเรียงความ 	<p>สาระที่ 2 : การเขียน</p> <p>มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>สาระที่ 3 : การฟัง การดูและการพูด</p> <p>มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถิติเบื้องต้น 	<p>สาระที่ 5 : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น</p> <p>มาตรฐาน ค 5.1 : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้</p> <p>มาตรฐาน ค 5.2 : ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล</p> <p>สาระที่ 6 : ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ค 6.1 : มีความสามารถในการแก้ปัญหา</p> <p>มาตรฐาน ค 6.2 : มีความสามารถในการให้เหตุผล</p> <p>มาตรฐาน ค 6.3 : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ</p> <p>มาตรฐาน ค 6.4 : มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้</p> <p>มาตรฐาน ค 6.5 : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สารที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 	<p>สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร</p> <p>มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์</p>

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมท้องถิ่น - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ความหมายและความสำคัญของแผนที่ 	<p>สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย</p> <p>สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัย - สิทธิและความรุนแรง 	<p>สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต</p> <p>มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การช้ำยา สารเสพติด และความรุนแรง</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภูมิปัญญาท้องถิ่นสื่อความคิดจินตนาการ 	<p>สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์</p> <p>มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า งานทัศนศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> - บทบาทงานประดิษฐ์ในท้องถิ่น 	<p>สาระที่ 2 : การอาชีพ</p> <p>มาตรฐาน ง 2.1 : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต</p> <p>สาระที่ ๓ : การออกแบบและเทคโนโลยี</p> <p>มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการทำงานของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและ</p>

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
	ความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีในทางการสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ - There is/There are - คำบุพบท (prepositions)	สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรีย์ภาพ สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

ตารางที่ 5.4 การวิเคราะห์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ย่อยกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย - การดูสื่อต่าง ๆ - การพูดปฏิเสธหรือการโต้แย้ง - การเขียนเล่าเรื่อง - การเขียนบันทึก	สาระที่ 2 : การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ สาระที่ 3 : การฟัง การดูและการพูด มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ - การเก็บและรวบรวมข้อมูล (สถิติเบื้องต้น)	สาระที่ 5 : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 5.1 : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ - การใช้สารอย่างถูกต้องและให้ปลอดภัย	สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - สิ่งแวดล้อมทางสังคม - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา - การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค - อารมณ์และความเครียด - การออกกำลังกายและการพักผ่อน - การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ - ความปลอดภัย - สารเสพติด - ความรุนแรง	สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ - ศิลปะเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม	สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี - การจัดนิทรรศการและการกำกับติดตาม	สาระที่ ๓ : การออกแบบและเทคโนโลยี มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการทำงานของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีในทางการสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ - Present Tense	สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

ตารางที่ 5.5 การวิเคราะห์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ย่อยกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน

สาระ	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสนทนา - การพูดโฆษณา 	<p>สาระที่ 3 : การฟัง การดูและการพูด</p> <p>มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การบวก การลบ การคูณทศนิยม - บทประยุกต์ - สถิติเบื้องต้น 	<p>สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ</p> <p>มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง</p> <p>สาระที่ 5 : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น</p> <p>มาตรฐาน ค 5.1 : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้</p> <p>สาระที่ 6 : ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ค 6.1 : มีความสามารถในการแก้ปัญหา</p> <p>มาตรฐาน ค 6.2 : มีความสามารถในการให้เหตุผล</p> <p>มาตรฐาน ค 6.3 : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ</p> <p>มาตรฐาน ค 6.4 : มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้</p> <p>มาตรฐาน ค 6.5 : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สารที่ใช้ในชีวิตประจำวัน - การใช้สารอย่างถูกต้องและให้ปลอดภัย 	<p>สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร</p> <p>มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์</p>

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของเศรษฐศาสตร์ - เศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิต - การผลิตสินค้าและบริการ - การบริโภคสินค้าและบริการ - การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ - ตลาด 	<p>สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์</p> <p>มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ</p> <p>มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของ การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ 	<p>สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค</p> <p>มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้าง เสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเขียนภาพประกอบเรื่อง 	<p>สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์</p> <p>มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า งานทัศนศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อการ บริโภคในครอบครัว 	<p>สาระที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว</p> <p>มาตรฐาน ง 1.1 : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ</p>

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
	<p>มาตรฐาน ง 1.2 : มีทักษะ กระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน</p> <p>สาระที่ ๓ : การออกแบบและเทคโนโลยี</p> <p>มาตรฐาน ง 3.1 : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการทำงานของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีในทางการสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ</p>
<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ - External Reading (Reading Skill)</p>	<p>สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร</p> <p>มาตรฐาน ต 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้ได้อย่างมีวิจารณญาณ</p> <p>สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น</p> <p>มาตรฐาน ต 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน</p> <p>สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก</p> <p>มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม</p> <p>มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม</p>

ตอนที่ 4 การกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ชื่อว่า หน่วยการเรียนรู้บูรณาการท้องถิ่นของเรา ซึ่ง ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ย่อย คือ

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่ (ควบคู่กับการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาสอน 12 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต (ควบคู่กับการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-12 ใช้ระยะเวลาสอน 12 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน (ควบคู่กับการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13-18 ใช้ระยะเวลาสอน 12 ชั่วโมง)

โดยแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 คาบ (1 คาบ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง) รวมแล้ว หน่วยการเรียนรู้บูรณาการท้องถิ่นของเรา มีแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 18 แผน เวลารวมทั้งสิ้น 36 คาบ (36 ชั่วโมง) ใช้ระยะเวลาสอนสัปดาห์ละ 6 คาบ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5.6

ในด้านเนื้อหาและสาระการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสาระของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังตารางที่ 5.3-5.5 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และแผนภาพที่ 5.3-5.5

ในด้านการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อย ดังแผนภาพที่ 5.6-5.8

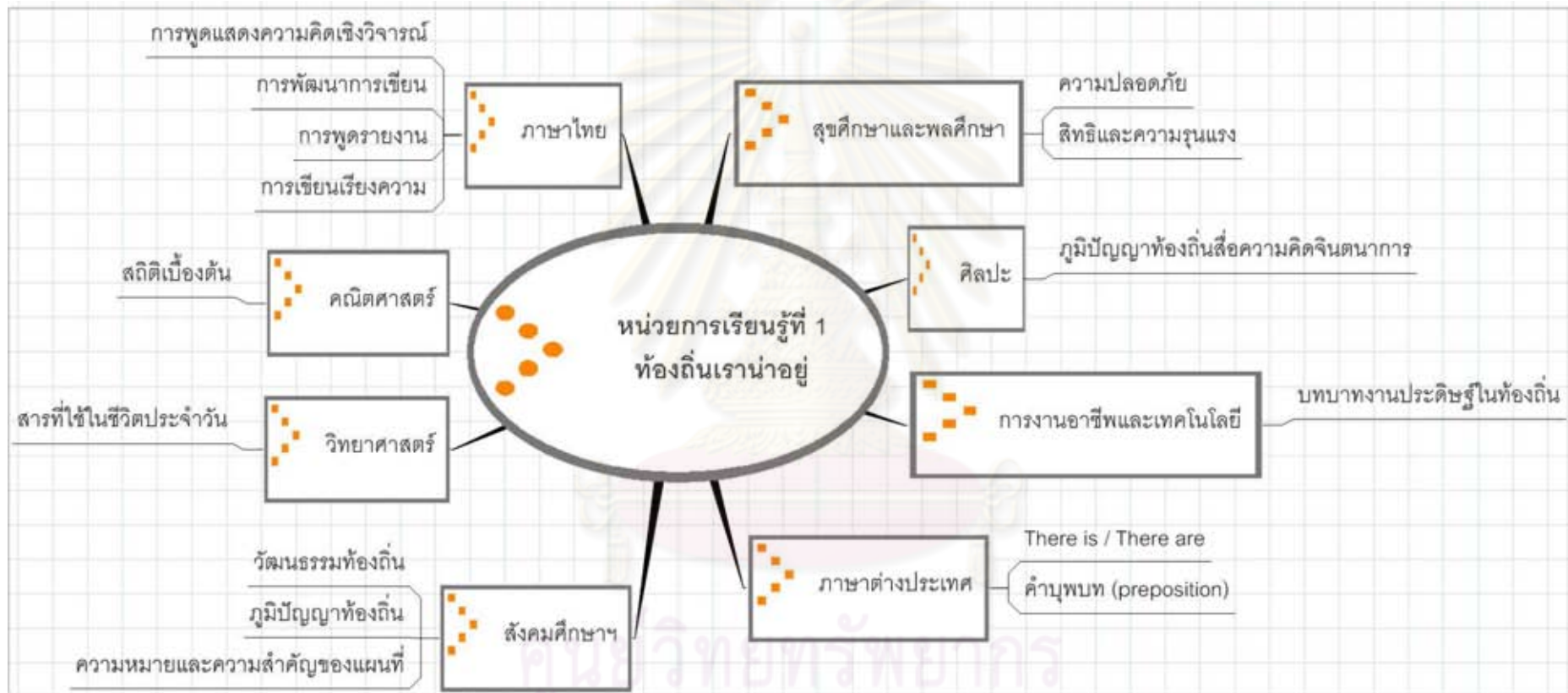
ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับองค์ประกอบของทักษะชีวิต ขั้นตอนของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการไว้ในตารางที่ 5.7

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.6 แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา

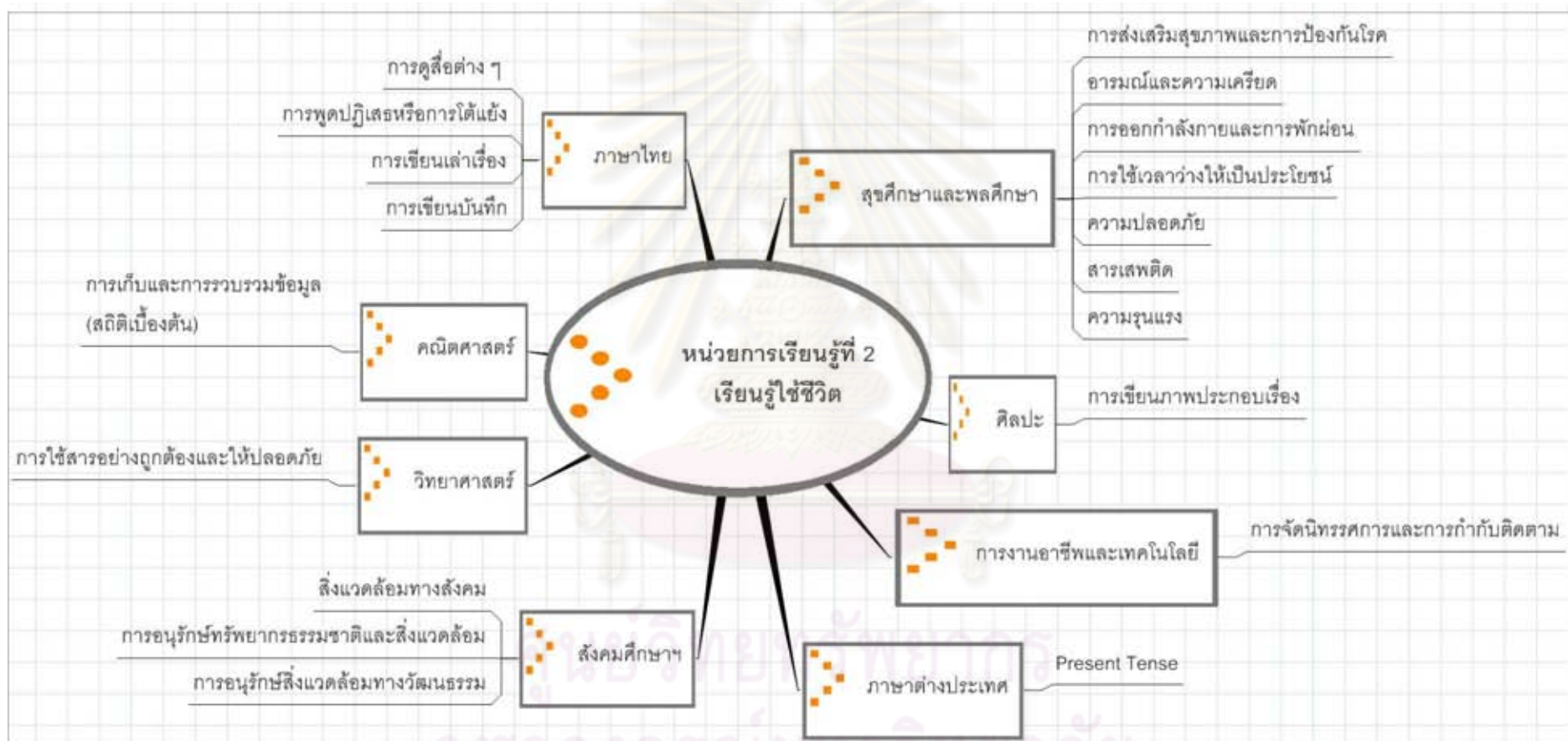
หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	ระยะเวลา (ชั่วโมง)
1. ท้องถิ่นเราน่าอยู่	1. รู้จักโรงเรียน รู้จักท้องถิ่น	2
	2. ร่วมกำหนดปัญหา ร่วมวางแผน	2
	3. เรียนรู้เรื่องท้องถิ่น	2
	4. เรียนรู้เรื่องท้องถิ่น (ต่อ)	2
	5. การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และการเตรียมการนำเสนอ	2
	6. การนำเสนอผลงาน และการนำผลไปใช้พัฒนาตนเอง	2
2. เรียนรู้ใช้ชีวิต	7. ปัญหามาแก้ไข	2
	8. ดูหนังแล้วย้อนดูตัว	2
	9. เรียนรู้ชีวิตในท้องถิ่นของเรา	2
	10. เรียนรู้ชีวิตในท้องถิ่นของเรา (ต่อ)	2
	11. สื่อสารด้วยใจ ใจเขาใจเรา	2
	12. คิดสะท้อน เขียนกรณีศึกษา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์	2
3. เศรษฐกิจของชุมชน	13. ตลาดนัดของเรา ธุรกิจของเรา	2
	14. เศรษฐศาสตร์รอบตัวเรา	2
	15. การซื้อขายในท้องถิ่น	2
	16. โฆษณาน่าคิด	2
	17. ตลาดนัดโรงเรียน	2
	18. รายงานการดำเนินกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน	2
รวม 36 ชั่วโมง		

แผนภาพที่ 5.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่

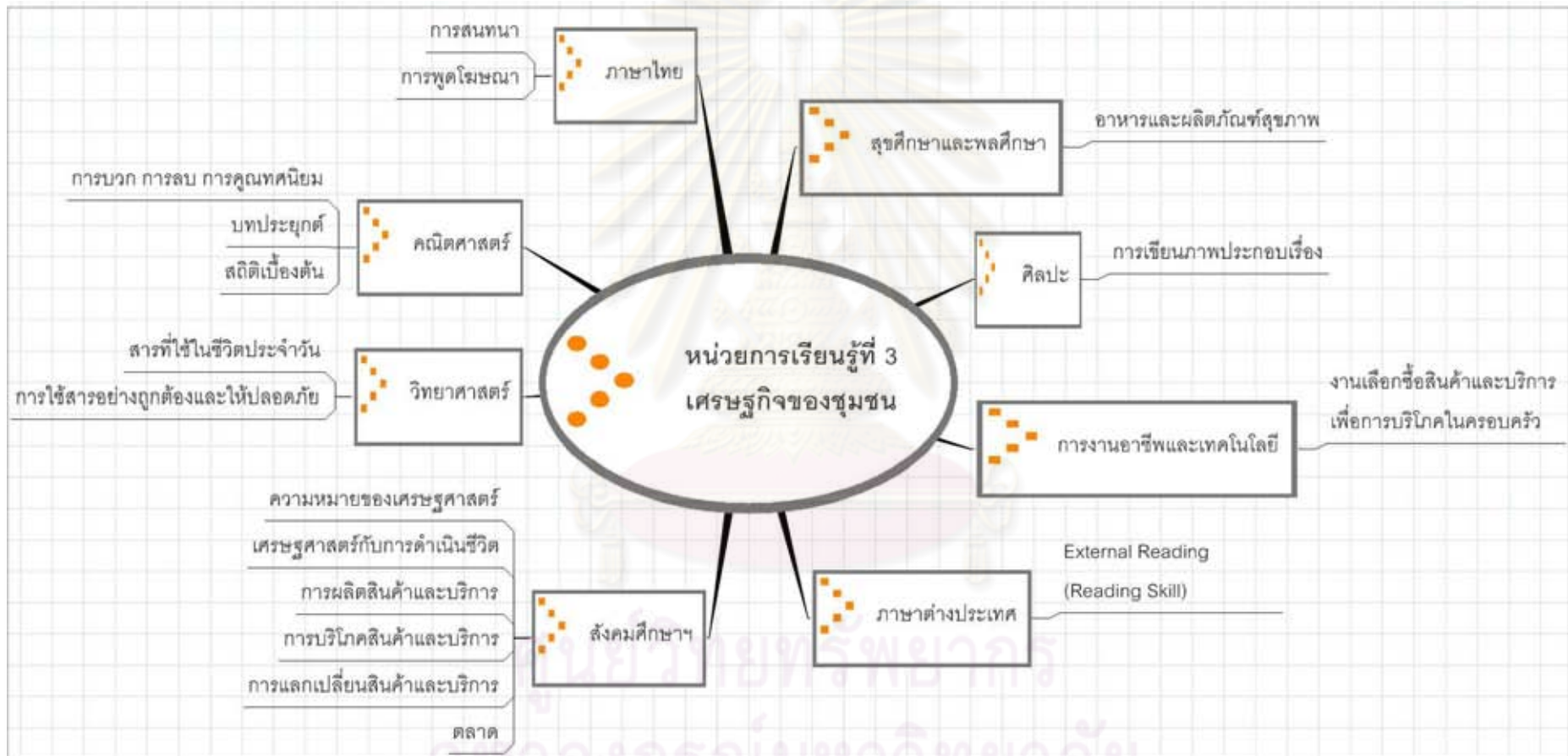

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต

แผนภาพที่ 5.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน

แผนภาพที่ 5.6 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับของแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ โดยการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่

แผนที่	ชั่วโมงที่	กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย
1	1	<p>ขั้นที่ 1 การตีความ กำหนดปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสำรวจปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ประเด็น เลือกรูปแบบ/ประเด็นที่จะศึกษา กำหนดคำถามและตัวแปร</p> <p style="text-align: center;">↓</p>
	2	
2	3	<p>ขั้นที่ 2 การวางแผนงาน โดยผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลที่คาดหวังตามคำชี้แนะของครู และวางแผนการเรียนรู้เพื่อหาคำตอบตามประเด็นที่ตั้งไว้</p> <p style="text-align: center;">↓</p>
	4	
3	5	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%;"> <p>ศึกษาเนื้อหาสาระท้องถิ่นตามประเด็นของหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ท้องถิ่นเราน่าอยู่ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างสาระวิชา (ดำเนินการในชั่วโมงเรียน)</p> </div> <div style="width: 45%; text-align: center;"> <p>ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน โดยผู้เรียนร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นปัญหาที่กำหนด (ดำเนินการนอกชั่วโมงเรียน)</p> <p style="font-size: 2em;">+</p> </div> </div> <p style="text-align: center;">↓</p>
	6	
4	7	<p style="text-align: center;">↓</p>
	8	
5	9	<p>ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน (ต่อ) การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล รวมถึงการเขียนรายงาน และการเตรียมการนำเสนอประเด็นที่ศึกษา</p> <p style="text-align: center;">↓</p>
	10	
6	11	<p>ขั้นที่ 4 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันนำผล/คำตอบที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาจริง และนำผลที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเอง หรือเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น</p>
	12	

แผนภาพที่ 5.7 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับของแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ โดยการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต

แผนฯที่	ชั่วโมงที่	กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย
7	13	<p>ขั้นที่ 1 การตีความ กำหนดปัญหา โดยผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อสำรวจปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ประเด็น เลือกปัญหา/ประเด็นที่จะศึกษา กำหนดคำถามและตัวแปร</p> <p>ขั้นที่ 2 การวางแผนงาน โดยผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลที่คาดหวัง ตามคำชี้แนะของครู และวางแผนการเรียนเพื่อหาคำตอบตามประเด็นที่ตั้งไว้</p>
	14	
8	15	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="border: 1px dashed black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>ศึกษาเนื้อหาสาระ ท้องถิ่นตามประเด็นของ หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p> </div> <div style="border: 1px dashed black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>ขั้นที่ 3 การดำเนินการตาม แผน โดยผู้เรียนร่วมกันเก็บ รวบรวมข้อมูลตาม ประเด็นปัญหาที่กำหนด (ดำเนินการนอกชั่วโมง เรียน)</p> </div> </div>
	16	
9	17	<p>ศึกษาเนื้อหาสาระ ท้องถิ่นตามประเด็นของ หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 เรียนรู้ใช้ชีวิต</p>
	18	
10	19	<p>ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการระหว่าง สาระวิชา (ดำเนินการในชั่วโมง เรียน)</p>
	20	
11	21	<p>ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการระหว่าง สาระวิชา (ดำเนินการในชั่วโมง เรียน)</p>
	22	
12	23	<p>ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน (ต่อ) การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล รวมถึงการเขียนรายงาน และการเตรียมการนำเสนอประเด็นที่ศึกษา</p> <p>ขั้นที่ 4 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา โดยผู้เรียนนำเสนอผลจากประเด็นที่ศึกษา และร่วมกันนำผล/คำตอบที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาจริง และนำผลที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเอง หรือเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น</p>
	24	

แผนภาพที่ 5.8 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับของแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ โดยการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 เศรษฐกิจของชุมชน

ตารางที่ 5.7 ความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับองค์ประกอบของทักษะชีวิต ขั้นตอนของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการ

หน่วย การ เรียนรู้	แผนการ จัดการ เรียนรู้ที่	องค์ประกอบของทักษะชีวิต									กระบวนการวิจัย				กลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการ								
		พุทธิพิสัย		จิตพิสัย				ทักษะพิสัย			ชั้น 1	ชั้น 2	ชั้น 3	ชั้น 4	TH	MA	SC	SO	PE	AR	HE	EN	
		CTT	CCT	SA	EM	PR	RP	D/P	R/C	E/S													
ท้องถิ่นเราน่าอยู่	1	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	✓	-	-	-
	2	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-
	3	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-
	4	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	5	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	-
	6	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-	-	-
เรียนรู้ชีวิต	7	-	✓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-
	8	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-
	9	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	10	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
	11	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-
	12	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-
เสริมสร้างคุณธรรม	13	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-
	14	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	✓	-
	15	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
	16	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	✓	-
	17	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-
	18	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ ความหมายของอักษรย่อ

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

CTT	หมายถึง	การคิดสร้างสรรค์
CCT	หมายถึง	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
SA	หมายถึง	ความตระหนักรู้ในตน
EM	หมายถึง	ความเห็นใจผู้อื่น
PR	หมายถึง	ความภูมิใจในตนเอง
RP	หมายถึง	ความรับผิดชอบต่อสังคม
D/P	หมายถึง	การตัดสินใจและการแก้ปัญหา
R/C	หมายถึง	การสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร
E/S	หมายถึง	การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการ

TH	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
MA	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
SC	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
SO	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
PE	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
AR	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
HE	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
EN	หมายถึง	กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เมื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปศึกษานำร่อง (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มทดลองต่อไป

บทที่ 6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้

ผลการเปรียบเทียบคะแนนการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย และ 3) ด้านทักษะพิสัย ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้น เป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบผลการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานไปทดลองใช้ โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพเริ่มต้นของกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการทดลอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการของนักเรียนกลุ่มทดลองโดยแบ่งเป็น 1) การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดในแต่ละส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพเริ่มต้นของกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำนวน 2 ครั้ง คือ การวัดทักษะชีวิตก่อนการทดลอง และการวัดทักษะชีวิตหลังการทดลอง โดยใช้แบบวัดฉบับเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วยแบบวัด 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบวัดทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) การคิดสร้างสรรค์ และ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยองค์ประกอบด้านการคิดสร้างสรรค์ไม่จำกัดคะแนนเต็ม ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน

ฉบับที่ 2 แบบวัดทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) การตระหนักรู้ในตน 2) ความเห็นใจผู้อื่น 3) ความภาคภูมิใจในตนเอง และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านมีคะแนนด้านละ 10 คะแนน

และฉบับที่ 3 แบบวัดทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา 2) การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และ 3) การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีคะแนนด้านละ 10 คะแนน

จากการวัดทักษะชีวิตก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งในรายด้าน และรายองค์ประกอบมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นมีค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการวัดมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.1 และ 6.2 นี้

ตารางที่ 6.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายด้านก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ทักษะชีวิต	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
ด้านพุทธิพิสัย	ทดลอง	15.23	6.56	28.00	6.00	0.54	-0.70
	ควบคุม	12.90	5.30	21.00	5.00	0.40	-1.25
ด้านจิตพิสัย	ทดลอง	19.41	6.67	35.00	10.00	0.74	0.06
	ควบคุม	16.15	6.18	26.00	6.00	0.05	-1.10
ด้านทักษะพิสัย	ทดลอง	17.36	4.51	22.00	9.00	-0.79	-0.63
	ควบคุม	14.40	4.16	23.00	9.00	0.80	-0.42
รวมทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน	ทดลอง	52.00	10.66	71.00	34.00	-0.03	-0.95
	ควบคุม	43.45	10.37	68.00	20.00	0.15	1.20

หมายเหตุ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีจำนวนกลุ่มละ 22 คน

จากตารางที่ 6.1 เมื่อพิจารณาสถิติภาคบรรยายของคะแนนรวมของการวัดทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้ พบว่า

กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 52.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.696 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 71.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 34.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.03$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.95$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมก่อนการจัดการเรียนรู้นั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 43.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.37 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 68.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 20.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.15$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=1.20$)

หากพิจารณาคะแนนการวัดด้านพุทธิพิสัย กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 15.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.56 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 28.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 6.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.54$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.70$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมก่อนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 12.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.30 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 21.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 5.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.40$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.25$)

หากพิจารณาคะแนนด้านจิตพิสัย กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 19.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.67 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 35.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 10.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.74$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.06$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมก่อนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 16.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.18 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 26.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 6.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.05$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.10$)

หากพิจารณาคะแนนด้านทักษะพิสัย กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 17.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.51 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 22.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.79$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.63$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมก่อนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 14.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.16 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 23.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.80$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.42$)

ตารางที่ 6.2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนจำแนกตามองค์ประกอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ด้านพุทธิพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
การคิดสร้างสรรค์	ทดลอง	10.23	6.36	22.00	2.00	0.50	-0.91
	ควบคุม	7.95	4.27	16.00	2.00	0.49	-1.17
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ทดลอง	5.00	1.15	8.00	3.00	0.41	0.94
	ควบคุม	4.95	1.82	9.00	3.00	0.66	-0.36
ด้านจิตพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
การตระหนักรู้ในตน	ทดลอง	5.68	1.91	9.00	3.00	0.37	-1.15
	ควบคุม	4.85	1.73	7.00	1.00	-0.43	-0.19

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

ด้านจิตพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
ความเห็นใจผู้อื่น	ทดลอง	4.86	2.19	8.00	1.00	-0.23	-1.25
	ควบคุม	3.80	2.42	9.00	0.00	0.23	-0.30
ความภาคภูมิใจในตนเอง	ทดลอง	3.73	2.37	9.00	0.00	0.66	-0.22
	ควบคุม	2.85	1.84	6.00	0.00	0.08	-0.98
ความรับผิดชอบต่อสังคม	ทดลอง	5.14	2.62	10.00	0.00	-0.11	0.07
	ควบคุม	4.65	2.46	9.00	0.00	-0.17	-0.49
ด้านทักษะพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	ทดลอง	6.59	1.97	10.00	3.00	-0.15	-1.03
	ควบคุม	6.15	1.50	9.00	3.00	-0.18	0.02
การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	ทดลอง	5.55	1.90	9.00	2.00	-0.42	-0.45
	ควบคุม	5.00	2.15	9.00	1.00	0.18	-0.70
การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	ทดลอง	5.23	2.02	8.00	2.00	-0.15	-1.03
	ควบคุม	3.25	2.36	8.00	0.00	0.47	-0.83

จากตารางที่ 6.2 เมื่อพิจารณาสถิติภาคบรรยายของคะแนนทักษะชีวิตโดยจำแนกเป็นองค์ประกอบย่อย พบว่า

คะแนนด้านการคิดสร้างสรรค์ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 10.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.36 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 22.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.50$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.91$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 7.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.27 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 16.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.49$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.17$)

คะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.15 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.41$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.94$) ส่วนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.82 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.66$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.36$)

คะแนนด้านการตระหนักรู้ในตนเองก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนการวัดทักษะชีวิตเฉลี่ย 5.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.91 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.37$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.15$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.73 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 7.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.43$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.19$)

คะแนนด้านความเห็นใจผู้อื่นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 4.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.19 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.23$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.25$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.42 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.23$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.30$)

คะแนนด้านความภาคภูมิใจในตนเองก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.37 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.66$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.22$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 2.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.84 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 6.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.08$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.98$)

คะแนนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 5.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.62 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 10.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.11$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.07$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.46 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่า

คะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.17$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.49$)

คะแนนด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 6.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.97 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 10.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.15$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.03$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 6.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.50 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.18$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.02$)

คะแนนด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 5.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.90 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.42$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.45$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.15 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.18$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.70$)

คะแนนด้านการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 5.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.02 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.15$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.03$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.36 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.47$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.83$)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตก่อนเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบผลการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนการวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้าน

พุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อทดสอบความเท่าเทียมกันของกลุ่มทดลอง ดังนั้น ผู้วิจัยได้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนทักษะชีวิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยคะแนนการวัดทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านพุทธิพิสัย ด้านที่ 2 ด้านจิตพิสัย และด้านที่ 3 ด้านทักษะพิสัย ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.3 และ 6.4 นี้

ตารางที่ 6.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยก่อนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มการทดลอง	พุทธิพิสัย		จิตพิสัย		ทักษะพิสัย	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
กลุ่มทดลอง	15.23	6.56	19.41	6.67	17.36	4.51
กลุ่มควบคุม	12.90	5.30	16.15	6.18	14.40	4.16

หมายเหตุ

1. Box's M = 3.000 F = 0.459 P = 0.839

2. Levene's Test:

พุทธิพิสัย F = 0.921 P = 0.343

จิตพิสัย F = 0.002 P = 0.968

ทักษะพิสัย F = 0.266 P = 0.609

การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA) พบว่า ผลการทดสอบความเท่าเทียมกันของเมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วม (Variance Covariance Matrix) ของตัวแปรตามด้วย Box's Test of Equality of Covariance Matrixes พบว่า สถิติทดสอบ Box's M มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.839 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด 0.01 ดังนั้น เมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วมของ ตัวแปรตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความเท่าเทียมกันของความแปรปรวนของตัวแปรตามด้วย Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีระดับนัยสำคัญของการทดสอบเท่ากับ 0.343 0.968 และ 0.609 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด 0.01 ดังนั้น ความแปรปรวนของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรพหุนาม พบว่า สามารถวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามได้

ตารางที่ 6.4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยก่อนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

Multivariate Tests	Value	F	Hypothesis df	Error df	P
Pillai's Trace	0.178	2.734	3.000	38.000	0.057
Wilks' Lambda	0.822	2.734	3.000	38.000	0.057
Hotelling's Trace	0.216	2.734	3.000	38.000	0.057
Roy's Largest Root	0.216	2.734	3.000	38.000	0.057

จากตารางที่ 6.4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม พบว่า เซนทรอยด์ของคะแนนทักษะชีวิตในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ก่อนการจัดการเรียนรู้ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Pillai's Trace: $p = 0.057$, Wilks' Lambda: $p = 0.057$, Hotelling's Trace: $p = 0.057$ และ Roy's Largest Root: $p = 0.057$)

ดังนั้นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานด้วยคะแนนทักษะชีวิตในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จึงสามารถวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (MANOVA) โดยมีตัวแปรตาม คือ คะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความเท่าเทียมกันทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายองค์ประกอบ ดังตารางที่ 6.5-6.7

ตารางที่ 6.5 สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทักษะชีวิตก่อนการจัดการเรียนรู้

รายการ	CTT	CCT	SA	EM	PR	RP	D/P	R/C	E/S
CTT	1								
CCT	0.23	1							
SA	0.22	0.17	1						
EM	0.01	0.20	0.42**	1					
PR	0.02	0.09	0.33*	0.27	1				
RP	0.26	-0.01	0.36	0.44**	0.53**	1			
D/P	0.12	0.04	0.18	0.03	-0.05	-0.06	1		
R/C	0.05	0.25	0.31*	0.48**	0.20	0.13	0.18	1	
E/S	0.08	0.12	0.20	-0.10	0.20	-0.15	0.21	0.45**	1

หมายเหตุ ** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

CTT	หมายถึง การคิดสร้างสรรค์	CCT	หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
SA	หมายถึง การตระหนักรู้ในตน	EM	หมายถึง ความเห็นใจผู้อื่น
PR	หมายถึง ความภูมิใจในตนเอง	RP	หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม
D/P	หมายถึง การตัดสินใจและการแก้ปัญหา		
R/C	หมายถึง การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร		
E/S	หมายถึง การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด		

จากตารางที่ 6.5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนองค์ประกอบความภูมิใจในตนเองกับความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าสูงสุด คือ $r = 0.53$ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนองค์ประกอบความตระหนักรู้ในตนกับการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมีค่าต่ำสุด คือ $r = 0.31$ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 6.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบก่อนการจัดการเรียนรู้จำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

องค์ประกอบ	กลุ่มการทดลอง	Mean	SD
การคิดสร้างสรรค์	ทดลอง	10.23	6.36
	ควบคุม	7.95	4.27
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ทดลอง	5.00	1.15
	ควบคุม	4.95	1.82
การตระหนักรู้ในตน	ทดลอง	5.68	1.91
	ควบคุม	4.85	1.73
ความเห็นใจผู้อื่น	ทดลอง	4.86	2.19
	ควบคุม	3.80	2.42
ความภาคภูมิใจในตนเอง	ทดลอง	3.73	2.37
	ควบคุม	2.85	1.84
ความรับผิดชอบต่อสังคม	ทดลอง	5.14	2.62
	ควบคุม	4.65	2.46
การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	ทดลอง	6.59	1.97
	ควบคุม	6.15	1.50
การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	ทดลอง	5.55	1.90
	ควบคุม	5.00	2.15
การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	ทดลอง	5.23	2.02
	ควบคุม	3.25	2.36

หมายเหตุ

1. Box's M = 63.789 F = 1.071 P = 0.346
2. Bartlett's Test: Likelihood Ratio = 0.000 Approx. Chi-Square = 182.795, P = 0.000
3. Levene's Test:

การคิดสร้างสรรค์	F = 4.092	P = 0.050
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	F = 5.016	P = 0.031
การตระหนักรู้ในตน	F = 0.966	P = 0.332
ความเห็นใจผู้อื่น	F = 0.013	P = 0.909
ความภูมิใจในตนเอง	F = 1.239	P = 0.272
ความรับผิดชอบต่อสังคม	F = 0.010	P = 0.922
การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	F = 3.506	P = 0.068
การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	F = 0.620	P = 0.436
การควบคุมอารมณ์และ	F = 1.069	P = 0.307
การจัดการกับความเครียด		

การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA) พบว่า ผลการทดสอบความเท่ากันของเมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วม (Variance Covariance Matrix) ของตัวแปรตามด้วย Box's Test of Equality of Covariance Matrixes พบว่า สถิติทดสอบ Box's M มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.346 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด 0.01 ดังนั้น เมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่าสถิติทดสอบ Approx. Chi-Square = 182.795 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.000 ดังนั้น ตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความเท่ากันของความแปรปรวนของตัวแปรตามด้วย Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนทักษะชีวิตทั้ง 9 องค์ประกอบ มีระดับนัยสำคัญของการทดสอบเท่ากับ 0.050 0.031 0.332 0.909 0.272 0.922 0.068 0.436 และ 0.307 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด 0.01 ดังนั้น ความแปรปรวนของคะแนนทักษะชีวิตทั้ง 9 องค์ประกอบก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรพหุนาม พบว่า สามารถวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามได้

ตารางที่ 6.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบก่อนการจัดการเรียนรู้

Multivariate Tests	Value	F	Hypothesis df	Error df	P
Pillai's Trace	0.306	1.566	9.000	32.000	0.168
Wilks' Lambda	0.694	1.566	9.000	32.000	0.168
Hotelling's Trace	0.440	1.566	9.000	32.000	0.168
Roy's Largest Root	0.440	1.566	9.000	32.000	0.168

จากตารางที่ 6.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม พบว่า เซนทรอยด์ของคะแนนการวัดทักษะชีวิตทั้ง 9 องค์ประกอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Pillai's Trace: $p = 0.168$, Wilks' Lambda: $p = 0.168$, Hotelling's Trace: $p = 0.168$ และ Roy's Largest Root: $p = 0.168$)

ดังนั้นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานด้วยคะแนนทักษะชีวิต จึงสามารถวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (MANOVA) โดยมีตัวแปรตาม คือ ทักษะพิสัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย รวมถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความเท่าเทียมกันทางสถิติ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิต

จากผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1 ที่ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สรุปได้ว่าคะแนนทักษะชีวิตทั้งรายด้านและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการทดลองหลังการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และ 3) การเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการของกลุ่มทดลอง โดยแบ่งเป็น 3.1) การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลคะแนนทักษะชีวิตของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเรียนมีค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.8 และ 6.9 นี้

ตารางที่ 6.8 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายด้านหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ทักษะชีวิต	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
ด้านพุทธิพิสัย	ทดลอง	20.27	7.79	45.00	9.00	1.49	3.72
	ควบคุม	14.45	4.94	25.00	6.00	0.48	-0.30
ด้านจิตพิสัย	ทดลอง	27.61	5.16	36.00	20.00	0.43	-1.23
	ควบคุม	17.05	5.17	27.00	9.00	0.32	-0.82
ด้านทักษะพิสัย	ทดลอง	20.32	2.95	25.00	13.00	-0.87	0.76
	ควบคุม	14.10	4.23	20.00	7.00	-0.16	-1.28
รวมทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน	ทดลอง	68.66	11.19	105.00	53.00	1.63	4.62
	ควบคุม	45.60	9.62	66.00	25.00	0.19	0.36

หมายเหตุ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีจำนวนกลุ่มละ 22 คน

จากตารางที่ 6.8 เมื่อพิจารณาสถิติภาคบรรยายของคะแนนรวมของทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า

คะแนนรวมของทักษะชีวิตหลังการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 68.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.19 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 105.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 53.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=1.63$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=4.62$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 45.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.62 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 66.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 25.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.19$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.36$)

หากพิจารณาคะแนนด้านพุทธิพิสัยหลังการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 20.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.79 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 45.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=1.49$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=3.72$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 14.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.94 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 25.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 6.00 คะแนนมี

ความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.48$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.30$)

หากพิจารณาคะแนนด้านจิตพิสัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการวัดทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 27.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.16 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 36.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 20.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.43$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.23$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนรู้นั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 17.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.17 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 27.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.32$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.82$)

หากพิจารณาคะแนนด้านทักษะพิสัย หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการวัดทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 20.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.95 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 25.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 13.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.87$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อยกว่า ($Ku=0.76$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนรู้นั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 14.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.23 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 20.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 7.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.16$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.28$)

ตารางที่ 6.9 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนจำแนกตามองค์ประกอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ด้านพุทธิพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
การคิดสร้างสรรค์	ทดลอง	14.41	7.41	38.00	4.00	1.50	3.80
	ควบคุม	9.30	4.62	18.00	3.00	0.68	-0.71
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ทดลอง	6.32	1.13	8.00	4.00	-0.05	-0.59
	ควบคุม	5.15	2.18	9.00	2.00	-0.08	-1.28
ด้านจิตพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
การตระหนักรู้ในตน	ทดลอง	7.61	1.26	10.00	5.00	0.28	-0.86
	ควบคุม	4.90	1.48	8.00	1.00	-0.67	1.84
ความเห็นใจผู้อื่น	ทดลอง	6.84	1.73	10.00	3.00	0.17	-0.86
	ควบคุม	4.15	2.23	9.00	1.00	0.49	-0.31
ความภูมิใจในตนเอง	ทดลอง	5.68	1.88	9.00	2.00	-0.01	-0.65
	ควบคุม	3.00	1.92	8.00	0.00	0.79	1.05
ความรับผิดชอบต่อสังคม	ทดลอง	7.48	1.46	9.00	4.00	-0.20	-0.68
	ควบคุม	5.00	2.03	9.00	2.00	0.67	-0.74

ตารางที่ 6.9 (ต่อ)

ด้านทักษะพิสัย	กลุ่ม	Mean	SD	Max	Min	Sk	Ku
การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา	ทดลอง	7.41	1.05	9.00	4.00	-1.48	4.40
	ควบคุม	5.80	1.79	9.00	2.00	-0.70	0.50
การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร	ทดลอง	6.45	1.30	9.00	4.00	0.04	-0.72
	ควบคุม	3.75	2.15	7.00	0.00	-0.21	-1.35
การควบคุมอารมณ์และการ จัดการกับความเครียด	ทดลอง	6.45	1.82	10.00	3.00	-0.34	-0.09
	ควบคุม	4.55	1.70	8.00	2.00	0.94	0.10

จากตารางที่ 6.9 เมื่อพิจารณาสถิติภาคบรรยายของคะแนนทักษะชีวิตโดยจำแนกเป็นองค์ประกอบย่อย พบว่า

คะแนนด้านการคิดสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 14.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.41 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 38.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 4.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=1.50$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=3.80$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 9.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.62 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 18.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.68$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.71$)

คะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 6.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.13 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 4.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.05$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.59$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 5.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.18 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.08$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.28$)

คะแนนด้านการตระหนักรู้ในตนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ย 7.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.26 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 10.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 5.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.28$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.86$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.48 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ

คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.67$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=1.84$)

คะแนนด้านความเห็นใจผู้อื่นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนการวัดทักษะชีวิตเฉลี่ย 6.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.73 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 10.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.17$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.86$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.23 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.49$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.31$)

คะแนนด้านความภาคภูมิใจในตนเองหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 5.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.88 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.01$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.65$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.92 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.79$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=1.05$)

คะแนนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 7.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.46 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 4.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.20$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.68$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.03 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.67$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.74$)

คะแนนด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 7.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.05 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 4.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-1.48$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=4.40$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 5.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79

คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.70$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.50$)

คะแนนด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 6.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.30 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 9.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 4.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.04$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.72$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.15 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 7.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.21$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-1.35$)

คะแนนด้านการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ย 6.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.82 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 10.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 3.00 คะแนนมีความเบ้ซ้าย คือ คะแนนส่วนใหญ่มากกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=-0.34$) และมีค่าความโด่งแบนกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายมาก ($Ku=-0.09$) ส่วนคะแนนของกลุ่มควบคุมนั้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.70 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 8.00 คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.00 คะแนนมีความเบ้ขวา คือ คะแนนส่วนใหญ่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย ($Sk=0.94$) และมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ คือ คะแนนมีการกระจายน้อย ($Ku=0.10$)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีรายละเอียดดังตารางที่ 6.10-6.11 นี้

ตารางที่ 6.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มการทดลอง	พุทธิพิสัย		จิตพิสัย		ทักษะพิสัย	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
กลุ่มทดลอง	20.27	7.79	27.61	5.16	20.32	2.95
กลุ่มควบคุม	14.45	4.94	17.05	5.17	14.10	4.23

หมายเหตุ

1. Box's M = 8.880 F 1.358 P = 0.227
2. Bartlett's Test: Likelihood Ratio = 0.000 Approx. Chi-Square = 22.077, P = 0.001
3. Levene's Test:

พุทธิพิสัย	F = 1.484	P = 0.230
จิตพิสัย	F = 0.197	P = 0.659
ทักษะพิสัย	F = 6.604	P = 0.014

ผลการทดสอบความเท่ากันของเมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วม (Variance Covariance Matrix) ของตัวแปรตาม ด้วย Box's Test of Equality of Covariance Matrixes พบว่า สถิติทดสอบ Box's M มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.227 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด 0.01 ดังนั้น เมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่าสถิติทดสอบ Approx. Chi-Square = 22.077 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.001 ดังนั้น ตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความเท่ากันของความแปรปรวนของตัวแปรตามด้วย Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยมีระดับนัยสำคัญของการทดสอบเท่ากับ 0.230 0.659 และ 0.140 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด 0.01 ดังนั้น ความแปรปรวนของตัวแปรตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรพหุนาม พบว่า สามารถวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามได้

ตารางที่ 6.11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยภายหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

Multivariate Tests	Value	F	Hypothesis df	Error df	P
Pillai's Trace	0.585	17.827	3.000	38.000	0.000
Wilks' Lambda	0.415	17.827	3.000	38.000	0.000
Hotelling's Trace	1.407	17.827	3.000	38.000	0.000
Roy's Largest Root	1.407	17.827	3.000	38.000	0.000

Test of Between-Subjects Effects

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	P
กลุ่ม	พุทธิพิสัย	355.186	1	355.186	8.178**	0.007
	จิตพิสัย	1169.042	1	1169.042	43.849**	0.000
	ทักษะพิสัย	405.070	1	405.070	31.006**	0.000

หมายเหตุ ** p < 0.01

จากตารางที่ 6.11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม พบว่า เซนทรอยด์ของคะแนนการวัดทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Pillai's Trace: p = 0.000, Wilks' Lambda: p = 0.000, Hotelling's Trace: p = 0.000 และ Roy's Largest Root: p = 0.000)

เมื่อวิเคราะห์ต่อกันด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) ของคะแนนการวัดทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย พบว่า

คะแนนการวัดทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นในการวิเคราะห์พบว่า ผลการทดลองเป็นไปตามสมมติฐานการทดลอง คือ นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน มีคะแนนทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติในห้องเรียน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายองค์ประกอบ ดังตารางที่ 6.12-6.14 นี้

ตารางที่ 6.12 สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทักษะชีวิตหลังการจัดการเรียนรู้

รายการ	CTT	CCT	SA	EM	PR	RP	D/P	R/C	E/S
CTT	1								
CCT	0.05	1							
SA	0.33*	0.32*	1						
EM	0.12	0.44**	0.63**	1					
PR	0.32*	0.09	0.59**	0.52**	1				
RP	0.24	0.32*	0.60**	0.65**	0.70**	1			
D/P	0.13	0.53**	0.51**	0.42**	0.29	0.38**	1		
R/C	0.10	0.50**	0.60**	0.72**	0.50**	0.49**	0.51**	1	
E/S	0.30	0.48**	0.50**	0.49**	0.45**	0.35**	0.41**	0.53**	1

หมายเหตุ ** p < 0.01 * p < 0.05

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

CTT	หมายถึง การคิดสร้างสรรค์	CCT	หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
SA	หมายถึง การตระหนักรู้ในตน	EM	หมายถึง ความเห็นใจผู้อื่น
PR	หมายถึง ความภูมิใจในตนเอง	RP	หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม
D/P	หมายถึง การตัดสินใจและการแก้ปัญหา		
R/C	หมายถึง การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร		
E/S	หมายถึง การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด		

จากตารางที่ 6.12 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนองค์ประกอบด้านความเห็นใจผู้อื่นและการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมีค่าสูงสุด คือ $r = 0.72$ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความตระหนักรู้ในตนมีค่าต่ำสุด คือ $r = 0.32$ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 6.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

องค์ประกอบ	กลุ่มการทดลอง	Mean	SD
การคิดสร้างสรรค์	ทดลอง	14.41	7.41
	ควบคุม	9.30	4.62
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ทดลอง	6.32	1.13
	ควบคุม	5.15	2.18
การตระหนักรู้ในตน	ทดลอง	7.61	1.26
	ควบคุม	4.90	1.48
ความเห็นใจผู้อื่น	ทดลอง	6.48	1.73
	ควบคุม	4.15	2.23
ความภาคภูมิใจในตนเอง	ทดลอง	5.68	1.88
	ควบคุม	3.00	1.92
ความรับผิดชอบต่อสังคม	ทดลอง	7.48	1.46
	ควบคุม	5.00	2.03
การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	ทดลอง	7.41	1.05
	ควบคุม	5.80	1.79
การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	ทดลอง	6.45	1.30
	ควบคุม	3.75	2.15
การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	ทดลอง	6.45	1.82
	ควบคุม	4.55	1.70

หมายเหตุ

1. Box's M = 83.029 F = 1.394 P = 0.042
2. Bartlett's Test: Likelihood Ratio = 0.000 Approx. Chi-Square = 296.282, P = 0.000
3. Levene's Test:

การคิดสร้างสรรค์	F = 1.965	P = 0.169
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	F = 18.119	P = 0.000
การตระหนักรู้ในตน	F = 0.000	P = 0.990
ความเห็นใจผู้อื่น	F = 0.901	P = 0.348
ความภูมิใจในตนเอง	F = 0.019	P = 0.892
ความรับผิดชอบต่อสังคม	F = 3.449	P = 0.071
การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	F = 4.203	P = 0.047
การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	F = 9.645	P = 0.003
การควบคุมอารมณ์และ	F = 0.088	P = 0.768
การจัดการกับความเครียด		

ผลการทดสอบความเท่ากันของเมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วม (Variance Covariance Matrix) ของตัวแปรตาม ด้วย Box's Test of Equality of Covariance Matrixes พบว่า สถิติทดสอบ Box's M มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.042 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด 0.01 ดังนั้น เมทริกซ์ความแปรปรวน ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่าสถิติทดสอบ Approx. Chi-Square = 296.282 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.000 ดังนั้น ตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการทดสอบความเท่ากันของความแปรปรวนของตัวแปรตามด้วย Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนทักษะชีวิตทั้ง 8 องค์ประกอบ (ยกเว้นองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีระดับนัยสำคัญ 0.000) มีระดับนัยสำคัญของการทดสอบเท่ากับ 0.169 0.000 0.990 0.348 0.892 0.071 0.047 0.003 และ 0.768 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด 0.01 ดังนั้น ความแปรปรวนของตัวแปรตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีความแปรปรวนแตกต่างกัน

จากผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรพหุนาม พบว่า สามารถวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามได้

ตารางที่ 6.14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบภายหลังจากการจัดการเรียนรู้

Multivariate Tests	Value	F	Hypothesis df	Error df	P
Pillai's Trace	0.619	5.787	9.000	32.000	0.000
Wilks' Lambda	0.381	5.787	9.000	32.000	0.000
Hotelling's Trace	1.628	5.787	9.000	32.000	0.000
Roy's Largest Root	1.628	5.787	9.000	32.000	0.000

Test of Between-Subjects Effects

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	SS	df	MS	F	P
กลุ่ม	การคิดสร้างสรรค์	226.965	1	226.965	5.387*	.025
	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	14.296	1	14.296	4.874*	.033
	การตระหนักรู้ในตน	77.145	1	77.145	40.999**	.000
	ความเห็นใจผู้อื่น	75.858	1	75.858	19.297**	.000
	ความภูมิใจในตนเอง	75.346	1	75.346	20.890**	.000
	ความรับผิดชอบต่อสังคม	64.291	1	64.291	20.952**	.000
	การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	27.125	1	27.125	12.837**	.001
	การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร	76.629	1	76.629	24.879**	.000
	การควบคุมอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด	38.000	1	38.000	12.218**	.001

หมายเหตุ ** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

จากตารางที่ 6.14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม พบว่า เซนทรอยด์ของคะแนนทักษะชีวิตรายองค์ประกอบภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 (Pillai's Trace: $p = 0.000$, Wilks' Lambda: $p = 0.000$, Hotelling's Trace: $p = 0.000$ และ Roy's Largest Root: $p = 0.000$)

เมื่อวิเคราะห์ต่อกับการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) ของคะแนนทักษะชีวิตองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบ พบว่า

คะแนนทักษะชีวิตองค์ประกอบ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คะแนนทักษะชีวิตองค์ประกอบการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นในการวิเคราะห์พบว่า ผลการทดลองเป็นไปตามสมมติฐานการทดลอง คือ นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานมีคะแนนการวัดทักษะชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติในห้องเรียน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบพัฒนาการของกลุ่มทดลอง

การเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการของกลุ่มทดลองนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการจากคะแนนทักษะชีวิตของนักเรียนทั้งรายด้านและรายองค์ประกอบโดยเรียงลำดับตามร้อยละของคะแนนพัฒนาการ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 6.15 นี้

ตารางที่ 6.15 การเปรียบเทียบพัฒนาการของคะแนนทักษะชีวิตรายด้านและจำแนกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบของทักษะชีวิต	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ผลต่าง	ร้อยละผลต่าง	t
	Mean	SD	Mean	SD			
ด้านจิตพิสัย							
1. ความรับผิดชอบต่อสังคม	5.14	2.62	7.48	1.46	2.34	23.40	4.25**
2. ความเห็นใจผู้อื่น	4.86	2.19	6.84	1.73	1.98	19.80	5.07**
3. ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.73	2.37	5.68	1.88	1.95	19.50	3.32**
4. การตระหนักรู้ในตน	5.68	1.91	7.61	1.26	1.93	19.30	4.98**
รวมด้านจิตพิสัย	19.41	6.67	27.61	5.16	8.20	20.50	5.65**
ด้านพุทธิพิสัย							
1. การคิดสร้างสรรค์	10.23	6.36	14.41	7.41	4.18	20.90	2.28*
2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	5.00	1.15	6.32	1.13	1.32	13.20	4.95**
รวมด้านพุทธิพิสัย	15.23	6.56	20.27	7.79	5.04	16.80	2.68*
ด้านทักษะพิสัย							
1. การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	5.23	2.02	6.45	1.82	1.22	12.20	2.52*
2. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	5.55	1.90	6.45	1.30	0.90	9.00	2.31**

ตารางที่ 6.15 (ต่อ)

องค์ประกอบของทักษะชีวิต	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ผลต่าง	ร้อยละผลต่าง	t
	Mean	SD	Mean	SD			
3. การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	6.59	1.97	7.41	1.05	0.82	8.20	2.21*
รวมด้านทักษะพิสัย	17.36	4.51	20.32	2.95	2.96	9.87	3.27**
รวมทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน 9 องค์ประกอบ	52.00	10.66	68.66	11.19	16.66	16.66	6.91**

* หมายถึง $p < 0.01$ * $p < 0.05$

จากตารางที่ 6.3 เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยรวมของก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตก่อนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย พบว่า ด้านพุทธิพิสัยมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตก่อนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตก่อนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบ ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด พบว่า ด้านการคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา และการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตก่อนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตก่อนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากร้อยละของผลต่างของคะแนนโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนผลต่างของทักษะชีวิตก่อนเรียนและหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 16.66 โดยมีร้อยละของคะแนนความ

ต่างในด้านจิตพิสัยมากที่สุด รวมถึงองค์ประกอบย่อยด้วยเช่นกัน รองลงมาคือ ด้านพุทธิพิสัย และ ด้านทักษะพิสัยตามลำดับ

เมื่อพิจารณาร้อยละของผลต่างของคะแนนรายด้านของทักษะชีวิต พบว่า ทักษะชีวิตด้าน จิตพิสัยของนักเรียนกลุ่มทดลองมีร้อยละของผลต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนมากที่สุด คือ ร้อยละ 20.50 โดยด้านพุทธิพิสัยและด้านทักษะพิสัยมีคะแนนร้อยละของผลต่างรองลงมา คือ 16.80 และ 16.66 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาร้อยละของผลต่างของคะแนนรายองค์ประกอบของทักษะชีวิต พบว่า องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมมีร้อยละของคะแนนผลต่างมากที่สุด คือ ร้อยละ 23.40 รองลงมาคือ การคิดสร้างสรรค์ และความเห็นใจผู้อื่น โดยมีร้อยละของความต่าง 20.90 และ 19.80 ตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองสอนด้วยตนเองตลอดระยะเวลา 6 สัปดาห์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ได้อย่างใกล้ชิด เพื่อนำผลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุยนั้นมาวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดนี้ และผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งถัดไป โดยผลการวิเคราะห์นี้ผู้วิจัยได้นำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต (โดยผู้วิจัยวิเคราะห์จากจุดเริ่มต้นจนถึงการเปลี่ยนแปลงเรียงตามลำดับร้อยละของพัฒนาการของแต่ละองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยดังตาราง 6.15 ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น) และ 2) ผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) พฤติกรรมของนักเรียนตามองค์ประกอบของทักษะชีวิต

1.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการวิเคราะห์นักเรียนกลุ่มทดลองเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า เนื่องจากวัยของนักเรียนอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลายและเข้าสู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอาจยังไม่เด่นชัด หากกำหนดตามนิยามแล้ว ความรับผิดชอบต่อสังคมหมายถึง การปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ชุมชนที่อยู่อาศัย เคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ ตลอดจนมีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

โดยในสภาวะเริ่มต้นนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในกฎของโรงเรียน มีนักเรียนเพียงบางส่วนที่มาโรงเรียนสาย บ้างมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันอยู่เป็นประจำ หรือมีพฤติกรรมในการทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน เช่น การขีดเขียนโต๊ะ ฝาผนังต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ และทางโรงเรียนก็จะคอยตักเตือนและปรับพฤติกรรมนักเรียนคนนั้น ๆ

ในส่วนของจัดการเรียนรู้ นั้น ผู้วิจัยได้สอดแทรก กิจกรรมสำคัญ การกระตุ้นความคิด โดยให้ความสำคัญการให้นักเรียนได้คิดไตร่ตรอง ให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่การสร้างประเด็นคำถามว่า นักเรียนจะทำอะไร... นักเรียนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือให้ความร่วมมืออย่างไร... เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงสังคมและท้องถิ่นที่นักเรียนอยู่อาศัย การเป็นพลเมืองดีในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ดังเช่นกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ฝึกให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้ใช้ชีวิตในสังคม ตัวอย่างเช่น

“ในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้น นักเรียนคิดว่ามีความไม่ปลอดภัยในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด และนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขได้อย่างไร”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 19 ธ.ค. 51)

“ในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้น นักเรียนพบว่ามีการใช้สารเสพติดหรือไม่ อย่างไรบ้าง ถ้าพบนักเรียนคิดว่าควรทำอะไร”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 19 ธ.ค. 51)

“ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของนักเรียนนั้นมีอะไรบ้าง และนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขได้อย่างไรบ้าง”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 19 ธ.ค. 51)

จากแผนการจัดการเรียนรู้และได้ร่วมแสดงความคิดเห็น หรือลงมือปฏิบัตินั้น ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงสภาพท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ว่ายังมีปัญหาในด้านต่าง ๆ อยู่อีกมาก นอกจากนักเรียนจะสามารถเรียนรู้ว่าจะใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างไร นักเรียนต้องรู้จักเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อ เกิดความห่วงใยในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ด้วยเช่นกัน

ในส่วนของวิเคราะห์ประเด็นคำตอบของนักเรียนนั้นส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่านักเรียนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในท้องถิ่นที่จะร่วมดูแลและรับผิดชอบต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ต่อไป

1.2 การคิดสร้างสรรค์

ในสภาวะเริ่มต้นของการจัดการเรียนรู้ นั้น นักเรียนค่อนข้างขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนส่วนใหญ่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายคล้ายกัน หรือมีการเลียนแบบซึ่งกัน

และกัน เนื่องจากกลัวจะไม่เหมือนกับเพื่อนในชั้นเรียน หรือกลัวทำงานผิดพลาดแล้วครูจะตำหนิหรือลงโทษ

“ครูคะ ข้อนี้นหนูเขียนคำตอบอย่างที่หนูคิดเลยได้ไหมคะ จะถูกหรือเปล่านั้นคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, สังเกต, 11 ธ.ค. 51)

“ครูคะ ทำไมข้อนี้หนูตอบไม่เหมือนกับเพื่อนเลย ของหนูผิดหรือคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ, สังเกต, 11 ธ.ค. 51)

“ครูครับ ผมจะวาดภาพต้นไม้ข้าง ๆ เพิ่มอีกสองต้นได้ไหมครับ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้ศิลปะ, สังเกต, 12 ธ.ค. 51)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเน้นให้นักเรียนคิดได้อย่างอิสระ ลักษณะประเด็นคำถามที่ใช้จะเป็นประเด็นคำถามปลายเปิด และจะเน้นย้ำเสมอว่าให้นักเรียนคิดอิสระอย่างมีเหตุผลไม่ต้องกลัวผิด คิดอย่างไรก็เขียนลงไป โดยให้ความเชื่อมั่นกับนักเรียน เช่น ในกิจกรรมการเรียนรู้ครูจะใช้กิจกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ให้นักเรียนร่วมกันจัดกลุ่มข้อมูลที่บ้านที่กและสรุปด้วยวิธีการอิสระที่นักเรียนในกลุ่มคิดค้นขึ้นเอง เช่น การใช้แผนภาพ รูปภาพ ตัวเลข เพื่อนำเสนอให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ เข้าใจ”

(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1, การจัดการเรียนรู้, 5 ม.ค. 52)

“นักเรียนมีวิธีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในห้องถิ่นของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง”

(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 23 ม.ค. 52)

“นักเรียนจะมีวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ตลาดนัดของนักเรียนอย่างไรบ้างให้มีความน่าสนใจและดึงดูดผู้คนมาร่วมงานและอุดหนุนสินค้า เติมข้อมูลลงในแผนผังความคิดแล้วออกแบบแผ่นป้ายโฆษณาเพื่อนำไปทำเป็นขนาดเท่าของจริง”

(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13, การจัดการเรียนรู้, 2 ก.พ. 52)

จากการปฏิบัติของครูดังกล่าวนี้ เมื่อถึงสัปดาห์ที่สองของการทดลอง นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยกังวลในการทำกิจกรรม นักเรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก และทำตามความคิดของตนเองที่ได้วางแผนและออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้แล้ว การที่นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นนี้จะทำให้ครูสามารถเห็นถึงความคิดของนักเรียนอย่างแท้จริงว่านักเรียนมีแนวคิดอย่างไรและรู้สึกอย่างไร และครูควรที่จะแนะนำเพิ่มเติมได้อย่างไรบ้างเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนของนักเรียนต่อไป

1.3 ความเห็นใจผู้อื่น

ในช่วงแรกของการสอนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่บางคนยังขาดความเห็นใจผู้อื่นอยู่ เช่น การไม่ให้เพื่อนขอยืมอุปกรณ์ ของใช้ต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การทดลองวิทยาศาสตร์ หรือเมื่อเพื่อนลืมนำหนังสือเรียนมา เพื่อนข้าง ๆ ก็ไม่ให้ยืมอ่านด้วย หรือการไม่ให้เพื่อนเข้ากลุ่มเพราะเพื่อนคนนั้นไม่สนใจเรียน หรือเป็นเพื่อนที่ชอบเกเร เมื่อครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเองตามอิสระทำให้นักเรียนบางคนไม่มีกลุ่ม จากการสังเกตนั้นพบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนหญิงจะไม่ค่อยเห็นใจนักเรียนชาย เนื่องจากนักเรียนชายบางคนชอบแกล้งเด็กนักเรียนหญิง ทำให้เกิดความไม่เห็นใจซึ่งกันและกัน

“หนูเอาของมาทดลอง แต่เค้าไม่เอาของมาก็ไม่ต้องให้เค้าทดลอง”
(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, สังเกต, 2 ธ.ค. 51)

“ที่ตอนที่หนูไม่ได้เอามาเค้ายังไม่ให้หนูยืมหนังสือเลย”
(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, สังเกต, 3 ธ.ค. 51)

“หนูไม่อยากเอาเค้ามาร่วมกลุ่มเลย เอาเข้ามาก็ไม่ช่วยทำงาน แกรมยังมาป่วนอีก”
(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, สังเกต, 2 ธ.ค. 51)

จากเรื่องความเห็นใจผู้อื่นนี้ ผู้วิจัยได้สอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเห็นใจผู้อื่นตามแผนการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังเช่น กิจกรรมสื่อสารด้วยใจ ใจเขาใจเรา ที่ผู้วิจัยใช้วิธีการตั้งคำถามชวนคิดเพื่อให้เห็นถึงจิตใจของผู้อื่นเมื่อตกอยู่ในปัญหา ความผิดหวัง หรือความท้อแท้ ดังตัวอย่างคำถามต่อไปนี้

“เธอรู้สึกอย่างไรถ้า... ฉันทำน้ำหกใส่เสื้อเธอ / ฉันหยิบของเธอไปโดยไม่ได้บอก / ฉันหัวเราะเวลาที่เธอทำพลาด / ฉันทำของเล่นที่เธอรักที่สุดพัง ฯลฯ”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10, การจัดการเรียนรู้, 26 ม.ค. 52)

“จะทำอย่างไรดีนะ... ถ้าเพื่อนเหงามากเพราะไม่มีใครเล่นด้วย / ถ้าเพื่อนกำลังร้องไห้เพราะหกล้ม / ถ้าเพื่อนนั่งซึมเพราะคิดถึงคุณแม่ ฯลฯ”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10, การจัดการเรียนรู้, 26 ม.ค. 52)

จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น โดยมีความคิดว่าหากเรื่องต่าง ๆ เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว ตนเองจะรู้สึกอย่างไร จะทำอย่างไร ทำให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ให้โอกาส ยอมรับความสามารถของผู้อื่น เช่น การ

ให้เพื่อนยืมของ การแบ่งงานกลุ่มให้เพื่อน หรือรับเพื่อนที่ไม่ค่อยสนใจเรียน หรือเพื่อนที่ค่อนข้างเกเรเข้ากลุ่ม ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของนักเรียนด้วย

“เดี๋ยวพวกหนูเอาเพื่อนคนนี้มาเข้ากลุ่มด้วย เมื่อจะได้ให้ช่วยวาดรูป เพราะเค้าวาดรูปเก่ง”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สังเกต, 2 ก.พ. 52)

1.4 ความภูมิใจในตนเอง

ความภูมิใจในตนเองนี้เป็นสิ่งที่นักเรียนในกลุ่มทดลองกลุ่มขาดค่อนข้างมาก นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองเป็นคนที่ไม่มีคุณค่าหรือไม่มีประโยชน์ ไม่สามารถทำอะไรให้สำเร็จได้ สาเหตุที่นักเรียนมีความคิดเช่นนี้ เนื่องจากครอบครัวที่ไม่ค่อยส่งเสริมหรือให้ความสำคัญ และให้กำลังใจแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนปฏิบัติหรือทำสิ่งใดโดยขาดความมั่นใจในตนเอง

“ครูครับ คำถามข้อที่ว่า “ฉันรู้สึกว่าเป็นที่ไม่ต้องการของใคร ๆ”

ตรงใจผมมากเลย ครูรู้ได้ไงเนี่ย”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการวัดทักษะชีวิตก่อนเรียน, สังเกต, 29 ธ.ค. 51)

“จริงด้วยค่ะ คำถามที่ว่าฉันรู้สึกว่าเป็นส่วนเกินของคนอื่น บางที

ตรงกับหนูมาก ๆ เลยค่ะ”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการวัดทักษะชีวิตก่อนเรียน, สังเกต, 29 ธ.ค. 51)

“ทำไมกิจกรรมนี้มันถึงได้ยากจังคะ หนูทำไม่ได้หรอกคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สังเกต, 9 ม.ค. 52)

ด้วยเหตุนี้ในทุก ๆ กิจกรรม ผู้วิจัยจะใช้คำพูดเชิงบวก ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของตนเองเสมอ ว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพพอที่จะทำในสิ่งที่ครูมอบหมายให้สำเร็จได้ รวมถึงการนำกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญในตนเอง เช่น กิจกรรมเธอคือคนดีในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ที่ผู้วิจัยคิดว่าประสบความสำเร็จ และนักเรียนเกิดความสุข ความประทับใจในกิจกรรมนี้มาก

“ครูคะ หนูขอกระดาษที่ทำกิจกรรมนี้ด้วยนะคะ หนูอยากเก็บ

เอาไว้อ่านตอนอยู่คนเดียว ครูตรวจไว ๆ นะคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สังเกต, 30 ม.ค. 52)

“กิจกรรมนี้ทำให้หนูรู้สึกดีมาก ๆ เลยค่ะ หนูจะไม่ลืมวันนี้ไปจนวันตายเลย”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 30 ม.ค. 52)

จากกิจกรรมที่ส่งเสริมความภูมิใจในตนเองนี้ทำให้นักเรียนรู้ว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณค่า มีความหมายในสายตาของผู้อื่น สามารถทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรมได้จนเกิดความสำเร็จ เกิดความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ต่อไป

1.5 การตระหนักรู้ในตน

ในช่วงก่อนการทดลองนี้ พบว่า การตระหนักรู้ในตนของนักเรียนนั้นยังมีค่อนข้างน้อย เพราะนักเรียนยังไม่มีความตระหนักว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ หน้าที่หลักของตนเองคืออะไร นักเรียนส่วนใหญ่มาเรียนเพื่อได้พบเพื่อนและเล่นกับเพื่อนเท่านั้น

“ครู หนูยังไม่รู้เลยว่าหนูจะเรียนไปทำไม เดี่ยวจบป.6แล้วจะไปทำอะไรก็ไม่รู้”
(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 7 ม.ค. 52)

“เดี๋ยวเลิกเรียนกลับไปบ้าน ผมก็ไปเล่นเกมอีกเหมือนกันทุกวัน”
(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 7 ม.ค. 52)

จากทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนนี้ ผู้วิจัยได้สอดแทรกกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้พัฒนาและปรับปรุงตนเอง เช่น ในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 มีกิจกรรมหลัก คือ การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนพัฒนาตนเองด้วยตนเองจากการเขียนบันทึกและสะท้อนคิด รวมถึงกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ย่อยอื่น ๆ ที่ทำให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในหน้าที่ของตนว่ามีอะไรบ้าง ควรทำอย่างไร ฯลฯ

จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในตนเองว่าในตอนนี้อยู่กำลังทำอะไรอยู่ บทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมคืออะไร และมีแนวทางที่จะทำอะไรต่อไปอีก กล่าวคือ นักเรียนมีจุดมุ่งหมายในชีวิตมากขึ้นพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนนี้ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และเมื่อเข้าใจในตนเองก็จะเข้าใจผู้อื่นตามมาอีกด้วย

“เรียนวิชาบูรณาการสาระท้องถิ่นแล้วทำให้หนูรู้จักตัวเองมากขึ้น รู้ว่าหนูต้องทำอะไรอีก”
(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 13 ก.พ. 52)

“หนูตั้งใจว่าจะขยันให้มากขึ้นจะไปสอบเข้าม.1โรงเรียนดัง ๆ ได้ติดเหมือนกับรุ่นพี่ที่แล้ว”
(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 13 ก.พ. 52)

“ผมจะพยายามไม่เผลอพูดคำหยาบอีก ถ้าเผลอผมก็จะตบปากตัวเอง จะได้พูดเพราะ ๆ ซะที”
(เอกสารกรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงตนเองของนักเรียน)

1.6 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากการสังเกตทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนนั้น ในช่วงเริ่มการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนนั้น นักเรียนยังขาดความคิดไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้น เช่น กิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้แรกที่มีการปฏิบัติงานกลุ่ม คือ การสำรวจท้องถิ่น นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดการคิดถึงบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมภายในกลุ่มของตน หรือผลที่จะเกิดขึ้นจากการขาดการวางแผนที่ดีในการลงสำรวจพื้นที่ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลต่าง ๆ ตามมา

“ถ้าเราอยากรู้รายได้ของแม่ค้า เดียวเราก็จะไปถามแม่ค้าในตลาดเลยว่าเค้าขายของได้วันละเท่าไร”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 9 ม.ค. 52)

“ก็เดี๋ยวเราไปถามประวัตินักท่องเที่ยวที่เดินผ่านไปผ่านมาก็ได้”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สังเกต, 9 ม.ค. 52)

ในแผนการจัดการเรียนรู้นี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยผ่านการศึกษาค้นคว้าจากกรณีศึกษา ทั้งของตนเองและผู้อื่น การดูภาพยนตร์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน การวิเคราะห์โฆษณา เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นักเรียนคิดว่าหากที่เจ็บบัดหนังยางของน้อยหน่ามัน เจ็บบัดสินใจ

ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด และนักเรียนรู้สึกอย่างไร”

(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8, การจัดการเรียนรู้, 21 ม.ค. 52)

นักเรียนคิดว่าเราควรปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่างชาติหรือไม่ เพราะเหตุใด

(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4, การจัดการเรียนรู้, 12 ม.ค. 52)

“นักเรียนจะซื้อสินค้าเหล่านี้หรือไม่ ถ้าซื้อจะซื้ออะไร เพราะเหตุใด”

(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16, การจัดการเรียนรู้, 9 ก.พ. 52)

จากการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนี้ พบว่า เมื่อถึงการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 และ 3 นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดไตร่ตรองมากขึ้น รู้จักประเมินค่าของสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่ได้ทำลงไปแล้วหรือกำลังจะทำ สามารถแยกแยะความถูกต้อง ความจำเป็น รวมถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงเพื่อความปลอดภัยในชีวิตของตนเองได้

1.7 การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด

สภาวะเริ่มต้นในด้านอารมณ์และความเครียดนี้ พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่งมีอาการที่ค่อนข้างรุนแรงในกรณีที่ไม่พอใจหรือถูกเพื่อนแกล้ง แต่ในด้านความเครียดพบว่า นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากนักเรียนใช้ชีวิตโดยยังไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนนัก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนฝึกการเผชิญหน้ากับอารมณ์และความเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานกลุ่มที่มีภาคปฏิบัติ เช่น การสำรวจท้องถื่น การจัดตลาดนัดโรงเรียน ฯลฯ โดยนักเรียนต้องทำงานร่วมกันซึ่งเป็นเรื่องปกติที่จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในกลุ่มหรือความเครียดกับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย และเป็นงานที่นักเรียนไม่เคยได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้จึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จักการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด ในส่วนของเนื้อหาโดยตรงเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดนั้น จะอยู่ในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกวิเคราะห์ วิจัยจากกรณีศึกษา การหาแนวทางเพื่อจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเอง

“นักเรียนมีอาการที่เป็นทุกข์หรือมีเรื่องเครียดอะไรบ้าง นักเรียนคิดว่าอาการดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร อาการที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรบ้าง และนักเรียนสามารถแก้ไขหรือควบคุมได้อย่างไรบ้าง”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 23 ม.ค. 52)

“เมื่อนักเรียนรู้สึกโกรธนักเรียนมีวิธีควบคุมอารมณ์ของตนเองอย่างไรบ้าง”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 23 ม.ค. 52)

“นักเรียนคิดว่าคนในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้นมีความเครียดในด้านอะไรบ้าง เพราะเหตุใด”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 23 ม.ค. 52)

จากการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดนี้ ทำให้นักเรียนได้รู้จักการควบคุมอารมณ์ รู้สึกผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุที่ทำให้ขาดสติ ด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสาเหตุ รวมถึงเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ได้นำเสนอออกมาในรูปแบบของกรณีศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ไว้ในหัวข้อถัดไป

1.8 การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

จากการวิเคราะห์นักเรียนในกลุ่มทดลองในด้านสัมพันธภาพนั้นพบว่านักเรียนค่อนข้างมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง แต่การปฏิบัติตนในบางครั้งนั้นไม่มีความเหมาะสม เช่น การเล่นกันด้วยความรุนแรง การแสดงออกเรื่องเพศ เนื่องจากนักเรียนเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ในการจัดการเรียนรู้ทุกครั้งจะมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ โดยเฉพาะนักเรียนชาย ไม่

ว่าจะเป็นเรื่องการคบแฟน เพื่อนสนิท ฯลฯ ในด้านการสื่อสารนั้นเป็นปัญหาที่ควรแก้ไขมาก โดยเฉพาะเรื่องของการพูดไม่สุภาพ นักเรียนเกือบทุกคนมีปัญหาเรื่องการพูดคำหยาบ โดยมีสาเหตุมาจากการติดคำพูดของบุคคลในครอบครัวที่พูดเป็นประจำ หรือเพื่อนนักเรียนที่เรียนด้วยกันทุกวัน และนอกจากนี้คำพูดของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคำพูดที่ห้วน ทำให้การสื่อสารในบางครั้งไม่ได้ใจความ หรือสื่อสารกันไม่เข้าใจ จนบางครั้งกลายเป็นเรื่องทะเลาะเบาะแว้งในชั้นเรียน

“ไปไกล ๆ เลยไป อย่ามาเกะกะขวางทาง คนจะเล่นยาง”
(นักเรียนในห้องเรียนขณะพักกลางวัน, สังเกต, 8 ธ.ค. 51)

“เฮอ ก็จะทำอย่างนี้แล้วจะทำไม ไม่ต้องมายุ่งเลย”
(นักเรียนในห้องเรียนขณะพักกลางวัน, สังเกต, 8 ธ.ค. 51)

การจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยนั้นได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สนทนาร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนมีโอกาสสนทนาในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียน เช่น กิจกรรมการรายงานผลการปฏิบัติงาน การแสดงบทบาทสมมติในกิจกรรมสร้างสรรค์โฆษณา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้รู้จักและพัฒนาสัมพันธภาพและการสื่อสารของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ทั้งการทำท่าทางและการใช้คำพูดในการสื่อสาร ทั้งนี้ครูต้องคอยให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนอยู่เสมอ เพราะบางเรื่องครูต้องให้คำแนะนำเป็นพิเศษเพื่อให้นักเรียนได้ปรับปรุงและแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น

1.9 การตัดสินใจและการแก้ปัญหา

จากสภาพเริ่มต้นของนักเรียนในกลุ่มทดลองเกี่ยวกับทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะในการแก้ปัญหาในระดับปานกลาง เนื่องจากสภาพบริบทของนักเรียนที่ทำให้นักเรียนต้องเรียนรู้การชีวิตกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาในครอบครัว และปัญหาในห้องเรียน แต่ในส่วนของวิธีการหรือแนวทางอาจยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร บางครั้งขาดความเป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหานั้น ๆ

“ไม่มีสิทธิ์ก็เอาปากกาขีด ๆ ไปก่อน เดี่ยวส่งไม่ทันก็โดนหักคะแนนหรอก”
(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, สังเกต, 1 ธ.ค. 51)

“เดี๋ยวมานะ เดี่ยวไปยืมหนังสือวิทยาศาสตร์ของเพื่อนอีกห้องก่อน เดี่ยวไม่ทันครูมา”
(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, สังเกต, 3 ธ.ค. 51)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้สอดแทรกทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาในแผนการจัดการเรียนรู้เกือบทุกแผน โดยเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกำหนดสถานการณ์ ทางเลือก หรือประยุกต์ให้เข้ากับโจทย์ในเนื้อหาสาระที่นักเรียนได้เรียน ดังตัวอย่างเช่น

“นักเรียนมีวิธีในการปฏิเสธเพื่อนที่เข้ามาชักชวนให้ลองเสพยาเสพติดได้อย่างไรบ้าง โดยให้นักเรียนเลือกวิธีที่สร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารที่ดีที่สุด 3 วิธี พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 23 ม.ค. 52)

“หากให้นักเรียนเลือกที่จะซื้อสินค้า นักเรียนจะเลือกซื้อในสถานที่ระหว่าง ร้านค้าทั่วไป ร้านสะดวกซื้อ หรือห้างสรรพสินค้า เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 สถานที่ พร้อมอธิบายเหตุผล)”
(แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9, การจัดการเรียนรู้, 23 ม.ค. 52)

จากการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา นั้น ทำให้นักเรียนเรียนรู้ต่อยอดจากทักษะเดิมที่มีอยู่ โดยผ่านการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักหาวิธีที่เหมาะสมและเปรียบเทียบกันระหว่างผลดีกับผลเสียที่จะเกิดขึ้น ทั้งในสถานการณ์ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เช่น ในชั้นเรียนขณะที่รายงานหน้าชั้น แล้วนักเรียนลืมข้อมูล นักเรียนก็จะแก้ปัญหาล่วงหน้าก่อน หรือ พยายามอธิบายให้ชัดเจนขึ้น หรือ การไปเก็บข้อมูลนอกสถานที่นักเรียนสามารถตัดสินใจที่จะหาวิธีทางที่จะให้ได้ข้อมูลมากที่สุดโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

“แม้คำที่หนูไปถามข้อมูลบางคนเค้าก็ไม่ยอมบอก หนูก็เลยยกมือไหว้ขอบคุณแล้วก็ไปถามแม่ค้าร้านข้าง ๆ แทน ”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สังเกต, 12 ธ.ค. 51)

“กลุ่มหนูไม่มีสีเมจิก หนูใช้ปากกาแล้วเขียนให้ตัวใหญ่ ๆ เน้นเข้ม ๆ ได้ไหมคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการสาระท้องถิ่น, สังเกต, 24 ธ.ค. 51)

2) ผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

ผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนที่ได้เรียนผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานหลัก ๆ ของนักเรียนจากทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ย่อย คือ 1) รายงานการสำรวจท้องถิ่น 2) กรณีศึกษาการวิจัยปฏิบัติการ และ 3) รายงานการดำเนินการจัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 รายงานการสำรวจท้องถิ่น

จากแผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 “ท้องถิ่นเราน่าอยู่” ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมหลัก คือ การให้นักเรียนสำรวจท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่ โดยเลือก

สถานที่และประเด็นคำถามที่นักเรียนสนใจ ซึ่งผลจากการสำรวจท้องถิ่นของนักเรียนนั้นมีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ศึกษาบริเวณถนนข้าวสาร 2) กลุ่มที่ศึกษาบริเวณป้อมพระสุเมรุและสวนสันติชัยปราการ 3) กลุ่มที่ศึกษาบริเวณย่านการค้าบางลำพู และ 4) กลุ่มที่ศึกษาบริเวณตรอกสุเหร่า (ชุมชนอิสลาม) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รายงานผลของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม โดยมีรายละเอียดภาพรวมดังต่อไปนี้

2.1.1 ประเด็นที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์ประเด็นที่นักเรียนทั้ง 4 กลุ่มที่สนใจศึกษานั้น พบว่านักเรียนในแต่ละกลุ่มจะตั้งคำถาม 3-4 ข้อ โดยนักเรียนมีความต้องการรู้ถึงประวัติ และความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ใครมีความเกี่ยวข้องบ้าง รวมถึงความต้องการรู้ความคิดเห็นของผู้คนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อค้า แม่ค้า พระ นักท่องเที่ยว ผู้คนในชุมชน ที่มีต่อสถานที่นั้น ๆ ว่ามีความรู้สึกอย่างไรกับสถานที่นั้น ทำไมถึงอยู่อาศัย หรือมาท่องเที่ยวที่สถานที่แห่งนี้ เป็นต้น โดยนักเรียนจะตั้งคำถามว่า ทำไม และ อย่างไร เพื่อให้ประเด็นคำถามมีความชัดเจนขึ้นและร่วมกันค้นหาคำตอบได้ง่ายขึ้น

“ทำไมผู้คนจึงมาเลือกซื้อเสื้อผ้าที่ย่านบางลำพู”

(คำถามจากนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาบริเวณย่านการค้าบางลำพู)

“คนอิสลามในชุมชนตรอกสุเหร่าใช้ชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง”

(คำถามจากนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาตรอกสุเหร่า)

“ร้านรถเข็นที่ถนนข้าวสารมีรายได้เฉลี่ยวันละกี่บาท”

(คำถามจากนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาบริเวณถนนข้าวสาร)

2.1.2 กระบวนการทำงาน

จากการวิเคราะห์ผลจากกระบวนการทำงานทั้งจากรายงานผลของนักเรียนและจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในขั้นแรกนักเรียนจะร่วมกันเสนอสถานที่ที่จะทำการศึกษาค้นคว้า โดยนักเรียนต่างคนต่างให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกศึกษาสถานที่นั้น ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอสถานที่ออกมาเป็นจำนวนมาก จากนั้นจึงมีการดูความเป็นไปได้ของการศึกษาในสถานที่นั้นประกอบการตัดสินใจ ทั้งในแง่ของระยะทาง ความปลอดภัย และสมาชิกทุกกลุ่มสามารถเดินทางไปได้สะดวก ฯลฯ

ขั้นตอนที่สอง คือ การตั้งประเด็นคำถามที่สนใจจะศึกษาค้นคว้าว่าสนใจจะศึกษาในแง่มุมใด หรือประเด็นใดในท้องถิ่นนั้น ๆ พร้อมทั้งระบุเหตุผล ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มให้เหตุผลที่มีความเป็นไปได้ในการค้นหาข้อมูล

ขั้นตอนที่สาม การเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มหาวิธีในการเก็บและรวบรวมข้อมูลนั้น ๆ เช่น การหาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต หรือการสัมภาษณ์ พูดคุย สังเกต ฯลฯ โดยระบุว่า จะเก็บจากที่ไหน ใคร เมื่อใด ในขั้นตอนนี้พบว่านักเรียนมีความติดขัดในการจำแนกวิธีการหาข้อมูล เนื่องจากเป็นกระบวนการที่นักเรียนไม่คุ้นเคย แต่นักเรียนในแต่ละกลุ่มใช้ความพยายามหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นคำถาม

ขั้นตอนที่สี่ การเก็บและรวบรวมข้อมูลนั้น วิธีการเก็บข้อมูลของนักเรียนคือ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 3-4 คนลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดและตกลงไว้ นักเรียนบางส่วนจะไม่ได้ลงพื้นที่แต่ละเป็นคนค้นหาข้อมูลต่าง ๆ จากห้องสมุดและอินเทอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลมารวมกันเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลต่อไป

ขั้นตอนที่ห้า การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำข้อมูลที่ได้ออกมาตอบประเด็นคำถามที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่หก การเขียนรายงานและการนำเสนอรายงาน โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอรายงานหน้าชั้นเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่นที่นักเรียนสนใจ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการรายงานผลเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่าประสบการณ์จากการลงภาคสนามเกี่ยวกับคำตอบที่ได้ พบกับอะไรบ้าง ปัญหาและอุปสรรคมีอะไรบ้าง แล้วแก้ปัญหาได้อย่างไร ฯลฯ

2.1.3 ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาจากประเด็นคำถามในท้องถิ่นที่นักเรียนสนใจนั้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบได้ตรงตามประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ แต่มีบางกลุ่มที่ได้ผลการศึกษาไม่ตรงกับคำถามที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงแนะนำและทบทวนประเด็นคำถามให้กับนักเรียนในกลุ่มนั้นอีกครั้ง เพื่อให้ตอบคำถามได้ถูกต้อง ในส่วนรูปแบบของผลการศึกษา นั้น รูปแบบที่นักเรียนส่วนใหญ่ตอบนั้นจะเป็นประเด็นเป็นข้อ ๆ มากกว่าเขียนเป็นความเรียง และการใช้ภาษาจะเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย นอกจากนี้นักเรียนยังได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารั้งต่อไปโดยมีประเด็นหลัก ๆ คือ ควรมีการช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่มให้มากขึ้น นักเรียนในกลุ่มควรได้ทำงานร่วมกันทุกคน

2.1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

จากการสอบถามและการสังเกตเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของนักเรียนที่พบในการทำงานนั้น พบว่า แบ่งออกเป็น 5 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1) *ความร่วมมือในการทำงาน* โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีประมาณ 5-6 คน เป็นนักเรียนชายและหญิงละความสามารถ ในการทำงานส่วนใหญ่ผู้หญิงจะทำ

มากกว่านักเรียนผู้ชาย และนักเรียนเรียนเก่งจะทำมากกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน ซึ่งผู้วิจัยแก้ไข ปัญหาโดยกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนพยายามมีส่วนร่วมในการทำงาน และต้องมีการรายงานหน้าที่ ที่แต่ละคนได้รับ เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเกิดความตระหนักว่า ทุกคนมีความสำคัญในการ ทำงานเท่าเทียมกัน หรืออาจจะให้นักเรียนแต่ละคนทำในสิ่งที่ตนเองถนัดตามภาระหน้าที่ภายใน กลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่มร่วมกัน

2) ปัญหาในการลงภาคสนาม พบว่า นักเรียนที่ลงเก็บข้อมูลภาคสนาม นั้นบางครั้งจะมีผู้ปฏิเสธในการให้ข้อมูล แต่นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้โดยวิธีที่ถูกต้องและ เกิดสัมพันธภาพและการสื่อสารที่ดี นอกจากนี้ประเด็นคำถามที่นักเรียนเตรียมไว้อาจมีการ ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์จริง เพราะบางครั้งคำถามที่เป็นภาษาเขียนอาจยังไม่เหมาะสม ในการสื่อสารกับผู้ให้ข้อมูล นักเรียนจึงแก้ไขโดยมีการฝึกซ้อมการถามคำถามล่วงหน้ากับเพื่อน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมชาติมากที่สุด

“พอหนูถามคำถามเค้าแล้วเค้าถามว่าถามไปทำไมหนูเลยบอกเค้าไปว่ามาทำ รายงานเรื่องถนนข้าวสารส่งครูค่ะ เค้าเลยยอมให้ข้อมูลหนู”
(นักเรียนกลุ่มที่ศึกษาบริเวณถนนข้าวสาร)

“พอหนูถามเค้าว่ามีรายได้เท่าไรต่อวัน เค้าก็ไม่บอก หนูเลยยกมือไหว้ขอบคุณแล้วบอกว่า ไม่เป็นไรค่ะ แล้วหนูค่อยไปถามร้านข้าง ๆ ที่เค้าบอกข้อมูลกับหนูค่ะ”
(คำถามจากนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาบริเวณย่านการค้าบางลำพู)

2.2 กรณีศึกษาการวิจัยปฏิบัติการ

จากแผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 “เรียนรู้ใช้ชีวิต” ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมหลัก คือ การให้นักเรียนทำกิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการเพื่อการ เปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งผลลัพธ์จากกิจกรรมนี้คือ กรณีศึกษาของนักเรียนแต่ละคนที่ได้มาจากการ บันทึกประจำวันเกี่ยวกับการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยมีกรณีศึกษาทั้งหมด 22 เรื่อง สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) การตื่นสายและการมาโรงเรียนสาย จำนวน 10 เรื่อง 2) การพูดจาสื่อสาร จำนวน 4 เรื่อง 3) อารมณ์ของตนเอง จำนวน 4 เรื่อง 4) การเล่น จำนวน 2 เรื่อง และ 5) พฤติกรรมที่เกียจและไม่สนใจเรียน จำนวน 2 เรื่อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการตื่นสายและการมาโรงเรียนสาย

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของนักเรียนจำนวน 10 คนเกี่ยวกับ พฤติกรรมการตื่นสายและการมาโรงเรียนสายนั้น พบว่า มีสาเหตุมาจาก บ้านของนักเรียนบางคน อยู่ไกลจากโรงเรียนจึงต้องตื่นแต่เช้า และนักเรียนส่วนใหญ่จะดูละครโทรทัศน์จนดึก จึงเกิดผลที่ ตามมา คือ เมื่อตื่นนอนแล้วจะปวดหัว รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เกิดอาการง่วงในเวลาเรียน

ทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง หากมาโรงเรียนสายแล้วถูกครูทำโทษก็จะไม่อยากมาโรงเรียนและเกิดความขี้เกียจไม่อยากเรียนหนังสือ

วิธีการแก้ไขปัญหานักเรียนส่วนใหญ่ คือ การตั้งนาฬิกาปลุก หรือให้พ่อแม่ช่วยปลุกในตอนเช้า เข้านอนแต่หัวค่ำ ออกกำลังกายมาก ๆ จะได้นอนหลับสบาย รวมถึงการไม่รับประทานอาหารก่อนเข้านอนซึ่งเป็นสาเหตุของอาการนอนไม่หลับ

ผลที่เกิดขึ้นจากแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในช่วงแรกนั้น อาจยังไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน แต่เมื่อดำเนินการแก้ไขไปเรื่อย ๆ จึงเกิดความเคยชิน สามารถตื่นเช้าได้ด้วยตนเอง มาโรงเรียนเร็วขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละวัน นักเรียนสามารถมาเข้าแถวทันเวลาและไม่โดนครูทำโทษ

ความรู้สึกของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความภาคภูมิใจที่แก้ไขปัญหาลดลง ๆ ของตนได้สำเร็จ และเกิดผลอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนตามมา เช่น การรู้จักความรับผิดชอบต่อตนเอง การมีสุขภาพที่ดี และการเรียนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

“รู้สึกดีที่ไม่มาสายและไม่โดนครูทำโทษให้เก็บขยะอีกด้วย และจะได้ไม่โดนครูหักคะแนนอีกด้วย”
(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงมิกซ์)

“การปรับปรุงในครั้งนี้ทำให้เรามีความรับผิดชอบในการไปเข้าแถวให้ทันเวลา สมองปลอดโปร่ง”
(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงชมพู)

“รู้สึกดีขึ้นมา เพราะตัวเองไม่เคยตื่นแต่เช้า และเวลาตื่นเช้าจะรู้สึกดีเพราะอากาศเย็นสบาย”
(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงวี)

2.2.2 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการพูดจาสื่อสาร

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของนักเรียนจำนวน 4 คนเกี่ยวกับการพูดจานั้น พบว่า ส่วนใหญ่สาเหตุเกิดจากการที่เพื่อนของนักเรียนมีการต่อว่ากันเกิดขึ้น อีกคนก็จะว่ากลับทันที และเกิดการทะเลาะกันอันนำไปสู่การพูดคำหยาบ รวมถึงการพูดคำหยาบเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน

“หนูชอบพูดคำหยาบกับเพื่อน ๆ เวลาเพื่อนว่าก็ชอบว่ากลับ และทะเลาะกัน ทำให้มีคำหยาบเกิดขึ้นและแก้ไขยากเวลาอารมณ์ร้อน”
(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงปลา)

“ถ้าเราพูดคำหยาบกับเพื่อน เพื่อน ๆ ก็จะไม่รักเรา และเขาก็ไม่อยากยุ่งกับเรา”
(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงหนึ่ง)

วิธีการแก้ไขปัญหานักเรียนมีความแตกต่างกันออกไป เช่น การไม่ใช่อารมณ์กับเพื่อน เมื่อเล่นด้วยกันก็จะพยายามไม่ทะเลาะกัน เพราะจะทำให้พูดคำหยาบได้ บางครั้งใช้วิธีการหลีกเลี่ยงการอยู่กับเพื่อนที่นิสัยไม่ตรงกันในบางครั้งเพื่อลดการสนทนาที่รุนแรง อันนำไปสู่การพูดคำหยาบ การควบคุมอารมณ์ให้เป็นคนใจเย็นไม่ใจร้อน หรือการใช้วิธีการการตบปากตนเองเบา ๆ เมื่อนึกขึ้นได้ว่าพูดคำหยาบเพื่อเป็นการเตือนตนเอง เป็นต้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิธีการแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว คือ การพูดคำหยาบน้อยลง (แต่ยังมีการพูดอยู่บ้าง) นักเรียนรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเองมากขึ้น พ่อแม่ของนักเรียนลดการต่อว่าลูกเรื่องการพูดคำหยาบ และนักเรียนมีการเปลี่ยนทัศนคติต่อเพื่อนไปในทางที่ดีขึ้น

ความรู้สึกของนักเรียนที่ได้แก้ไขพฤติกรรมการพูดคำหยาบนี้ ส่วนใหญ่นักเรียนมีความสุข ความพึงพอใจในการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ พ่อแม่ เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและมีความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

“พอเราไม่พูดคำหยาบ พ่อแม่จะได้ภูมิใจว่าลูกเก่งจังเลย สามารถไม่พูดคำหยาบได้”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงนะ)

“ดีใจที่พ่อไม่ว่าเรื่องพูดคำหยาบแล้ว แต่แม่ยังว่าบ้างบางครั้ง”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กชายต่อม)

“เพื่อนมาเล่นกับฉันมากขึ้น รักฉันมากขึ้น และฉันคิดว่าการที่เราพูดคำหยาบหรือพูดคำคนมันไม่ดีและจะมีแต่คนเกลียดเรา”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงหนึ่ง)

“ดีใจมาก มีความสุขกับการที่เราเลิกพูดคำหยาบได้บ้างคะ ทำให้ความรู้สึกของหนูตอนนี้เปลี่ยนจากเกลียดเพื่อนที่ว่าเรา เป็นรักเพื่อน ๆ มากขึ้นคะ”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงปลา)

2.2.3 กรณีศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ของตนเอง

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของนักเรียนจำนวน 4 คนเกี่ยวกับอารมณ์ของตนเองนั้น พบว่า ทุกคนมีประเด็นปัญหาเดียวกัน คือ อารมณ์ร้อน โดยมีเหตุผลในการเลือกปัญหาเรื่องอารมณ์นี้เพราะนักเรียนเกิดความรู้สึกไม่สบายใจในตนเอง จึงต้องหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว

“การที่เรามีอารมณ์ร้อนจะทำให้เราไม่มีสติในการทำสิ่งต่าง ๆ”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กชายไต้ด)

“ถ้าใจร้อน พอเวลาที่ทำงานจะทำให้ไม่มีสมาธิและหงุดหงิดเสมอ”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงบี)

“อารมณ์เสียใส่เพื่อนบ่อย จนบางทีเพื่อนก็บอกว่าเป็นคนเอาแต่ใจตัวเองมากเกินไป ดูเป็นคนใส่
อารมณ์มาก จริงจัง น่าเบื่อ เดียวเพื่อนไม่คบ เลยต้องเลือกปัญหานี้ขึ้นมาก่อนจะสายเกินแก้”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงพลอย)

วิธีแก้ไขของนักเรียนมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น การฟังเพลง ดู
โทรทัศน์ ดูภาพยนตร์เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย การเล่นดนตรี การเล่นกีฬา รวมถึงการ
พัฒนาการสื่อสาร เช่น การพูดจาดี ๆ ด้วยความสบายใจ ดีกว่าการพูดจาด้วยอารมณ์และทะเลาะ
หรือใช้กำลังกัน การรู้จักการขอโทษ หรือการไม่ต้องไปสนใจกับผู้อื่นกรณีที่น่าเรื่องร้อนใจมาให้

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้วิธีการแก้ปัญหาที่นักเรียนเลือกนี้ทำให้มีอารมณ์ที่
ดีขึ้น บางครั้งลืมเรื่องเครียด เกิดการผ่อนคลายสภาวะจิตใจของตนเอง นอกจากนี้ยังทำให้มีสมาธิ
ในการเรียนมากขึ้นอีกด้วย

“ประทับใจและดีใจที่ตัวเองปรับความใจร้อน และไม่โกรธได้แล้ว”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงเม)

“ดิฉันรู้สึกดีที่ไม่ใจร้อน ไม่หงุดหงิด พอทำงานก็ไม่มีใครมาจุกจิกกวนใจ ทำอะไรก็สบายไปหมด”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงบี)

“รู้สึกดีมากที่ได้ปรับปรุงตนเอง เพราะทำตัวเป็นระเบียบขึ้นเยอะ รู้จักการควบคุมอารมณ์
ตนเอง เก็บอารมณ์เก่งขึ้น ทำอะไรก็ดีไปหมด ... ภูมิใจมากและก็ดีใจที่สามารถเปลี่ยนตัว
เองได้ไม่มากนักน้อย พ่อและแม่ก็พลอยดีใจไปด้วย เพราะเห็นฉันรู้จักเปลี่ยนแปลงตัวเอง”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงพลอย)

2.2.4 กรณีศึกษาเกี่ยวกับการเล่นเกม

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของนักเรียนจำนวน 2 คนเกี่ยวกับพฤติกรรมการ
เล่นเกม นั้น พบว่า เหตุผลในการเลือกปัญหานี้เพราะนักเรียนมีความรู้สึกหงุดหงิดเล่นเกมมาก
เกินไป ทำให้ไม่อยากอ่านหนังสือ ส่งผลให้เรียนหนังสือไม่ดี และอยากได้การยอมรับและชมเยจาก
พ่อแม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขให้หายจากพฤติกรรมดังกล่าว

“ไม่อยากให้พ่อแม่ลุ่มใจ อยากให้พ่อแม่ชม ไม่อยากให้พ่อแม่ว่าหรือดุ เวลาว่าง ๆ ก็
อยากจะช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านหรือทำการบ้านทดแทน”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กชายใหม่)

วิธีการแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการทำกิจกรรมอื่นทดแทน เช่น การอ่านหนังสือการ์ตูนหรือหนังสือเรียน ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง ซึ่จักรยานไปเที่ยวนอกบ้าน เล่นกีฬา เต็มปีบอย หรือไปซื้อของ เป็นต้น

ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรมดังกล่าว ทำให้นักเรียนลดความหง่วงเล่นเกม เกิดความอยากอ่านหนังสือหรือกิจกรรมอื่นมากกว่าการเล่นเกมที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า และการพัฒนาด้วยวิธีการนี้ได้มีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อย ๆ

ความรู้สึกของนักเรียนจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในครั้งนี้ คือ การเห็นความสำคัญของกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีมากกว่าการเล่นเกม เป็นต้น

“...ความรู้สึกอีกเยอะถ้าเราออกไปเรียนรู้หรือไปฝึกอะไรสักอย่างแล้วจะทำให้ลืมเกมไป วิธีการเหล่านี้ผมจะนำไปบอกกับเพื่อนทุกคนที่เขาติดเกม และจะชวนเพื่อนที่ติดเกมไปเต็มปีบอยด้วย”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กชายใหม่)

2.2.5 กรณีศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมซึ่เกียจและไม่สนใจเรียน

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของนักเรียนจำนวน 2 คนเกี่ยวกับพฤติกรรมซึ่เกียจและไม่สนใจเรียนนั้น พบว่า เกิดจากความซึ่เกียจในการทำงานบ้าน ทำให้โดนพ่อแม่ตำหนิ และการไม่ตั้งใจเรียนจะทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน และการเรียนต่อในอนาคตได้

“การที่ดิฉันซึ่เกียจนั้น ทำให้ดิฉันโดนคุณแม่ดุทุกวัน ดิฉันจึงอยากแก้ไขปัญหานี้”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงเจน)

“ข้าพเจ้าเป็นคนที่ไม่ค่อยสนใจเรียนสักเท่าไร ข้าพเจ้าไม่ชอบเรียนบางวิชา ตอนแรก ๆ ข้าพเจ้าคิดว่าวิชานั้นไม่สำคัญต่อการเรียนมากเท่าไรจึงไม่สนใจ แต่ตอนนี้รู้แล้วว่าวิชาที่เราไม่สนใจนั้น

อาจจะนำไปสอบเข้ามัธยม และเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กชายไอซ์)

จากปัญหาเหล่านี้ นักเรียนได้ใช้วิธีการแก้ไขปัญหโดย การทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อมีเวลว่าง การอ่านหนังสือทุกเย็นและทำแบบฝึกหัดทุกวัน เพื่อให้ทำให้อ่านหนังสือได้คล่องและเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขที่นักเรียนได้กำหนดนี้ คือ พ่อและแม่ของนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ไม่ดุ บ่น มีความสะอาด

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นของนักเรียนจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวนี้ คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับความขยัน การเห็นคุณค่าในตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น เช่น การทำงานบ้านไม่ใช่เรื่องยาก ความซึ่เกียจสามารถนำไปสู่ความตั้งใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ถ้ามีความพยายาม

“ข้าพเจ้ามีความซึ้งใจในบางครั้ง แต่ก็ทำให้มีความตั้งใจที่จะทำสิ่งนั้นมากขึ้น เราควรรู้จักปรับปรุงในสิ่งที่ไม่ดีให้ดีขึ้น และอาจจะสนุกกับหนังสือบางเรื่องที่มีเนื้อหาสาระที่ดี เพื่อการสอบปลายภาค และการเริ่มต้นเข้า ม.1”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กชายไอซ์)

“ดิฉันเริ่มรู้ว่าคนหนึ่งคนนั้นก็มีความค่า ไม่ต้องพึ่งเครื่องใช้ที่แพง ๆ มีคุณภาพและยืดหยุ่นโด่งดัง เราแค่ใช้ของที่มีคุณค่าคือตัวเราเอง ที่ทั้งทำความสะอาดด้วยตัวเราเองได้ ... ดิฉันก็เลยรู้สึกว่าการที่เราทำงานบ้านงานเรือนจึงไม่ใช่เรื่องที่ยากเลย”

(เอกสารกรณีศึกษาของเด็กหญิงเจน)

2.3 รายงานการดำเนินการจัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน

จากแผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 “เศรษฐกิจของชุมชน” ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมหลัก คือ การจัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน โดยฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตครบทุกองค์ประกอบ ตั้งแต่การเรียนรู้การวางแผน การตัดสินใจและการแก้ปัญหา จนนำไปสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รายงานผลการปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยนำเสนอในภาพรวมแบ่งออกเป็น 6 ประเด็น คือ 1) กิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติ 2) การใช้ความรู้ที่เรียนมาในการปฏิบัติกิจกรรม 3) ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมและการนำความรู้ไปใช้ 4) ความประทับใจในกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน 5) สิ่งที่ต้องปรับปรุงในกิจกรรมตลาดนัด และ 6) ข้อเสนอแนะรูปแบบและแนวทางการจัดกิจกรรมตลาดนัดของโรงเรียนในครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 กิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์กิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติในกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน พบว่า นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมการเปิดงานตลาดนัด การนำของมาขาย และการซื้อของของนักเรียนแต่ละชั้น กล่าวคือ นักเรียนมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย รวมถึงการช่วยครูขายสินค้าต่าง ๆ

2.3.2 การใช้ความรู้ที่เรียนมาในการปฏิบัติกิจกรรม

จากกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนในครั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้ความรู้จากหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่จะเน้นที่กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มากที่สุด โดยมีเนื้อหาสาระ ได้แก่ การคิดเงิน ทอนเงิน การบวก ลบ คูณ และหารเลข การคิดเลขเร็ว การขายสินค้า กำไร ขาดทุน การรู้จักการใช้จ่าย รวมถึงการพูดสนทนา

2.3.3 ประสพการณ์ ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมและการนำความรู้ไปใช้

โดยภาพรวมของการจัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ คือ 1) เรียนรู้การซื้อขายและบทบาทของผู้ซื้อผู้ขายจากประสบการณ์ตรง 2) เรียนรู้การตัดสินใจ และรู้จักคิดก่อนใช้ในการเลือกซื้อสินค้า การใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า ใช้เงินเท่าที่จำเป็นและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) เรียนรู้ถึงความซื่อสัตย์ของผู้ซื้อและผู้ขาย 4) เรียนรู้การพูดจาที่เหมาะสมในการค้าขาย เช่น การพูดเรียกลูกค้า 5) เรียนรู้ว่าการขายของเป็นการหารายได้ทางหนึ่งที่ต้องใช้ทักษะในหลายด้าน 6) เรียนรู้เกี่ยวกับการแข่งขันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจากประสบการณ์นี้ นักเรียนส่วนใหญ่จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น แนวทางการซื้อของที่ถูกต้อง หรือนำความรู้ไปสอนรุ่นน้อง และนักเรียนบางส่วนมีแนวคิดที่จะนำความรู้ที่ได้จากการจัดตลาดนัดโรงเรียนในครั้งนี้ไปลงทุนขายของในอนาคต

2.3.4 ความประทับใจในกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่มีความประทับใจและพึงพอใจในกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนครั้งนี้ กล่าวคือ นักเรียนได้เดินชมและเลือกซื้อสินค้า และได้สินค้ากลับมาในราคาถูก นักเรียนเกิดความภูมิใจที่ดำเนินกิจกรรมตลาดนัดได้ด้วยตนเอง เห็นตัวอย่างการค้าขายจากนักเรียนหลาย ๆ ชั้น เช่น การนำของเก่ามาขาย สินค้ามีความสวยงามน่ารัก การนำของเก่ามาทำประโยชน์ขึ้นใหม่ และนักเรียนที่เป็นผู้ขายมีน้ำใจ รวมถึงการขายของที่ไม่มีภาระทะเลาะกัน

2.3.5 สิ่งที่ต้องปรับปรุงในกิจกรรมตลาดนัด

จากกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า 1) มีสินค้าที่นำมาขายควรมีจำนวนมากกว่านี้ 2) การไม่นำของที่ใช้ไม่ได้แล้วมาขายอีก 3) การช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่บริเวณตลาดนัดให้มากขึ้น 4) ความเหมาะสมและความชัดเจนของระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน 5) ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาดนัดโรงเรียน 6) สถานที่มีบริเวณกว้างมากขึ้น และ 7) ควรมีการโฆษณากิจกรรมตลาดนัดของโรงเรียนให้มากขึ้น

2.3.6 ข้อเสนอแนะรูปแบบและแนวทางการจัดกิจกรรมตลาดนัดของโรงเรียนในครั้งต่อไป

นักเรียนส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตลาดนัดในครั้งต่อไปว่า อยากให้ดำเนินกิจกรรมเหมือนเดิม เพิ่มความถี่ของการจัดกิจกรรมเป็นเดือนละ 1 ครั้ง โดยตลาดนัดมีสถานที่กว้างกว่าเดิม มีร้านค้ามากขึ้น มีสินค้ามากขึ้น สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีคุณภาพและราคาถูก มีผู้คนมาร่วมกิจกรรมมากขึ้น มีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น และให้ตลาดนัดมีเต็มไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริง

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน 2) เพื่อสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัยของงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method) ระหว่างวิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเริ่มด้วยการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน หลังจากนั้นเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาเชิงสำรวจ และการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีการกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยศึกษาเอกสารวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนในการตรวจสอบคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน มีดังนี้

1) การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงแต่มีความสำเร็จในระดับปานกลาง ครูเข้าใจว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนต้องผ่านการใช้กิจกรรมและวิธีการที่หลากหลาย ปัญหา คือ นักเรียนขาดความพร้อม และครูขาดการเอาใจใส่และการเห็นความสำคัญ

2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง และมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง ครูใช้การบูรณาการทั้งภายในกลุ่มและข้ามกลุ่ม สาระการเรียนรู้ โดยเน้นเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ปัญหา คือ การจัดเนื้อหาและเวลาในการสอน

3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สาระท้องถิ่น ครูมีการใช้เนื้อหาด้านสภาพแวดล้อมและสถานที่มากที่สุด ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความพร้อมในการร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ครูมีระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ปัญหา คือ การขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย

2. ลักษณะและองค์ประกอบของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน มีดังนี้

1) การใช้รูปแบบการบูรณาการ โดยมีขั้นตอน คือ

(1) การกำหนดประเด็นหัวเรื่อง

(2) การวิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น/ผลการเรียนรู้ที่

คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับหัวเรื่อง

(3) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

(4) การประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ และ

(5) การปรับปรุงแก้ไขและการให้ข้อเสนอแนะ

2) การใช้สาระท้องถิ่น โดยมีความครอบคลุมถึง

(1) สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของบุคคลในชุมชนและท้องถิ่น

(3) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ

(4) คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

3) การใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การตีความ และการกำหนดปัญหา

ขั้นที่ 2 การวางแผนงาน

ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน

และขั้นที่ 4 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา

โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ย่อย ได้แก่ 1) ท้องถิ่นเราน่าอยู่ 2) เรียนรู้ใช้ชีวิต และ 3) เศรษฐกิจของชุมชน

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานมีคะแนนจากการวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน 9 องค์ประกอบ สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์ประกอบที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่ความรับผิดชอบต่อสังคม การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายโดยนำเสนอเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาจากการดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

ส่วนที่ 3 การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ส่วนที่ 4 ผลจากการใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานในการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

การอภิปรายผลการวิจัยทั้ง 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นไม่เน้นการแยกสาระการเรียนรู้ของแต่ละวิชา แต่เป็นการบูรณาการที่ผสมผสานเรียบเรียงเนื้อหาบทเรียนให้เชื่อมโยงอย่างมีความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีนักเรียนมีความคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องราวใกล้ตัวในชุมชนและท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ทำให้นักเรียนรู้สึกเหมือนมีส่วนร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ ในบทเรียน ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความท้าทาย และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตได้จริง ดังแนวการ

ปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548; กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้น แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนจึงมีความเหมาะสม และมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพียงพอที่จะใช้พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถิตย์ เทียนวรรณ (2548) สุคนธ์ทิพย์ ตาสิ่งห์ (2543) Viiri and Saari (2004) และ Junge and other (2003) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการ การใช้กระบวนการวิจัย และการใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางการเรียนทั้งทางด้านทักษะในการเรียน ทักษะการคิด รวมถึงการมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

2. เมื่อพิจารณาผลการวัดทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านจิตพิสัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานนั้นมีคะแนนการวัดทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งไม่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไม่เน้นการใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และไม่เน้นการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่หากพิจารณารายองค์ประกอบย่อยของทักษะชีวิต พบว่า ในด้านของการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยจากการวัดทักษะชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยในองค์ประกอบที่เหลือ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และ การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียดนั้น นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยจากการวัดทักษะชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานนี้ได้พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัยมากกว่าด้านพุทธิพิสัย กล่าวคือ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้ได้เน้นการพัฒนาให้นักเรียนในด้านการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมด้วยทักษะที่เป็นความรู้สึกรู้จักคิด และเป็นการปฏิบัติต่อกันโดยตรงมากกว่าการพัฒนาทักษะที่เป็นเชิงความรู้เชิงพุทธิพิสัย เช่น การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงของนักเรียนในด้านพฤติกรรมที่มาจากการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงจะเริ่มสังเกตได้อย่างชัดเจนในช่วงสัปดาห์ที่ 3 หรือเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 และเข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ซึ่งน่าจะมาจากการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนเกิด

ความคุ้นเคย รวมถึงการที่นักเรียนได้รับการพัฒนาในแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนครบวงจรของหน่วยการเรียนรู้

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพเหตุการณ์ที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ที่จากสภาพเริ่มต้นนั้น นักเรียนมองไม่เห็นความสำคัญของตนเองไม่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต เมื่อผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนในการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนมากขึ้น และจากผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้นั้นทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเองและมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองได้อีกต่อไป

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาจากการดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

1. การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้นั้นนับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ทำให้นักเรียนต้องใช้ระยะเวลาในการทำความเข้าใจในกระบวนการวิจัยที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยต้องอธิบายรวมถึงแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวตลอดการจัดการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือครูจะต้องอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และทำที่ที่ให้ง่ายใจ ประกอบกับการใช้แผนภาพง่าย ๆ ที่ช่วยให้เกิดแนวคิดเป็นรูปธรรม

2. นักเรียนในชั้นเรียนบางคนมีพฤติกรรมที่มีความแตกต่างจากเพื่อนส่วนใหญ่ เช่น การขาดทักษะการเข้าสังคมกับผู้อื่น พฤติกรรมก้าวร้าวอันเนื่องมาจากอายุที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคในด้านการเรียน เช่น การอ่านและการเขียนไม่คล่อง ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การจัดการเรียนรู้ในบางครั้งไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หรือทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดความล่าช้าและไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องสังเกตและให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากนักเรียนส่วนใหญ่เพิ่มเติม และพยายามหาแนวทางที่จะสื่อสารสร้างสรรค์และส่งเสริมให้นักเรียนเหล่านี้ให้สามารถเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้

3. การวัดและประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้นั้น นอกจากการใช้แบบวัดแล้ว ครูคอยสังเกตและบันทึกพัฒนาการของนักเรียนให้ชัดเจนโดยครูควรเขียนคำอธิบายคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบว่านักเรียนที่มีพัฒนาการในทักษะชีวิตแต่ละด้านนั้นควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง รวมถึงในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ การวางแผนทบทวนให้เด่นชัดจะช่วยครูให้สามารถวัดและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 3 การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

จากการศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จในด้านการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ของครูนั้นยังอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง และผลจากการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนนั้น ครูผู้สอนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยให้เกิดขึ้นจริงได้ โดยมีเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการวิจัยในฐานะเป็นกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูควรมีประสบการณ์ที่ดีในการวิจัยอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์
- 2) ครูควรใช้กระบวนการวิจัยในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียน
- 3) บุคลิกภาพของครูผู้สอนควรเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน สิ่งสำคัญคือครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนมีเวลาได้คิด และใช้คำถามปลายเปิด ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันตรวจสอบคำตอบของตนเอง และ
- 4) ระบบการจัดการวิชาการของโรงเรียนควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นร่วมกัน

ส่วนที่ 4 ผลจากการใช้วิถีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานในการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

จากการใช้วิถีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method) ในการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา และการวิจัยเชิงทดลอง โดยผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

ในระยะที่ 1 ของการศึกษาในงานวิจัยนี้ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพและลักษณะของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนฯ ผู้วิจัยพบว่า ผลจากการใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษานั้นแม้สาระสำคัญของผลจะให้สารสนเทศที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่สารสนเทศที่ได้จากแต่ละวิธีช่วยให้ผู้วิจัยเกิดมุมมองและมิติที่ต่างกัน กล่าวคือ การวิจัยเชิงสำรวจจะให้ข้อมูลเชิงปริมาณที่มีความน่าเชื่อถือในด้านของระดับของการปฏิบัติและระดับความสำเร็จค่อนข้างชัดเจน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาจะสะท้อนภาพที่ทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ในสนามได้อย่างชัดเจน มุมมองและมิติของข้อมูลมีความแตกต่างกันนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอันเป็นสารสนเทศสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมซึ่งมีความจำเป็นต้องศึกษาสภาพเริ่มต้นหรือความต้องการจำเป็น ถ้ามีเวลาควรดำเนินการทั้ง 2 วิธี แต่

หากมีข้อจำกัดเรื่องเวลา อาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งตามความจำเป็นและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรศึกษาทำความเข้าใจโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการบูรณาการและเนื้อหาสาระตามหลักสูตรของโรงเรียน รวมถึงกระบวนการวิจัยที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจนก่อนนำไปใช้เพื่อให้การใช้แผนการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครูผู้สอนสามารถนำกระบวนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนด้วยการบูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยปรับให้เข้ากับเนื้อหาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาบูรณาการ รวมถึงสาระท้องถิ่นที่มีความสำคัญและเหมาะสมในระดับชั้นที่สอน โดยรูปแบบและขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีลำดับขั้นตามที่แสดงไว้ในบทที่ 5

3. ครูผู้สอนควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานให้กับผู้เรียนทั้งก่อนการจัดการเรียนรู้และระหว่างการจัดการเรียนรู้

4. ครูผู้สอนสามารถปรับแผนการจัดการเรียนรู้ในด้านเนื้อหาสาระและการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพและภูมิหลังของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ระบบบริหารวิชาการของโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาครูเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของการนำกระบวนการวิจัยที่นำไปสู่การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

6. คณะครูศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับครูโดยให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อการพัฒนาการสอนของตน หรือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน การวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาทักษะชีวิตควบคู่ไปกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้นี้ตามมาตรฐานของหลักสูตร

2. ควรมีการทำการวิจัยต่อยอดให้มีการวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการในลักษณะการส่งเสริมสร้างทักษะอาชีพโดย รวมถึงการมีจิตสาธารณะต่อสังคม และแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด และทักษะอาชีพสู่การเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์อย่างรอบด้านทั้งด้าน เก่ง ดี มีสุข ตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเกณฑ์การวัดและประเมินทักษะชีวิตรายองค์ประกอบใน ลักษณะของตัวบ่งชี้เพื่อให้สามารถบอกถึงพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการศึกษาเชิงสำรวจกับการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาในบริบทของการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษาอันจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกวิธีวิจัยทั้งเพื่อการเรียนรู้และการบริหาร ปัจจัยด้านเวลาและงบประมาณของนักวิจัย

คุรุศาสตร์วิทยาทรรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลรัตน์ วัชรินทร์ (2547). การพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กิริณี สหเสวียนต์. (2546). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ :

กรณีศึกษาคณะชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลยา เบญจกาญจน์ และคณะ. (2546). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ

เก่ง ดี มีสุข กรณีศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองใน การประชุมทางวิชาการการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2547). *เรียนรู้...บูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). *การเรียนรู้...สู่ทักษะชีวิต*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559*.

กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก.

ชนันท์ ธาตุทอง. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษมการพิมพ์.

จรรยา สุวรรณทัต. (2537). การวิจัยและพัฒนาทางสังคม-พฤติกรรมศาสตร์. เอกสารประกอบการ

ประชุมทางวิชาการเรื่อง การกำหนดปัญหาการวิจัยและการพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย :

ด้านพฤติกรรมจริยธรรมและด้านอื่น ๆ วันที่ 22-25 พฤศจิกายน 2537. สำนักงาน

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา

พฤติกรรมไทย.

จินดา ัญญัติพิพย์. (2547). *การพัฒนากระบวนการบูรณาการทักษะการคิดในการสอนอ่าน*

ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามทฤษฎีโครงสร้าง

ความรู้และเมตาคognition. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาหลักสูตรและการ

สอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2544). *แคทส์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชบา พันธุ์ศักดิ์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน อ่อนน้อม และศิศนา เขมมณี. (2548). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- ถวัลย์ มาศจรัส และณิชนันท์ ประสงค์. (2549). *การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (หลักสูตรท้องถิ่น) ด้านวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- ทัศนวรรณ คำทองสุข. (2550). *การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ : การวิเคราะห์ทฤษฎีและการวิเคราะห์เนื้อหา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ. (2542). *EQ เพื่อพัฒนาลูกน้อย ศาสตร์สร้างความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯธุรกิจ: 3.
- ศิศนา เขมมณี. (2548). *การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิศนา เขมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพ สงวนกิตติพันธุ์. (2545). *ทักษะชีวิต (Life Skills) : เพื่อความสุข และความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ธนพร วีระเจริญกิจ (2549). *การศึกษาเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนที่มีแบบการเรียนต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนพัชร์ แก้วปฏิมา (2547). *การพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธเนศ ขำเกิด. (ม.ป.ป.). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nbi.go.th/tanes/tns061115.8.doc. [15
มีนาคม 2551].
- ธีรชัย ปุณฺณโชติ. (2546). *ประมวลบทความทักษะของครูวิทยาศาสตร์มืออาชีพในยุคปฏิรูปการ
เรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2544). *การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน
เอกสารเผยแพร่ในโครงการ วพร. ลำดับที่ 02 หน่วยประสานงานชุดโครงการวิจัยและ
พัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ วงศ์ชัยวัฒน์. (2547). *การพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคม
โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: แม็ทส์ปอยส์.
- นุชนาฏ เอกกา. (2545). *การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะนักวิจัยในนักเรียน
ประถมศึกษา*. วารสารวิชาการ.
- บุญนัญญ เลนะทองทิพย์ และรุ่งกานต์ ศรีลัมพ์. (2541). *ทักษะชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม*.
นครสวรรค์: สี่แควการพิมพ์.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. (2548). *การสอนแบบบูรณาการ Integrated Instruction*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้.
- ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (2545). *การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย*. ใน ไพฑูรย์ สีนลรัตน์
(บรรณาธิการ). *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปทุมพร ประสงค์ทรัพย์ (2549). *การตระหนักรู้ในตนเอง การสนับสนุนทางสังคมกับความเครียด
และการจัดการความเครียดของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาชุมชน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประกอบ ใจมั่น. (2547). *การพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาร์ ยินดีสุข. (2548). *Storyline Approach* หน่วยการเรียนรู้สู่การเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ ที่เน้นเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2550). การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ รวมบทความวิจัย: สัตตศิลาสำหรับการเปลี่ยนผ่านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2545). หลักการสอนแบบเน้นการวิจัย (Research-Based Teaching) ในระดับอุดมศึกษา. ใน ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (บรรณาธิการ). *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรวดี อุดมมณฑล. (2545). *การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนแกนนำร่วมพัฒนาหลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชานิเทศการศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

ภัทรภรณ์ อุนนะนันท์ (2543). *การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้า ในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์เกษตรศาสตร์*

ภิญญาพัชญ์ กาวินคำ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบอัจฉริยะ เรื่อง "การออกแบบการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

มาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, สำนักกระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. นครปฐม. วันที่ 23-27 พฤษภาคม 2548 ณ โรงแรมเวล จังหวัดนครปฐม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.

- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2548). *การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วชิระ อินทร์อุดม. (ม.ป.ป.). *หลักการวิจัย [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา:
http://vdo.kku.ac.th/mediacenter/mediacenter-uploads/libs/เอกสารตอนที่3_edb7.doc. [15 มีนาคม 2551].
- วรรณิ โสมประยูร. (2546). *การวิจัยและพัฒนาทางด้านการศึกษา. วารสารวิชาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2546)*.
- วรรณิสา มุณีผล. (2547). *การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐานกับโรงเรียนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาวิจัยศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วลัย พานิช. (2544). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา. ใน พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ สุวัฒนา อุทัยรัตน์ และกมลพร บัณฑิตยานนท์ (บรรณาธิการ). แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครูมัธยมเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วลัย พานิช. (2546). *การบูรณาการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย. ใน สุวัฒนา เอี่ยมมอระวรรณ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ กมลพร บัณฑิตยานนท์ (บรรณาธิการ). แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครูเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2545). *การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก*.
- วิจัยการศึกษา, กอง กรมวิชาการ. (2545). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย. ใน ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (บรรณาธิการ). การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรที่สานต่อท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: เซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอร์รี่*.
- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย. (2549). *การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. วารสารหลักสูตรและการสอน ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2549-มีนาคม 2550)*.
- วิชาการ, กรม. (2539). *ท้องถิ่น...กับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ*.
- วิชาการ, กรม. (2540). *คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว*.

- วิชาการ, กรม. (2543). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ.
- วิชาการ, กรม. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- วุฒิพงษ์ ลิ้มปวีโรจน์. (ม.ป.ป.). *ทักษะชีวิต* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://home.kku.ac.th/genedu/000131/docfile/papercontent06/unit01/unit2_2.doc [26 สิงหาคม 2551].
- ศรียา เจริญนาม. (2543). *การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเมืองและการปกครองด้วยการบูรณาการการสอนสังคมศึกษากับการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร ทศเกษร. (2547). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี : การวิเคราะห์ตามแบบจำลองแอชชัวร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory)*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2548). *เอกสารประกอบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2548). *เอกสารประกอบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก เล่ม 4*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2548). *เอกสารประกอบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก เล่ม 5*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถิตย์ เทียนวรรณ. (2548). *การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้แบบการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนามโนทัศน์สิ่งแวดล้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมลักษณ์ สุขเมธ และคณะ. (2548). *การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สมหมาย สว่างวัฒนาภักษ์. (2546). *การศึกษากำหนดปัญหาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ ทศนีย์ บุญเติม. (2545). *การสอนแบบ Research Based Learning. ใน ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (บรรณาธิการ). การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สามัญศึกษา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การจัดทำหลักสูตรบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.*
- ลำดี ทองธิว. (2544). *หลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรงานอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุภาพจิต, กรม กระทรวงสาธารณสุข. (2541). *คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ (ปรับปรุงครั้งที่ 2). พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.*
- สุภาพจิต, กรม สำนักพัฒนาสุขภาพจิต. (2543). *คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: โรงพิมพ์ ร.ส.พ..*
- สุคนธ์ทิพย์ ตาสิ่ง. (2543). *การพัฒนาโปรแกรมบูรณาการคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุชาดา ปุญปัน. (2548). *ตัวบ่งชี้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐาน : กรณีการปฏิบัติที่ดีที่สุดในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุมล ผกามาศ. (2547). *สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนนำร่อง สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. (2540). *การวิจัยและพัฒนา (Research and Development). ใน ทิศนา แหมมณี สร้อยสน สกลภักษ์ (บรรณาธิการ). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2549). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.*

- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2543). *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พี.รินทร์.
- อมรวิเชียร นาคกรทรรพ. (2545). *เรียนรู้สู่ครูวิจัย : กรณีการสอนด้วยกระบวนการวิจัยภาคสนาม วิชาการศึกษากับสังคม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. ใน ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (บรรณาธิการ). *การเรียนรู้การสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนุช ลิมตศิริ. (2549). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2545). *การสอนแบบเน้นวิจัยโดยใช้สัญญาแห่งการเรียนรู้*. ใน ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (บรรณาธิการ). *การเรียนรู้การสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำรุง จันทวานิช. (2548). *การเรียนรู้การสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *การวิจัยและพัฒนา*. *วารสารครุศาสตร์* ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (มีนาคม-มิถุนายน 2542): 48-54.
- อุทุมพร จามรมาน. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่นสู่การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พันธ์.

ภาษาอังกฤษ

- Bouillion, L., Gomes, L. (2001). Connecting School and Community with Science Learning: Real World Problems and School-Community Partnership as Contextual Scaffolds. *Journal of research in Science teaching*. 38(8).
- Dick, W., Carey, L. and Carey O. J. (2001). *The Systematic Design of Instruction*. 5th ed. New York: Longman Publishers.
- Evans, L. and Abbott, I. (1998). *Teaching and Learning in Higher Education*. London: Cassell.
- Forgarty R., and Stoehr J. (1995). *Integrating Curricular with Multiple Intelligences Teams Themes & Threads*. Illinois: Skylight Training and Publishing, Inc.
- Gall, Borg, and Gall (1996). *Educational Research An Introduction*. 6th ed. New York: Longman Publishers.

- Goudas, M., Dermitzaki, I., Leondari, A. (2006). The effectiveness of teaching a life skills program in a physical education context. *European Journal of Psychology of Education*. Vol.21.
- Junge K., S., Manglallan, S. and Raskauskas J. (2003). Building Life Skills Through Afterschool Participant of California Cooperative Learning. *Child Study Journal*. Volume33. No.3. University of California.
- Leung, W., Lun A. (2005). Inquiry Learning in Primary Classroom. *International Journal of Learning*. Volume 12. Number 8. The Hong Kong Institute of Education.
- Ulrich Hoppe, H. (2007). Intergrating learning process across boundaries of media, time and group scale. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*. Vol.2, No.1. 31-49.
- Viiri, F. and Saari, H. (2004). *Research based teaching unit on the tides*. Int. J. Sci. EDUC., Vol.26, No.4, 463-481.
- WHO. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools*. Geneva: WHO.
- Zollinger, T. W., and others. Impact of the life skills training curriculum on middle school students tobacco use in Marion country, Indiana, 1997-2000. *Journal of School Health*. 78 (November 2003)

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ส่วนที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถพล อนันตวรสกุล	อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร
การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร.จินตวีร์ มั่นสกุล	อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร
การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ครูธงชัย พูลสวัสดิ์	ครูมีวิทยฐานะชำนาญการ
หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ
โรงเรียนวัดชนะสงคราม สพท.กทม. เขต 1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบวัดทักษะชีวิต

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร จังศิริพรปกรณ์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุตินา พงศ์วรินทร์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82680-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1365

วันที่ 22 ธันวาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่น

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถพล อนันตวรฤกษ์

ด้วย นายสันต์ สุวทันพรกุล นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิชาวิจัยการศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณเขตนิคม อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2771)/1367

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

22 ธันวาคม 2551

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนพญาไท

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสันต์ สุวทันพรกุล นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิชาวิจัยการศึกษา อยู่ในระหว่างการศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา โดยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณเขตนิคม อาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต กับครูระดับประถมศึกษาโรงเรียนละ 15 คน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายสันต์ สุวทันพรกุล ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

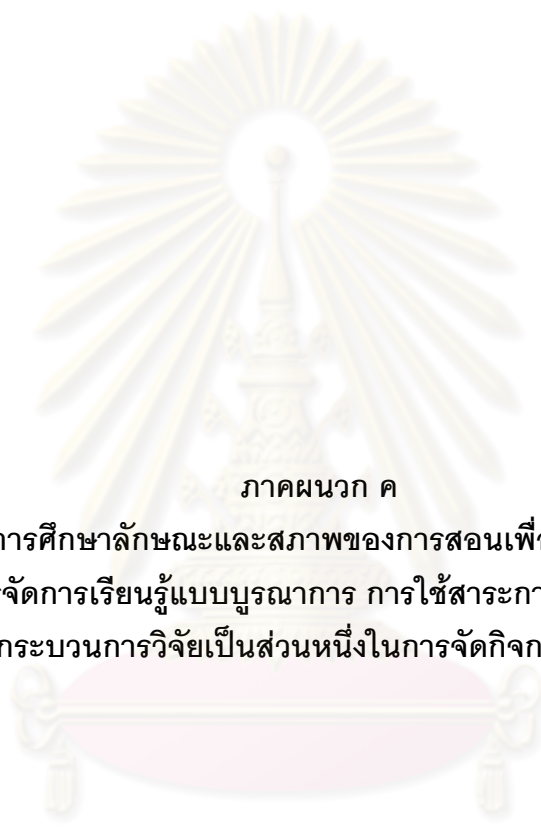
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680-2 ต่อ 612

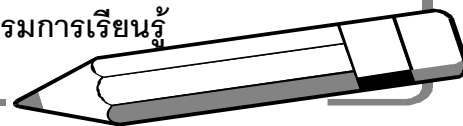

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามการศึกษาลักษณะและสภาพของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของ
นักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ
การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามสภาพและลักษณะของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
ของนักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ
การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เรียน ครูผู้สอนทุกท่าน

ข้าพเจ้านายสันต์ สุวทันพรกุล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิจัยการศึกษา
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้
กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา” ขณะนี้อยู่ใน
ระยะของการสำรวจความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามความเป็นจริง แล้วโปรดส่งกลับคืนใน
ซองที่ผู้วิจัยได้แนบมานี้ ภายในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2551

อนึ่ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลประสบการณ์และแนวคิดของท่านมาวิเคราะห์เป็นภาพรวม เพื่อใช้
ประโยชน์ในการอธิบายแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา
เท่านั้น จะไม่มีการรายงานผลเป็นรายบุคคล และคำตอบของท่านจะเป็นความลับ และไม่มี
ผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่านทั้งสิ้น ดังนั้นจึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ข้าพเจ้าทราบดีว่าครูประถมศึกษามีภารกิจมาก และล้วนเป็นภารกิจที่สำคัญ ข้าพเจ้าจึง
รู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์ของท่านที่ได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ และขอกราบ
ขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ด้วยความเคารพอย่างสูง

นายสันต์ สุวทันพรกุล

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 6 หน้า แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ตอนที่ 4 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 5 การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ประเภท คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราประมาณค่า และแบบเติมข้อมูล โดยมีวิธีการ
ทำแบบสอบถาม ดังนี้

1. แบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ และประเภทเติมข้อมูล ขอให้ท่านเติมข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

2. แบบทดสอบที่เป็นแบบมาตราประมาณค่า ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติที่เป็นจริงและระดับความสำเร็จของผลที่เกิดขึ้นของท่าน โดยระดับพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นมีค่าตั้งแต่ 0 - 4 แต่ละระดับมีความหมายดังนี้

- 4 หมายถึง ท่านได้มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น เป็นประจำ คือ คิดเป็น 76-100 % ใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติของท่านอยู่ในระดับ ดีมาก
- 3 หมายถึง ท่านได้มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น บ่อย ๆ คือ คิดเป็น 51-75 % ใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติของท่านอยู่ในระดับ ดี
- 2 หมายถึง ท่านได้มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น ค่อนข้างบ่อย คือ คิดเป็น 26-50 % ใน 1 ภาคเรียน หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติของท่านอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 1 หมายถึง ท่านได้มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมเกิดขึ้น บางครั้ง คือ คิดเป็น 1-25 % ใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ระดับของความสำเร็จในการปฏิบัติของท่านอยู่ในระดับ น้อย
- 0 หมายถึง ท่านไม่ได้ปฏิบัติหรือไม่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นใน 1 ภาคเรียน หรือ หมายถึง ไม่ปรากฏความสำเร็จการปฏิบัติของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขา/วิชาเอก.....
4. ประสบการณ์ในการเป็นครู..... ปี (ถ้าเกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
5. กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ท่านสอน ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ
 การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ อื่น ๆ
6. ระดับชั้นที่ท่านสอน ป.1 ป.2 ป.3 ป.4 ป.5 ป.6
7. ภาระงานสอนทั้งหมด คาบ/สัปดาห์
8. ภาระงานหน้าที่อื่น ๆ นอกจากงานสอน.....

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติที่เป็นจริงและระดับความสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้นของท่าน

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					ระดับความสำเร็จ				
	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
1. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
2. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
3. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
4. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความเห็นใจผู้อื่น	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
5. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความภูมิใจในตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
6. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคม	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					ระดับความสำเร็จ				
	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
7. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนรู้จักตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
8. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
9. ท่านจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีการควบคุมอารมณ์และจัดการกับความเครียด	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0

10. ขอให้ท่านพิจารณาเรียงลำดับความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้ 9 ประเด็นข้างล่างนี้ โดยใส่หมายเลข 1-9 ลงใน (หมายเลข 1 หมายถึงสำคัญมากที่สุด 9 หมายถึง สำคัญน้อยที่สุด)

- ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การตระหนักรู้ในตน
 ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม
 การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร
 การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด

11. ท่านเข้าใจว่าทักษะชีวิตคืออะไร ในการสอนของท่านท่านได้กำหนดทักษะชีวิตเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญในการสอนของท่านด้วยหรือไม่

.....

.....

12. ทักษะชีวิตที่สำคัญในระดับประถมศึกษาที่ท่านพัฒนานักเรียนของท่านมีอะไรบ้าง

.....

.....

13. ท่านใช้วิธีการ กิจกรรม เทคนิค หรือสื่ออะไรบ้างในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนของท่าน

.....

.....

14. ท่านประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

- มาก ปานกลาง น้อย

15. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนประสบความสำเร็จ

.....

.....

16. ปัญหา อุปสรรคที่ท่านพบในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมีอะไรบ้าง และมีแนวคิดและแนวทางแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
--

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติที่เป็นจริงและผลที่เกิดขึ้นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					ระดับความสำเร็จ				
	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
1. ท่านวางแผนการสอนของท่านโดยเน้นเนื้อหาสาระเฉพาะวิชาที่ท่านสอน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
2. ท่านวางแผนการสอนของท่านโดยบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันกับวิชาที่ท่านสอน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
3. ท่านออกแบบวางแผนการสอนของท่านโดยบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
4. ท่านให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
5. ท่านวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
6. ท่านปรับตารางสอนในรายวิชาที่ท่านสอนให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
7. ท่านวางแผนกิจกรรมโดยมุ่งเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
8. ท่านวางแผนกิจกรรมโดยมุ่งสร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
9. ท่านวางแผนกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
10. ท่านวางแผนกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
11. ท่านใช้สื่อการสอนที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
12. ท่านใช้แหล่งความรู้นอกเหนือจากห้องเรียนเป็นสื่อการสอน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
13. ท่านให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้โดยการสัมผัสจัดกระทำด้วยตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
14. ท่านให้ผู้เรียนใช้สื่อด้วยตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
15. ท่านจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
16. ท่านจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
17. ท่านจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
18. ท่านจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
19. ท่านประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงโดยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
20. ท่านให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0

21. ท่านสอนโดยใช้แผนบูรณาการหรือไม่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของท่านได้บูรณาการสาระวิชาใดบ้าง ในระดับชั้นใด ใช้วิชาอะไรเป็นแกนหลัก

.....

22. ขอให้ท่านยกตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของท่านที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จกับนักเรียน (อธิบายถึงหัวเรื่องที่ใช้ สารที่นำมาบูรณาการ กิจกรรมสำคัญ และเป็นแผนสำหรับนักเรียนระดับชั้นใด ฯลฯ)

.....

.....

23. จากการทำท่านจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นเกิดผลดีต่อนักเรียนและตัวท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

24. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการสอนแบบบูรณาการมีอะไรบ้าง และท่านมีแนวคิดและแนวทางแก้ไข และปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 4 การใช้สาระท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. ท่านใช้สาระท้องถิ่นใดบ้างในการจัดการเรียนรู้ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.1 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด

- 1) ที่ตั้ง แผนที่ อาณาเขตติดต่อ 2) ประวัติเมือง / ชนชาติ 3) ลักษณะภูมิประเทศ
- 4) ลักษณะภูมิอากาศ 5) สภาพแวดล้อม 6) อื่น ๆ (ระบุ)

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว บุคคลในชุมชน และในจังหวัด

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระดับครอบครัว หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด
- 2) บทบาท หน้าที่ ของสมาชิกระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

1.3 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

- 1) ผู้ให้บริการ-รับบริการในชุมชน 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่

1.4 สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในจังหวัด

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้
- 2) ทรัพยากรมนุษย์ เช่น บุคคลสำคัญ ปราชญ์ท้องถิ่น
- 3) โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยว
- 4) การจัดบริการของรัฐ เช่น การบริการคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร สาธารณูปโภค

สุขภาพอนามัย การศึกษา

- 5) มรดกทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี คตินิยม การละเล่น ศิลปะพื้นบ้าน

2. ท่านคิดว่าสาระท้องถิ่นมีความสำคัญและความจำเป็นในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ประถมศึกษาอย่างไรบ้าง

.....

.....

3. ขอให้ท่านยกตัวอย่างการใช้สาระท้องถิ่นที่ท่านใช้ในการสอนมาพอสังเขป

.....

.....

4. ท่านมีวิธีการนำสาระท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง

.....

.....

5. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการใช้สาระท้องถิ่นหรือไม่ อะไรบ้าง ท่านมีแนวคิดและแนวทางการแก้ไขและปรับปรุงหรือส่งเสริมอย่างไรบ้าง

.....

.....

ตอนที่ 5 การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติที่เป็นจริงและผลที่เกิดขึ้นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ					ระดับความสำเร็จ				
	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
1. ในแต่ละภาคเรียน ท่านบูรณาการกระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
2. ท่านส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการทำวิจัย	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
3. ท่านให้นักเรียนของท่านทำกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทำรายงาน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
4. ท่านให้นักเรียนของท่านทำกิจกรรมสำรวจโรงเรียน ชุมชน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
5. ท่านจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้จากการทดลอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
6. ท่านส่งเสริมให้นักเรียนของท่านทำโครงการการเรียนรู้	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
7. ท่านสนับสนุนให้นักเรียนของท่านตั้งคำถามและหาข้อมูลมาตอบคำถามของตนเอง	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
8. ท่านทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
9. ท่านทำการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0

10. ท่านคิดว่าสิ่งสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัยมีอะไรบ้าง

.....

.....

11. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยประสบความสำเร็จ

.....

.....

12. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยมีอะไรบ้าง และท่านมีแนวคิดและแนวทางแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

☺ ขอขอบพระคุณในการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ☺

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานนักเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานนักเรียน

ชื่อ นามสกุล

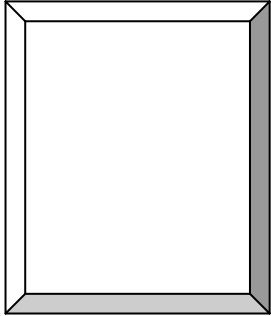
ชั้น เลขที่ ครูประจำชั้น

วัน/เดือน/ปีเกิด อายุ ปี

ที่อยู่.....

.....

หมายเลขโทรศัพท์ e-mail

1. ความสามารถพิเศษของนักเรียน
2. จุดเด่นที่มีอยู่ในตนเอง
3. จุดอ่อนที่นักเรียนคิดว่าควรจะพัฒนา
4. เพื่อนที่สนิทในห้องเรียน
 - 1) เพราะ
 - 2) เพราะ
 - 3) เพราะ
5. กิจกรรมที่ชอบทำในเวลาว่าง

ให้นักเรียนเรียงลำดับกิจกรรมที่นักเรียนชอบทำมากที่สุด 3 กิจกรรม โดยใส่หมายเลข 1 แทนกิจกรรมที่ชอบทำมากที่สุด และ 2 3 ตามลำดับ ลงในช่อง พร้อมทั้งบอกเหตุผลด้วยว่าทำไมจึงชอบทำกิจกรรมประเภทนั้น

- เล่นกีฬา เพราะ
- เล่นเกม เพราะ
- ดูโทรทัศน์ เพราะ
- ฟัง/ร้องเพลง เพราะ
- อ่านหนังสือ เพราะ
- ไปเที่ยว เพราะ
- อื่น ๆ ระบุ เพราะ

6. ให้นักเรียนบอกประเภทของกิจกรรมที่นักเรียนชอบมาอย่างละ 3 ประเภท
พร้อมทั้งบอกเหตุผลที่ชอบด้วย

♣ กีฬาที่ชอบเล่น 3 ลำดับ คือ

- 1) ชอบเพราะ
- 2) ชอบเพราะ
- 3) ชอบเพราะ

♣ กิจกรรมที่ชอบทำกับเพื่อน 3 ลำดับ คือ

- 1) ชอบเพราะ
- 2) ชอบเพราะ
- 3) ชอบเพราะ

♣ รายการโทรทัศน์ที่ชอบดู 3 ลำดับ คือ

- 1) ชอบเพราะ
- 2) ชอบเพราะ
- 3) ชอบเพราะ

♣ เพลงที่ชอบฟังหรือร้อง 3 ลำดับ คือ

- 1) ชอบเพราะ
- 2) ชอบเพราะ
- 3) ชอบเพราะ

♣ หนังสือที่ชอบอ่าน 3 ลำดับ คือ

- 1) ชอบเพราะ
- 2) ชอบเพราะ
- 3) ชอบเพราะ

♣ สถานที่ที่ชอบไปเที่ยว 3 ลำดับ คือ

- 1) ชอบเพราะ
- 2) ชอบเพราะ
- 3) ชอบเพราะ

7. นักเรียนชอบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดมากที่สุด เรียงลำดับตั้งแต่ 1-8 โดยหมายเลข 1 คือ วิชาที่ชอบมากที่สุด และหมายเลข 8 คือวิชาที่ชอบน้อยที่สุด

○		○	
ภาษาไทย เหตุผล		คณิตศาสตร์ เหตุผล	
○		○	
วิทยาศาสตร์ เหตุผล		สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เหตุผล	
○		○	
สุขศึกษาและพลศึกษา เหตุผล		ศิลปะ เหตุผล	
○		○	
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เหตุผล		ภาษาต่างประเทศ เหตุผล	

8. เรื่องราวใดในท้องถิ่นที่นักเรียนอยากรู้

.....

.....

9. ให้นักเรียนพิจารณากิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปนี้ แล้วเรียงลำดับกิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุด 3 ลำดับ โดยให้ใส่หมายเลข 1 แทนกิจกรรมที่ชอบมากที่สุด 2 และ 3 แทนกิจกรรมที่ชอบรองลงมา ลงในช่อง **ชอบเป็นลำดับที่** และเรียงลำดับกิจกรรมที่ไม่ชอบมากที่สุด 3 ลำดับ โดยให้ใส่หมายเลข 1 แทนกิจกรรมที่ไม่ชอบมากที่สุด 2 และ 3 แทนกิจกรรมที่ไม่ชอบรองลงมา ลงในช่อง **ไม่ชอบเป็นลำดับที่**

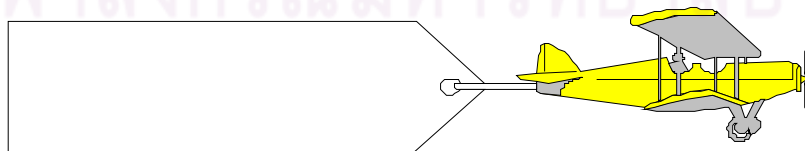
กิจกรรมการเรียนการสอน	ชอบเป็นลำดับที่	ไม่ชอบเป็นลำดับที่
 <p>การฟังบรรยาย จากครูเพียงอย่างเดียว</p>		
 <p>การที่นักเรียนได้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็น</p>		
 <p>การทำงานเดี่ยว</p>		
 <p>การทำงานเป็นกลุ่ม</p>		
 <p>การทำกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น เล่นเกม, ร้องเพลง, แสดงความสามารถ</p>		
 <p>การที่เรียนอยู่ใน ห้องเพียงอย่างเดียว</p>		
 <p>การได้ออกไปเรียน นอกห้องเรียน</p>		
<p>อื่น ๆ (ระบุ)</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		

- 10. เวลาทำงานกลุ่มนักเรียนชอบให้แบ่งเป็นกลุ่มละกี่คน
- 11. เพื่อนแบบไหนที่นักเรียนชอบทำงานกลุ่มด้วย
- 12. เวลาได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่มนักเรียนได้มีการแบ่งหน้าที่กันหรือไม่
 แบ่งหน้าที่เสมอ แบ่งหน้าที่เป็นบางครั้ง ไม่เคยแบ่งหน้าที่
 นักเรียนมักจะทำหน้าที่ใดในกลุ่ม
- 13. นักเรียนพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานกลุ่มต่อไปนี้ แล้วเรียงลำดับปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุด 3 ลำดับ โดยให้ใส่หมายเลข 1 แทนปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุด 2 และ 3 แทนปัญหาที่เกิดรองลงมา ลงในช่อง ลำดับที่

ปัญหาที่เกิด	ลำดับที่
นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเองไม่ได้	
นักเรียนไม่ช่วยกันทำงาน	
นักเรียนคุยกันเสียงดังขณะทำงาน	
นักเรียนไม่แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน	
อื่น ๆ (ระบุ)	

- 14. เรื่องที่นักเรียนอยากรู้แต่ครูไม่ได้สอนในชั้นเรียน
- อยากรู้เพราะ
- 15. ถ้านักเรียนอยากให้ครูจัดการเรียนการสอนให้สนุกอย่างที่นักเรียนต้องการ
 ครูจะต้องทำอย่างไรบ้าง

ศูนย์วิทยพัชกร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม
โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดทักษะชีวิต

องค์ประกอบ	ข้อที่	IOC	ข้อที่	IOC
ฉบับที่ 1 พุทธิพิสัย				
การคิดสร้างสรรค์	1	1.00		
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	1	1.00	6	1.00
	2	1.00	7	1.00
	3	1.00	8	1.00
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	1.00
ฉบับที่ 2 จิตพิสัย				
การตระหนักรู้ในตน	1	1.00	6	1.00
	2	1.00	7	1.00
	3	1.00	8	1.00
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	1.00
ความเห็นใจผู้อื่น	1	1.00	6	1.00
	2	1.00	7	1.00
	3	1.00	8	1.00
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	1.00
ความภูมิใจในตนเอง	1	1.00	6	1.00
	2	1.00	7	1.00
	3	1.00	8	1.00
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	0.67
ความรับผิดชอบต่อสังคม	1	1.00	6	1.00
	2	1.00	7	1.00
	3	1.00	8	1.00
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	1.00

องค์ประกอบ	ข้อที่	IOC	ข้อที่	IOC
ฉบับที่ 3 ทักษะพิสัย				
การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	1	0.67	6	1.00
	2	0.67	7	0.67
	3	0.67	8	0.67
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	1.00
การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร	1	1.00	6	1.00
	2	1.00	7	1.00
	3	1.00	8	1.00
	4	1.00	9	1.00
	5	1.00	10	1.00
การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	1	0.67	6	1.00
	2	0.67	7	0.67
	3	0.67	8	1.00
	4	0.67	9	0.67
	5	0.67	10	1.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 1 : พุทธิพิสัย
สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ นามสกุล ชั้น เลขที่
โรงเรียน วันที่ เดือน พ.ศ.

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้มีทั้งหมด 4 หน้า และกระดาษคำตอบ 1 หน้า
2. แบบวัดนี้มีทั้งหมด 2 ตอน
 - ตอนที่ 1 ทำลงในแบบวัด ใช้เวลา 10 นาที
 - ตอนที่ 2 มีจำนวน 10 ข้อ ทำลงในกระดาษคำตอบ ใช้เวลา 20 นาที
3. แบบวัดตอนที่ 1 ให้นักเรียนเขียนคำตอบอย่างอิสระ
4. แบบวัดตอนที่ 2 ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ลงในกระดาษคำตอบ และขอให้นักเรียนทำแบบวัดให้ครบทุกข้อ

ตัวอย่าง

- 4.1 หากนักเรียนต้องการตอบข้อ ข ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ข ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		☒		

- 4.2 หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ข เป็นข้อ ก ให้นักเรียนลบคำตอบเดิมให้สะอาด หรือขีดเครื่องหมาย = ทับข้อเดิม แล้วจึงเครื่องหมาย ลงในช่อง ก ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	☒	☒		

ตอนที่ 2 ความคิดของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ลงในกระดาษคำตอบ

1. พลอยได้ยินชมพู่กับนุ๊กคุยกันว่า ปลาแอบลอกข้อสอบของคนที่นั่งข้าง ๆ เลยทำให้ปลาได้คะแนนเยอะ ถ้านักเรียนเป็นพลอยจะเชื่อที่ชมพู่กับนุ๊กคุยกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - ก. ไม่เชื่อ เพราะยังไม่มีหลักฐาน และถ้าเขาอ่านหนังสือเขาก็ต้องทำข้อสอบได้
 - ข. ไม่เชื่อ เพราะลอกของเพื่อนก็อาจไม่ถูกต้องเสมอไป
 - ค. เชื่อ เพราะเขาอาจจะลอกก็ได้ถ้าเขาทำไม่ได้
 - ง. เชื่อ เพราะอาจจะมีคนเห็น
2. เย็นวันหนึ่งนักเรียนเดินกลับบ้านกับเพื่อนอีก 4 คนและได้ผ่านบ้านของโป่ง เพื่อน ๆ ชวนกันตะโกนว่าเค้กนิสสัยไม่ดี เห็นแก่ตัว แต่นักเรียนรู้สึกสับสนกับสิ่งที่เพื่อน ๆ จะทำ นักเรียนจะร่วมมือด้วยหรือไม่ เพราะอะไร
 - ก. ร่วมมือ เพราะอาจจะทำให้เค้กได้เปลี่ยนแปลงตัวเอง
 - ข. ไม่ร่วมมือ เพราะเราไม่มีอะไรไปตัดสินว่าเค้กไม่ดี
 - ค. ร่วมมือ เพราะเพื่อนทำอะไรก็ต้องทำด้วยกัน
 - ง. ไม่ร่วมมือ และเดินแยกออกจากกลุ่มไป เพราะไม่ใช่เรื่องของเรา
3. เพื่อนคนใดต่อไปนี้นักเรียนคิดว่าน่าคบมากที่สุด
 - ก. ภัทรวรรณ เป็นคนสวย น่ารัก มีความมั่นใจในทุกเรื่องที่ทำ
 - ข. วราภรณ์ เป็นคนรักเพื่อนมาก ไม่ว่าเพื่อนจะทำอะไรจะคล้อยตามเสมอ
 - ค. ธนวัฒน์ เป็นคนอ้วน พูดจาเสียงดัง มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
 - ง. กิตติชัย เป็นคนพูดจริง ทำจริง กล้าลองในสิ่งแปลกใหม่ทุกอย่าง
4. พฤติกรรมของใครต่อไปนี้ที่ไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงเกินทางเพศ
 - ก. หนึ่งฤทัยตกลงนัดพบกับเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต
 - ข. ศศิพันธ์ไปเรียนว่ายน้ำ โดยมีคุณพ่อไปรับส่งทุกครั้ง
 - ค. วันเพ็ญใส่เสื้อสายเดี่ยว กางเกงขายาว นั่งรถแท็กซี่เพื่อไปเที่ยวกับเพื่อน
 - ง. สุนทรวิภาจะมานั่งอ่านหนังสือใต้ตึกเรียนคนเดียวหลังโรงเรียนเลิก

5. ทุกคนกำลังตกเป็นทาสวัตถุนิยมยกเว้นใคร
- ชัชชนะขอเงินคุณแม่เพื่อไปซื้อรองเท้าคู่ใหม่ เพราะคู่เก่าคับ
 - ชรรษาชอบเล่นฟุตบอลมาก เครื่องกีฬาทุกชิ้นที่ซื้อเหมือนนักกีฬาในทีมที่ตนชื่นชอบ
 - บ้านของเจนจิรารวยมาก เจนจิราจึงเลือกซื้อแต่เสื้อผ้าที่เป็นสินค้าจากต่างประเทศเท่านั้น
 - ปิยภรณ์ซื้อเครื่องเขียนซึ่งเป็นสินค้าญี่ปุ่นที่ออกมาใหม่ โดยใช้เงินที่เก็บเอง
6. ร้านอินเทอร์เน็ตร้านใดต่อไปนี้จะปลอดภัยที่สุดเมื่อนักเรียนเข้าไปใช้บริการ
- ร้านชินจัง คิดค่าบริการชั่วโมงละ 10 บาท และมีขนม เครื่องดื่มบริการฟรี
 - ร้านใจแอนท์ มีลูกน้องคอยส่งข่าว และช่วยเหลือเด็กที่มาเล่นให้รอดจากการตรวจจับของตำรวจนักเรียน
 - ร้านโดเรมอน ถ้าลูกค้าไม่มีเงินหรือเงินไม่พอ สามารถเล่นก่อนได้ แล้วค่อยมาจ่ายภายหลัง
 - ร้านโพร์แอนจี้ ไม่มีอาหารขายในร้าน และไม่อนุญาตให้สูบบุหรี่ หรือดื่มสุรกายในร้าน
7. นักเรียนมีวิธีการค้นคว้าหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตอย่างไรจึงจะปลอดภัยและได้ประโยชน์มากที่สุด
- ค้นคว้าข้อมูลที่ทันสมัย ใช้ภาษาถูกต้อง และถ้าพบสิ่งผิดปกติรีบบอกผู้ปกครอง
 - เปิดรับข้อมูลทุกแห่งและทุกรูปแบบเพื่อทันต่อเหตุการณ์
 - ใช้อินเทอร์เน็ตตามร้าน เพื่อมีอะไรผิดพลาดจะได้มีคนช่วยชี้แนะ
 - ค้นคว้าข้อมูลเฉพาะที่ครูสั่งเท่านั้น
8. ในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว นักเรียนจะช่วยรับผิดชอบต่อครอบครัวได้อย่างไรจึงจะเหมาะสม
- ตั้งใจเรียนและเป็นเด็กดี ไม่ทำให้พ่อแม่เป็นห่วง
 - หางานทำเพื่อจะได้เลี้ยงดูพ่อแม่ – แม่และช่วยทำงานบ้านทุกอย่าง
 - ช่วยพ่อแม่หารายได้เสริมด้วยการขายของทุกวันหลังเลิกเรียน
 - ขอกุณการศึกษา เพื่อหาค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

9. เด็กชายจักรกฤษณ์แก้มเพื่อนบ่อย ๆ ถึงแม้ครูจะทำโทษอย่างไรเขาก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำให้เพื่อน ๆ ไม่เล่นด้วย และเวลาทำงานก็ไม่มีใครให้เข้ากลุ่มด้วย จากสถานการณ์นี้ ปัญหาของเด็กชายจักรกฤษณ์คืออะไร
- แก้มเพื่อนบ่อย ๆ
 - ถูกครูทำโทษเป็นประจำ
 - เพื่อน ๆ รังเกียจไม่ให้เข้ากลุ่ม
 - จักรกฤษณ์ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
10. ในช่วงเทศกาลวันหยุดต่าง ๆ เป็นวันที่ทุกคนต่างมีความสุขที่ได้อยู่กับครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันอาจมีเรื่องเศร้าเกิดขึ้นได้กับบุคคลที่ดื่มสุราแล้วขับขี่ยานพาหนะ จากข้อความนี้ นักเรียนคิดว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากอะไร
- การขาดความรับผิดชอบ
 - ความประมาท
 - ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
 - การขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

----- จบแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 1 -----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 2 : จิตพิสัย สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ นามสกุล ชั้น เลขที่
โรงเรียน วันที่ เดือน พ.ศ.

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้มีทั้งหมด 3 หน้า
2. แบบวัดนี้มีทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลา 20 นาที โดยให้นักเรียนทำลงในแบบวัด
3. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ลงในแบบวัด และขอให้นักเรียนทำแบบวัดให้ครบทุกข้อ

ตัวอย่าง

- 4.1 หากนักเรียนต้องการตอบว่าใช่ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ใช่ ดังตัวอย่าง

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
0. ฉันเป็นคนเรียนดี	☒	☐

- 4.2 หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบจาก ใช่ เป็น ไม่แน่ใจ ให้นักเรียนลบคำตอบเดิมให้สะอาด หรือขีดเครื่องหมาย = ทับช่องเดิม แล้วจึงเครื่องหมาย ลงในช่อง ไม่แน่ใจ ดังตัวอย่าง

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
0. ฉันเป็นคนเรียนดี	☒	☒

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด

“ใช่” หมายถึง ข้อความในข้อนั้นตรงกับความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียน

“ไม่ใช่” หมายถึง ข้อความในข้อนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียน

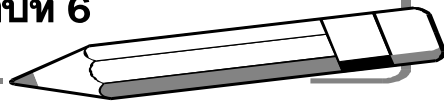
ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. ฉันสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นถูกหรือไม่		
2. ฉันมักจะสำรวจจุดด้อยของตนเองและปรับปรุงตัวอยู่เสมอ		
3. ฉันคิดว่าเพื่อน ๆ ให้ออกโอกาสฉันแสดงความสามารถอยู่เสมอ		
4. การที่คุณครูตำหนิทำให้ฉันได้ปรับปรุงแก้ไขตัวเอง		
5. ฉันรู้ว่าตนเองชอบเรียนวิชาใด		
6. เมื่อฉันสอบได้คะแนนน้อย นักเรียนรู้ว่าตนเองบกพร่องอย่างไร		
7. ฉันมั่นใจว่าตนเองก็มีส่วนที่ดีในตัวเหมือนคนอื่น		
8. ฉันแสดงความคิดเห็นออกมาจากใจจริง		
9. ฉันคบกับเพื่อนด้วยความจริงใจ		
10. ฉันเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของเพื่อนแต่ละคน		
11. ฉันจะไม่ใช้คำพูดหรือการกระทำตำหนิเพื่อนที่ทำพลาด		
12. ถ้าฉันไม่เห็นด้วยกับคำพูดของเพื่อน ฉันก็จะไม่ฟังต่อ		
13. ฉันจะสังเกตความรู้สึกของเพื่อนจากน้ำเสียงและสีหน้า		
14. ฉันไม่ชอบฟังปัญหาของผู้อื่น		
15. ฉันชอบช่วยเหลือเพื่อนที่เดือดร้อน		
16. ฉันให้ออกโอกาสเพื่อนปรับปรุงตัวเองเมื่อทำตัวไม่ดี		
17. ฉันไม่สนใจว่าเพื่อนจะรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ฉันพูด		
18. เวลาเพื่อนทุกข์ใจฉันยินดีที่จะรับฟังความทุกข์ของเพื่อน		
19. ฉันไม่ต้องการฟังเหตุผลของเพื่อนที่ทำผิด		
20. ฉันรู้สึกเบื่อเวลาที่เพื่อนมาปรึกษาปัญหา		

“ใช่” หมายถึง ข้อความในข้อนี้ตรงกับความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียน

“ไม่ใช่” หมายถึง ข้อความในข้อนี้ไม่ตรงกับความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียน

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
21. ฉันรู้สึกอายเมื่อต้องออกไปพูดหน้าชั้นเรียน		
22. บางครั้งฉันรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนที่ไม่มีใครต้องการ		
23. เวลาที่เพื่อน ๆ คอยกันฉันรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนเกิน		
24. ทุกคนในบ้านรักและเข้าใจฉัน		
25. เพื่อน ๆ ต้องการให้ฉันเข้าร่วมกลุ่ม		
26. ฉันรู้สึกภูมิใจในความเป็นอยู่ของครอบครัวของฉัน		
27. ฉันรู้สึกดียกกว่าเพื่อน ๆ ในห้องเรียน		
28. ฉันมักจะได้รับการชื่นชมจากเพื่อน ๆ และครู		
29. ฉันคิดว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีเท่าผู้อื่น		
30. ฉันไม่เคยได้ผลการเรียนตามที่ต้องการ		
31. ฉันรู้สึกผิดถ้าแต่งกายผิดระเบียบ		
32. ฉันยินดีเข้าร่วมกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมของทางโรงเรียน		
33. ฉันรู้สึกเสียดายเมื่อเห็นฝาผนังมีร่องรอยการขีดเขียน		
34. ฉันรู้สึกเป็นกังวลที่ทำงานกลุ่มไม่เสร็จ		
35. ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนสม่ำเสมอ		
36. ฉันทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเสร็จทันเวลา		
37. ฉันเต็มใจที่จะช่วยจูงคนตาบอดข้ามถนน		
38. ฉันนำกระดาษที่เหลืออีกหน้าหนึ่งมาใช้ใหม่		
39. ฉันไม่ชอบข้ามถนนที่ทางม้าลายและสะพานลอย		
40. ฉันทิ้งขยะลงบนถนนอยู่เสมอ		

แบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 3 : ทักษะพิสัย สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ นามสกุล ชั้น เลขที่
โรงเรียน วันที่ เดือน พ.ศ.

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้มีทั้งหมด 9 หน้า และกระดาษคำตอบ 1 หน้า
2. แบบวัดนี้มีทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลา 45 นาที ทำลงในกระดาษคำตอบ
3. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ลงในกระดาษคำตอบ และขอให้นักเรียนทำแบบวัดให้ครบทุกข้อ

ตัวอย่าง

- 3.1 หากนักเรียนต้องการตอบข้อ ข ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ข ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		☒		

- 3.2 หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ข เป็นข้อ ก ให้นักเรียนลบคำตอบเดิมให้สะอาด หรือขีดเครื่องหมาย = ทับข้อเดิม แล้วจึงเครื่องหมาย ลงในช่อง ก ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	☒	☒		

ศูนย์วิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ลงในกระดาษคำตอบ

1. รัวีนุชต้องอยู่บ้านคนเดียวในตอนกลางคืน ขณะที่รัวีนุชนั่งทำการบ้านอยู่ เกิดไฟฟ้าลัดวงจร ทำให้ไฟดับทั้งบ้าน ถ้านักเรียนเป็นรัวีนุชนักเรียนจะอย่างไร
 - ก. จุดเทียนหรือหาไฟฉายมาให้แสงสว่างแล้วโทรบอกพ่อแม่
 - ข. ปิดประตูบ้านให้เรียบร้อยและเข้านอน
 - ค. ปิดประตูบ้าน แล้วออกไปอยู่กับบ้านข้าง ๆ
 - ง. โทรแจ้งองค์การไฟฟ้าให้มาซ่อม
2. ในขณะที่อยู่โรงเรียนนักเรียนทำโทรศัพท์มือถือที่อยู่ในกระเป๋าเสื้อตกที่ระบายน้ำนำไปซ่อมก็ไม่ได้แต่ไม่กล้าบอกคุณแม่ นักเรียนจะอย่างไรต่อไป
 - ก. บอกคุณแม่ว่าทำโทรศัพท์หาย
 - ข. บอกให้คุณแม่ช่วยพูดกับคุณแม่
 - ค. อธิบายความจริงให้คุณแม่ฟัง
 - ง. เก็บเงินซื้อเครื่องใหม่ ถ้าไม่ได้ก็ค่อยบอกความจริง
3. ในขณะที่นักเรียนนั่งทำข้อสอบ นักเรียนรู้สึกปวดท้องเพราะเป็นโรคกระเพาะอาหาร นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. บอกเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ
 - ข. รีบทำข้อสอบให้เสร็จแล้วไปห้องพยาบาล
 - ค. กลั้นไว้ก่อนเพื่อจะทำข้อสอบให้เสร็จ
 - ง. บอกอาจารย์ว่าปวดท้องและขออนุญาตไปห้องพยาบาล
4. ในขณะที่นักเรียนไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ นักเรียนรู้สึกปวดปัสสาวะจนทนไม่ไหว แต่ในห้องน้ำมีเด็กกลุ่มหนึ่งกำลังเสกพักอยู่ และไม่มีห้องน้ำอื่นที่ใกล้บริเวณนั้น นักเรียนจะอย่างไรเพื่อความปลอดภัยต่อตัวนักเรียนเองมากที่สุด
 - ก. ยอมอั้นปัสสาวะต่อไป
 - ข. รีบเข้าแล้วรีบออกมา
 - ค. ไปหลบมุมแอบปัสสาวะข้างทาง
 - ง. ให้เพื่อนทั้งกลุ่มเข้าไปเป็นเพื่อน

5. เมื่อคุณพ่อคุณแม่ออกไปทำธุระ ผากให้นักเรียนเฝ้าบ้านและจะกลับมาภายใน 1 ชั่วโมง แต่เมื่อเวลาผ่านไปครึ่งชั่วโมง มีช่างซ่อมแอร์มาบอกว่าคุณพ่อเรียกให้มาซ่อมแอร์ นักเรียนจะอย่างไร
- เข้าไปเปิดแอร์ทุกตัวเพื่อตรวจดูว่ามีแอร์เสียจริงหรือไม่ ถ้าเสียจริงถึงจะให้เข้ามาซ่อม
 - ให้เข้ามานั่งในบ้าน แต่ยังไม่ให้ซ่อมแอร์ รอจนกว่าคุณพ่อคุณแม่จะกลับมา
 - เปิดประตูให้เข้ามาซ่อมแอร์ พร้อมเฝ้าดูตลอดเวลา
 - ไม่เปิดประตูให้ และบอกให้กลับไปก่อน
6. หญิงและชายอยู่ซ่อมกีฬาจนเย็นมาก บ้านของชายอยู่ข้างโรงเรียน แต่บ้านของหญิงอยู่ไกล และทางเข้าบ้านก็เปลี่ยว นักเรียนคิดว่าหญิงควรหาทางกลับบ้านอย่างไร
- ขึ้นรถเมล์ พอถึงหน้าปากซอยนั่งมอเตอร์ไซค์รับจ้าง
 - ให้ชายไปเป็นเพื่อน เพื่อไปส่งหญิงที่บ้าน
 - โทรศัพท์ให้ที่บ้านมารับ
 - โบกรถแท็กซี่กลับบ้าน
7. ถ้าคุณแม่ให้เงินนักเรียน 1,200 บาท เพื่อนำไปซื้อชุดนักเรียน 3 ชุด โดยที่ร้านขายอยู่ 2 ยี่ห้อ คือ ทิกเกอร์ ราคาชุดละ 450 บาท กับอาเธอร์ ราคาชุดละ 375 บาท ซึ่งต่างมีคุณภาพดีเท่ากัน แต่ยี่ห้อทิกเกอร์มีการโฆษณาทางโทรทัศน์ กำลังได้รับความนิยมมาก และเพื่อน ๆ ของนักเรียนส่วนใหญ่เลือกใช้ นักเรียนจะเลือกซื้ออย่างไร
- ซื้อยี่ห้ออาเธอร์ทั้ง 3 ชุด
 - ซื้อยี่ห้ออาเธอร์ 2 ชุด และยี่ห้อทิกเกอร์ 1 ชุด
 - ซื้อยี่ห้อทิกเกอร์ทั้ง 3 ชุด โดยเอาเงินส่วนตัวสมทบกับเงินที่คุณแม่ให้
 - ซื้อยี่ห้อทิกเกอร์ไปก่อน 2 ชุด แล้วกลับไปขอเงินคุณแม่เพื่อมาซื้อเพิ่มอีก 1 ชุด
8. ในขณะที่นักเรียนกำลังใช้บริการในร้านอินเทอร์เน็ตอยู่ นักเรียนรู้สึกกระหายน้ำมาก แต่ในร้านไม่มีน้ำขาย มีแต่น้ำเปล่าเย็น ๆ 1 กระติกที่ทางร้านวางไว้ให้ดื่มฟรี นักเรียนจะอย่างไร
- แม้จะเป็นแค่น้ำเปล่าก็ควรดื่ม เพราะเป็นการประหยัดเงิน
 - ดื่มน้ำที่ทางร้านเตรียมไว้ เพราะเด็กส่วนใหญ่ก็ดื่มกัน น่าจะปลอดภัย
 - ออกไปซื้อน้ำข้างนอกร้านดื่ม เพราะน้ำในร้านอาจมียาเสพติดผสมอยู่
 - ไม่ดื่มน้ำใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะจะเป็นการเสียเวลา เสียค่าชั่วโมงมากยิ่งขึ้น

9. ถ้ามีเพื่อนใหม่ที่นักเรียนรู้จักทางอินเทอร์เน็ตเป็นเพื่อนต่างเพศ นักเรียนได้คุยด้วยเป็นเวลาหนึ่งปี จนทำให้นักเรียนรู้สึกคุยถูกคอและสนิทสนมมากขึ้น และวันหนึ่งเพื่อนคนนี้ได้ชวนนักเรียนไปดูหนัง นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด
- ขอรูป และข้อมูลส่วนตัวของเพื่อนเพื่อให้แน่ใจว่าไม่ถูกหลอกก่อนไป
 - ไปโดยขออนุญาตผู้ปกครอง และบอกว่าไปกับเพื่อนที่โรงเรียน
 - ตกลงไปโดยเอาเพื่อนอีกคนไปด้วย
 - ปรึกษาผู้ปกครองก่อนตัดสินใจ
10. หากคุณแม่ให้นักเรียนเลือกระหว่างการเรียนศิลปะกับเรียนว่ายน้ำ นักเรียนจะมีวิธีเลือกเรียนอย่างไรในเมื่อนักเรียนอยากเรียนทั้งสองอย่าง
- เลือกจากเหตุผลว่าอะไรเรียนสนุกกว่า
 - เลือกจากเหตุผลว่าอะไรที่เป็นประโยชน์มากกว่ากัน
 - เลือกอะไรก็ได้ให้คุณแม่ช่วยตัดสินใจให้
 - พิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการสมัครเรียน
11. ในการเตรียมตัวประกวดวงดุริยางค์ นักเรียนต้องฝึกซ้อมเป็นเวลานาน แต่มีรุ่นน้องกลุ่มหนึ่งในวงชอบก่อวุ่น ไม่ยอมฝึกซ้อมอยู่บ่อยๆ ในฐานะที่นักเรียนเป็นรุ่นพี่ นักเรียนจะมีวิธีการตัดเตือนรุ่นน้องกลุ่มนั้นอย่างไร
- ถ้าทำอีกคงต้องเชิญออกจากวงแล้วล่ะ
 - มาช่วยกันฝึกซ้อมเพื่อวงของเรา จะได้ประสบความสำเร็จ
 - ถ้าเตือนกันดี ๆ แล้วไม่ฟังเห็นทีจะต้องให้ไปบอกอาจารย์แล้วล่ะ
 - ถ้าไม่ซ้อมวันประกวดก็ทำไม่ได้ และพวกเธอก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วงเสีย
12. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงาน จำไม่ชอบเอเพราะเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่ช่วยทำงานกลุ่ม แต่บังเอิญเอมาขอยุ่กลุ่มเดียวกับจำ ถ้านักเรียนเป็นจำ นักเรียนจะอย่างไร
- บอกเอไปเลยว่ากลุ่มมีสมาชิกครบแล้ว
 - ให้เข้ากลุ่มโดยแบ่งงานให้เขารับผิดชอบและคอยติดตามความก้าวหน้า
 - บอกเอว่าถ้าอยากเข้ากลุ่มก็ต้องช่วยกันทำงาน
 - ให้เขาเข้ากลุ่มแต่ทำเหมือนเขาไม่ได้มีตัวตนในกลุ่ม ไม่ต้องให้รับผิดชอบอะไร

13. ก้อยกับบรูซต้องทำรายงานคู่กัน แต่ก้อยไม่ช่วยทำงานเลย บางครั้งก็เอาการบ้านของบรูซไปลอก ถ้านักเรียนเป็นบรูซ นักเรียนจะทำอย่างไรเพื่อให้ก้อยปรับปรุงตัว
- ไม่พูดอะไรแต่ค่อย ๆ ตีตัวออกห่าง
 - บอกก้อยว่า “งานแค่นี้เธอก็ลอก ต่อไปเธอก็คิดว่าจะทำอะไรได้”
 - บอกก้อยว่า “ไม่เข้าใจอะไรก็ตามได้ เพราะถ้าเธอไม่ทำเองเธอก็จะไม่รู้เรื่อง”
 - บอกก้อยว่า “ช่วยทำงานกลุ่มบ้างสิ ทำเท่าที่เธอจะช่วยให้ก็พอ”
14. ถ้าเพื่อนคะยั้นคะยอให้นักเรียนลองยาเสพติดชนิดหนึ่ง นักเรียนปฏิเสธจนเพื่อนรู้สึกโกรธและต่อว่านักเรียน “ไม่รักกันจริงนี่หว่า ถ้าไม่ลองถือว่าเราไม่ใช่เพื่อนกัน” นักเรียนจะใช้คำพูดโต้ตอบว่าอย่างไรเพื่อรักษาน้ำใจของเพื่อน
- “เราคิดว่าเธอเป็นเพื่อนเราเสมอนะ แต่เรื่องนี้เราขอไม่ลองจริง ๆ”
 - “ไม่นับเราเป็นเพื่อนก็ได้ เราก็ไม่อยากมีเพื่อนติดยาเหมือนกัน”
 - “ครั้งเดียวนะ แล้วคราวหน้าอย่ามายุ่งกับเร่อีกล่ะ”
 - “ก็ได้ เพื่อเพื่อนเราจะลองดู”
15. ถ้ามีเพื่อนชวนให้นักเรียนดูซีดีไปเพื่อเป็นการศึกษาเรื่องเพศ นักเรียนจะตอบเพื่อนอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด
- “ไม่ดีกว่า ขอบใจนะ เรามั่นไม่ใช่วิธีที่ถูกต้อง”
 - “ดูด้วยคนสิ เราก็อยากรู้เหมือนกันว่ามันเป็นยังไง”
 - “ใครดูแสดงว่าเป็นคนไม่ฉลาดเลย ไม่เหมาะสำหรับเด็ก แหมยังให้ข้อมูลที่ผิด ๆ อีก”
 - “ซีดีไปมันผิดกฎหมายนะ ดูทางอินเทอร์เน็ตสิ เขาเปิดกว้างทุกคนสามารถดูได้”
16. ถ้านักเรียนเป็นคนเดียวในกลุ่มที่ไม่มีโทรศัพท์มือถือ และเพื่อนในกลุ่มก็กล่าวหาว่านักเรียนกำลังเป็น “แกะดำ” ของกลุ่ม นักเรียนจะพูดโต้ตอบเพื่อนอย่างไรเพื่อไม่ให้เสียสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน
- “ก็ได้ แล้วเราจะลองขอคุณพ่อคุณแม่ดูนะ”
 - “เราจะพิสูจน์ให้เห็นว่าเราไม่ใช่แกะดำอย่างที่พวกเธอว่า”
 - “พวกเธอจะคิดอย่างนั้นก็ตามใจ แต่เราคิดว่าเรายังไม่จำเป็นที่จะต้องใช้”
 - “พวกเธอน่ะสิแกะดำ ไม่รู้จักช่วยพ่อแม่ประหยัดแล้วยังจะมาอวดอีก”

17. ทุกวันเพื่อน ๆ จะชวนหมู่เล่นเกมออนไลน์ จนวันหนึ่งหมู่รู้สึกเล่นเกมแล้วเกิดผลเสีย ตามมาหลายอย่าง ถ้านักเรียนเป็นหมู่ นักเรียนจะปฏิเสธเพื่อนอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด
- “เราไม่เล่นแล้วนะเดี๋ยวผลการเรียนตกเหมือนพวกเธอ”
 - “พวกเราเลิกเล่นเกมออนไลน์กันเถอะ เรามาเล่นเกมอื่นกันดีกว่า”
 - “ใครจะเล่นก็เล่นไป แล้วอย่ามายุ่งกับเราอีกนะ ต่อไปนี้เราจะไม่เล่นอีกแล้ว”
 - “ฉันจะไม่เล่นอีกแล้วละ ฉันว่าพวกเราควรเอาเวลาไปทำอย่างอื่นที่มีประโยชน์ดีกว่านะ”
18. ก้องกับเจมส์ไปเรียนพิเศษด้วยกันทุกวันเสาร์ วันหนึ่งก้องมาปรึกษาเจมส์ว่าตนอยากจะได้คะแนนไปหารายได้พิเศษ เพื่อนำเงินมาซื้อรองเท้าจากญี่ปุ่นที่ตนอยากได้มานาน เจมส์จะแนะนำก้องอย่างไร จึงจะเหมาะสมที่สุด
- “ดีสิ หาเงินได้ด้วยตัวเอง น่าภาคภูมิใจ เราสนับสนุนเต็มที่”
 - “อย่าเลย ถ้าก้องไม่ไปเรียนเราก็ต้องเรียนคนเดียวเหงาตาย”
 - “จะดีหรือ เสียตายน่าเรียนพิเศษ ก้องลองหารองเท้าที่คล้าย ๆ กัน แต่ราคาถูกกว่าดีไหม”
 - “อย่าดีกว่า ไปเรียนพิเศษก็ได้อยู่แล้ว ค่อย ๆ เก็บเงินก็ได้ เดี่ยวเราจะช่วยอีกแรงหนึ่ง”
19. เมื่อนักเรียนกำลังทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต แล้วเพื่อนใหม่ของนักเรียนชอบซักถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนมากเกินไป จนนักเรียนเริ่มรู้สึกรำคาญ นักเรียนจะบอกกับเพื่อนใหม่อย่างไรดี
- “เธอนี้ยุ่งจัง ถามอยู่ได้ฉันเริ่มรำคาญแล้วนะ”
 - “ทำไมเธอชอบยุ่งเรื่องส่วนตัวของคนอื่นนักล่ะ”
 - “เธอลองเล่าเรื่องของเธอให้ฉันฟังบ้างสิ”
 - “เธออยากรู้อะไรอีกก็ถาม ๆ มาเลย ฉันจะได้ตอบทีเดียว”
20. เมื่อนักเรียนต้องให้เพื่อนต่างเพศช่วยอธิบายการบ้านวิชาต่าง ๆ ให้เสมอ เพราะนักเรียนต้องขาดเรียนเพื่อไปแข่งขันกีฬาให้กับทางโรงเรียนบ่อย ๆ เพื่อนจึงล้อนักเรียนทั้งคู่ว่าเป็นแฟนกัน นักเรียนคิดว่าควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม
- ไม่ใส่ใจคำล้อของเพื่อน ๆ เพราะไม่ใช่ความจริง
 - ต่อว่าเพื่อน ๆ และหยุดการติดต่อกับเพื่อนต่างเพศคนนั้นไปเลย
 - อธิบายให้เพื่อน ๆ ฟังว่า “การกระทำเช่นนี้ไม่ได้เรียกว่า แฟน แต่เป็นการช่วยเหลือผู้อื่น”
 - ไปหาเพื่อนเพศเดียวกันให้ช่วยอธิบายการบ้าน แล้วค่อยคุยกับเขาเฉพาะเวลาทำงานกลุ่มร่วมกัน

21. หลังจากเรียนจบ ป.6 อาร์ตต้องสอบเข้าเรียนต่อ ม.1 ซึ่งอาร์ตรู้สึกเป็นกังวลว่าจะสอบเข้าในโรงเรียนที่ตั้งใจไว้ไม่ได้ อาร์ตควรจะหาทางออกอย่างไรเพื่อลดความวิตกกังวล
- คิดเสียว่าแล้วแต่ดวง
 - อ่านหนังสือ แล้วผ่อนคลายเครียดด้วยการดูหนังหรือฟังเพลงบ้าง
 - คิดว่าถ้าสอบไม่ได้ก็ไปสอบที่อื่นอีก
 - หาข้อสอบหลาย ๆ แนวมาทดลองทำให้มาก ๆ ตลอดทั้งคืน
22. ชัยเพิ่งจะซื้อแผ่นเกมมาใหม่แต่เป็นช่วงใกล้สอบ คุณแม่จึงห้ามไม่ให้เล่น พอสอบเสร็จจะเล่นเกมที่ซื้อมาก็หาแผ่นเกมไม่เจอ ชัยรู้สึกเสียตายและโกรธแม่มาก ถ้าเป็นนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ไม่ เพราะไม่ได้เกมนี่ก็ไปเล่นเกมอื่นได้
 - ไม่ เพราะซื้อใหม่ได้
 - ใช่ เพราะคิดว่าคงมีใครแกล้งแน่ ๆ
 - ใช่ เพราะถ้าแม่ไม่ห้ามเล่น แผ่นเกมคงไม่หาย
23. หลังจากสอบวิชาภาษาไทย โต้ังได้ยินเพื่อน ๆ พูดถึงข้อสอบข้อสุดท้ายซึ่งเป็นข้อที่โต้ังไม่เห็นในข้อสอบ เขาจึงถามเพื่อนว่าข้อสอบมีกี่ข้อ ปรากฏว่าโต้ังทำข้อสอบไม่ครบ เขาไม่ได้ทำข้อสอบหน้าสุดท้ายจึงรู้สึกเป็นกังวลมาก ถ้าเป็นนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- รู้สึกกังวลว่าอาจจะสอบไม่ผ่านก็ได้
 - คิดเสียว่าทำครบแล้วและจำไว้เป็นบทเรียน
 - รู้สึกตกใจ และรีบไปขออาจารย์ทำข้อสอบหน้าที่ไม่ได้ทำ
 - ยอมรับความจริง และเตรียมตัวทำวิชาอื่นให้ดีและรอบคอบที่สุด
24. บ้านของมิวอยู่ไกลโรงเรียน ในวันเปิดเรียนโดยเฉพาะวันจันทร์มิวจะกังวลกับการมาเรียนอย่างมากเพราะรถติด บางวันก็มาโรงเรียนสาย ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างไรเพื่อให้มาทันเข้าแถวและไม่รู้สึกหงุดหงิดกับการเดินทาง
- เปลี่ยนเส้นทางการมาโรงเรียน
 - ไปค้างกับเพื่อนที่อยู่ใกล้โรงเรียน
 - ตื่นให้เช้ากว่าเดิม และออกจากบ้านให้เร็วขึ้น
 - รีบออกจากบ้านและหาเพลงมาฟังเวลานั่งรถ

25. ถ้านักเรียนสอบเข้า ม.1 ในโรงเรียนที่ตั้งใจไว้ไม่ได้ ทั้งที่ก่อนสอบก็ไปเรียนพิเศษ และอ่านหนังสือ นักเรียนคิดจะทำอย่างไรต่อไป
- ไปพักผ่อน 1 วันแล้วค่อยเริ่มอ่านหนังสือเตรียมสอบโรงเรียนอื่น
 - นึกถึงข้อสอบที่คิดว่าตัวเองทำไม่ได้หรือไม่แน่ใจ
 - คิดเสียว่ามีคนเก่งกว่าเราเยอะ เราเลยตกไป
 - หาโรงเรียนที่เปิดรับสมัครหลาย ๆ ที่
26. หากนักเรียนเป็นประธานโรงเรียน เมื่อทำโครงการก็ถูกเพื่อน ๆ ตำหนิงานที่นักเรียนรับผิดชอบอยู่ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ชกต่อยเพื่อนคนนั้นทันที ก็นักเรียนตั้งใจทำงานนั้นแล้ว
 - ถามเขาว่า ผลงานเรามีตรงไหนที่ต้องปรับปรุงบ้าง
 - ไม่พูดคุยและไม่ทำงานกับเพื่อนคนนั้นอีก
 - บอกเพื่อน ๆ ที่ตนเองสนิท ว่าไม่ต้องไปคุยกับเพื่อนคนนั้นอีก
27. หากเพื่อนสนิทของนักเรียนไม่ยอมพูดคุยและไม่เล่นกับนักเรียนเหมือนเช่นเดิม นักเรียนรู้สึกอย่างไร
- รู้สึกกังวล จึงถามเพื่อนคนนั้นถึงสาเหตุว่า ทำไมเขาจึงไม่ยอมพูดคุยและเล่นกับตนเอง
 - รู้สึกเฉย ๆ และคิดว่าตนเองอยู่คนเดียวโดยไม่มีเพื่อนคนนั้นได้
 - ไม่ใส่ใจและไปเล่นกับเพื่อนคนอื่นโดยไม่ง้อเพื่อนคนนั้น
 - รู้สึกกังวลนิด ๆ จึงบอกเพื่อนคนอื่นว่าไม่ต้องไปเล่นกับเพื่อนคนนั้น เพราะเขาเป็นคนไม่มีเหตุผล
28. น้อยมักจะรู้สึกปวดท้องทุกครั้ง ที่อาจารย์เรียกให้ออกไปแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียนนักเรียนจะทำอย่างไรกับอาการของน้อย
- บอกอาจารย์และพาน้อยไปทานยาและนอนพักที่ห้องพยาบาล
 - บอกอาจารย์ว่าน้อยปวดท้อง แล้วตนเองก็ตอบคำถามแทนน้อย
 - ผลักดันให้น้อยออกหน้าชั้น เพราะจะได้เคยชินกับการยืนหน้าชั้นเรียน
 - ควรให้กำลังใจน้อยโดยการจับมือและบอกให้เขาหายใจเข้า-ออกลึก ๆ
29. เวลาที่นักเรียนรู้สึกเครียดเรื่องการเรียน นักเรียนมักจะทำอย่างไร
- ออกกำลังกาย
 - เล่นเกมคอมพิวเตอร์
 - สูบบุหรี่คลายเครียด
 - เปิดเพลงให้ดัง ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องรับรู้ปัญหา

30. หากนักเรียนนำสมุดไปจองที่นั่งสำหรับทานข้าวแต่เมื่อเดินกลับมาปรากฏว่ามีคนมานั่ง นักเรียนจะอย่างไร
- ก. เดินไปหาโต๊ะใหม่ เพราะยังมีโต๊ะว่างอีกเยอะ
 - ข. ต่อกับคนที่มานั่งว่ามองไม่เห็นรีงว่าจองแล้ว
 - ค. กระจกจากข้าวเขาไปวางที่อื่น แล้วบอกว่าที่นั่งของเราจองไว้แล้ว นั่งไม่ได้
 - ง. หาโต๊ะใหม่ แล้วบอกว่าที่หลังช่วยสังเกตด้วยว่ามีคนจองแล้ว จะได้ไม่เสียมารยาท

----- จบบแบบวัดทักษะชีวิตฉบับที่ 3 -----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	ระยะเวลา (ชั่วโมง)
1. ท้องถิ่นเราน่าอยู่	1. รู้จักโรงเรียน รู้จักท้องถิ่น	2
	2. ร่วมกำหนดปัญหา ร่วมวางแผน	2
	3. เรียนรู้เรื่องท้องถิ่น	2
	4. เรียนรู้เรื่องท้องถิ่น (ต่อ)	2
	5. การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และการเตรียมการนำเสนอ	2
	6. การนำเสนอผลงาน และการนำผลไปใช้พัฒนาตนเอง	2
2. เรียนรู้ใช้ชีวิต	7. ปัญหาน่าแก้ไข	2
	8. ดูหนังแล้วย้อนดูตัว	2
	9. เรียนรู้ชีวิตในท้องถิ่นของเรา	2
	10. เรียนรู้ชีวิตในท้องถิ่นของเรา (ต่อ)	2
	11. สื่อสารด้วยใจ ใจเขาใจเรา	2
	12. คิดสะท้อน เขียนกรณีศึกษา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์	2
3. เศรษฐกิจของชุมชน	13. ตลาดนัดของเรา ธุรกิจของเรา	2
	14. เศรษฐศาสตร์รอบตัวเรา	2
	15. การซื้อขายในท้องถิ่น	2
	16. โฆษณาน่าคิด	2
	17. ตลาดนัดโรงเรียน	2
	18. รายงานการดำเนินกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน	2
		รวม 36 ชั่วโมง

ภาคผนวก ซ

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ : ท้องถิ่นของเรา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 : เรียนรู้ใช้ชีวิต

เวลา 2 ชั่วโมง

เรื่อง ปัญหาหน้าแก้ไข

บูรณาการสาระการเรียนรู้:

☒ ภาษาไทย	☐ คณิตศาสตร์	☐ วิทยาศาสตร์
☐ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	☒ สุขศึกษาและพลศึกษา	☐ ศิลปะ
☐ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	☐ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสำรวจพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของตนเองได้
2. นักเรียนสามารถบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองตามที่กำหนดได้
3. นักเรียนสามารถนำเสนอเรื่องราวที่เป็นปัญหาของตนเองให้กับครูและเพื่อนได้

ความสอดคล้องกับทักษะชีวิต

กลุ่มพุทธิพิสัย	☐ การคิดสร้างสรรค์	☒ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
กลุ่มจิตพิสัย	☒ การตระหนักรู้ในตน	☐ ความเห็นใจผู้อื่น
	☒ ความภาคภูมิใจในตนเอง	☐ ความรับผิดชอบต่อสังคม
กลุ่มทักษะพิสัย	☒ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	
	☐ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	
	☒ การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเสนอ/นำเข้าสู่บทเรียน (20 นาที)

1. ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนย้อนคิดถึงตัวเองว่าในแต่ละวันนั้นนักเรียนได้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง ตั้งแต่ก่อนมาโรงเรียน ขณะอยู่ที่โรงเรียน และหลังจากกลับจากโรงเรียน โดยให้นักเรียนพยายามคิดออกมาได้มากที่สุด แล้วช่วยกันตอบ

2. ครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดต่อว่ามีกิจกรรมใดหรือการกระทำใดบ้างในแต่ละวันที่นักเรียนทำแล้วรู้สึกพอใจ รู้สึกมีความสุขอิ่มเอมใจ และมีกิจกรรมใดหรือการกระทำใดบ้างที่ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่พอใจหรือรู้สึกไม่สบายใจ และนักเรียนได้จัดการกับปัญหาเหล่านั้นอย่างไรบ้าง โดยครูสุ่มถามเป็นบางคน หรือให้ช่วยกันตอบ เพราะนักเรียนหลายคนอาจมีแนวคำตอบที่คล้ายคลึงกัน

กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ (80 นาที)

1. จากกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน ครูนำเสนอกิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการ โดยชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมนี้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ในการใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติการของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และขอให้นักเรียนดำเนินการอย่างจริงจังในกิจกรรมที่กำหนดให้ดังนี้

2. กิจกรรมที่ 1: กำหนดหัวข้อพัฒนาตนเอง

2.1 ครูให้นักเรียนคิดทบทวนการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมปกติของนักเรียนว่ามีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงพัฒนาในเรื่องใด แล้วเลือกพฤติกรรมสำคัญเพียงพฤติกรรมเดียว ที่ตนเองยังไม่พอใจและเห็นว่าต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองให้สำเร็จในสองสัปดาห์ เช่น การตื่นเช้าเพื่อมาโรงเรียนให้ทัน การจัดตารางสอนก่อนนอนเพื่อจะได้ไม่ลืมเอาหนังสือมาโรงเรียน เป็นต้น พร้อมทั้งระบุเหตุผลว่าทำไมจึงเลือกพฤติกรรมนี้

ในขั้นตอนนี้ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในประเด็นหัวข้อที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาภายในระยะเวลาที่กำหนด

2.2 นักเรียนแต่ละคนใช้เวลาในการทบทวนเรื่องราวของตนเอง และบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรมที่ 1

3. กิจกรรมที่ 2: เขียนบันทึกประจำวัน

3.1 ครูนำเสนอกิจกรรมที่ 2 คือการเขียนบันทึกประจำวัน ซึ่งเป็นการเขียนบันทึกแบบไม่เป็นทางการ ดังที่ได้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมาแล้ว โดยให้นักเรียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองทุกวัน โดยบันทึกตามอิสระ หรือบันทึกตามแนวทางดังตารางที่กำหนดให้ สิ่งที่ต้องบันทึกคือ

- 1) ปัญหาที่ต้องการแก้ไข
- 2) วางแผนการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข
- 3) การดำเนินการ
- 4) ผลที่เกิดขึ้น
- 5) ความก้าวหน้าในแต่ละวัน
- 6) ความเข้าใจหรือความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบันทึก และแนวทางในการ

ปรับปรุงพัฒนาตนเองในช่วงต่อไป

การบันทึกนั้นนักเรียนสามารถออกแบบได้เองหรือใช้ตารางแนวทางการบันทึก ข้อมูลที่ครูกำหนดให้ได้ตั้งเอกสารประกอบ

3.2 ครูมอบหมายนักเรียนบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริงทุกวัน และให้นักเรียนมาพบครูเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ครูได้สะท้อนคิดให้กับนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

3.3 นักเรียนแต่ละคนออกมานำเสนอปัญหาของตนเองให้กับครูและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเพื่อน ๆ ที่มีปัญหาหรือพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไข คล้ายกันในการดำเนินการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

ขั้นสรุป/ถ่ายโอนความรู้ (20 นาที)

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ 1 และ 2 เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมดังกล่าว ความสำคัญ ความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยครูเชื่อมโยงถึงประโยชน์ที่จะได้ที่มีต่อการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด การตระหนักรู้ในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้ - แบบบันทึกกิจกรรมที่ 1 และ 2

วิธีการวัดและประเมินผล

1. วิธีการวัดและประเมินผล

1.1 สังเกตการทำงาน of นักเรียน	1.2 สังเกตการนำเสนอของนักเรียน
1.3 การตรวจผลงานของนักเรียน	

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

2.1 แบบประเมินการทำงาน of นักเรียน	2.2 แบบประเมินการนำเสนอของนักเรียน
2.3 แบบประเมินผลงานของนักเรียน	

3. ประเด็นที่จะวัดและประเมินผล

3.1 การทำงานของนักเรียน

1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่	2) ขั้นตอนการทำงาน
3) ทักษะชีวิต (พุทธิพิสัย, จิตพิสัย, ทักษะพิสัย)	
4) การตรงต่อเวลา	5) ความร่วมมือในการทำงาน

3.2 การนำเสนอผลงานของนักเรียน

1) วิธีการนำเสนอ	2) เนื้อหา
3) การใช้ภาษา	4) การตรงต่อเวลา

3.3 ผลงาน

1) เนื้อหาและความถูกต้อง	2) ความคิดสร้างสรรค์
3) การตรงต่อเวลา	4) ความประณีต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ : ห้องถิ่นของเรา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 : เรียนรู้ใช้ชีวิต

เวลา 2 ชั่วโมง

เรื่อง เรียนรู้ใช้ชีวิตในห้องถิ่นของเรา

บูรณาการสาระการเรียนรู้:

☒ ภาษาไทย	☒ คณิตศาสตร์	☒ วิทยาศาสตร์
☒ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	☒ สุขศึกษาและพลศึกษา	☒ ศิลปะ
☒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	☒ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นจากประเด็นคำถามที่กำหนดให้ได้
2. นักเรียนสามารถนำเสนอข้อมูลคำตอบจากประเด็นคำถามที่กำหนดให้ได้

ความสอดคล้องกับทักษะชีวิต

กลุ่มพุทธิพิสัย	☒ การคิดสร้างสรรค์	☒ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
กลุ่มจิตพิสัย	☒ การตระหนักรู้ในตน	☐ ความเห็นใจผู้อื่น
	☐ ความภาคภูมิใจในตนเอง	☒ ความรับผิดชอบต่อสังคม
กลุ่มทักษะพิสัย	☒ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา	
	☒ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	
	☒ การควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความเครียด	

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเสนอ/นำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

ครูถามนักเรียนว่ากิจวัตรประจำวันของนักเรียนมีอะไรบ้าง กิจกรรมดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไร โดยให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถาม

กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ (90 นาที)

กิจกรรมที่ 4: เรียนรู้ใช้ชีวิตในห้องถิ่นของเรา

1. ครูให้นักเรียนศึกษาเอกสารเรื่อง In daily life of the students ในเอกสารกิจกรรมที่ 4 แล้วให้นักเรียนเปรียบเทียบเนื้อหาในบทเรียนกับชีวิตตนเองว่าเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร
2. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทั้งหมด 8 กลุ่ม จับฉลากหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ใช้ชีวิตในห้องถิ่น โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตอบประเด็นคำถามดังกล่าว (ประเด็นคำถามในเอกสารกิจกรรมที่ 4.1-4.8)

หัวข้อประเด็นคำถามได้แก่

2.1 การส่งเสริมสุขภาพ	2.2 อารมณ์และความเครียด	
2.3 การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์		
2.4 ความปลอดภัยในท้องถิ่น	2.5 การใช้สารอย่างปลอดภัย	
2.6 สารเสพติด	2.7 ความรุนแรง	2.8 เรียนรู้สิ่งแวดล้อม

3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมการนำเสนอคำตอบจากประเด็นคำถามดังกล่าวด้วยการจัดทำป้ายนิเทศ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้แผนภูมิ แผนภาพ แผนผังความคิด รูปภาพ ฯลฯ เพื่อนำไปจัดนิทรรศการในคาบเรียนถัดไป

ขั้นสรุป/ถ่ายโอนความรู้ (15 นาที)

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ 4 เกี่ยวกับคำตอบที่ได้โดยนำเสนอเสนอคำตอบในภาพรวม โดยครูเชื่อมโยงถึงประโยชน์ที่จะได้ที่มีต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ และแจ้งให้นักเรียนทราบว่าในคาบเรียนถัดไป นักเรียนจะได้ศึกษาประเด็นการเรียนรู้ชีวิตในท้องถิ่นของเราจากการนำเสนอนิทรรศการที่นักเรียนและกลุ่มเพื่อน ๆ ได้จัดทำขึ้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้

- แบบบันทึกกิจกรรมที่ 4 และเอกสารกิจกรรมที่ 4.1-4.8
- วัสดุ และอุปกรณ์ในการจัดทำป้ายนิเทศ เช่น กระดาษ สี กาว กรรไกร ฯลฯ

วิธีการวัดและประเมินผล

1. วิธีการวัดและประเมินผล

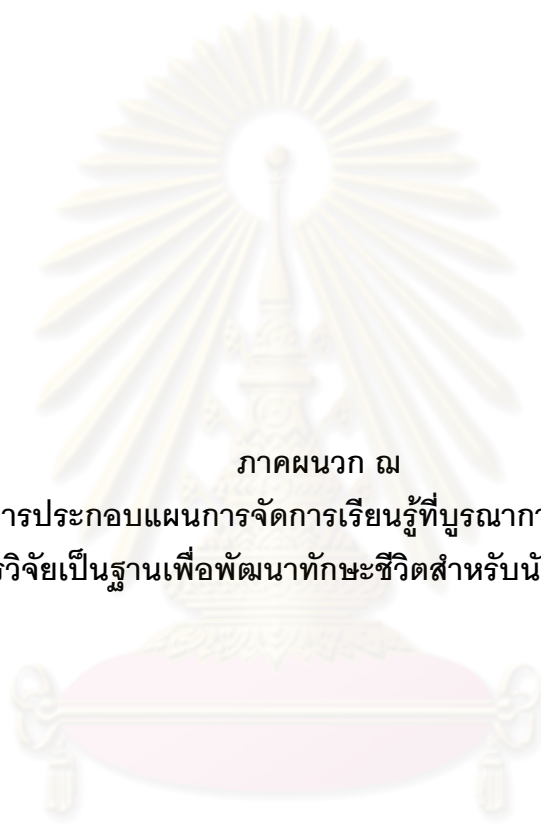
- สังเกตการทำงานร่วมกันของนักเรียน
- สังเกตการนำเสนอผลงานกลุ่มของนักเรียน
- การตรวจผลงานกลุ่ม / ชิ้นงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

- แบบประเมินการทำงานกลุ่ม
- แบบประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม
- แบบประเมินผลงาน

3. ประเด็นที่จะวัดและประเมินผล

- การทำงานกลุ่ม
 - 1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
 - 2) ขั้นตอนการทำงาน
 - 3) ทักษะชีวิต (พุทธิพิสัย, จิตพิสัย, ทักษะพิสัย)
 - 4) การตรงต่อเวลา
 - 5) ความร่วมมือในการทำงาน
- การนำเสนอผลงานกลุ่ม
 - 1) วิธีการนำเสนอ
 - 2) เนื้อหา
 - 3) การใช้ภาษา
 - 4) การตรงต่อเวลา
- ผลงานกลุ่ม
 - 1) เนื้อหาและความถูกต้อง
 - 2) ความคิดสร้างสรรค์
 - 3) การตรงต่อเวลา
 - 4) ความประณีต

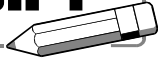
ภาคผนวก ฅ

ตัวอย่างเอกสารประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสาระท้องถิ่นโดยใช้
กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมที่ 1

กำหนดหัวข้อพัฒนาตนเอง

ชื่อ นามสกุล ชั้น เลขที่

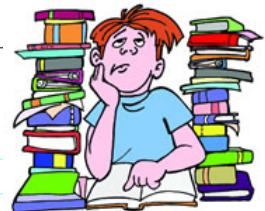
**การวิจัยปฏิบัติการ : การพัฒนาพฤติกรรม
ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของตนเอง**

การวิจัยปฏิบัติการ

การทำกิจกรรมวิจัยปฏิบัติการมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ในการใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติการของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขอให้นักเรียนดำเนินการอย่างจริงจังในกิจกรรมที่กำหนดให้ดังนี้

✚ กำหนดหัวข้อพัฒนาตนเอง

ขอให้นักเรียนคิดบททวนการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมปกติของนักเรียนว่ามีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงพัฒนาในเรื่องใด แล้วเลือกพฤติกรรมสำคัญเพียงพฤติกรรมเดียวที่ตนเองยังไม่พอใจและเห็นว่าต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองให้สำเร็จในสองสัปดาห์ เช่น การตื่นเช้าเพื่อมาโรงเรียนให้ทัน การจัดตารางสอนก่อนนอนเพื่อจะได้ไม่ลืมเอาหนังสือมาโรงเรียน เป็นต้น

พฤติกรรมที่ฉันต้องการจะแก้ไขตัวเอง คือ

.....

เหตุผล

.....

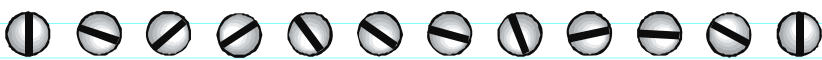
.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4

เรียนรู้ใช้ชีวิตในห้องเรียนของเรา

Read and think.

In daily life of the students

In daily life of the students, what do they do? and How do they feel? There are many activities in a day. Let's see about it.

Somphol always brushes his teeth. His teeth are stronger.

Sasinan gets stress about her studies. She feels sad.

Natta usually listens to music. She feels relax.

Thanawat often uses the cross bridge. She feels safe.

Jakkrit reads the ways to use product. He uses product in correctly

We never try the drugs. She feels safe from drugs.

They hit the other friends.
Their friends feel angry.

We reduce reuse and recycle plastic bag. We feels the world better from global warming

And you? What are you doing? and how do you feel?

Vocabulary

Stress	= เครียด	Angry	= โกรธ
Relax	= ผ่อนคลาย	Reduce	= ลด
Cross bridge	= สะพานลอย	Reuse	= นำกลับมาใช้ใหม่
Product	= ผลิตภัณฑ์	Recycle	= นำมาแปรรูปใหม่
Drugs	= ยาเสพติด	Plastic bag	= ถุงพลาสติก
Hit	= ต่อย ตี	Global warming	= ภาวะโลกร้อน

Grammar Focus

Present Tense

Tom reads a book. My parents work hard. He watches a television.

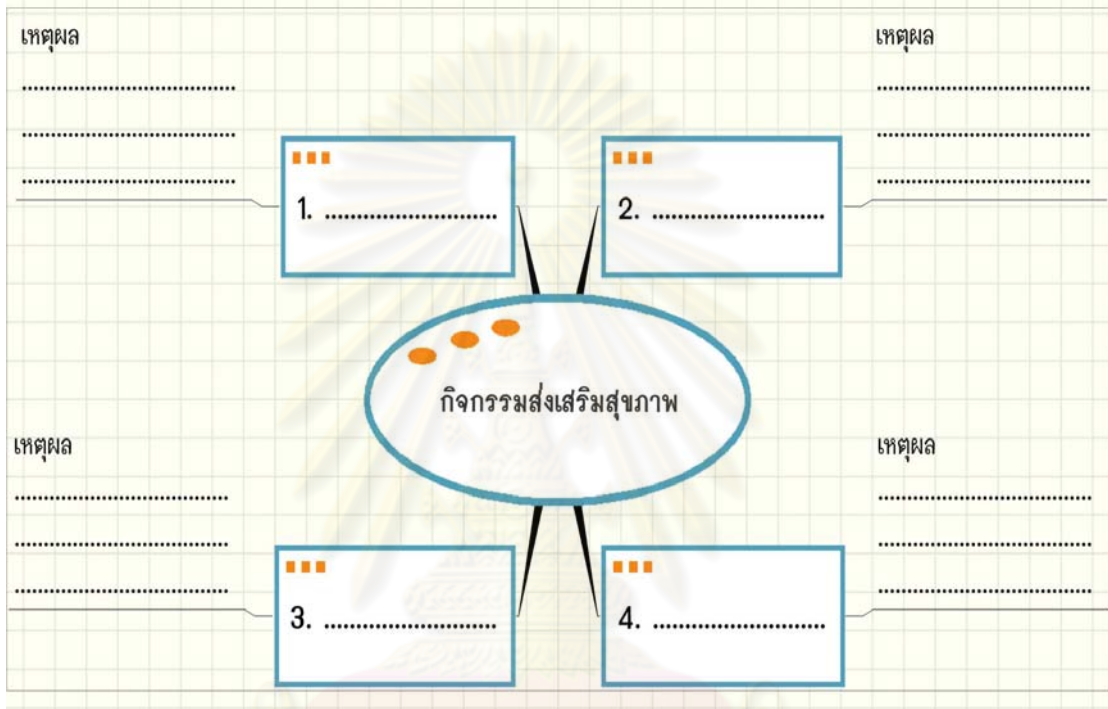

กิจกรรมที่ 4.1

การส่งเสริมสุขภาพ

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนได้ทำกิจกรรมอะไรบ้างที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพของตนเอง และเพราะเหตุใดจึงทำกิจกรรมดังกล่าว

2. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพมีประโยชน์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4.2

อารมณ์และความเครียด

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีอาการใดที่เป็นทุกข์หรือมีเรื่องเครียดอะไรบ้าง นักเรียนคิดว่าอาการดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร อาการที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรบ้าง และนักเรียนสามารถแก้ไขหรือควบคุมได้อย่างไรบ้าง

เรื่องที่ 1

สาเหตุมาจากอะไร	
อาการเป็นอย่างไร	
เมื่อเกิดขึ้นจะแก้ไขได้อย่างไร	
เราจะควบคุมไม่ให้เกิดได้อย่างไร	

เรื่องที่ 2

สาเหตุมาจากอะไร	
อาการเป็นอย่างไร	
เมื่อเกิดขึ้นจะแก้ไขได้อย่างไร	
เราจะควบคุมไม่ให้เกิดได้อย่างไร	

เรื่องที่ 3

สาเหตุมาจากอะไร	
อาการเป็นอย่างไร	
เมื่อเกิดขึ้นจะแก้ไขได้อย่างไร	
เราจะควบคุมไม่ให้เกิดได้อย่างไร	

2. เมื่อนักเรียนรู้สึกโกรธนักเรียนมีวิธีควบคุมอารมณ์ของตนเองอย่างไรบ้าง

3. อ่านกรณีศึกษาต่อไปนี้แล้วตอบคำถาม

กรณีศึกษา

ไต้ังมีอาการปวดศีรษะและนอนไม่หลับมาหลายคืนโดยไม่ทราบสาเหตุ ทุกวันที่เข้าเรียนวิชาภาษาอังกฤษไต้ังจะกลัวการออกมาพูดบนชั้นทนา ภาษาอังกฤษหน้าชั้นเรียนเป็นอย่างมาก เพราะไต้ังเป็นเด็กขี้อาย และวิชา ภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ไต้ังไม่ค่อยถนัดสักเท่าไร

3.1 ทำไมไต้ังจึงปวดศีรษะและนอนไม่หลับ

.....

.....

3.2 ไต้ังมีความเครียดหรือไม่ ถ้ามี ไต้ังเครียดเรื่องอะไร

.....

.....

3.3 นักเรียนจะช่วยไต้ังได้อย่างไร

.....

.....

3.4 ถ้านักเรียนเป็นไต้ัง นักเรียนจะเครียดหรือไม่ และผลเสียของความเครียด มีอะไรบ้าง

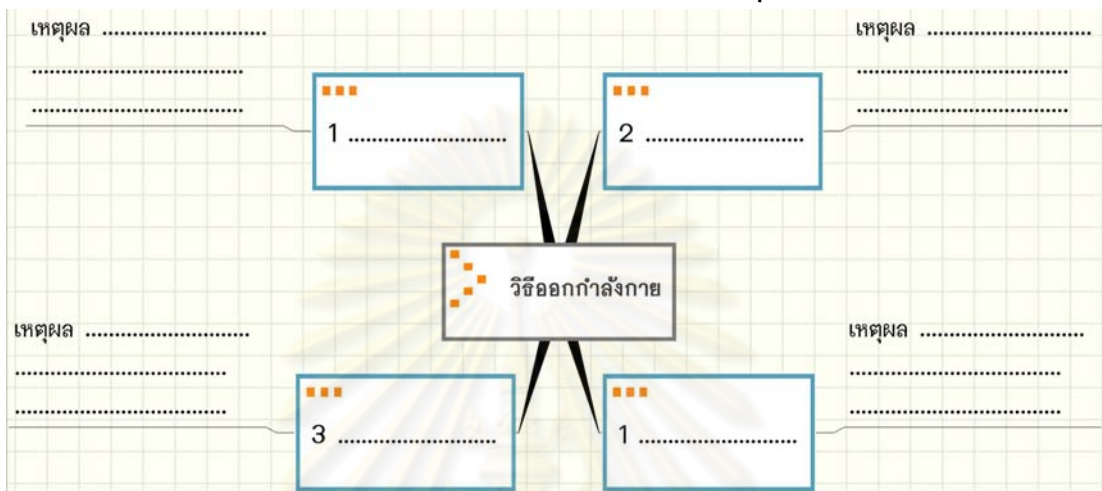
.....

.....

กิจกรรมที่ 4.3 การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนออกกำลังกายด้วยวิธีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงเลือกวิธีนั้น ๆ

2. นักเรียนใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอะไรบ้าง และนักเรียนคิดว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

กิจกรรม	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เหตุผล
	☐	☐	
	☐	☐	
	☐	☐	

3. ในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้นได้มีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย หรือ กิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเป็นการให้ประชาชนพักผ่อนบ้างหรือไม่ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

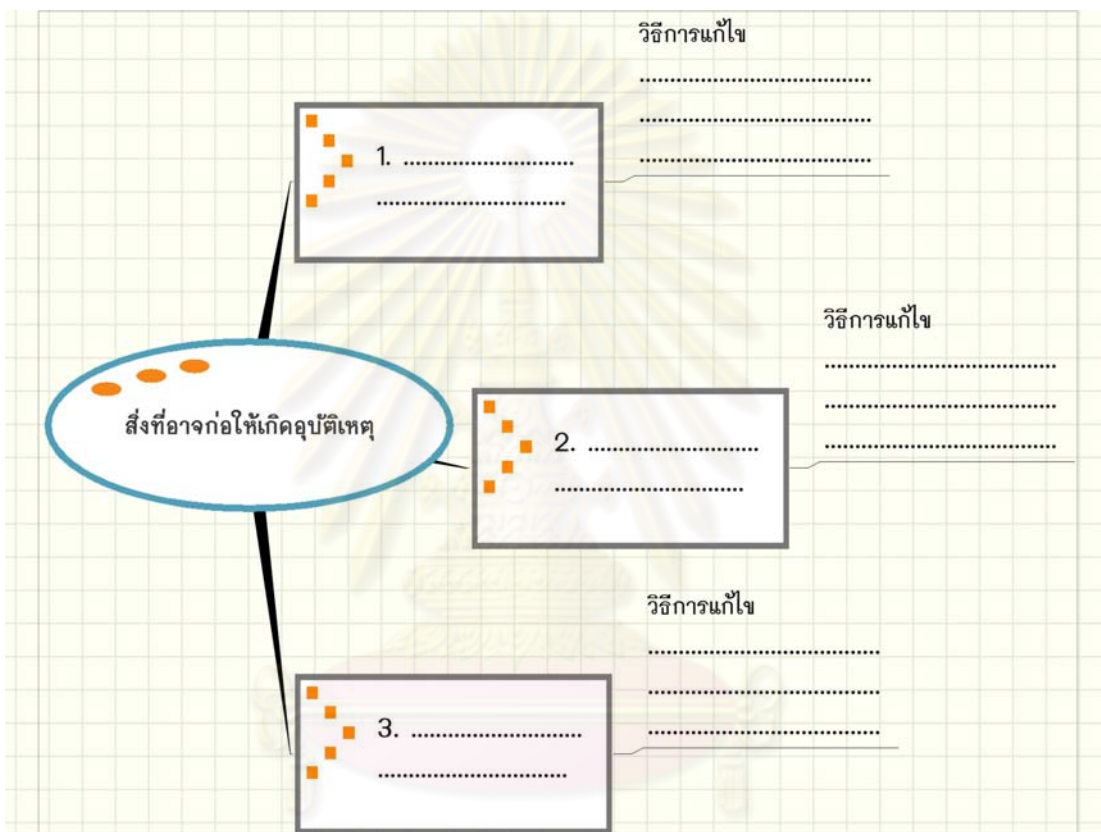

กิจกรรมที่ 4.4

ความปลอดภัยในห้องกิน

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

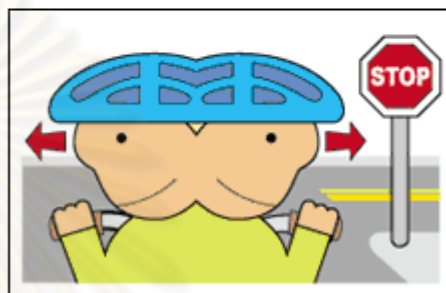
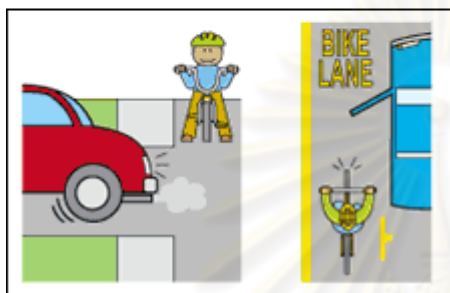
1. ภายในบ้านของนักเรียนมีสิ่งใดบ้างที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ และนักเรียนมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

2. ในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้น นักเรียนคิดว่ามีความไม่ปลอดภัยในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด และนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขได้อย่างไร

ความไม่ปลอดภัย	สาเหตุ	การมีส่วนร่วมในการแก้ไข
.....
.....
.....

3. ให้นักเรียนอธิบายภาพหรือเล่าเรื่องราวจากภาพทั้ง 4 นี้ พร้อมทั้งตั้งชื่อเรื่องด้วย

กิจกรรมที่ 4.5

การใช้สารอย่างปลอดภัย

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนสำรวจข้อมูลภาชนะบรรจุสาร 10 ชนิด ทั้งในบ้านของนักเรียนที่โรงเรียน หรือในท้องถิ่น แล้วบันทึกข้อมูลลงในตารางที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ชื่อสาร	ประเภท	ข้อมูลบนภาชนะบรรจุสาร			
		มาตรฐานสินค้าที่ปรากฏ	วันเดือนปีที่ผลิต	วันเดือนปีที่หมดอายุ	ข้อมูลเพิ่มเติม
ยาสีฟัน	สารทำความสะอาด	อย.เครื่องสำอาง	6 ก.ย.	ไม่ระบุ	-
คอลเกต	สระอาดฟัน	ควบคุมพิเศษ	2551		
1.
.....
2.
.....
3.
.....

2. สารในชีวิตประจำวันที่อยู่ในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่ประเภทใดที่นักเรียนคิดว่าควรมีการระมัดระวังในการใช้บ้าง เพราะอะไร

สารที่ควรใช้อย่างระมัดระวัง	เหตุผล
สารประเภท
ตัวอย่างสาร
สารประเภท
ตัวอย่างสาร
สารประเภท
ตัวอย่างสาร
สารประเภท
ตัวอย่างสาร

3. นักเรียนมีวิธีการใช้สารอย่างปลอดภัยอย่างไรบ้าง โดยเสนอแนวทางให้ได้มากที่สุด

กรณมหาวิทยาลัย

กิจกรรมที่ 4.6

สารเสพติด

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าผู้ที่ติดสารเสพติดนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร

<p>1.</p>		<p>4.</p>
<p>2.</p>		<p>5.</p>
<p>3.</p>		<p>6.</p>

2. นักเรียนคิดว่าสารเสพติดมีอันตรายต่อผู้เสพ ครอบครัว ท้องถิ่นและสังคมอย่างไรบ้าง

ผู้เสพ
ครอบครัวของผู้เสพ
ท้องถิ่นและสังคม

3. ในห้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้น นักเรียนพบว่ามีการใช้สารเสพติดหรือไม่
อย่างไรบ้าง ถ้าพบนักเรียนคิดว่าควรทำอย่างไร

4. นักเรียนจะป้องกันตนเองจากการติดสารเสพติดได้อย่างไรบ้าง โดยคิดหาวิธี
ให้ได้มากที่สุด

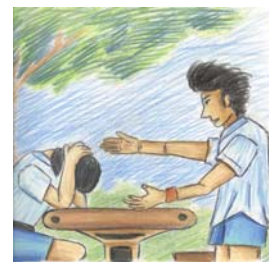
5. นักเรียนมีวิธีในการปฏิเสธเพื่อนที่เข้ามาชักชวนให้
ลองเสพยาเสพติดได้อย่างไรบ้าง โดยให้นักเรียนเลือกวิธีที่สร้าง
สัมพันธภาพและการสื่อสารที่ดีที่สุด 3 วิธี พร้อมทั้งอธิบาย
เหตุผล

วิธีที่	เหตุผล
1.
2.
3.

กิจกรรมที่ 4.7

ความรุนแรง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

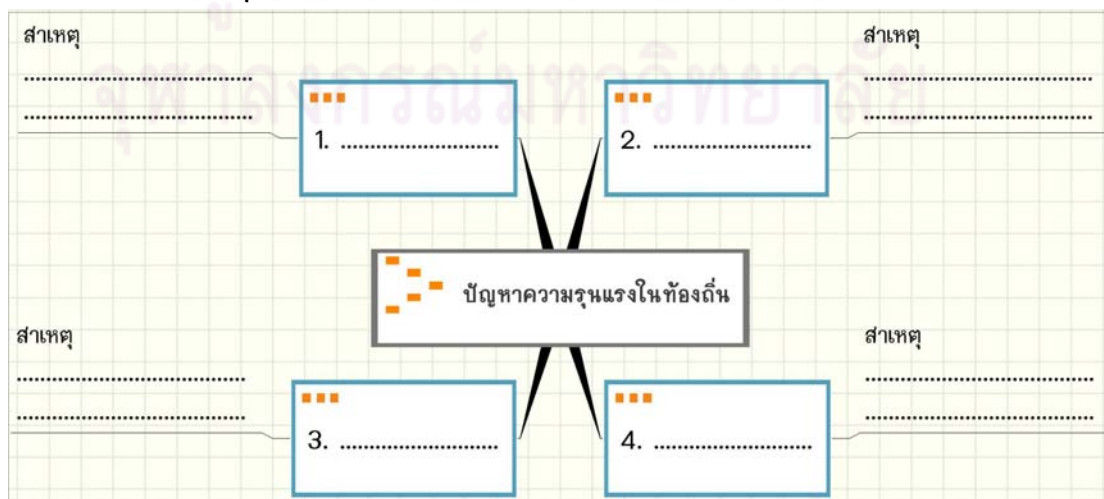
1. ในครอบครัวของนักเรียนมีเรื่องราวที่เกี่ยวกับความรุนแรงบ้างหรือไม่ อะไรบ้าง พร้อมอธิบายถึงสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหาของครอบครัวนักเรียนเอง

ความรุนแรงที่เกิดขึ้น	สาเหตุ	วิธีการแก้ไขปัญหา
.....
.....
.....
.....
.....

2. นักเรียนคิดว่าที่โรงเรียนมีความรุนแรงในเรื่องอะไรบ้าง และนักเรียนจะทำอย่างไรกับปัญหาความรุนแรงนี้

ความรุนแรงในโรงเรียน	จะทำอย่างไรกับปัญหานี้
.....
.....
.....
.....

3. ในท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่นั้นมีปัญหาความรุนแรงอะไรบ้าง นักเรียนคิดว่าเป็นเพราะสาเหตุใด

4. นักเรียนคิดว่าผลที่จะเกิดตามมาจากปัญหาความรุนแรงนั้นมีอะไรบ้าง และนักเรียนรู้สึกอย่างไร

ความรุนแรง

ผลที่ตามมา

ความรู้สึก

5. นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะสามารถป้องกันความรุนแรงเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นได้

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4.8

เรียนรู้สิ่งแวดล้อม

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าสิ่งแวดล้อมบริเวณท้องถิ่นของนักเรียนอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

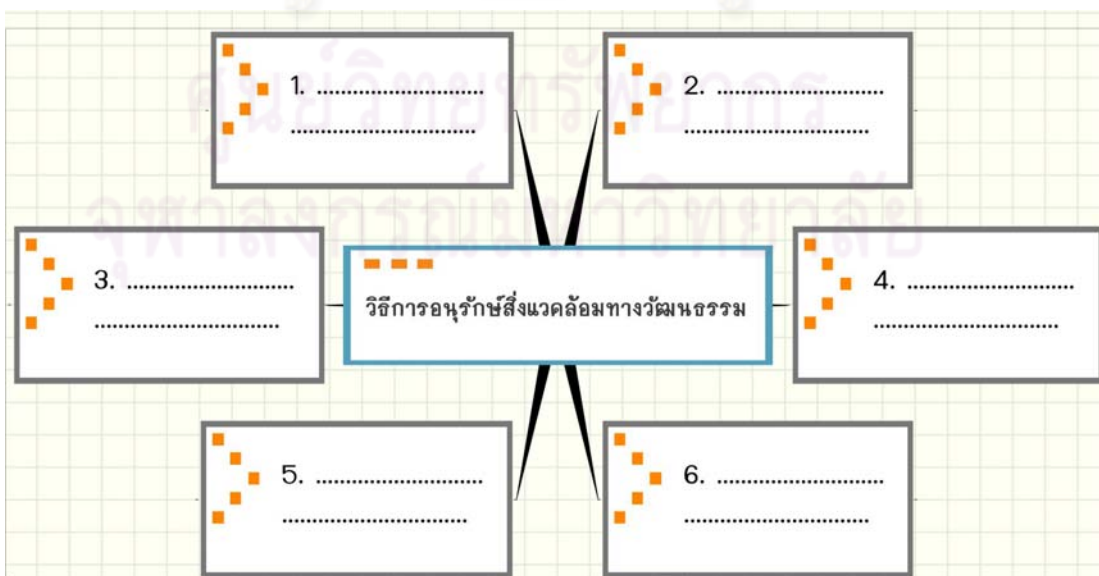
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของนักเรียนนั้นมีอะไรบ้าง และนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขได้อย่างไรบ้าง

ปัญหา	ส่วนร่วมในการแก้ไข
1.
2.
3.

3. วัฒนธรรมหรือประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่เป็นอย่างไรบ้าง และนักเรียนรู้สึกอย่างไร

ประเพณี/เอกลักษณ์	มีลักษณะอย่างไร	นักเรียนรู้สึกอย่างไร
.....
.....
.....
.....
.....

4. นักเรียนมีวิธีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง

ภาคผนวก ญ
แบบบันทึกหลังสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบประเมินการสอนของตนเอง

การสอนครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	เวลา
สาระการเรียนรู้	เรื่อง	ผู้สอน

จำนวนนักเรียน คน ชาย คน คือ

ความพร้อมและความสนใจของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้

ปกติ เพราะ

ดีกว่าปกติ เพราะ

ต่ำกว่าปกติ เพราะ

1. สภาพการสอนวันนี้ประเมินตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ดำเนินการไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ทุกประการ

แตกต่างไปจากแผนการจัดการเรียนรู้บ้าง

2. ข้อสังเกต (ข้อมูล) ที่น่าสนใจของการสอนวันนี้

3. การแปลความของผู้สอนในสิ่งที่เกิดขึ้นในข้อ 2

4. ประสิทธิภาพของการสอนวันนี้ประสบผลสำเร็จตามที่ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ประมาณกี่

เปอร์เซ็นต์ 100% 90% 80% 70% 60% 50% ต่ำกว่า 50%

ที่เป็นเช่นนี้เพราะ

สิ่งที่ขาดหายไป % คือ

5. สิ่งที่ต้องระมัดระวังในการสอนครั้งต่อไป

6. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและ/หรือเพิ่มเติมในครั้งต่อไป (เพื่อเพิ่มให้เป็น 100%)

แบบบันทึกหลังสอนเพื่อการเรียนรู้ของครุณักวิจัย

การสอนครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	เวลา
สาระการเรียนรู้	เรื่อง	ผู้สอน

1. ในการสอนวันนี้ได้ทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2. สิ่งที่น่าประทับใจหรือความรู้สึกในการทำงานข้างต้นนี้คืออะไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

3. สิ่งที่ได้เรียนรู้และเกิดความคิด/แนวคิดใหม่อะไรบ้าง และความคิด/แนวคิดนั้นเชื่อมโยงกับความรู้เดิมอย่างไร

.....

.....

.....

4. การนำประสบการณ์ ความคิด และสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ (อย่างไร เมื่อไร เพื่ออะไร)

.....

.....

.....

5. คำถามค้างใจที่ต้องหาคำตอบต่อไป

.....

.....

.....

ผู้บันทึก

(.....)

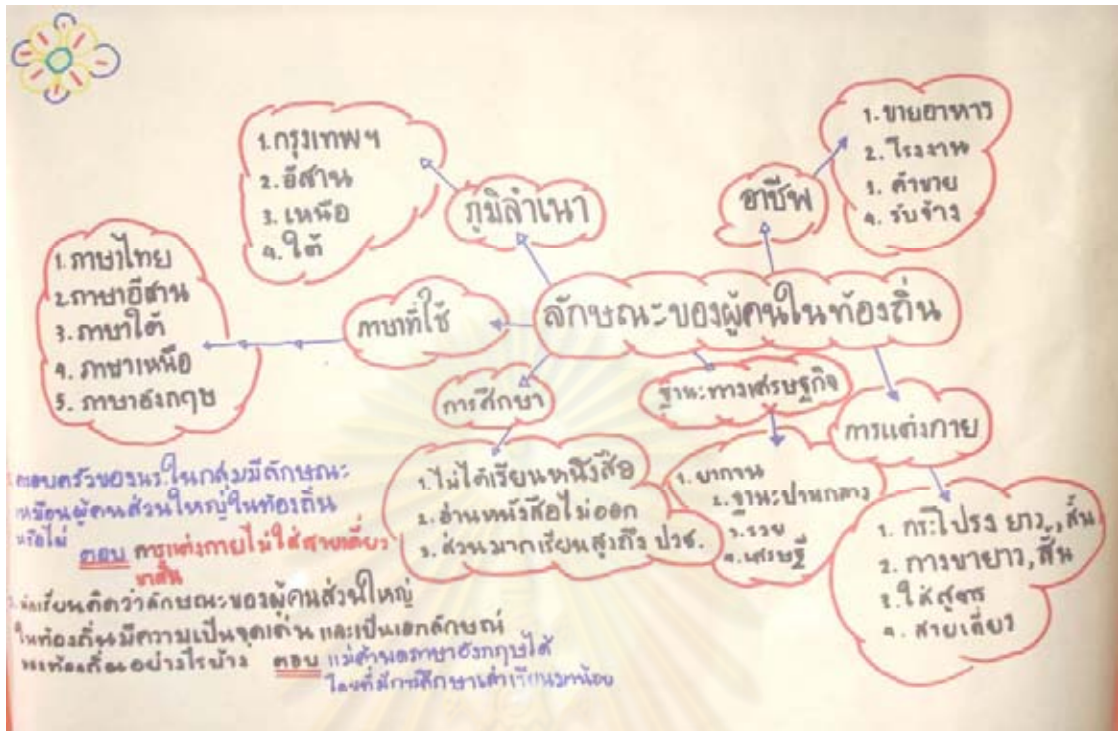
เวลา

ภาคผนวก ฎ
ตัวอย่างผลงานนักเรียน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ผลงานจากการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น

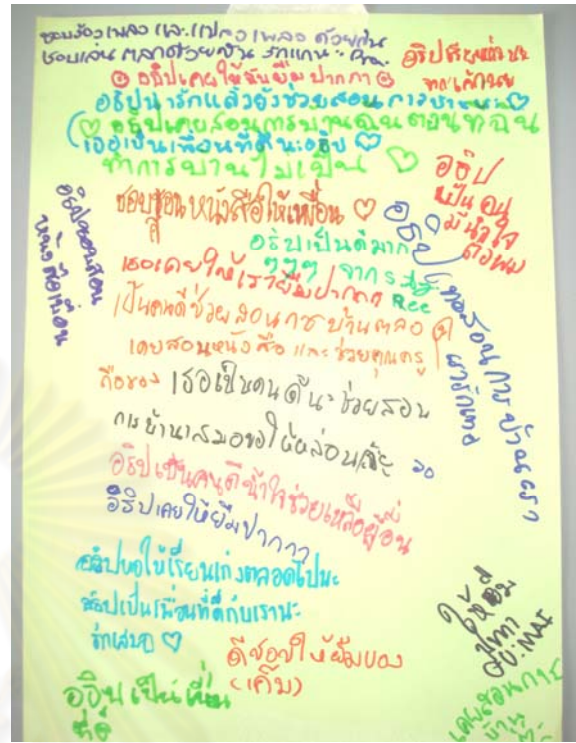
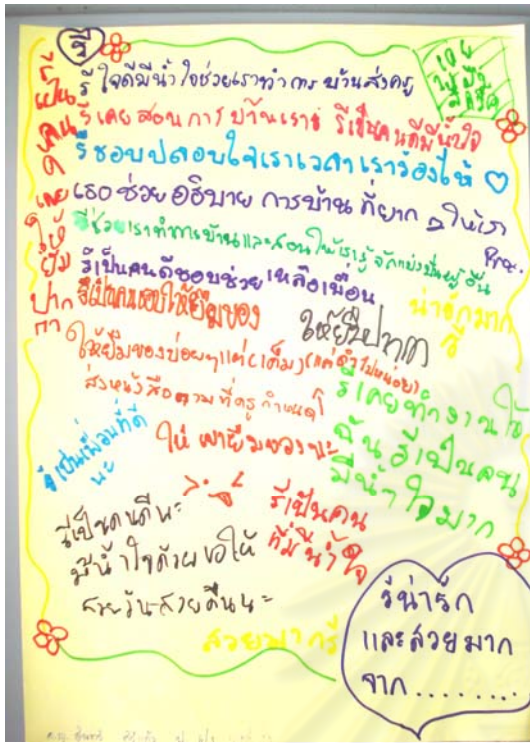
ข้อ 2 ชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นเป็นอย่างไร?

2.1 กิจกรรมในชีวิตประจำวัน : ช่วยกันทำงานหาเงิน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน : การทำงานของคนในชุมชนส่วนใหญ่ มักจะมีคนส่วนใหญ่ ช่วยของร่วมกัน อาจจะเป็นคนในครอบครัว

2.3 ลักษณะของคนที่อยู่ในชุมชน : คนในชุมชนในตอนนี้มักจะมีเศรษฐกิจไม่ค่อยดีเท่าไร เพราะไม่มีร้านค้ามาลงทุน

2. ผลงานจากกิจกรรมเธอคือคนดี

3. ผลงานจากกิจกรรมบริหารเงินอย่างคุ้มค่า

ให้นักเรียนหารายชื่อของนักเรียนภายใน 1 สัปดาห์ แล้วพิจารณาว่านักเรียนมีรายได้สิ่งใดบ้างเพื่อขาย และจะนำเงินไปทำอะไร

สิ่งที่มีเพื่อขายคือ หนังสือ นิตยสาร การ์ตูน แม็กกาซีน หนังสือแผ่นต่าง ๆ CD VCD เพลง เสื้อผ้า

แนวทางโปรโมตคือ ใช้น้ำน้อยลงอันเรือนั่งจบบ

แต่สิ่งใดขายแล้วมีเงิน มีคนแม็กกาซีน หรือของอื่น

เพื่อใช้ในชั้นเรียน ลง ฝั่งเพลงทาง อีจตุรวิทย์

ทำสิ่งนี้บ้าง แล้วน้ำก็อาจจะมีซัก ๒ ได้จนครั้ง

นักเรียนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง (จากงานตามความคิดของนักเรียน)

1. ใช้เงินแบบพอประมาณ เหลือก็เก็บ
2. ใช้แต่พอดีอย่าเกินตัว
3. ก่อนใช้ควรคิดให้ดี
4. พอใจในสิ่งที่ได้ ไม่อยากได้อะไรเหมือนคนอื่น

4. กรณีศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง

วิธีเลี้ยงดูตนเองกับสิ่งแวดล้อมของจิ๋ว

ชื่อ จิ๋วจิ๋ว ปีที่ ป.1 เลขที่

จิ๋วจิ๋วต้องแก้ปัญหาคือ การนั่งที่แสบแสบไปจน เกศจนลุกต้องเลิกไปนานทีี่คือเพราะ ชอบอาหารรสเค็มใส่เพื่อนบ่อย จนบางครั้งเพื่อนก็บอกว่าไปเดินเอาแต่ใจตัวเองมากเกินไป ดูเป็นคนใส่อาภรณ์มาก จริจรรยาดี ไปไหนคนหันหน้า ก็ยวบยิมโอบมโอบมเลยต้องเลิกคบเพื่อนนี้ ดีความแก่ ก่อหนี้จะสายเกินแก้

วิธีแก้ก็คือไม่ยกมากถ้าข้างใดข้างหนึ่งจะลัด หักเสียอาหารที่แปรปรวนนี้ทิ้งไป

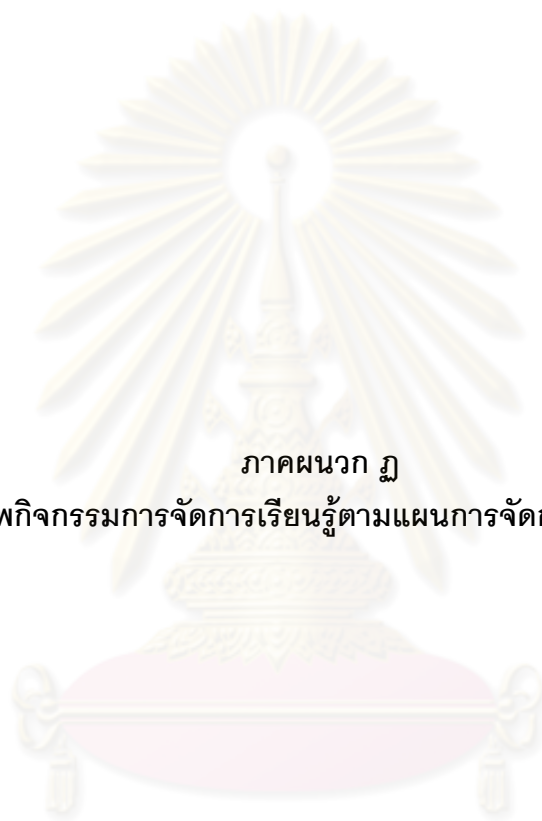
วิธีที่ 1. การฟังเพลง ดูนั่งดู TV ก็เกิดผลดีขึ้นเพราะไปขออะไรก็ขอย่อยแล้ว จนบางครั้งก็อดใจไม่ได้กินน้ำเกินห้า ยี่สิบปากไปจนเลย แต่ก็ยังอยากลองวิธีอื่นอีก

วิธีที่ 2. การเล่นดนตรี เช่นไปเรียนดนตรีไทย ก็คือ ก็บ่นก็ เลือกเพราะมีความสุขไปเพราะอาจทำให้อ่อนโยนลงบ้างไม่เหม็นใจกระด้างเกินไป ดนตรีสากลก็ไม่น่า เช่นเล่นเปียโนก็ไปบ้างก็ ใจดีขึ้นฮือฮา ก็สนุกไปอีกแบบ คือใจดีจนคิดว่าถ้าวันไหนได้เล่น ก็จะไม่ลืมเรื่องที่เคยได้เคย

วิธีที่ 3. ก็หันไปกับการเล่นกีฬา เป็นอะไรก็ได้ที่ขยับมาก เพราะได้ทั้งความสุขสนุกสนาน ได้ไปไหนมาไหนดีกว่านั่งตายด้วย ก็กีฬาไม่ผิดคือ ว่ายน้่า พุดสมยว่าถ้าได้ว่ายน้ำก็ไร้อารมณ์ จะดีไปตั้งปีหน้าเลยก็เป็นได้ ก็ช่วยได้มาก

ความสุขที่ได้ก็รักกายเสียที่ ได้ปรับปรองตัวเอง เพราะ ทำตัวเป็นระเบียบขึ้นเยอะ รู้จักการควบคุมตัวเอง เก็บอารมณ์เก่งขึ้น ทำอะไรก็ได้ไปจนสุด ก็ทำในให้ทุก วันเกือบเป็น วันวันดีใจใจมีความสุขใจมากและก็ดีใจที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ ได้เลิกกินเนื้อสัตว์ และเลิกกินของดีใจไปด้วย เพราะเห็นคนรู้ตัวเปลี่ยนแปลงตัวเอง

ผลของการที่ได้ปรับปรองตัวเองก็ใจสบายแถมขลุ่ยสไลด์ แล้วแต่อาภรณ์ ตามอารมณ์ของตัวแต่ละวัน ถ้ามีอะไรต้องแนะนำเพื่อนก็ยิ้ม สักอึ้งก็ช่วยเปลี่ยนให้ได้ดี ก็คือ การ ฟังเพลงที่เพราะ ช่วยอ้วอารมณ์ได้ดีอีกมากมาย จิตใจอ่อนโยน และก็เจ้ากีฬาสุดโปรด การว่ายน้ำ และ วิ่ง Jogging ง่ายๆ ก็ช่วยเพิ่มทักษะได้มากมาย เช่น ถ้ามีร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา แต่จะมีอะไรจะเพิ่มสุขภาพที่สดดีก็จะแข็งแรงกาย สุขภาพกาย และ ใจก็แข็งแรง พงอว่ากายและจิตใจดี สุขุมก็ไปลงต่อไปได้ หมายอารมณ์ดีไปด้วย ก็เห็นดีเลยว่าอะไรก็ได้ อย่าคิดว่าสิ่งอื่นดีกว่าดีไปโดยตัวมันเอง ก็ทำให้เปลี่ยนแปลงไปเยอะ มีความสุขกับชีวิตมากขึ้น ไม่ลืมเรื่องที่เคยได้เคย ใจก็เย็นละดีใจใจเป็น

ภาคผนวก ฎ
ภาพกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

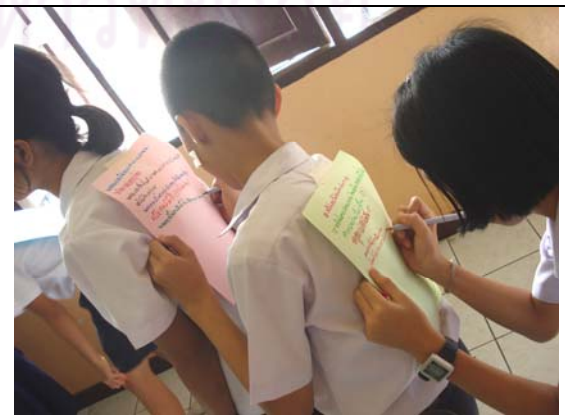
การเตรียมการนำเสนอการสำรวจท้องถิ่น

การนำเสนอผลงานของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม

กิจกรรมเธอคือคนดี

กิจกรรมดูหนังแล้วย้อนดูตัว

กิจกรรมกลุ่มระดมสมอง

กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสันต์ สุวทันพรกุล เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2526 จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษา ฝรั่งเศสและวิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548 และจบการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาฝรั่งเศส ในปีการศึกษา 2548 สาขาภาษาไทย ในปีการศึกษา 2550 จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัย การศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550 ติดต่อผู้วิจัย e-mail : pong_tabo@hotmail.com

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย